İçindekiler

ISSN-1303-7501
MÜSİAD
ÇERÇEVE
MÜSTAKİL SANAYİCİ ve İŞADAMLARI DERNEĞİ
Yıl: 21 Sayı: 63 Ocak 2014

MÜSİAD Adına Sahibi
Nail OLPAK
Araştırmalar ve Yayından Sorumlu Genel Başkan Yardımcısı
Ali Rıza ARSLAN
Genel Yayın Yönetmeni
Dr. Melike GÜNYÜZ
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Yavuz TÜRK
Yayın Kurulu
Prof. Dr. Selim ZAİM, Doç. Dr. Halil ZAİM, Doç. Dr. Ali Resul USUL, Yard. Doç. Dr. Kahraman ARSLAN, Yard. Doç. Dr. Nihat ALAYOĞLU, Dr. Hüseyin ÇIRPAN, Haluk İMAMOĞLU, Hüseyin ÖZTÜRK, İsmail ŞEN, Şefik MEMİŞ, Ekrem ŞAHİN, Kemal ÇİFTÇİ, Ensari YÜCEL, Aslan ÖZDEMİR, Zehra TAŞKESENLİOĞLU, Ayşe BÖHÜRLER, Rahime DEMİR, Süreyya ÖNAL, Adnan ÜÇCAN, Şükrullah DOLU, Fatih UYSAN, Adem DÖNMEZ, Burcu TANIDIR
Danışma Kurulu
İsrafil KURALAY, Melikşah UTKU, Erhan ERKEN, Hayati BAYRAK, Nurullah ÖZTÜRK
Grafik Tasarım
Mehmet KAMAN
Baskı
Mavi Ofset Basım Yayın Tic. San. Ltd. Şti.
Organize Sanayi Bölgesi, Sinpaş İş Modern İş Merkezi 2B Blok 22-23 34670 İkitelli - İstanbul
Tel: 0212 549 25 30 (pbx)
Yayın Türü
3 Aylık, Yerel, Süreli Yayın
Genel Merkez
Sütlüce Mah. İmrahor Cad. No:28 Beyoğlu / İstanbul
Tel: 0212 222 04 06 Faks: 0212 210 50 82

ŞUBELER

ADANA, ADIYAMAN, AKSARAY, ANKARA, ANTALYA, AYDIN, BANDIRMA, BATMAN, BURSA, ÇANAKKALE, ÇORUM, DENİZLİ, DİYARBAKIR, DÜZCE, ELAZIĞ, ERZİNCAN, ERZURUM, ESKİŞEHİR, GAZİANTEP, GEBZE, HATAY, İNEGÖL, İZMİR, KAYSERİ, KDZ. EREĞLİ, KIRIKKALE, KOCAELİ, KONYA, MALATYA, MANİSA, MARDİN, MERSİN, MUĞLA, RİZE, SAKARYA, SAMSUN, SİVAS, ŞANLIURFA, TEKİRDAĞ, TRABZON, UŞAK, VAN

TEMSİLCİ VE TEMSİLCİLİKLER

AFYON, AĞRI, AMASYA, ARTVİN, BALIKESİR, BARTIN, BİNGÖL, BİTLİS, GİRESUN, HAKKARİ, ISPARTA, K.MARAŞ, KASTAMONU, KİLİS, KÜTAHYA, MUŞ, NEVŞEHİR, ORDU, OSMANİYE, SİİRT, SİNOP, ŞIRNAK, TOKAT, YALOVA, YOZGAT, ZONGULDAK

www.musiad.org.tr

Parlayan Yıldız Afrika

Nail Olpak
Genel Başkan
MÜSİAD

İnsanlığı, kültür mirasıyla birlikte yok olan Afrika için neredeyse bütün Dünya suskunluk içindedir. İnsan ırkının en mütevazi medeniyeti Afrika'nın etrafını saran suskunluk, Türkiye'nin "Afrika'ya Açılım Eylem Planı" oluşturmasının en büyük sebepleri arasındadır. Karşılıklı diplomasik temsiller, Afrika ile ilişkilerimizi sürekli çeşitlendirerek zenginleştirmiştir.

Dünya mirası, kültürel, dini ve etnik unsurların değişerek birleşmesiyle büyük bir köprü oluşturur. Türkiye, Afrika'nın da içinde olduğu Avrupa, Asya kıtalarının kesiştiği noktada yer alan son derece önemli bir coğrafi konuma sahiptir. Türkiye'nin komşuluk ilişkileri, bu ilişkilere verdiği önem, kendi ülkemizdeki yok olan varlıklarımız gibi ilk sıralarda yer alır. Kültürler korunmazsa ülkeler yok olur. Korunması elzem olan değerler ülkemiz için nasıl önemliyse, komşularımızın varlıkları barış ve istikrarını temsil eden mirasları da o kadar önemlidir.

Özellikle 2005 yılında başlayan açılım ile, ülkemizin Afrika Birliği'nde "gözlemci ülke" statüsünü kazanması, bu coğrafyada kader diye öğretilen ezber bozumunda derin bir yol haritası çizmeye başlamıştır.

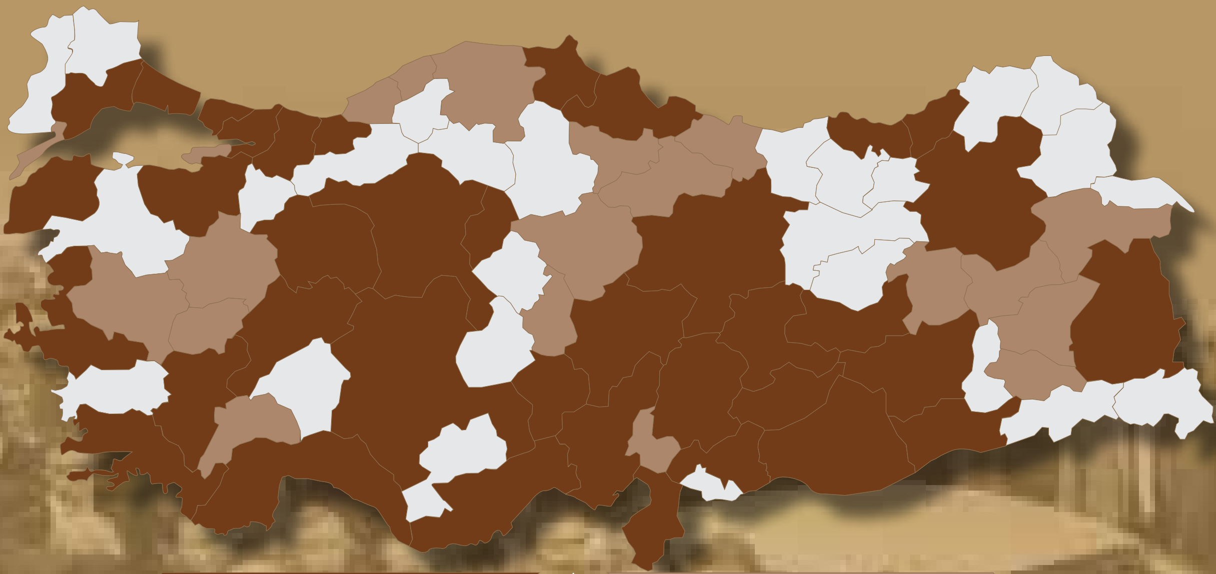
Türkiye, bu tarihten itibaren yoğunlaşan ve gittikçe ivme kazanan ticari faaliyetler, yardım kampanyaları ve ardı ardına açılan büyükelçilikler hem ülkemizi bu coğrafyaya tanıtmış ve hem de Afrika ile olan diplomatik ilişkilerimiz büyük bir gelişme kaydetmiştir. Yapılan faaliyetler, verilen desteğin göstergesi olarak ülke insanına da güç vermiştir.

MÜSİAD olarak, kültürel, tarihsel, siyasi ve coğrafi anlamda akrabalık ilişkisi içinde bulunduğumuz bölge ve kıtalarla olan temaslarımıza küçük de olsa katkılar sunmak anlamında bir çabanın içine girmiş bulunmaktayız. Gerek yurtdışına yaptığımız çeşitli gezilerle ve Uluslararası İş Forumu'muz (IBF) vasıtasıyla gerekse de yaptığımız yayın faaliyetleriyle bölgesel ilişkileri her zaman sıcak ve gündemde tutmaya gayret göstermekteyiz

Çerçeve dergimizin bir önceki sayısının dosya konusu olan "Yüz Yıl Sonra Balkanlar" yine bu tarz çabanın ürünlerinden biriydi. Bu sayıda ise Afrika ile ikinci bir adım atmış oluyoruz ve kıtayı hem üyelerimize tanıtmak hem de Afrika ile son dönemde gerçekleştirilen sıcak ilişkinin bir kısmını gözler önüne serme çabası içine giriyoruz.

Bu sayımızın hazırlanmasında emeği geçen, başta Araştırmalar ve Yayın Komisyonu üyelerimiz olmak üzere, değerli yazıları ile katkı sağlayan uzmanlarımıza ve akademisyenlerimize teşekkürlerimi sunuyorum. Dergimizin, Afrika ile olan ilişkilerimize küçük de olsa bir katkı yapmasını, bu hususta bir farkındalık oluşturabilmesini temenni ediyorum. Bu vesileyle, 2014 yılının ülkemize, iş dünyamıza ve üyelerimize başarılar getirmesini diliyorum.

MÜSİAD Ailesi Büyüyor

Şubelerimiz MÜSİAD **Temsilciliklerimiz**

Şubelerimiz

ADANA
ADIYAMAN
AKSARAY
ANKARA
ANTALYA
AYDIN
BANDIRMA
BATMAN
BURSA
ÇANAKKALE
ÇORUM
DENİZLİ
DİYARBAKIR
DÜZCE
ELAZIĞ
ERZİNCAN
ERZURUM
ESKİŞEHİR
GAZİANTEP
GEBZE
HATAY
İNEGÖL
İZMİR
KAYSERİ
KDZ. EREĞLİ
KIRIKKALE
KOCAELİ
KONYA
MALATYA
MANİSA
MARDİN
MERSİN
MUĞLA
RİZE
SAKARYA
SAMSUN
SİVAS
ŞANLIURFA
TEKİRDAĞ
TRABZON
UŞAK
VAN

Temsilciliklerimiz

AFYON
AĞRI
AMASYA
ARTVİN
BALIKESİR
BARTIN
BİNGÖL
BİTLİS
GİRESUN
HAKKARİ
ISPARTA
K.MARAŞ
KASTAMONU
KİLİS
KÜTAHYA
MUŞ
NEVŞEHİR
ORDU
OSMANİYE
SİİRT
SİNOP
ŞIRNAK
TOKAT
YALOVA
YOZGAT
ZONGULDAK

Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği (MÜSİAD), 2014 Yılının ilk günlerinde 3 Ocak 2014 Cuma günü Sinop Temsilcilik açılışı ile geniş ailesine bir halka daha ekledi.

MÜSİAD, Sinop Temsilciliği ile birlikte ülkemizin dört bir yanında, yurt içinde 70 noktada; yurt dışında 60 farklı ülkede 143 hizmet noktasıyla ülkemize ve üyelerimize hizmet eder oldu.

MÜSİAD "2013 Türkiye Ekonomisi Raporu"nu Açıkladı

Müstakil Sanayici İşadamları Derneği (MÜSİAD) "2013 Türkiye Ekonomisi Raporu" nu MÜSİAD Genel Başkanı Nail OLPAK'ın sunumlarıyla kamuoyu ile paylaştı.

MÜSİAD "2013 Türkiye Ekonomisi Raporu"nu, MÜSİAD Genel Merkezi'nde düzenlediği bir basın toplantısıyla kamuoyu ile paylaştı. Raporun sunumunu MÜSİAD Genel Başkanı Nail Olpak yaptı. Olpak, rapor için "Ekonominin mevcut göstergelerini analiz etmekle kalmayıp, ileriye dönük vizyon çizme özelliği de taşımaktadır" tanımlaması yaptı. "Güven Ekonomisinde Büyümenin Finansmanı" başlıklı raporda finansman sorununa dikkat çekilerek "Bankacılığın Teminata Kredi Veren Sistemden Projeye de Kredi Veren Sisteme Geçmesi, Kamu Bankalarının, Mevduat Bankacılığı Kadar, Yatırım Bankacılığı Faaliyetlerinin de Ağırlık Kazanması, Bankacılık Sisteminin Proje Finansmanı için Teşvik Edilmesi, Kamu Projelerinin Finanse Edilebilir Ölçeklere Bölünmesi ve Projelerin Gerçekleştirilmesinde Tabanın Genişletilmesi, Enerji Yatırımlarında, Orta Büyüklükteki İşletmelerin de Önünün Açılması, Büyük Ölçekli Portföy Özelleştirmelerinde, Kademeli Uygulama, Kamu-Özel Sektör İşbirliklerinin Daha Fazla Etkin Kılınması" önerilerine yer verildi.

MÜSİAD'ın Çözüm Önerileri

1. Bankacılığın Teminata Kredi Veren Sistemden Projeye de Kredi Veren Sisteme Geçmesi
2. Kamu Bankalarının, Mevduat Bankacılığı Kadar, Yatırım Bankacılığı Faaliyetlerinin de Ağırlık Kazanması
3. Bankacılık Sisteminin Proje Finansmanı için Teşvik Edilmesi
4. Kamu Projelerinin Finanse Edilebilir Ölçeklere Bölünmesi ve Projelerin Gerçekleştirilmesinde Tabanın Genişletilmesi
5. Enerji Yatırımlarında, Orta Büyüklükteki İşletmelerin de Önünün Açılması
6. Büyük Ölçekli Portföy Özelleştirmelerinde, Kademeli Uygulama
7. Kamu - Özel Sektör İşbirliklerinin Daha Fazla Etkin Kılınması

MÜSİAD Mardin'de Bir İlke İmza Attı

MÜSİAD'ın iki ayda bir şubelerinde gerçekleştirdiği Genel İdare Kurulu'nun 83.'sünün düzenlendiği Mardin'de bir rekora imza atıldı. MÜSİAD'a üye 700'ü aşkın işadamı Genel İdare Kurulu'na katılarak bu alanda bir ilk yaşandı.

Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği'nin Mardin'de Mardin Şubesi'nin ev sahipliğinde düzenlemiş olduğu 83. Genel İdare Kurulu büyük bir katılım ile Mardin'de gerçekleştirildi.

"Büyümenin Sistematiği" "Nasıl Büyürüz?" konularının ele alındığı toplantıya Mardin Milletvekili, İçişleri Bakanı Muammer Güler, MÜSİAD Genel Başkanı Nail Olpak, Mardin Valisi Dr. Ahmet Cengiz ve MÜSİAD Mardin Şube Başkanı Mehmet Ali Dündar konuşmacı olarak katıldılar.

Genel İdare Kurulu bünyesinde "Büyümenin Finansmanı, Nasıl Büyürüz?" başlıklı çalıştayımız düzenlendi. Nihai raporda yer alan başlıklar şu şekildedir:

1. Ortaklık Geliştirme
2. Beşeri Sermayenin Geliştirilmesi
3. Verimliliğin Arttırılması
4. Finansmana Erişim
5. Yeni Fırsatlar Sunan Alanlara Yönelim
6. Kurumsallaşmanın Sağlanması
7. Kurumsal İtibar
8. Markalaşma
9. Know-How Transferi
10. AR-GE ve Yenilikçiliğin Geliştirilmesi
11. Fikri Mülkiyet Haklarının Korunması
12. Haksız Rekabetin Önlenmesi
13. Vergilendirmenin Azaltılması
14. Kayıtdışılığın Azaltılması
15. Her İşletmenin Kendine Özgü Büyüme Stratejisi Geliştirmesine Yönelik Danışmanlık Alınması
16. MÜSİAD'ın Aktif Rol Üstlenmesi

Operasyonlar Siyasal Alana Yönelik Ciddi Bir Müdahale Olarak Algılanmaktadır

Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği (MÜSİAD) Genel Başkanı Nail Olpak gündeme ilişkin önemli açıklamalarda bulundu. Olpak açıklamasında ,"yolsuzluk ve rüşvet iddiaları sebebiyle 17 Aralık 2013 günü başlatılan soruşturmayla oluşan ortamı da, adli boyutunu ayrı tutmak kaydıyla, ülke ekonomimize ve güven ortamına verdiği ve vereceği zararlar bakımından, tüm kamuoyu ile birlikte, endişeyle takip ediyoruz." dedi.

Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği (MÜSİAD) Genel Merkezi'nde gerçekleştirilen toplantıda MÜSİAD Genel Başkanı Nail Olpak'ın yanısıra MÜSİAD Genel Başkan Yardımcıları Ali Rıza Arslan, Nazım Özdemir, Eyüp Akbal ve Kemal Yamankaradeniz'de katıldı.

Konuşmasına Diyarbakır'da yapmayı planladıkları toplantının olumsuz hava şartları dolayısıyla İstanbul'a alınmak zorunda kalındığından bahsederek başlayan MÜSİAD Genel Başkanı Nail Olpak, ülke gündemine ilişkin son derece önemli açıklamalarda bulundu. Olpak bu konuda şunları söyledi.

MÜSİAD Gerektiğinde Sorumluluk Almaktan Kaçınmamıştır

MÜSİAD, kurulduğu 1990 yılından bugüne, hakkın ve hukukun, adaletin ve eşitliğin, barışın ve güvenin, refahın ve mutluluğun yanında olmuş, bu değerlerin ülkemizde kökleşmesi için çalışmış ve gerektiğinde sorumluluk almaktan kaçınmamıştır.

Medeniyetimizden beslenen birlik ve beraberlik ruhuyla, ülkemizin maddi ve manevi yönden gelişmesine katkıda bulunmak, en önemli misyonumuzdur.

Bireysel Hak ve Özgürlükler Temel Beklentimizdir

İşadamları olarak, ülkemizin geleceğine daha fazla yatırım yapabilmemiz için temel beklentimiz; büyük bedeller ödeyerek elde ettiğimiz huzur, güven ve istikrar ortamımızın devamı, daha hızlı ve adil işleyen bir yargı sistemi ve bireysel hak ve özgürlükleri daha da gelişmiş bir Türkiyeıde yaşamaktır.

Sonuçları Ekonomimize Olumsuz Yansıyan Gelişmeleri Yakinen İzliyoruz

Bu çerçevede, Gezi Olaylarından başlayarak, sonuçlarıyla ekonomimize olumsuz yansımaları olan gelişmeleri de, yakinen izliyoruz.

17 Aralık 2013 Günü Başlatılan Soruşturmayı Endişeyle Takip Ediyoruz

Son olarak, yolsuzluk ve rüşvet iddiaları sebebiyle 17.Aralık.2013 günü başlatılan soruşturmayla oluşan ortamı da, adli boyutunu ayrı tutmak kaydıyla, ülke ekonomimize ve güven ortamına verdiği ve vereceği zararlar bakımından, tüm kamuoyu ile birlikte, endişeyle takip ediyoruz.

Özellikle belirtmek isterim ki, nerede ve kim tarafından gündeme getirilirse getirilsin, muhtevası ve muhataplarına bakılmaksızın, yolsuzluk ve rüşvet iddialarının sonuna kadar araştırılması, hepimizin ortak arzusudur. Bu sürecin, yargı bağımsızlığı ve hukuk devleti ilkesinden taviz verilmeden, kurumların görev alanları içinde takip edilmesi, zorunludur.

Toplumsal Adalet Duygumuz Törpülenmesin

İddialar kapsamında, hukukun temel doktrini olan, masumiyet karinesinin önemine de işaret etmek isteriz. Her olayda geçerli olduğu gibi, sözkonusu soruşturmada ismi geçen kişilerin de, peşinen hükümlü ilan edilmiş gibi gösterilmemeleri ve ilgileri yoksa, iddiaların ailelerini de kapsayacak şekilde genişletilmiş gibi gösterilmemesi, toplumsal adalet duygumuzun törpülenmemesi için çok önemlidir.

Dosyaların Hangi Gerekçelerle Birlikte Mütalaa Edildiği Cevabını Bekleyen En Temel Soru

Bunların yanında, muhataplarının ve içeriklerinin birbirinden farklı olduğu ifade edilen dosyaların, hangi gerekçeyle birlikte mütalaa edildiği ve birlikte koğuşturma konusu yapıldığı, kamuoyunda cevabını bekleyen en temel soru olarak görülmektedir.

Yerel Seçimler, ardından Cumhurbaşkanlığı ve Genel Seçimler sürecine girdiğimiz bugünlerde, bu soruşturma sebebiyle yaşananların, ekonomimiz dahil olmak üzere beklenmedik yansımaları, kamuoyunda, doğuracağı muhtemel etkiler bakımından, siyasal alana yönelik ciddi bir çalışma olarak algılanmaktadır. Buna izin verilmemelidir.

Kısır Tartışmaların ve Sonu Gelmez Tahriklerin Yaşandığı Sisli Yıllar, Gerilerde Kalmıştır

Ülkemiz, geride bıraktığı 10 yılda, temel hak ve özgürlükler alanında büyük mesafeler katetmiş, hayata geçirdiği reformlarla, siyasi ve ekonomik istikrar sonucu büyümesini gerçekleştirmiş bir ülke olarak, çok şükür, bölgesinde lider bir konuma gelmiştir.

Dünyanın ve özellikle Avrupa'nın en büyük ekonomilerini olumsuz etkileyen küresel ekonomik krize rağmen Türkiye, istikrarlı büyümesini sürdürmektedir.

Kaynaklarımızın ve değerlerimizin hoyratça heba edildiği, kısır tartışmaların ve sonu gelmez tahriklerin yaşandığı sisli yıllar, gerilerde kalmıştır.

İki gün önce Çorum Şubemizin açılışında ve Salı günü İstanbulıda, Çarşamba günü de Ankaraıda Türk-Macar İş Forumumuzda ifade ettiğim gibi, uzun ve meşakkatli çalışmalar sonucunda ulaştığımız huzur, güven ve istikrar ortamımıza, hep birlikte ve mutlaka sahip çıkmalıyız.

Siyasi ve ekonomik kazanımlarımızı önceleyen bir yaklaşımla, herkesi, bu gelişmeleri bir kez daha değerlendirmeye davet ediyoruz.

Kendi Mecrasında Yürüyecek Adli Bir Operasyonun, Ülke Ekonomimize Yansıması Böyle mi Olmalı?

Gündeme ışık tutması için, işadamları penceresinden, söz konusu yolsuzluk iddialarının ardından, tam da FED'in tahvil alımı ile ilgili yeni kararlarını açıkladığı bir süreçte, bazı verilerde yaşanan değişimleri ve bu değişimlerin ekonomimize yüklediği maliyeti, sizlerle paylaşmak istiyorum.

Temelinde tamamen adli bir soruşturma olan söz konusu iddiaların ardından, anlaşılmaz bir şekilde, bunun ekonomik beklentilere yansıtılması sonucu, $/TL kuru 2,098 ile, tüm zamanların en yüksek seviyesine ulaştı, borsada %7,5'lara varan düşüşler yaşandı, gösterge tahvil faizi 0,8 puan artarak, %9,6 seviyesine yükseldi. Sadece faizdeki bu 0,8 puanlık artış bile, ekonomimize 8 milyar TL'lik ek bir yük getirmiş durumdadır.

Tam da bu noktada, sormak istiyorum, hiçkimsenin itirazı olmayan ve kendi mecrasında yürüyecek adli bir operasyonun, ülke ekonomimize yansıması böyle mi olmalı? Bu durumu, ne anlayabiliyoruz, ne de doğru buluyoruz.

Türkiye'nin, Adli Boyutunun Dışına Çıkartılan Bir Olayın Gündemiyle Meşgul Edilmesi, Kimseye Yarar Sağlamayacaktır

MÜSİAD olarak başından beri destek verdiğimiz, aydınlık yarınlarımız için atılmış önemli bir adım olan "Çözüm Süreci" ve "Demokratikleşme Paketi" ile, toplumsal barış açısından normalleşme yolunda hızla ilerleyen Türkiye'nin, adli boyutunun dışına çıkartılan bir olayın gündemiyle meşgul edilmesi, kimseye yarar sağlamayacaktır.

Uluslararası arenada ülkemize yönelik algıları olumsuz yönde etkileyen bir itibarsızlaştırma operasyonunun, belirli çevreler tarafından manipüle edildiği intibası, kamuoyunda yaygın bir kanaat olarak yer bulmaktadır. Bu kanaat, gerekçeleriyle birlikte, hızla ortadan kaldırılmalıdır.

İş dünyası olarak 2023 vizyonuna kilitlendiğimiz bugünlerde, ülkemizin ve evlatlarımızın geleceği için birbirimize daha fazla kenetlenmeli, aklıselim ile huzur, güven ve istikrar ortamımıza hep birlikte sahip çıkmalıyız.

MÜSİAD, Brüksel'de de Temsilcilik Açtı

60 ülkede 143 irtibat noktasıyla hizmet veren Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği (MÜSİAD), Avrupa'nın başkenti sayılan Brüksel'de Temsilcilik açarak küresel yapılanmasında önemli bir adım daha attı.

MÜSİAD Brüksel Temsilciliği, T.C Avrupa Birliği Bakanı Egemen BAĞIŞ ve MÜSİAD Genel Başkanı Nail OLPAK'ın yanısıra Avrupa Birliği Milletvekilleri, Avrupa Birliği Komisyon Üyeleri, Sivil Toplum Kuruluşu ve Ticaret Odaları Temsilcileri, düşünce kuruluşları temsilcileri ve Avrupa'nın çeşitli yerlerinden gelen çok sayıda Türk işadamının katılımıyla açıldı.

Genel Başkan Olpak'ın konuşmasından bazı satırbaşları:

MÜSİAD'ın 60 ülkede 143 irtibat noktası var

"Global network kavramının önemine değinen Genel Başkan Olpak, "60 ülkede 143 irtibat noktamızla sürdürdüğümüz faaliyetlerimizi, 6 stratejik noktada, resmi ofislerimizi de konumlandırarak, mevcut network ağını doğru yönetme ve yönlendirme çalışmalarına ağırlık verdiğimiz son bir sene içerisinde, Washington DC, Pekin ve Brüksel olmak üzere önemli merkezlerde resmi ofislerimizi faaliyete geçirmiş durumdayız."

Türkiye'nin AB ile bağları kuvvetli

"Türkiye, iktisadi açıdan AB ile yoğun bağları olan bir ülkedir. AB ile 1995 yılında imzalanan Gümrük Birliği anlaşması ile Avrupa ile entegrasyon daha da yoğunlaşmıştır. İkili ekonomik ilişkilere baktığımızda, AB, Türkiye'nin toplam uluslararası ticaretinin %40'ını ve yıllık ihracatının yaklaşık yarısını gerçekleştirdiği, Türkiye'nin en büyük ticaret ortağıdır."

Türkiye, AB için bir cazibe merkezi

"2008 yılında dünyanın gündemine oturan ekonomik kriz ve devamında Yunanistan, İspanya, Portekiz gibi AB üyesi ülkelerde özellikle hissedilir boyutlarda yaşanan ekonomik buhranın, diğer Avrupa ülkelerini de etkilediğini gözlemliyoruz. Türkiye'nin dinamizmi Avrupa Birliği'ne iyi gelecek, diyoruz. Genç nüfusu, gelişen ekonomisi ve dinamizmi ile Türkiye, artık Avrupa Birliği için bir cazibe merkezi konumundadır. MÜSİAD olarak, bu dinamizmin, işadamlarımız ve girişimcilerimiz ile doğru kanalize edilerek, ülkemiz ve tüm dünya için katma değer oluşturması için çaba harcıyoruz. Özellikle İslam ülkelerindeki network ağımız, hatırı sayılır bir noktaya ulaştı. OIC ülkelerindeki işadamları dernekleri MÜSİAD'ı modelleyerek çalışmalarda bulunuyorlar. Brüksel ofisimizin, sadece Belçika ve Avrupa için değil, kıtalar arası siyasi ve ticari ilişkilerin geliştirilmesinde bir koordinasyon merkezi olmasını hedefliyoruz."

Genişletilmiş Başkanlar Toplantısı Ankara'da Gerçekleştirildi

Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği'nin (MÜSİAD) "Genişletilmiş Başkanlar Toplantısı" 2 Ocak 2014 Perşembe günü Ankara Rixos Otel'de, Başbakan Yardımcısı Ali Babacan'ın katılımıyla gerçekleşti.

Toplantının açılış konuşmasını yapan MÜSİAD Genel Başkanı Nail Olpak, MÜSİAD üyeleri ile yapılan "2013 değerlendirmesi ve 2014 beklentileri" anket sonuçları ve 2023 hedeflerine ulaşılabilmesi için MÜSİAD tarafından gerekli görülen önerileri açıkladı. Olpak, Türkiye'nin 2014 yılı büyüme beklentisinin 2013 yılının üzerinde olacağını söyledi.

Başbakan Yardımcısı Ali Babacan ise konuşmasında, herkesin yeni yılını kutladı. Babacan, "Ülkemiz için 2014 yılının birlik ve beraberlik yılı, kardeşlik yılı, muhabbet yılı olmasını temenni ediyorum ve Türkiye'nin dualarla beraber yükseldiği, ilerlediği bir yıl olmasını diliyorum" dedi.

Türkiye'nin şu anda dünyanın en büyük 16. ekonomisi olduğuna dikkat çeken Babacan, buna karşılık Türkiye'nin tarımda 7., gelen turist sayısında ise 6. sırada olduğunu ifade etti. Ne açıdan bakılırsa bakılsın Türkiye'nin artık dünyada söz sahibi bir ülke olduğunu vurgulayan Babacan, ülkemizin dünyaya son derece entegre olduğunu ve bu nedenle gelişmelerin çok iyi okunması gerektiğini kaydetti.

Geçen yılın başında, 2013 için dünyada % 3,6 büyüme beklendiğini anımsatan Babacan, bugün bakıldığında ise bu rakamın % 2,9 olarak gerçekleşeceğinin tahmin edildiğini açıkladı. 2014'le ilgili beklentilerin de aşağı yönlü revize edildiğini belirten Babacan, ABD'de de durumun aynı olduğunu söyledi. Babacan, uzun bir süredir negatif büyüme rakamları elde eden Avro Bölgesi'nin ise % 1 civarında büyümesinin beklendiğini ifade etti.

Değişen Dünya Siyaseti ve Ekonomisinde
Türkiye Hak Ettiği Yeri Almalıdır

Prof. Dr. Ali Resul Usul

Acaba farkında mısınız? Dünya siyaseti ve ekonomisi yeni bir safhaya geçmenin sancıları içinde. Osmanlı Devleti'nin tarih sahnesinden silindiği zamanlardan bu yana ülkemizin en büyük derdi "dirlik ve birlik" mücadelesi olmuştur. Birlik içinde olalım, daha fazla dağılmayalım, bölünmeyelim ve hep birlikte Dünya ekonomisi ve siyasetinde "hak etiğimiz yere varalım". Bu sıradan bir duygu değildir. Dünyada nizam kuran ve/veya dünyaya tekrar nizam vermek isteyen halkaların, milletlerin sahip oldukları milli bir özelliktir. Dünyaya nizam vermek arzusu son derece "malignant" "kötü huylu" noktalara everilebileceği gibi, dünyanın ancak adaletle hükmedilebileceği fikri şayet halkların derin şuurlarında mevcutsa, kurulacak nizamın kötü karakterli olması şart değildir.

Türkiye geçmişte Dünya siyasetine şekil vermiş olan tarihini henüz tam olarak unutmuş değildir. İç siyasetteki bütün kavga, gürültü, hay huy, bağrış çağrış içinde başımızı tekrar çıkarıp dünyaya bakmamız ve küresel konumumuzu tekrardan değerlendirmemiz gerekmektedir.

Türkiye geçmişte Dünya siyasetine şekil vermiş olan tarihini henüz tam olarak unutmuş değildir. İç siyasetteki bütün kavga, gürültü, hay huy, bağrış çağrış içinde başımızı tekrar çıkarıp dünyaya bakmamız ve küresel konumumuzu tekrardan değerlendirmemiz gerekmektedir. İçeride ne kadar büyük kavgalar olursa olsun hepimizin yeni uluslararası ilişkiler gerçeklerine kilitlenmemiz gerekiyor. Doğrusu içimden şöyle haykırmak geliyor: "Ey Türkiye, ne olur beş dakika bir ara verin ve etrafınıza bakıverin. Dünya siyasetinde tektonik değişiklikler oluyor ve Türkiye bu yeni yapılanmada hak ettiği yeri almalıdır."

Bugün cari olan uluslararası ilişkilerin kurumsal yapısı, bilindiği gibi, İkinci Dünya Savaşı'nın bitimin hemen akabinde kurulmuş ve kurulan "yenidünya düzeninin" merkezinde Birleşmiş Millet kurum olarak yerleştirilmişti. Soğuk Savaş'ın bitmesi uluslararası politikanın yapısal olarak değişmesine neden olduysa da bazı değişiklikler hariç kurumsal yapı gene aynı karakterini muhafaza etmektedir. Bununla birlikte, Soğuk Savaş sonrası dönemde uluslararası politikada cereyan edenler sadece Sovyetler Birliği bloğunun toptan çökmesi değil aynı zamanda 21.yy'a girdiğimiz bugünlerde etkisini daha fazla hissetmeye başladığımız Küresel Siyasetteki çoğullaşma ve karmaşıklaşma süreçleridir. 21.yüzyılın ilk on yılının bitireli üç yıl olduğu bugünlerde "manzara-i umumiye" çok özetle şu şekildedir: Küresel siyaset ve ekonomide 17. yy.da engellenemez bir şekilde yükselmeye başlayan ve bir dizi büyük savaşlar neticesinde üstünlüğünü berkiten Batı artık daha fazla meydan okumalara maruz kalmaktadır. Batı ülkeleri tabii ki güçlü olmaya devam edeceklerdir, ancak kuvvetin göreliliği gerçeği ile

birlikte düşündüğümüzde dünya siyaseti çoğullaşıyor. Bu çoğullaşmada sadece Dünya siyaseti ve ekonomisinde Çin, Hindistan, Brezilya vs. gibi ülkelerin etkilerinin daha fazla artması ve dünya siyasetinin yeniden dengeleneme noktasına yanaşacağını ifade eden güç ve devlet merkezli analizler değil aynı zamanda devlet dışı aktörlerin, düşüncelerin, teknolojilerin küresel siyasete daha fazla etki edeceğini analizleri de içermektedir.

Böyle bir ortamın en dikkat çekmesi gereken karakteristiklerinde birinin de etrafımızı saran puslu, dumanlı küresel ortam olduğunu görmek gerekmektedir. Diğer bir deyişle bir çeşit küresel ve bölgesel alacakaranlık içinde olduğumuz bir vakıadır. Bu alacakaranlık durumunun ne kadar süreceğini kimse tam olarak bilemez. Kimin elinin kimin cebinde olduğu çok belli olmayan böyle ortamlarda belli kabullere dayanan analizlerin son kullanma tarihleri de çok uzun olmamaktadır.

Böyle bir ortamın en dikkat çekmesi gereken karakteristiklerinde birinin de etrafımızı saran puslu, dumanlı küresel ortam olduğunu görmek gerekmektedir. Diğer bir deyişle bir çeşit küresel ve bölgesel alacakaranlık içinde olduğumuz bir vakıadır. Bu alacakaranlık durumunun ne kadar süreceğini kimse tam olarak bilemez. Kimin elinin kimin cebinde olduğu çok belli olmayan böyle ortamlarda belli kabullere dayanan analizlerin son kullanma tarihleri de çok uzun olmamaktadır.

Çokboyutlu, daha karmaşık ve sabitleri daha az olan bu uluslararası ortamda Türkiye emin adımlarla yürüyecek kapasiteye kavuşarak değişen dünya siyaseti ve ekonomisinde hak ettiği yeri almalıdır. Aslında son on yılda bu yolda çok önemli başarılara imza atılmıştır. İçeride ekonomik derlenip toparlanma konusunda önmeli adımlar atılırken, dışarıda da Türkiye'nin uluslararası arenada daha etkin ve güçlü olabilmesine vesile olacak birçok politika başarı ile izlenmiştir. Bilhassa Orta Doğu kaynaklı bazı sıkıntılar Türk Dış Politkası'nın zaman zaman zor durumda bıraksa dahi bu sorunların arızi olduğu ve bu sorunları gidermek için çalışmalar yaparken daha uzun soluklu yol haritasına olan dikkatin de dağılmaması gerektiği ortadadır.

Uluslararası arenadaki bütün karmaşaya ve puslu havaya rağmen içeride ne yapılması ve nelerin yapılmaması ge-

rektiği ise açıktır. Türkiye'nin demokrasi, hukuk devleti ve açık toplum yolunda ilerlemesine devam etmesi ve zinhar bu yoldan sapmaması gerekmektedir. Demokratik değerler ışığında devlet ve sivil toplum kurumlarının güçlenmesi ve daha şeffaf olmaları gereği de açıktır. Siyasi kültürümüzde artan hoşgörüsüzlük ve kuşkuculuk demokratik Türkiye ideali ile uyuşmamaktadır. Farklı toplum katmanlarının ve teşkilatlarının birbirine kuşku, korku ve nefretle baktığı bir Türkiye, yukarıda bahsettiğim ideali yakalaması mümkün değildir. Demokratik değerlerin yerleştiği, hukuk nizamın kökleştiği, adaletin en yüce değer olarak kalmaya devam ettiği, insan ve toplum grupları arasında güven, tolerans ve dayanışmanın yüksek seviyelere çıktığı ve devlet kurumlarının verimli, şeffaf ve güven veren nitelikleri haiz olduğu bir Türkiye'nin ise uluslararası arenada hak ettiği yeri alması ise hiçbir uluslararası odaklar tarafından engellenemez.

Millet olarak dikkatimizi değişen siyasi ve ekonomik dinamiklere çevirmemizin zamanı gelmiştir. Bu yeniden yapılanma yolunda Türkiye son yıllarda büyük adımlar atmıştır şüphesiz. Ülkemizi, dünya siyaseti ve ekonomisinde ileriki yıllarda benzer büyük adımlar atmaya da muktedirdir. Değişen bu dinamikleri, ülkemizin kurumları, üniversiteleri, düşünce merkezleri ve benzer devlet veya sivil toplum kurumlarının daha fazla gündeme getirmesi ve tartışması gerekmektedir. İçe kapanmanın her türlüsü bizim için zararlıdır. Bu sendromun ilacı milletçe Türkiye'nin Küresel siyasetteki hak ettiği yeri alması noktasındaki ideallerimiz üzerine daha fazla kenetlenmektir.

Millet olarak dikkatimizi değişen siyasi ve ekonomik dinamiklere çevirmemizin zamanı gelmiştir. Bu yeniden yapılanma yolunda Türkiye son yıllarda büyük adımlar atmıştır şüphesiz. Ülkemizi, dünya siyaseti ve ekonomisinde ileriki yıllarda benzer büyük adımlar atmaya da muktedirdir.

Otomasyon Çözümlerimiz Hayatınızı Kolaylaştırır...
www.ozgurotomasyon.com
OZGUR
OTOMASYON
Otomasyonda Barkod Zamanı
barKod merKezi
ZİNCİR MARKET - MAĞAZA OTOMASYONLARI
FABRİKA - DEPO OTOMASYONLARI
KAFE - RESTAURANT OTOMASYONLARI
DOKUNMATİK PCPOS SİSTEMİ
MOBİL - RF EL TERMİNALİ ÇÖZÜMLERİ
ÖZEL BARKOD YAZILIM ÇÖZÜMLERİ
Market Otomasyonu
Mağaza Otomasyonu
Depo Otomasyonu
Restaurant Otomasyonu
MÜSİAD
MÜSİAD Üyelerine Özel
Yazılım Çözümlerinde
%15 İskonto
TEL: 0 212 876 47 47 Pbx / GSM: 0532 281 28 81
Fax: 0 212 876 47 48 Pbx
E-posta: info@ozgurotomasyon.com
Adres: Hosrolar A.V.M. 34/H (Carrefour Karşısı)
Yakuplu-Beylikdüzü / İSTANBUL

Ekonomik Araştırmalar Birimi

Türkiye-Afrika Ekonomik İlişkileri

1. Afrika: Büyüme ve Ticarî Ortaklar

2009 yılı büyük krizini takip eden dört yılda dünya ekonomisinde sınırlı toparlanma gerçekleşti. Bu sınırlı toparlanmanın arkasındaki sebepler, öncelikle Avro Bölgesi'nde krizin derinleşmesi, ABD ve Japonya gibi gelişmiş ülkelerde gözlenen kısıtlı büyüme oranları ve Çin, Hindistan ve Brezilya gibi önde gelen gelişmekte olan ülkelerin yetersiz büyüme performanslarıydı. Özellikle Avrupa Birliği ülkelerinin ve Japonya'nın zayıf büyümesine yönelik beklentiler, 2013 yılı küresel büyüme oranlarının aşağı yönlü revize edilmesini beraberinde getirmiştir.

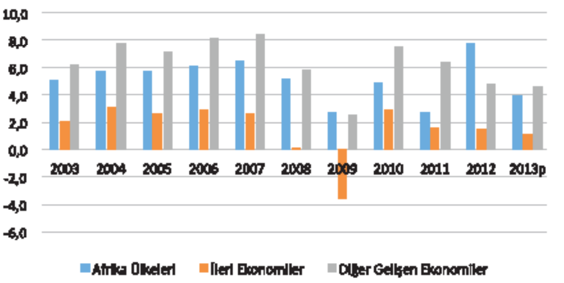
Afrika, 1 milyarın üzerinde nüfusu ve 2 trilyon doların üzerindeki GSYH'sı ile dünya nüfusunun yüzde 15'ini ve küresel üretimin yüzde 2,8'ini oluşturur. Afrika, zengin doğal kaynaklara sahip olsa da, yıllarca fakirlik, istikrarsızlık, iç savaşlar, hastalıklar, doğal afetler, cehaletle anıla gelmiştir. Öyle ki, İnsanî Gelişmişlik Endeksi[1]'ne göre, düşük insani gelişmişlik kategorisinde değerlendirilen 45 ülkenin 38'i Afrika ülkesidir.

Küresel ekonomide ve özellikle gelişmiş ekonomilerde gözlenen yetersiz büyüme oranları, özellikle ihracat kanalıyla Afrika ülkelerinin büyüme performanslarını olumsuz etkilese de, kriz yılı dahil son on yıllık süreçte Afrika ülkeleri pozitif büyüme seyrini sürdürebilmiştir. Büyüme, daha çok petrol üretimi, madencilik ve tarım odaklı olmuştur. Zayıf ihracat performansı gösteren ülkeler ve politik dalgalanmaların yaşandığı ülkelerin etkisi büyüme oranını aşağı yönlü etkilemiştir (Şekil 1).

1 *UNDP, Human Development Report 2013.*

Afrika ülkelerinin, özellikle sömürgecilik kanalıyla, uzun yıllar dış ticaretinde en büyük paya sahip ülkeler gelişmiş ülkeler olmuştur.

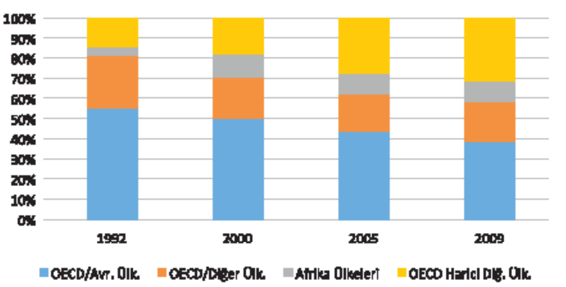
Şekil 1: GSYH Büyüme Oranı (%)

Kaynak: International Monetary Fund, World Economic Outlook Database, October 2013

Afrika ülkelerinin, özellikle sömürgecilik kanalıyla, uzun yıllar dış ticaretinde en büyük paya sahip ülkeler gelişmiş ülkeler olmuştur. Şekil 2, Afrika ülkelerinin toplam ithalatının ülke gruplarına göre paylarını yıllar itibariyle göstermektedir. Buna göre, 1992 yılında Afrika ülkelerinin toplam ithalatının yüzde 55,1'ini OECD-Avrupa ülkeleri karşılarken; OECD üyesi ülkelerin payı yüzde 81,5'ti. Buna karşılık, Afrika içi ithalat toplam ithalatın yalnızca yüzde 4,2'sini oluşturmaktaydı ve OECD-harici diğer ülkeler (Çin vb.) ise Afrika'nın toplam ithalatının yüzde 14,3'ünü karşılamaktaydı. Yani OECD harici ülkelerin Afrika'nın ithalatından aldığı pay beşte birden azdı. 2009 yılı verileri için, aynı ülke gruplarına bakıldığında, OECD ülkelerinin ağırlığını korusa da payının önemli derecede azalarak yüzde 58,4'e düştüğü görülmektedir. Aynı dönem içerisinde, Afrika içi ticaretin toplam Afrika ithalatından aldığı payı iki katından fazla bir düzeye çıktığı ve OECD-harici diğer ülkelerin payını ise ciddi derece arttırarak yüzde 31,7 düzeyine çıkardığı görülmüştür (Şekil 2).

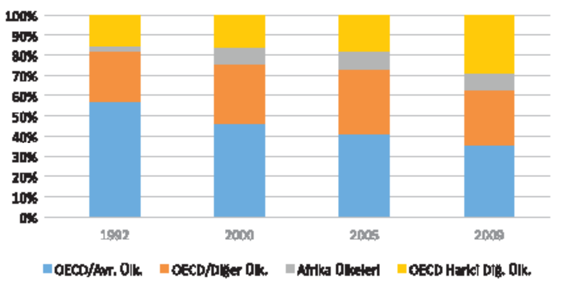
Şekil 2: Afrika Ülkelerinin İthalatta Ana Ortakları

Kaynak: OECD Factbook 2011: Economic, Environmental and Social Statistics

Şekil 3, Afrika ülkelerinin toplam ihracatının ülke gruplarına göre paylarını yıllar itibariyle göstermektedir. Buna göre, 1992 yılında Afrika ülkelerinin toplam ithalatının yüzde 57,3'ünü OECD-Avrupa ülkeleri karşılarken; OECD üyesi ülkelerin payı yüzde 82 idi. Buna karşılık, Afrika içi ihracat toplam ihracat yalnızca yüzde 2,7'sini oluşturmaktaydı ve OECD-harici diğer ülkeler (Çin vb.) ise Afrika'nın toplam ihracatının yüzde 15,3'ünü karşılamaktaydı. Yani OECD harici ülkelerin Afrika'nın ihracatından aldığı pay beşte birden azdı. 2009 yılı verileri için, aynı ülke gruplarına bakıldığında, OECD ülkelerinin ağırlığını korusa da payının önemli derecede azalarak yüzde 62,7'ye düştüğü görülmektedir. Aynı dönem içerisinde, Afrika içi ihracatın toplam Afrika ihracatından aldığı payı üç katından fazla arttırdığı ve OECD-harici diğer ülkelerin payını ise ciddi derece arttırarak yüzde 37,2 düzeyine çıkardığı görülmüştür (Şekil 3).

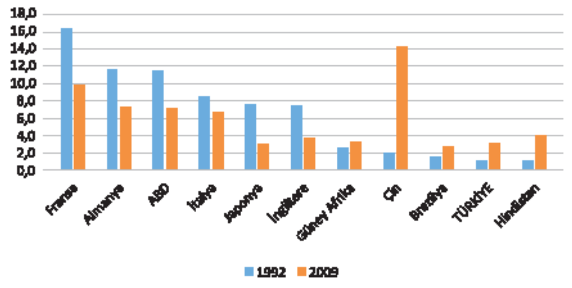
Şekil 3: Afrika Ülkelerinin İhracatta Ana Ortakları

Kaynak: OECD Factbook 2011: Economic, Environmental and Social Statistics

Şekil 4'te seçili ülkelerin Afrika'nın toplam ithalatından aldığı payları 1992 ve 2009 yıllarını karşılaştırarak veriyor. Afrika'nın ithalatta ana ortaklarına ülkeler düzeyinde bakıldığında ileri ülkelerin, ticari olarak etkinliği gelişmekte olan ülkelere terk ettiği şeklinde genel bir resim ortaya çıkmaktadır. Fransa, 1992 yılında yüzde 16 pay ile Afrika ülkelerinin ithalatta ana ortağı iken; liderliği 2009 yılında Çin'e bırakmıştır. Keza, Almanya, ABD ve İtalya gibi ülkelerin payları düşme eğiliminde iken; Güney Afrika, Brezilya ve Hindistan gibi gelişmekte olan ülkelerin Afrika'nın ithalatındaki payları önemli derece artış kaydetmiştir. Çin'in özellikle son yıllarda gerçekleştirdiği Afrika açılımının Afrika'nın Çin ile ticari ilişkisini dikkate değer şekilde arttırmıştır (Şekil 4).

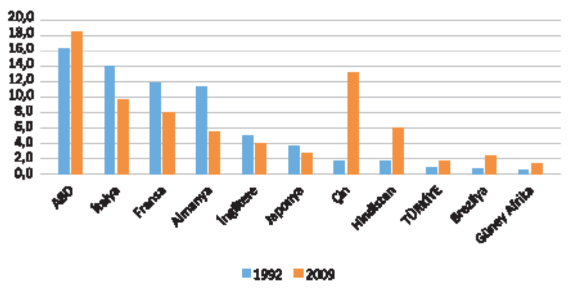
Şekil 4: Afrika Ülkelerinin İthalatta Ana Ortakları: Seçili Ülkeler

Kaynak: OECD Factbook 2011: Economic, Environmental and Social Statistics

Afrika ülkelerinin ihracatta ana ortaklarının seçili ülkeler düzeyinde Şekil 5'te gösterilmiştir. İnceleme dönemini kapsayan 18 yıllık süreçte gelişmiş ülkelerden ABD, Afrika'nın ihracatından aldığı payı arttırırken; diğer gelişmiş ülkelerin payı azalmıştır. Buna karşılık, gelişmekte olan ülkelerin Afrika ile ticari ilişkilerini genel olarak önemli derecede derinleştiği dikkate çarpmaktadır. Çin'in, 1992 yılında yüzde 1,7 olan payını 2009 yılında yüzde 12,9'a yükseltmiş olması, özellikle vurgulanmalıdır (Şekil 5).

Şekil 5: Afrika Ülkelerinin İhracatta Ana Ortakları: Seçili Ülkeler

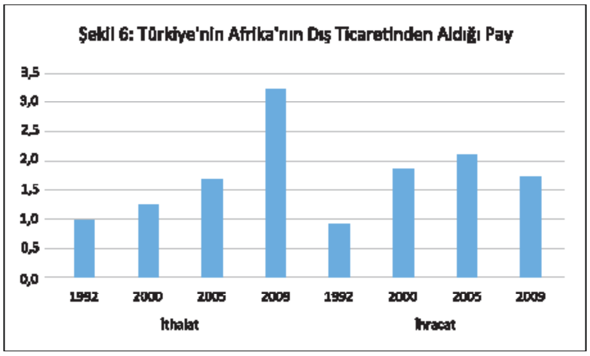
Kaynak: OECD Factbook 2011: Economic, Environmental and Social Statistics

2. Afrika ile Ekonomik İlişkiler

Türkiye'nin Afrika ile ilişkileri son 15 yılda dikkate değer şekilde artış göstermiştir. 1998 yılında Afrika ülkeleriyle siyasi, kültürel, ekonomik ve askeri ilişkilerin arttırılmasına yönelik "Afrika'ya Açılım Eylem Planı oluşturulmuş, 2003 yılında "Afrika Ülkeleriyle Ekonomik İlişkilerin Geliştirilmesi Stratejisi" hazırlanmış ve 2005 yılı "Afrika Yılı" ilan edilmiştir. 2008 yılında Afrika ile ilişkilerde mevcut durum değerlendirmesi ve ilişkilerin derinleştirilmesi amacıyla I. Türkiye-Afrika İşbirliği Zirvesi düzenlenmiştir. Türkiye, 2005 yılında Afrika Birliği'nde (AfB) gözlemci ülke statüsünü kazanmıştır. Türkiye'nin, Afrika Kalkınma Bankası (AfKB) ve Afrika Kalkınma Fonu üyeliği 2008 yılında onaylanmış ve Türkiye AfKB'nin bölge dışı 25. üyesi olmuştur. 2013 yılında açılan dört büyükelçilikle beraber, Türkiye'nin Afrika'da büyükelçilik statüsündeki misyon sayısı 35 ulaşmıştır. Yine Türkiye-Afrika ilişkisinin derinleşmesine yönelik, Türk Hava Yolları 26 Afrika ülkesine sefer düzenliyor, başta MÜSİAD öncülüğünde pek çok iş forumları gerçekleştiriliyor. Gerek siyasi temasların artışı gerek kültürel ve askeri ilişkilerdeki artış Türkiye-Afrika ticaretini de olumlu etkilemiştir. Türkiye ve Afrika ülkeleri arasında son yıllarda artan yakınlaşma, önümüzdeki yıllarda bu ilişkinin daha da derinleşeceğine dair olumlu işaretler vermektedir.

Türkiye'nin Afrika ile ilişkileri son 15 yılda dikkate değer şekilde artış göstermiştir. 1998 yılında Afrika ülkeleriyle siyasi, kültürel, ekonomik ve askeri ilişkilerin arttırılmasına yönelik "Afrika'ya Açılım Eylem Planı oluşturulmuş, 2003 yılında "Afrika Ülkeleriyle Ekonomik İlişkilerin Geliştirilmesi Stratejisi" hazırlanmış ve 2005 yılı "Afrika Yılı" ilan edilmiştir.

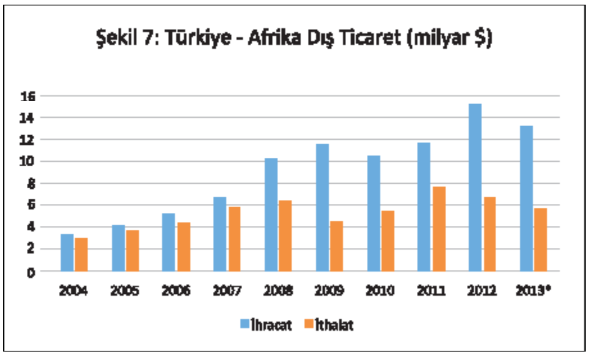
Türkiye'nin Afrika'nın toplam ithalatından aldığı pay son yıllarda önemli derece artış kaydetmiştir. 1992 yılında bu pay yüzde 1'in altında iken, 2005 yılında yüzde 1,5 düzeyine çıkmış ve ilişkilerin ivme kazandığı 2005 yılından sonra artarak 2009 yılında yüzde 3'ün üzerine çıkmıştır. Benzer trend, 1992-2005 dönemi için ihracat tarafında da kaydedilmiştir. Bununla birlikte, 2005 yılından sonra Afrika'nın Türkiye'ye ihracatının toplam ihracatı içerisindeki payı oransal olarak azalmıştır (Şekil 6).

Şekil 6: Türkiye'nin Afrika'nın Dış Ticaretinden Aldığı Pay

Kaynak: OECD Factbook 2011: Economic, Environmental and Social Statistics

Türkiye – Afrika dış ticaret hacmi son 10 yılda iki kattan fazla artmıştır. 2004 yılında 5,6 milyar dolarlık dış ticaret hacmi kaydedilmiştir. Türkiye'nin 2012 yılında Afrika'ya ihracatı 13,4 milyar dolar ile rekor kırmış ve aynı yıl Afrika ile dış ticaret hacmi 20 milyar dolara ulaşmıştır. 2013 yılı ekim ayı itibariyle dış ticaret hacmi 16,7 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Önceki verilerden de anlaşılacağı üzere, Türkiye-Afrika dış ticaretindeki bu artış, Türkiye lehine olmuştur. Türkiye, Afrika ile ticaretinde 2004 yılında yalnıza 370 milyon dolarlık bir fazla verirken, 2013 yılı Ocak-Ekim döneminde 6,7 milyar dolarlık fazla vermiştir (Şekil 7).

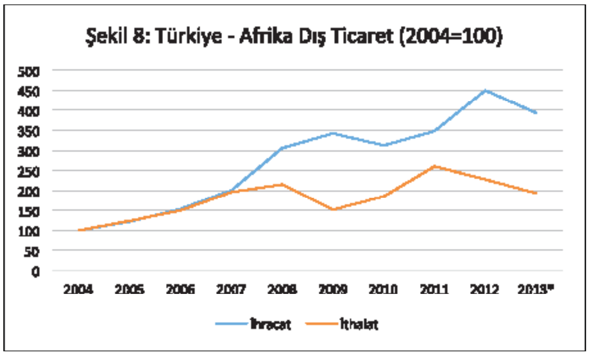

Şekil 7: Türkiye - Afrika Dış Ticaret (milyar $)

Kaynak: TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri Veri Tabanı
*2013 yılı Ocak-Ekim dönemini kapsamaktadır.

Şekil 8'de, 2004 yılı değerleri 100 kabul edilerek, ihracat ve ithalat değerleri gösterilmiştir. Buna göre, 2008 yılına kadar, ithalat ve ihracat değer artışları dengeli bir seyir izlerken; 2008 yılından sonra, Türkiye'nin Afrika'ya ihracatı, Afrika'dan yaptığı ithalattan çok daha hızlı bir artış göstermiştir (Şekil 8).

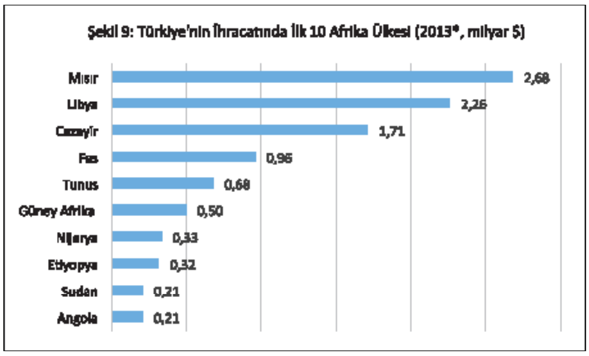
Türkiye, 2013 yılı Ocak-Ekim döneminde Afrika'ya yaptığı 11,7 milyar dolarlık ihracatın yüzde 71'ini (8,3 milyar $) Kuzey Afrika ülkelerine gerçekleştirirken; Afrika'dan yaptığı 5 milyar dolarlık ithalatın yüzde 60'ını diğer Afrika ülkelerinden sağlamıştır.

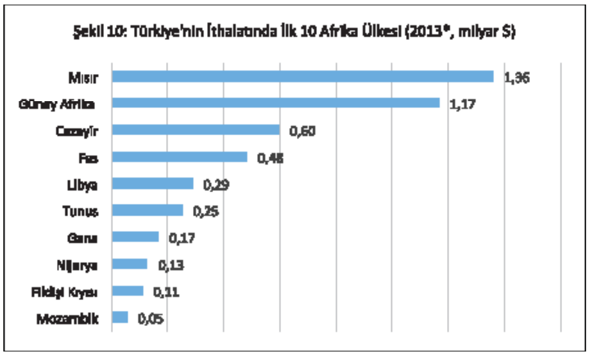
Şekil 8: Türkiye - Afrika Dış Ticaret (2004=100)

Kaynak: TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri Veri Tabanı
*2013 yılı Ocak-Ekim dönemini kapsamaktadır.

Bununla beraber, Türkiye'nin Afrika ile olan ticaretinin belirli ülkelerde yoğunlaştığı dikkate çarpmaktadır. Türkiye'nin ihracatında en yüksek payı olan 10 Afrika ülkesi, Türkiye'nin Afrika'ya toplam ihracatının yüzde 85'ini ve Türkiye'nin Afrika'dan yaptığı toplam ithalatın yüzde 92'sini oluşturmaktadır. 2013 yılı Ocak-Ekim döneminde Türkiye'nin Afrika'ya yaptığı toplam ihracatın yüzde 23'ünü ve Afrika'dan yaptığı toplam ithalatın yüzde 27'sini sadece Mısır ile gerçekleştirmiştir (Şekil 9 – 10).

Şekil 9: Türkiye'nin İhracatında İlk 10 Afrika Ülkesi (2013*, milyar $)

Şekil 10: Türkiye'nin İthalatında İlk 10 Afrika Ülkesi (2013*, milyar $)

Kaynak: TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri Veri Tabanı
*2013 yılı Ocak-Ekim dönemini kapsamaktadır.

Türkiye'nin Afrika ile ticaretinde, belirli ülke yoğunlaşmasının yanı sıra, belirli fasıllardaki yoğunlaşma da dikkat çekmektedir. 2013 yılı Ocak-Ekim döneminde Afrika ülkeleri

Türkiye – Afrika Dış Ticareti ilk 10 Fasıl (2013 Ocak-Ekim)		
Fasıl	**Fasıl adı**	**İhracat (milyar $)**
27	Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler; bitümenli maddeler; mineral mumlar	1,412
72	Demir ve çelik	1,401
87	Motorlu kara taşıtları, traktörler, bisikletler, motosikletler ve diğer kara taşıtları; bunların aksam, parça, aksesuarı	0,988
84	Kazanlar, makinalar, mekanik cihazlar ve aletler, nükleer reaktörler; bunların aksam ve parçaları	0,964
73	Demir veya çelikten eşya	0,684
85	Elektrikli makina ve cihazlar, ses kaydetme-verme, televizyon görüntü-ses kaydetme-verme cihazları;aksam-parça-aksesuarı	0,665
39	Plastikler ve mamulleri	0,488
94	Mobilyalar, yatak takımları; aydınlatma cihazları; reklam lambaları, ışıklı tabelalar vb; prefabrik yapılar	0,378
19	Hububat, un, nişasta veya süt müstahzarları; pastacılık ürünleri	0,375
25	Tuz; kükürt; topraklar ve taşlar; alçılar, kireçler ve çimento	0,299
Fasıl	**Fasıl adı**	**İthalat (milyar $)**
27	Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler; bitümenli maddeler; mineral mumlar	1,276
71	İnciler, kıymetli veya yarı kıymetli taşlar, kıymetli metaller; taklit mücevherci eşyası; metal paralar	0,542
39	Plastikler ve mamulleri	0,265
28	Anorganik kimyasallar; kıymetli metal, radyoaktif element, metal ve izotopların organik-anorganik bileşikleri	0,249
31	Gübreler	0,240
18	Kakao ve kakao müstahzarları	0,236
87	Motorlu kara taşıtları, traktörler, bisikletler, motosikletler ve diğer kara taşıtları; bunların aksam, parça, aksesuarı	0,215
72	Demir ve çelik	0,204
62	Örülmemiş giyim eşyası ve aksesuarı	0,160
12	Yağlı tohum ve meyvalar; muhtelif tane, tohum ve meyvalar;sanayiide ve tıpta kullanılan bitkiler; saman ve kaba yem	0,141

Kaynak: TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri Veri Tabanı

toplamına yapılan ihracatın yüzde 50'ye yakını sadece beş fasılda yapılmışken, Afrika'dan yapılan ithalatın yüzde 52'si beş fasılda gerçekleşmiştir. 2013 yılının ilk on ayında "Mineral yakıtlar, **mineral yağlar ve** bunların damıtılmasından elde edilen ürünler; bitümenli maddeler; mineral mumlar" faslından toplam 1,4 milyar dolarlık ihracat yapılırken, 1,2 milyar dolarlık kısmı sadece Kuzey Afrika ülkelerine gerçekleşmiştir. İthalat tarafında en yüksek ithalat yine aynı fasıldan 1,3 milyar dolar olarak kaydedilmiştir (Tablo 1).

Sonuç

Türkiye, Afrika ülkeleri ile ilişkisinde son 15 yılda önemli ilerlemeler kaydetmiştir. Yalnızca ticari ilişki düzeyinin incelendiği ve istatistik yoğun bu çalışma, Türkiye'nin Afrika ile olan ticari ilişkisinde çok kısa süre içerisinde önemli mesafeler kat ettiğini ortaya koymuştur. Bununla birlikte, gerek ülke çeşitliliği ve gerekse ticareti yapılan malların çeşitliliği açısından bakıldığında, belirli ülke ve ürünlerde yoğunlaşma dikkate çarpmaktadır.

Türkiye'nin Afrika'da 35'e ulaşan büyükelçilik statüsündeki misyon sayısı, THY tarafından 26 Afrika ülkesine sefer düzenlenmesi gibi gelişmeler ulaşım, iletişim ve siyasi temsil açısından Türk işadamlarının Afrika ülkeleri ile ticari ilişki geliştirebilmesinde gerekli zemini sunmaktadır. Bu zemin ve mevcut fırsatlar dikkate alındığında, ülke ve ürün çeşitlemesinin arttırılmasıyla 2015 yılı 50 milyar dolarlık Türkiye-Afrika ticaret hacmi hedefine ulaşmak mümkündür.

DÜNYA'NIN TERCİHİ
YAŞAM İÇİN İDEAL SU
0,5 L
ideal
Natural Spring Water
pH
7,1
Ca
İDEAL SU SİPARİŞ HATTI
444
32
33
BIM
TAMEK
A101
kiler
MIGROS
UNRWA
ICRC
Conserve Italia
SUDER
Üyesidir
www.idealsu.com.tr

2013 Yılında Sektörlerde Neler Oldu?

Sektör Kurulları, her yıl olduğu gibi 2013 yılında da yaptığı başarılı faaliyetlerle birlikte Türkiye için çok önemli konuları gündeme getirerek, sorunlara çözüm önerileri sunarak, kamuoyu oluşturma ve ortak ses oluşturma çalışmalarını sürdürmüştür.

Bilgi Toplumu Stratejisi Ele Alındı

Bilgi Teknolojileri Sektör Kurulumuz tarafından 30 Mart 2013 tarihinde gerçekleştirilen Bilgi Teknolojileri Sektör Zirvesi'nde "Bilgi Toplumu Stratejisi" ele alınmıştır.

Seçilen bu konu, ülke gündeminde pek konuşulmayan ancak ülkemizin 2023 yılı hedefine doğru giderken ortaya konulacak stratejilerin ilk başında yer alması gereken bir konu olarak gündeme taşınmış ve ses getiren bir faaliyet olarak göze çarpmıştır. Bu faaliyet sonrasında Bakanlık tarafından Bilgi Toplumu Stratejisi'nin hazırlık sürecinde MÜSİAD'tan destek istenmiş ve bu doğrultuda görüş ve önerilerimizi almak üzere ortak toplantılar gerçekleştirilmiş, oluşturulan Bilgi Toplumu Stratejisi'ne katkı sağlanmıştır.

Makine Sektör Kurulumuz tarafından 20 Nisan 2013 tarihinde Eskişehir'de yapılan Makine Sektör Zirvesi'nde Türkiye için stratejik öneme sahip "Yerli Sivil Uçak Üretimi" konusu ele alındı.

Türkiye, Artık Kendi Uçağını Üretmeli

Ele alınan "Yerli Sivil Uçak Üretimi" konusu kamuoyunda büyük bir ses getirmiş ve şu anda Bakanlık tarafından ciddi bir şekilde çalışmaları yapılmaktadır. Türkiye'de artık sanayinin dönüştürülmesi ileri ve yüksek teknolojiye geçilmesi, bilgi içeren ürünler üretmek için tek yol sivil uçak üretimi olduğu dile getirilmiştir. Türkiye'de bir askeri yan sanayi ve havacılık sanayisi oluştuysa aynı yapının sivil uçakta da kurulacağına inanıyoruz.

Üretilen Sebze ve Meyvelerin
% 25'i Zayi Oluyor

Gıda ve Tarım Sektör Kurulumuz 2013 yılında ülkemizi ekonomik ve sosyal yönden etkileyen önemli bir konuyu ele aldı.

2 Kasım 2013 tarihinde Antalya'da yapılan Gıda ve Tarım Sektör Zirvesi'nin konusu "2023 Vizyonunda Tarladan Tabağa Hal'lerimiz" konusuydu. Sektör zirvesinde, üretilen sebze ve meyvenin tarladan tabağa kadar geçen süreçte, toplarken, paketlerken, taşırken ve hatta tezgahta tüketicinin seçerken yaptığı dikkatsiz hareketler sonucunda %25'nin zayi olduğu ve bunun sonucunda ekonomimize 50 Milyon TL'lik bir kayıp oluştuğu ortaya çıkmıştır.

Kentsel Dönüşüm, Cumhuriyet Tarihinin En Önemli Sosyal Dönüşüm Projesidir

İnşaat sektör kurulumuz 30 Kasım 2013 tarihinde Adana'da gerçekleştirdiği İnşaat Sektör Zirvesi'nde "Kentsel Dönüşüm ve Sosyal Etkileri" konusunu ele aldı. 2012 yılından itibaren Kentsel Dönüşüm konusunu ele alan İnşaat Sektör Kurulumuz, 2013 yılında kentsel dönüşümün sosyal yönüne eğilerek konunun önemini yineledi.

Kentsel dönüşüm, Türkiye'nin dünyanın en büyük 10 ekonomisi arasına girme hedefinin yanında, bir nevi toplumun medeniyet dönüşümü olduğu ve bu yönüyle Cumhuriyet tarihinin en önemli sosyal projesidir. Türkiye'de nüfusun yüzde 90'ından fazlasının deprem bölgesinde bulunan şehirlerde yoğunlaştığı, çarpık yapılaşmanın görsel algının ötesinde can güvenliği açısından toplumu tehdit ettiği ele alındığında kentsel dönüşümün, ülkemiz adına bir fırsat olduğu kadar hata şansı olmayan bir girişimdir. Dolayısıyla bu sürecin politik çekişmelerden uzak kalarak, toplumun hassasiyetlerini dikkate alacak, rant kaygısını bertaraf edecek, çevreci bir anlayışla ve en önemlisi merkezine insanı ve onun ihtiyaçlarını koyacak şekilde uygulanması gerek ilgili kamu birimlerinin gerekse de sektör mensuplarının üzerinde gelecek nesillere karşı taşınan tarihi bir sorumluluktur mesajı verilmiştir.

Türkiye'nin Dış Ticareti

Tekstil ve Deri Sektör Kurulumuz, 16 Kasım 2013 Cumartesi günü Bursa Şubesi ev sahipliğinde "Tekstilin Parlayan Yıldızı Bebe ve Çocuk Giyimi" konusunu Tekstil ve Deri Sektör Zirvesi'nde ele aldı.

Tekstil ve Deri Sektör Kurulumuz, 16 Kasım 2013 Cumartesi günü Bursa Şubesi ev sahipliğinde "Tekstilin Parlayan Yıldızı Bebe ve Çocuk Giyimi" konusunu Tekstil ve Deri Sektör Zirvesi'nde ele aldı.

Hazır giyimde şu an Çin'in yerine daha ucuz işçilik maliyetleri olan Taylan, Tayvan, Myammar gibi ülkeler aldı. 10 yıl sonra bu ülkelerin yerini de Afrika ülkeleri alacak. Bursa Türkiye'deki tekstil üretiminde çok ciddi bir yer tutmaktadır. Bebe ve çocuk konfeksiyonu deyince akla ilk Bursa gelmektedir. Şuanda üretimin yüzde 80'ini Bursa yapıyor. Bursa'nın ciddi bir üretim altyapısı var. Türkiye'nin bebe ve çocuk giyimde öne çıkması için, bebe ve çocuk giyiminde markalaşmayı hedeflenmesi, marka şehir Bursa, marka sektör bebe ve çocuk konfeksiyonu AR-GE çalışmalarının yürütülmesi, kendine özgü tasarımlarıyla dünya moda ve trendlerinin oluşturulması gerekmektedir.

Otomotivde Hedef Yenileme Pazarı

Otomotiv Sektör Kurulumuz, 21 Eylül 2013 Cumartesi günü Sakarya Şubesi ev sahipliğinde "Otomotiv Sektöründe Satış Sonrası Hizmetler ve Tüketici Beklentileri" konusunu Otomotiv Sektör Zirvesi'nde ele aldı.

Ülkemizde otomotiv kullanım sürelerinin uzun olması ve satış sonrası hizmetlere/yenileme pazarına harcanan ciddi rakamlar, küresel ve yerel oyuncuları bu noktadaki eksikliklerini giderme ve yeni stratejiler oluşturma noktasında birleştirmiştir. Blok muafiyeti ve diğer küresel yeniliklere hızlı ayak uydurabilen gerek resmi gerekse bağımsız servisler sektörün itici gücünü oluşturacaktır. Zirve sonucunda küresel düzeyde yapılan değişimler ve uygulamaları kendi pazar dinamikleri ile beraber harmanlayabilen firmaların ciddi karlarla beraber üst düzey büyüme sergileyecekleri kaçınılmaz bir gerçek olduğu vurgulanmıştır.

Yenilenebilir Enerji ve Nükleer Enerji Stratejik Önemde

Enerji ve Çevre Sektör Kurulumuz 07 Aralık 2013 tarihinde Muğla Şubesi ev sahipliğinde "Yeşil Enerji" ana temalı Enerji ve Çevre Sektör Zirvesi'ni gerçekleştirdi.

Sektör zirvesinde, Türkiye'nin güneş enerjisi bakımından büyük bir potansiyele sahip olduğu belirtilirken, nükleer enerji projelerinden vazgeçmeden yenilenebilir ve çevreci enerji projelerinin de geliştirilmesi gerektiği savunuldu. Dünyada 442 nükleer enerji tesisi bulunurken, bu tesislerden sadece bir tanesinin müslüman bir ülkede Pakistan'da bulunduğuna dikkat çekildi. Dünya da nükleer enerjiden elektrik üretilmeye devam edilirken Türkiye'nin nükleerden vazgeçemeyeceği ayrıca atıkdan enerji üretilmesinin günümüz teknolojisiyle mümkün olduğunu böyle bir yöntemin aynı zamanda çevre temizliğine katkıda bulunacağının da altını da çizdi.

Türkiye bağımsız bir devlet olmaya devam etmek istiyorsa enerji üretmek zorundadır. Bundan dolayı enerjide milli bir seferberlik içine girilmiştir. Bunun devam etmesi gereklidir.

MÜSİAD Sağlık Zirvesi'nden Sektöre İki Önemli Uyarı Geldi

MÜSİAD Sektör Kurulları tarafından düzenlenen, "Sağlık Sektör Zirvesi 2013" Ankara'da gerçekleştirildi. MÜSİAD Ankara Şubesi'nin ev sahipliğinde gerçekleştirilen toplantıda "Sağlık Sektöründe Gelecek Vizyonu" masaya yatırıldı.

Sektör Zirvesi'nde Sektöre ilişkin iki önemli uyarı geldi. Uyarılardan biri kadro diğeri ise denetimlerle ilgiliydi.

Mobilya Sektöründe Markalaşma ve Tasarım Ele Alındı

Dayanıklı Tüketim ve Mobilya Sektörü Zirvesi'nde, Kamunun uluslar arası alanda rekabetçiliğin desteklenmesi için gerek Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, gerek Ekonomi Bakanlığı ve gerekse diğer bakanlıklar nezdinde hayata geçirdiği program ve projelerin desteklendiği, bu desteklerin firmalara ulaştırılması konusunda sivil toplum kuruluşlarının daha aktif çalışması gerekmektedir.

Orta ve küçük ölçekli işletmelerde marka bilincinin oluşturulabilmesi için "Marka Merkezleri" kurulmalı, tecrübe paylaşımları, eğitimler, danışmanlık hizmetleri, imaj çalışmaları ve tüm analizlerin bu merkezlere başvuranlara sunulması sağlanmalıdır. Uluslar arası kalite standartları el kitabı oluşturulabilmesi için tüm tarafların bir araya getirileceği bir konsorsiyum oluşturulmalı, bu oluşuma kamunun moderatörlük yapması, AR-GE ve tasarıma sağlanan devlet desteklerinin arttırılması, desteklerin kullanımının yaygınlaştırılması, Devlet tarafından tasarım ve AR-GE'nin teşvik edilmesi gereklidir.

Yayıncılıkta Yeni İş Modeli Olarak İnternet TV

Basım, Yayın, Ambalaj ve Reklam Sektör Zirvesi'nde, İnternet TV ve telefonu bir araya getiren IPTV sistemi olarak ta tanımlayabileceğimiz sistem ile geniş bant internet üzerinden TV yayınlarının televizyon aracılığıyla izlenmesine olanak sağlıyor. Teknik olarak söylemek gerekirse şifreli, şifresiz TV kanallarının ve depolanan video içeriklerinin, IP(INTERNET PROTOCOL) paketlerine dönüştürülerek geniş band internet erişim teknolojileri üzerinden son kullanıcıya yayınlanmasıdır. Son kullanıcının evine alacağı bir STB (Set Top Box) ile gelen dataları, Tv sinyaline dönüştürerek televizyonundan rahatlıkla izleyebilecek. Üstelik bunun için bir bilgisayara da ihtiyaç duymadan olacak. Bu sitemi bilgisayarlar ile yapıldığını hatırlatmakta fayda var. Türkiye'de kablo-TV'ye rakip olacak olan sistem, televizyon izleme ve

iletişim araçları alışkanlıklarını değiştirmeyi hedefliyor. IPTV hizmetinden yararlanmak isteyen vatandaşlar aynı anda internet, TV ve telefon kullanma imkânına sahip olacak. İstenilen TV yayınları seçilerek, bu yayınların kendilerine ulaşmasını sağlamak, izlenmeyen yayınların kaydedilerek daha sonra izleyebilmek, aynı sistem üzerinden telefon konuşması yapabilmek IPTV'nin getirdiği yenilikler arasında yer alacak. Bunların yani sıra aboneler TV kumandasıyla istedikleri malların siparişini verip, İstedikleri TV kanallarının film arşivlerine de ulaşabilecek.

Bölgesel Kalkınma da Yerel Esnaf Korunmalıdır

Hizmet Sektör Zirvesi'nde, bölgesel kalkınma ele alınmış ve zirvenin sonucunda sonuç bildirgesi şu şekilde oluşmuştur.

Alışveriş Merkezlerinin gelişimi ile birlikte Yerel Esnafın da desteklenmesi gerekir. Yerel esnafın alışveriş merkezleri ile rekabet etmeleri son derece zor olduğundan rekabete karşı için destek verilmeli ve kendini koruması sağlanmalıdır. AVM yatırımcılarının sadece kendilerini düşünmemesi ve bölgedeki diğer küçük esnafı yok edercesine bir yaklaşımda bulunmaması, bu konuda bilinçlendirilmesi sağlanmalıdır. AVM yer seçiminde belediye ve diğer kurumların dikkat etmeleri gerekir.

Potansiyel Madenlerimiz Üzerine Strateji Belirlenmesi Gerekmektedir

Kimya, Metal ve Maden Sektör Zirvesi'nde, potansiyel madenlerimiz özellikle bugüne kadar ele alınmamış saklı kalmış madenlerimiz ele alınmıştır.

Bugün geldiğimiz noktada ülkemizin sahip olduğu potansiyel madenler üzerine strateji belirlenmesi gerekmektedir. Madenlerin aranmasında, işletilmesinde, dönüştürülmesinde ve en etkin şekilde sanayileşmeye katkısında uluslararası düzeyde bir sistem kurmamız gerektiğine odaklanmalıyız. Ülkemizin hedefleri ortada, kalkınmak, daha fazla büyümek ve dünyanın en büyük 10 ekonomisinden birisi olmak. Bütün bunlar için sermaye kadar, teknoloji kadar, enerjiye büyük ihtiyacımız var. 2011 yılında 80 milyara ulaşan cari açığımızın 50 milyarının enerji ithalatından geldiğini defalarca duyduk. Bu sebeple, maden politikalarımız hedeflerimize paralel ele alınmalı, stratejik öngörüyle insan kaynakları planlaması yapılmalı, madenlerimizin ekonominin sanayileşmesine katkısı seviyesi netleştirilmelidir. Son 10 yılda ülkemizin ortaya koyduğu başarıların altında yatan temel dinamiklerden birisi de ülkemizin yıllardır saklı tuttuğu potansiyelinin ortaya çıkarılmasıdır. Şimdi ülkemizin büyümesine katkıda ikinci aşama saklı potansiyel madenlerimizin etkin kullanımı ile olacaktır. Özellikle içinde tüm kömür gibi, kaya gazı gibi, nükleer gibi enerji madenlerini barındıran stratejik madenler ile sanayimizin gelişimine katkı sağlayacak endüstriyel madenler olarak potansiyelimizi iki temel saç ayağına oturtmalıyız.

Ekonominin Büyüyen Dinamiği Lojistik'tir

Lojistik Sektör Zirvesi'nde, sadece ticarette değil, üretimde de lojistiğin önemli olduğuna vurgu yapıldı. Küresel ticaretten daha fazla pay almak isteyen ülkelerin lojistik üzerinden rekabet edildiği günümüzde, sektörün önemli bir kısmını oluşturan ulaştırma hizmetleri ülke ekonomisinde 13,2 milyar dolar getiri sağlayarak hizmet ihracatında turizmden sonra ikinci sırada. 2023 yılında bu rakamı 60 milyar dolara çıkarmayı hedeflenmektedir. Dünya genelinde hızlı bir gelişme gösteren lojistik sektörü, hem kendi içinde taşıdığı büyüme potansiyeli hem de Türkiye'nin ekonomik hedeflerine ulaşmasında oynayacağı rol itibarıyla büyük öneme sahiptir. Ticaret ve lojistik birbirlerine çok paralel giden iki sektör olması ve Ekonominin başarılı olması için lojistik sistemlerinin iyi çalışması ve çalıştırılması gerekir.

Metal Sanayiinde Neler Oluyor?

Hikmet Baydar

09 Aralık 2013 günü TÜİK tarafından yayınlanan sanayi üretim verilerine göre Türkiye sanayi üretimi mevsim ve takvim etkisi arındırıldıktan sonra bir önceki aya göre %3,1 azalırken bir önceki yılın aynı ayına göre % 0,7 artmış görünüyor.

Sanayi endeksi genel olarak geçen yılın endeksinin üzerinde seyretmektedir. Durum aşağıdaki grafikte de aynen görülmektedir.

Ana metal sanayiyi masaya yatırdığımızda;Türkiye'nin takvim etkisinden arındırılmış ana metal sanayi üretimi Ekim ayında bir önceki yıl aynı aya göre % 7,2 artış gösterdi. Aynı sektörde bir önceki aya göre üretim % 2,7 arttı.

Ana metal sanayiyi masaya yatırdığımızda;Türkiye'nin takvim etkisinden arındırılmış ana metal sanayi üretimi Ekim ayında bir önceki yıl aynı aya göre % 7,2 artış gösterdi. Aynı sektörde bir önceki aya göre üretim % 2,7 arttı.

İhracatın lokomotifi konumuna gelen metal sanayindeki bu veriler Türkiye genel ortalamasının üzerindedir.
Yukarıdaki tabloda da görüleceği üzere üretim açısından ana metal sanayi 121,9 seviyesindeki bir endeks değeriyle 2010 yılından bu yana Ekim ayları içerisinde yaşadığı en yüksek değere ulaşmış durumdadır.
Ancak, yılın daha önceki dönemlerinde 126,1 seviyesine yükselen ana metal sanayi üretim endeksinin genel seyrine göre hafif bir düşüş yaşadığı gözden kaçmamalıdır.

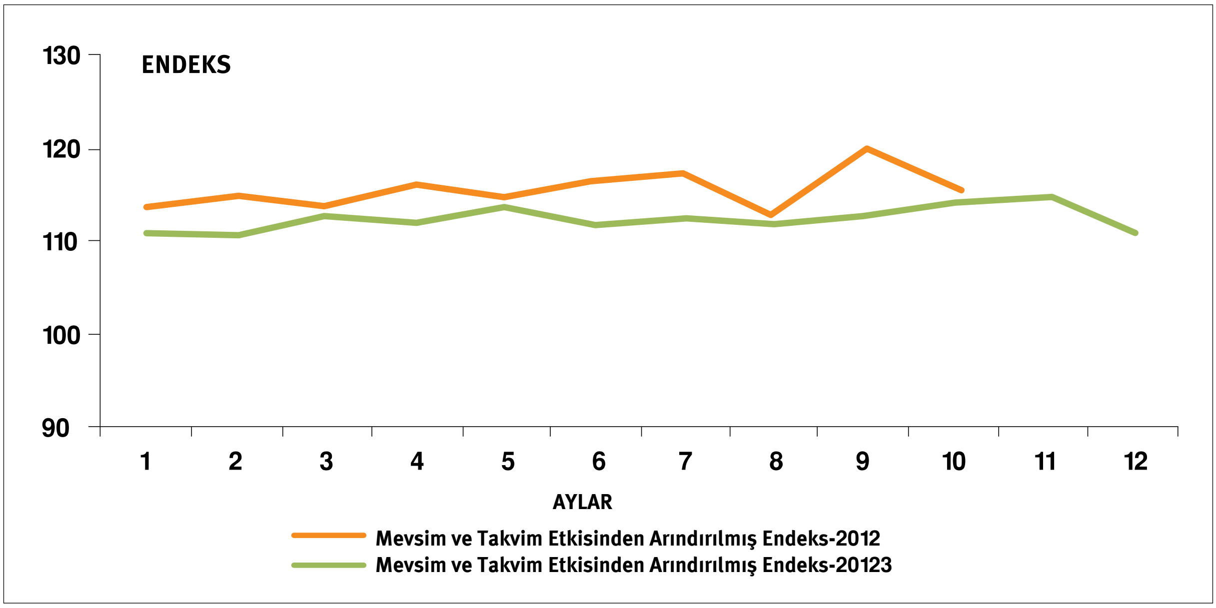
Bu verilere göre sizin firmanız geçen senenin altında bir üretim seviyesi sağlıyorsa o zaman üretim veya satış bacağında sorunlar yaşamaya başladığınızı düşünmeniz son derece doğaldır.

Tüik tarafında açıklanan verilere göre; Türkiye'nin ana metal sanayi üretim fiyatları Ekim ayında bir önceki bir önceki aya göre % 2,1 artış gösterdi. Aynı sektörde bir önceki yılın aynı ayına göre üretim fiyatları % 7,99 arttı.

% 2,1 aylık artış genel konjonktür içerisinde oldukça fazla. Yıllık bazda yaklaşık % 8 fiyat artışı ise Türkiye enflasyonunun da ana sebeplerinden biridir.

www.foreks.com'un bir haberine göre, Fitch Ratings, Çinli metal ve madencilik şirketlerinin kredi notlarının, arz disiplini yokluğu ve yavaşlayan talep büyümesi nedeniyle belirsizleşen uzun vadeli görünüm tarafından sınırlandığını ve 2014 yılı için Çin metal ve madencilik sektörü görünümünün negatif olduğunu bildirdi.

Çin'in yatırımlar tarafından yönlendirilen bir ekonomiden, tüketici talebi tarafından yönlendirilen bir ekonomiye doğru kayması ile birlikte metaller için uzun vadeli talep büyü-

Sanayi Üretim Endeksi (2010=100), 2010 - 2013 (Arındırılmamış Endeksler)														
Industrial Production Index (2010=100), 2010 - 2013 (Gross Indices)														
İktisadi Faaliyet (NACE Rev 2)	Yıl	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Yıllık Ortalama
Economic Activity (NACE Rev 2)	Year	January	February	March	April	May	June	July	August	September	October	November	December	Annual Average
Toplam Sanayi	2010	85,6	85,4	100,0	97,7	101,7	103,9	105,0	100,5	97,2	108,6	98,6	115,9	100,0
Total Industry	2011	101,9	97,7	111,7	107,1	111,6	114,1	112,4	106,2	111,0	119,9	107,2	120,1	110,1
	2012	104,5	102,9	115,8	110,0	118,2	116,5	116,1	103,4	116,4	112,3	121,4	116,7	112,9
	2013	106,9	104,5	115,9	115,2	120,5	119,9	122,9	102,0	123,9	111,7			
24-Ana metal sanayii	2010	84,2	82,8	102,1	99,5	103,0	100,2	105,4	98,8	98,9	108,4	98,5	118,2	100,0
24-Manufacture of basic metals	2011	108,1	103,1	112,7	111,2	114,8	114,5	111,7	104,6	114,0	118,1	104,1	117,4	111,2
	2012	112,1	108,5	120,0	113,8	119,4	118,9	120,1	111,7	117,7	116,9	126,4	118,6	117,0
	2013	113,9	113,7	124,7	122,2	125,1	126,5	126,1	109,5	124,9	121,9			

mesinin yavaşlamasının beklendiğini ifade eden Fitch, bu durumun çelik ve alüminyum sektörlerin de kapasite fazlası problemleri ile bir araya gelmesinin kısa vadede metal fiyatlarını sınırlamaya devam edeceğini vurguladı.

TL değer kaybederken USD cinsi kredilerle yapılan ithalat hem TL cinsinden pahalı kalmakta hem de her geçen gün fonlama nedeniyle de maliyeti artmaktadır.

Zayıf karlılık ve hükümet politikalarının bazı kapasite büyümelerini engellediğini ifade eden Fitch, ancak kapasite fazlasında gerçek bir düzeltmenin uzun zaman alacağını da belirtti.

Bu açıklamayla kapasite fazlalığına ve arz disiplini eksikliğine dikkat çekilerek metal fiyatları üzerinde baskıdan bahsedilmiş ve sektörün görünümü negatif olarak açıklanmıştır. Bu durumda gerek üretim, finansman gerekse stok kontrolü kritik seviyede önemli hale gelmektedir.

Bilindiği gibi sektörün iki ana riski bulunmaktadır.

1) Metal fiyatlarına duyarlı stok
2) Kur riski

Bunların dışında default risk (karşı taraf riski-tahsilat riski) faiz riski vb riskler diğer sektörlerdekinden farksızdır. Metal fiyatları her geçen gün oynaklık gösterdiğinden böyle bir stoğa sahip olurken metal fiyatları ana trendine de dikkat etmeyi gerektirir.Aksi halde, yüklü stokta fiyat düşüşlerine yakalanabilir ve stoğu karla eritme şansını kaybedebilirsiniz.

Bir diğer konu kur riskidir. Bu risk hem kar marjınızı hem de piyasadaki varlığınızı zorlayacak seviyede önemlidir.

TL değer kaybederken USD cinsi kredilerle yapılan ithalat hem TL cinsinden pahalı kalmakta hem de her geçen gün fonlama nedeniyle de maliyeti artmaktadır. Bu durumda

kar hemen hemen imkansız hale geliyor. Bildiğiniz gibi KKDF uygulaması nedeniyle vadeli ithalat hemen maliyet artırmakta olduğundan peşin almak gerekiyor. Bunun da tek yolu (eğer öz kaynak yeterli değilse) kredi ile fonlamaktır.

Uzun vadede negatif görünümü olan bir sektörde olanların etkin stok kontrolü yapması ve stok devir hızını sık sık kontrol etmesi çok önemlidir. Aksi halde değeri her an değişebilen bir ürün stoğa gereksiz yere alınabilir.

Örneğin yakın zamanda Arjantin Çelik Odası tarafından açıklanan bir veriye göre Arjantin'de Ocak-Ekim 2013 döneminde ham çelik üretiminde bir miktar artış olmuş. Bu açıklamayla hemen fiyatlarda aşağı yönlü baskı oluşursa şaşmamak lazım.

TÜİK tarafından yayınlanan yukarıdaki tablolar bize toplam sanayi cirosu ile ana metal sanayi cirolarının karşılaştırmalı durumunu ortaya koymaktadır. Bir önceki yılın aynı ayına göre ana metal sanayi cirosu 2012 yılının ilk 3 ayında gösterdiği uyumu diğer aylarda gösteremeyerek ciro artışında Türkiye artışına göre pek de iyi bir performans göstermemiş gibi duruyor.

2013 yılının ilk üç ayında bir önceki yılın ilk üç ayına göre ciro düşüşü yaşayan sektör, Nisan ayında umutlansa da daha sonraki aylarda ciro düşüşleri yaşamaya devam etmiştir. Ge-

Sanayi Ciro Endeksi (Toplam) (2010=100), 2010-2013

Industrial Turnover Index (Total) (2010=100), 2010-2013

İktisadi Faaliyet (NACE Rev 2)	Yıl	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Yıllık Ortalama
Economic Activity (NACE Rev 2)	Year	January	February	March	April	May	June	July	August	September	October	November	December	Annual Average
Toplam Sanayi	2010	78,7	82,3	100,2	96,3	102,4	104,5	103,7	100,8	99,1	108,5	98,3	125,4	100,0
Total Industry	2011	105,5	108,1	128,1	124,1	129,3	135,9	132,8	131,2	138,3	147,9	128,1	149,1	129,9
	2012	123,0	125,3	145,8	140,7	147,9	145,4	140,5	128,4	148,1	139,3	148,6	148,2	140,1
	2013	131,3	131,5	148,8	147,3	155,9	154,7	161,5	138,9	172,2	148,8			
24-Ana metal sanayii	2010	71,5	79,7	104,9	98,0	113,1	104,8	100,4	95,8	96,9	106,7	98,2	130,1	100,0
24-Manufacture of basic metals	2011	115,6	117,2	136,5	137,9	143,3	146,7	150,8	141,0	163,5	160,0	135,7	159,6	142,3
	2012	139,4	144,8	156,2	144,1	164,5	155,9	153,8	135,8	152,5	144,8	156,0	147,9	149,6
	2013	137,5	142,9	153,8	152,8	162,4	155,4	162,1	138,2	164,9	147,9			

Sanayi Ciro Endeksi (Toplam) Bir Önceki Yılın Aynı Ayına Göre Değişim Oranları (%) (2010=100), 2010-2013														
Percentage Change of Industrial Turnover Index (Total) Over to the Same Month of the Previous Year (%) (2010=100), 2010-2013														
İktisadi Faaliyet (NACE Rev 2)	Yıl	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Yıllık Ortalama
Economic Activity (NACE Rev 2)	Year	January	February	March	April	May	June	July	August	September	October	November	December	Annual Average
Toplam Sanayi	2010	8,1	12,2	19,3	17,9	22,7	15,3	17,2	18,8	16,0	18,2	16,9	25,1	17,6
Total Industry	2011	34,1	31,4	27,9	28,9	26,3	30,0	28,0	30,1	39,6	36,3	30,4	19,0	29,9
	2012	16,7	15,9	13,8	13,4	14,5	7,0	5,8	-2,1	7,1	-5,8	16,0	-0,6	7,9
	2013	6,7	4,9	2,1	4,7	5,3	6,4	14,9	8,2	16,3	6,8			
24-Ana metal sanayii	2010	-1,6	8,2	23,0	27,5	53,8	31,0	29,7	30,2	29,9	25,9	32,1	49,7	28,5
24-Manufacture of basic metals	2011	61,7	47,0	30,2	40,7	26,7	40,0	50,2	47,1	68,7	49,9	38,2	22,8	42,3
	2012	20,6	23,6	14,4	4,5	14,8	6,3	2,0	-3,7	-6,7	-9,5	14,9	-7,4	5,2
	2013	-1,4	-1,3	-1,5	6,0	-1,3	-0,3	5,4	1,8	8,1	2,1			

Uzun vadede negatif görünümü olan bir sektörde olanların etkin stok kontrolü yapması ve stok devir hızını sık sık kontrol etmesi çok önemlidir. Aksi halde değeri her an değişebilen bir ürün stoğa gereksiz yere alınabilir.

çen yıl ortalama olarak 2011 yılına göre % 5,2 oranında ciro artışı yaşamış olan sektörün 2013 yılında bu ortalamayı yakalama şansı oldukça zayıf. Kaldı ki 2013 kasım ayında 2012 yılı kasım ayına göre % 14,9 ciro artışı yaşanmıştı.

Sektörde bariz olarak görülen ciro sorunu kaliteli fonlama zorunluluğunu da beraber getirmektedir. Ciroları düşen firmaların banka nezdinde riski arttığından kredi limitlerinin indirilmesi bile gündeme gelebilir. Bu durumda sektörde ciddi sıkıntılar baş gösterebilir.

2014 yılında aşağı yönlü risklerin devam edeceğini dikkate alırsak hem tutulan stoğun hem de metal fiyatlarında gevşeme potansiyelinin firma üzerinde ciddi riskler yaratacağı unutulmamalıdır.

Yazımızın başında üretimi daha sonra da ciroları masaya yatırdık. Çünkü sektör ağır sanayiyi içermesi nedeniyle üretim esnekliği fazla olmayan bir sektör. Her an fırınları durduramıyorsunuz.

Burada amacımız sektörün bu çelişkisini ortaya koyarak stoğa üretim yapıp yapmadığını görülmesini sağlamaktır. Görünen o ki sektörde bir miktar stok artışı yaşanmış olabilir.

Bu durumda sektörde fonlama ihtiyacının artması kaçınılmaz gibi görünürken en büyük tehlike gelecekte fiyatı düşme potansiyeli olan bir ürünü üreterek stoğa koyma zorunluluğudur.

Bu durumda müşterileri iyi tanımak, onların sizin ürettiğiniz ürünü almak için tahmini tedarik planlarını öğrenmek çok önemlidir. Tedarik planlaması yapmamış bir müşteri gelecekte yapacaklarını da planlamamış demektir. Günü kurtaran biriyle iş yapmak risk taşır. Böyle firmalar bütçe de yapmamış oluyorlar. Sıkıştıklarını da ancak iş işten geçince anlayacaklarından finansmana ihtiyaç duyduklarında bankaların yaklaşımındaki değişikliği yaşayarak öğreneceklerdir. Müşterisini iyi tanıyan, ihtiyaçlarını yakından takip eden firmalar stoğunu da daha iyi planlarlar. O zaman gelecekte fiyatı düşme riski yükselen bir ürünü de stoklarında tutmak zorunda kalmazlar.

İbrahim Çağlar

İTO Yönetim Kurulu Başkanı

Şöyleşi: Adem Dönmez

İstanbul Ticaret Odası iş dünyası için ne anlam ifade ediyor?

Öncelikli olarak şunu ifade etmem gerekir ki; İstanbul demek bizim için Türkiye demektir. Bu sorumluluğumuzun farkındalığı ile İstanbul Ticaret Odası olarak sadece İstanbul'a değil Türkiye'ye de hizmet ettiğimizin bilincindeyiz. Odamız, üyesine sunduğu imkânlar ve hizmetler ölçüsünde büyüyen ve gelişen bir kurum. Üye odaklı hizmet anlayışı ise bu vizyonun en önemli parçası. Şunu ifade etmek isterim ki, 350 bine yaklaşan üyenin gerek talep ve beklentilerini almak gerekse de bunlara uygun faaliyetlerde bulunmak İTO'nun öncelikli görevidir. Çünkü İTO İstanbul iş âleminin çatı kuruluşudur ve üyesi daha güçlü olan bir İTO, hiç kuşkumuz yok ki İstanbul ve Türkiye ekonomisi adına büyük bir kazançtır.

İstanbul Ticaret Odası'nın iş dünyasındaki yerine bakarsak; Odamızın hem ülke içinde hem de ülke dışında, giderek artan bir ivmeyle üyesine hizmet ettiğini görürüz. Özellikle üyelerimizin yurtdışındaki pazarlara açılmasında uzun yollar kat ettik. Sektörel gelişmeler ve Türkiye ekonomisinin dışa açılma gayretleri, bu kurumun çatısı altında kendisine yer buluyor. Yurtdışı ziyaretleri, fuar organizasyonları ve sektörel sorunların masaya yatırılması konularında hep öncü olduk. Bundan sonra da söz konusu faaliyetlerimiz devam edecek. Araştırmalarla, raporlarla, seminer ve panel organizasyonlarıyla üyemizin ve ülke ekonomimizin yanında olmaya devam ediyoruz. Bunların yanında tüm üyelerimizin daha iyi ve daha etkin bir şekilde hizmet alabilmeleri için e-İTO projemizi ileriye taşıma gayretindeyiz. Böylelikle hem bürokratik işlemler azalacak hem de üyemizin ihtiyaç duyduğu bilgi ve hizmetlere anında erişimi konusunda

önemli bir adım atmış olacağız. Ayrıca, öyle düşünüyorum ki bütün bu saydığım faaliyetlerde başarılı olmak istiyorsak, üyelerimizi İTO kimliği etrafında buluşturmalıyız. Nitekim bir İTO'luluk kimliği çerçevesi içerisinde tüm üyeleri kucaklayacak, Oda ve üye arasındaki bağları sıkılaştıracağız. Bu husus bizim için çok önemli.

İstanbul Ticaret Odası'nın bugüne kadar birçok hizmet gerçekleştirdiğini biliyoruz, yeni dönemde hedefleriniz nelerdir?

Bizim öncelikli hedefimiz üyelerimizin beklentilerine yönelik, üye odaklı çalışarak onların sesi olmaktır. Bu amaca yönelik olarak, yeni yönetim anlayışı da üyesine verdiği hizmet kalitesiyle, paylaşımcı girişimci ruhuyla, sosyal meselelere yaklaşımıyla kendisini belli etmeye başladı bile, ben buna inanıyorum.

Biz ülke olarak, şehir olarak daha da yükselmek istiyoruz. Bakın "görünen dağın uzağı olmaz" derler. Bizim, hedeflerimize ülke olarak da şehir olarak da ulaşacağımıza inancımız tamdır. Bu noktadan hareketle, ülkeleri zenginleştiren esas gücün müteşebbisler olduğunun bilinci ile iş ortamını iyileştirmek için elimizden gelen tüm çabayı göstermeye çalışıyoruz. Örneğin, işadamlarımızın en büyük sorunlarının başında AB tarafından haksız bir uygulama olarak nitelendirebileceğim "vize" konusu gelmektedir. Biliyorsunuz ürünler serbest geziyor ama bunları üreten ve satan işadamlarımız vize işlemiyle uğraşıyor. Bu sorunu çözmek için yabancı konsolosluklarla görüşmelere başladık. Üyelerimize vize işlemlerinde kolaylıklar sağlamak amacıyla her türlü girişimi yapacağız.

Bir diğer gerçekleştirmek istediğimiz projemiz de; bankalarla üyelerimizi daha sık bir araya getirmek. Özellikle kredi kullanmak isteyen üyelerimizle bankalar arasında güveni tesis ederek, kredi, faiz ve komisyon oranlarıyla ilgili sıkıntılarda bir orta nokta bulacağımıza inanıyorum.

Bunların yanı sıra e-İTO projesini çok önemsiyorum. Hedefimiz internet üzerinden tüm Oda hizmetlerini üyelerin kullanımına sunmak ve internet sitemizi İstanbul'un, hatta Türkiye'nin sınırsız ticari platformu haline getirmektir.

Hızla başladığımız bir projemiz de 2014 yılında düzenlenecek olan İstanbul Shopping Fest organizasyondur. Festivalin İTO'nun patronajında gerçekleştirilmesi kararını aldık. Bildiğiniz üzere, festival başta gıda, tekstil, inşaat ve turizm olmak üzere ana sektörlerin uluslararası düzeyde tanıtımı için önemli bir platform. O nedenle, perakende sektöründen taksi taşımacılığına kadar piyasayı canlandıran bu derece etkili bir festivalin gerçekleştirilmesinde İTO taşın altına elini rahatlıkla koymuştur.

Tabii tüm projelerimiz bu saydıklarımla sınırlı değil. Tüm hedef ve projelerimizde gerçekleştirdiğimizde de İstanbul Ticaret Odası "üyesinden güç alan ama aynı zamanda üyesine de güç veren" bir Oda olacaktır.

> **Bizim öncelikli hedefimiz üyelerimizin beklentilerine yönelik, üye odaklı çalışarak onların sesi olmaktır. Bu amaca yönelik olarak, yeni yönetim anlayışı da üyesine verdiği hizmet kalitesiyle, paylaşımcı girişimci ruhuyla, sosyal meselelere yaklaşımıyla kendisini belli etmeye başladı bile, ben buna inanıyorum.**

Çerçeve dergimizde bu sayıda Afrika ile siyasi ve ticari ilişkilerimizi ele alan bir sayı hazırlamaya çalıştık. Bu bağlamda, Afrika ile ticaret yapmak isteyen işadamlarına önerileriniz nelerdir?

Bugün ticaret sınırları ortadan kaldırmıştır. Dünya, kocaman bir pazar haline gelmiştir. Bu büyük pazar, farklı bölgelerde farklı fırsatlar sunmaktadır. Afrika da son yılların en gözde coğrafyası olmuştur. Devletimiz son yıllarda Afrika'ya özel önem vermiş, kültürel ve ticari ilişkileri geliştirmeyi öncelik haline getirmiştir.

Bu nedenle, Afrika ülkeleriyle ekonomik ilişkilerimiz ve ticaret hacmimiz de son yıllarda önemli oranda gelişme gösterdi. Bu yılın Ocak-Eylül ayını, geçen senenin verilerine göre değerlendirdiğimizde Afrika ülkeleri ile yapılan ihracatın % 9,7 oranında artarak, toplam ihracatımızdaki payının % 9,6'a çıktığını görüyoruz. Afrika, Türk işadamlarımızın

ihracat pazarlarını çeşitlendirmeleri açısından büyük potansiyele sahip bir kıtadır. Türk sanayisi de Afrika ülkelerinin ihtiyacına uygun fiyat ve kaliteyle cevap verebilecek potansiyele sahiptir.

Afrika'daki ekonomik görünüm de ümit vericidir. Zira Afrika Kalkınma Bankası, OECD Kalkınma Merkezi, Birleşmiş Milletler Afrika Ekonomik Komisyonu (UNECA) ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) tarafından ortaklaşa hazırlanan Afrika Ekonomik Görünümü Raporu'nda kıtanın, 2013 için % 4,8'lik, gelecek yıl için ise % 5,3 büyüme tahmininde bulunuldu. Bunun yanı sıra, Afrika'da toplam ekonomik büyüklüğünün 2020'de 2,6 trilyon dolara erişmesi bekleniyor. Tüketim açısından bakacak olursak, tüketici harcamalarının 2020'de 1 trilyon dolarla Rusya ve Hindistan'a rakip olacağı öngörülüyor. Kısaca, önümüzde değerlendirilmeye açık büyük bir pazar var.

Bir diğer gerçekleştirmek istediğimiz projemiz de; bankalarla üyelerimizi daha sık bir araya getirmek. Özellikle kredi kullanmak isteyen üyelerimizle bankalar arasında güveni tesis ederek, kredi, faiz ve komisyon oranlarıyla ilgili sıkıntılarda bir orta nokta bulacağımıza inanıyorum.

Ancak, Afrika'nın ekonomik kalkınmasını hızlandırılmasının yolu zirai, yeraltı ve enerji kaynaklarının etkin kullanımından geçmektedir. İşte bu noktada Türk işadamlarının devreye girmesi gerekiyor. Bildiğiniz üzere, biz Afrika'ya öncelikle müteahhitlik hizmetlerimiz ile girdik. Ancak, sanayi ve enerji yatırımlarımız için de büyük bir potansiyel var. Özellikle, ithalatın yüksek olması ve güçlü talep nedeniyle Afrika'da yapılacak yatırımların geri dönüş hızı da yüksek oluyor.

Bununla beraber, Afrika'da yaşayan işadamlarının ev, otel, hastane ve AVM gibi ihtiyaçlarının giderek artması da bu sektörlerde yatırım fırsatları sunmaktadır.

Elbette, bakıldığında, Afrika'nın sunduğu olanaklar homojen bir yapıda değil. Kuzey Afrika ülkeleri Sahra altı bölgesine açılan bir kapı olarak özellikle inşaat firmalarımızın etkin olduğu bir bölge iken, Sudan ve Nijerya petrol ve doğalgaz açısından, Güney Afrika, Gine, Kongo Demokratik Cumhuriyeti ve Orta Afrika Cumhuriyeti gibi ülkeler yeraltı zenginlikleri açısından ön plana çıkıyorlar. Bunun yanı sıra, tarımsal üretimde teknolojik eksikliği olan Etiyopya, Burkina Faso, Tanzanya gibi ülkeler de tarım, hayvancılık ve tarımda teknoloji transferi gibi yatırım imkânlarına sahip ülkeler olarak karşımıza çıkıyor.

Odamızı ziyaret eden Afrika ülkelerinin Büyükelçileri veya Konsolosları, Afrikalıların Türk işadamlarına güvenlerinin çok fazla olduğunu ve özellikle kendilerine Avrupalılardan veya Çinli firmalardan daha yakın hissettiklerini dile getiriyorlar. Bu yüzden, Türk işadamları ile birlikte ortak iş yapmak veya Türk işadamlarının ülkelerine yatırım yapmaları talebinde bulunuyorlar. Biliyorsunuz, Çinli firmalar Afrika'da çok etkin olmaya başladılar. Çin Cumhurbaşkanı'nın da "21. yüzyıl Afrika'nın yüzyılı olacak" demesini yabana atmamak gerekiyor. Çünkü Çinlilerin ticari zekâlarının bugün ülkelerini hangi noktaya getirdikleri ortadadır. O nedenle Türk yatırımcıların, Afrika'nın gelecekte fazlasıyla sunabileceği fırsatlarına ulaşmak için, kıtanın potansiyelini bugünden değerlendirmeleri gerekiyor.

Afrika ile ticaret yapmak isteyen işadamlarımızın sizlerden yararlanabileceği destekler nelerdir?

İstanbul Ticaret Odası üyelerinin dış pazarlara açılmasına büyük önem veriyor. 21. yüzyılın değişen rekabet koşullarında ön plana çıkan firmaların pazarlama ve tanıtım faaliyetlerinin önemi, fuarlara katılımın önemini paralel şekilde artırmıştır. Biz de gerek milli katılımını düzenlediğimiz fuarlar, gerek Türk İhraç Ürünleri Fuarlarımız olsun daima işadamlarımızın yüzlerinin dışa dönmesi için çalışıyoruz. Afrika'ya yönelik olarak örneğin; 7-10 Aralık 2013 tarihleri arasında Cezayir'de Türk İhraç Ürünleri Fuarı düzenliyoruz. 10-12 Haziran 2014 tarihleri arasında da Nijerya'da ikinci kez Türk İhraç Ürünleri Fuarı gerçekleştireceğiz.

Düzenlediğimiz ve katılım sağladığımız fuarlar dışında, daha önce hiç ya da yeterli derecede ihracat yapmayan firmalarımız için de "İhracata İlk Adım" programlarımızı başa-

rıyla sürdürüyoruz. Her geçen gün sayısı artan firmalarımız bugün itibariyle 200'e ulaştı.

Bununla beraber, İstanbul Ticaret Odası bünyesinde ülke masaları adı altında bir birimimiz var. Burada uzman arkadaşlarımız ilgili ülkelerine ait gereken her türlü bilgiyi üyelerimize sağlıyorlar. Örneğin, ülkelerin profili veya o ülkede hangi sektörlerin ön planda olduğu, ülkeye girişte yaşanacak prosedürler, şirket kuruluşları gibi çeşitli veriler raporlar halinde üyelerimize sunulmaktadır.

Son yıllarda Odamızı ziyaret eden Afrikalı ticari heyetlerde de artış yaşanıyor. Daha önce de belirttiğim gibi, Afrikalı işadamları Türk yatırımcıları ile beraber iş yapmak istiyorlar. Biz de gelen ticari heyetlerle temsil ettikleri sektörlerine göre üyelerimizi bir araya getirmeye çalışıyor, iş bağlantılarının ilk tohumlarını Odamız çatısı altında atıyoruz.

Kısaca ister yatırım yapmak istedikleri ülkeler olsun ister sektörel talepler olsun, biz İstanbul Ticaret Odası olarak üyelerimizin gelip kapımızı çalmalarını istiyoruz. Odamızın kapıları bilgi-tecrübesi ile tüm üyelere açık. Odalarına gelsinler ve yararlansınlar.

Bunun yanı sıra, Afrika'da toplam ekonomik büyüklüğünün 2020'de 2,6 trilyon dolara erişmesi bekleniyor. Tüketim açısından bakacak olursak, tüketici harcamalarının 2020'de 1 trilyon dolarla Rusya ve Hindistan'a rakip olacağı öngörülüyor. Kısaca, önümüzde değerlendirilmeye açık büyük bir pazar var.

TİKA Faliyetleri ve Türkiye'nin Afrika Açılımı

Dr. Serdar Çam / TİKA Başkanı

Giriş: Mevcut Sömürgeciliğe Rağmen Güven Tesisi ve Ortak Tarihimiz

Afrika kıtası, sömürgeci yarışların odağında yoksulluğa terk edilen büyük bir coğrafyayı işaret etmektedir. Bir sömürgecilik biterken yeni sömürgeciliğin tesisi, tek bir Afrikalılık kimliğiyle yaşanan iç savaşlar, sınır kavgaları, hastalıklar ve elbette açlık bugün Afrika kıtasının yaşadığı koşulları gözler önüne sermektedir. Halbuki Afrika kıtası gerek tarihi ve kültürel zenginlikleriyle gerekse yeraltı ve yerüstü kaynaklarıyla en zengin kıtayı işaret etmeliydi. En azından yüzümüzü geçmişe çevirdiğimizde “böyle olmalıydı” ifadesini üzülerek söyleyebiliyoruz.

Kadim coğrafyayla ilk temasımız, IX. yüzyılda Abbasiler döneminde Mısır üzerinden gerçekleşmiştir. IX. yüzyılın ilk yarısından XX. yüzyılın başına kadar devam eden on bir asırlık süreçte Tolunoğulları, Eyyûbiler, Memlûkler ve özellikle Osmanlı Devleti’nin Mısır, Cezayir ve Habeş eyaletlerinde yaptıkları çalışmalar ve ortak kazanımlar bugün Afrika kıtası ile devam ettirebildiğimiz güvene dayalı ilişkinin önemli yansımalarıdır. Afrika’nın kuzeyinde olduğu kadar doğusunda da askerlerimizin ve memurlarımızın bir zamanlar görev yaptıklarını, hatta dervişlerimizin tasavvufi hareketlerde bulunduk-

larını tarihimizden okuyoruz. Yerli halkın hak ve hukukunun gözetildiği, sevinç ve üzüntüde ortak yaşanan hayatların izleri Osmanlı Afrika'sının sınırları içinde yer alan bugünkü toplumlarda hâlâ canlı bir şekilde hissedilmektedir. Afrika için dışarıdan gelen bir devlet olup da yerli bir toplumla bu derece kaynaşabilen, bölgede henüz oluşmaya başlayan sömürgeci mantığın karşısında engelleyici bir güç olarak yerleşen, bölgenin devamlı savunulması için kendi askeri gücüyle savaşan, yerli toplumlardan aldığı maddi ve manevi desteği bütünleştiren bir ecdat mirasından bahsediyoruz.

Afrika kıtası, Osmanlı Devleti ile XVI. yüzyılın başında kurulan münasebetlerle yavaş yavaş geliştirilmiş, kıtada eyaletler kurulmuştur. Sadece Kuzey Afrika'da sınırlı kabul edilebilecek birkaç olay dışında herhangi bir yerli direnişiyle karşılaşılmaması, ecdadın bu kıtaya yönelik dostane ilişkisinin de açık bir göstergesini oluşturmaktadır. Her ne kadar, XIX. yüzyıl sonu ve XX. yüzyılının başında, Afrika kıtası Batılı güçlerin egemenliği altına girmesiyle birlikte sömürgeci zihniyetle yönetilmiş olsa da bugün Cezayir'de, Lübnan'da, Mısır'da, Suriye'de, Tunus'ta, Nijer'de, Etyopya'nın Harar eyaletinde, hatta Sudan açıklarındaki Sevakin Adası'nda ecdat mirasını görüyoruz. Bırakılan eserler, yapılar, hizmetler ve sömürgeciliğe karşı verilen destek hâlâ devam eden Türkiye-Afrika kardeşliğinin sağlam zeminini oluşturuyor. Ecdadın halkların ticaretine ve siyasetine karışmadan yaptığı korumacılık adeta bir üst kimlik oluşturmuş, Türk olmayanlarda bile dile getirilen bir Türklük vurgusu var.

Halbuki Afrika kıtası gerek tarihi ve kültürel zenginlikleriyle gerekse yeraltı ve yerüstü kaynaklarıyla en zengin kıtayı işaret etmeliydi. En azından yüzümüzü geçmişe çevirdiğimizde "böyle olmalıydı" ifadesini üzülerek söyleyebiliyoruz.

Osmanlı döneminden sonra kiliseye çevrilen yapılar, ülkeler tarafından bağımsızlık kazanılınca tekrar camiye dönüştürülüyor. Cezayir'deki Keçiova Cami, en iyi örneklerden birisini işaret ediyor. Sömürgede geçen 130 yılın ardından kilise tekrar camiye dönüştürülerek halk eserin özünü ortaya koyuyor. Dillerini kaybetmişler belki ama "Türküz" diyorlar. Dolayısıyla, Afrika coğrafyasında yeni değiliz, Afrika halkına yabancı değiliz. Bugün eski kodlarını çözmeye başlamış, yeniden keşfeden yeni bir Türkiye var. Aradan geçen bir asra rağmen, Afrika kıtasında hâlâ canlılığını koruyan güvene dayalı ilişkimizden bahsedebiliyoruz. Afrika kıtasındaki çalışmalarımız, geçmişimizden gelen kültürel değerleri yaşatma ve ecdattan devralınan yardımlaşma kültürümüzü kadimleştirme çabamızın birer yansımasını oluşturmaktadır.

Ülkemizin Artan Etkinliği ve TİKA'nın İvme Kazanan Çalışmaları

I. Dünya Savaşı'nın ardından yaşanan trajedi, bölünmeler ve tekrarlayan savaş ile acılar başlıyor ve giderek şiddetleniyor. Özellikle Afrika kıtası, fakirleştirilerek kendi coğrafyasını kullanamaz duruma getiriliyor. Bugün Afrika genelinde yaşanan kıtlık, pek çok bölge ülkesinde neredeyse kronikleşerek devam etmektedir. Dolayısıyla, izlenen politikaların, yapılan yardımların sorgulanması gerektiği ve hatalardan ders alarak yolumuzu şekillendirmemiz gereken bir süreçteyiz. İçerisinde bulunduğumuz bu süreçte, ülke olarak sürdürülen geleneksel yardım anlayışına alternatif olarak uluslararası dayanışma ve işbirliğini merkeze alan vizyonumuzla kalkınma yardımlarının kapsamını ve vurgusunu yeniden düşünmeye teşvik ediyoruz. Ecdattan gelen enerjiyi

Afrika kıtasındaki çalışmalarımız, geçmişimizden gelen kültürel değerleri yaşatma ve ecdattan devralınan yardımlaşma kültürümüzü kadimleştirme çabamızın birer yansımasını oluşturmaktadır.

açığa çıkararak, yaşanan krizleri evrensel değerlerle bütünleştirerek çözüm üretecek bir yapı içerisinde olmaya çalışıyoruz. Bu kapsamda, Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı (TİKA) ülkemizin dönüşen kalkınma yardımlarının uygulayıcısı olarak çözümü teşvik etmektedir. Ülkemizin küresel ve bölgesel alanda üstlendiği sorumlulukların paralelinde dünyanın her yerinde faaliyet alanına sahip bir kurum olarak açtığı ofisler ve geliştirdiği projelerle kendi görev tanımını zenginleştirerek benimsenen küresel dili ortaya koymaktadır.

Bilindiği üzere, TİKA 1992 yılında Doğu Bloku'nun çözülmesiyle bağımsızlığını kazanan ülkelerin kendi sosyal yapısını oluşturması, kimlik inşalarının sağlıklı bir zeminde sağlanması ve teknik alt yapı eksikliklerinin giderilebilmesi amacıyla kurulmuştur. Diğer bir deyişle, TİKA'nın ilk olarak hitap ettiği coğrafya Orta Asya ve Kafkasya olmaktadır. 1993 yılında ilk ofisini Türkmenistan'da açan TİKA, ilerleyen dönemlerde bu bölgedeki ofis sayısını 6'ya çıkartmıştır. Aradan geçen 21 senenin ardından bugün TİKA 31 ülkede 37 Program Koordinasyon ve İrtibat Ofisi'yle çalışma alanını Orta Asya ve Kafkasya'dan Afrika'ya, Orta Doğu'ya, Balkanlar'a, Güney Asya'ya, Latin Amerika'ya ve Pasifik'e kadar genişletmiştir.

TİKA, geçen her sene yoluna hızla devam ederken proje ve faaliyet sahasını da aynı hızla geliştirmektedir. Ülkemiz tarafından yapılan taahhütlerin gerçekleştirilmesi misyonunu üstlenen kurumumuz, 5 kıtada 110'dan fazla ülkede çalışmalar yürüterek ülkemizin "veren elini" ve "işbirliklerini" temsil etmektedir. Dolayısıyla TİKA, bugün Türk dış politikasının ayrılmaz bir parçasını ve ülkemizin başarılarının da sahada bizzat yansımasını oluşturuyor.

2005 yılından beri TİKA'nın TUİK'ten devralarak kayıt altına aldığı Türkiye'nin kalkınma yardımları envanterini inceleyecek olursak ülkemiz Resmi Kalkınma Yardımlarını (RKY)

1992'den bugüne 20 kat artırmış ve artırmaya da devam etmektedir. 2011'de Türkiye RKY'sini 2010 yılına göre % 38 artırırken 2012 yılında 2011'e göre % 99 artış sağlayarak iki yıl üst üste dünya birincisi olmuştur. Gelişmiş ülkelerin yardım miktarlarını azalttığı son yıllarda ülkemizin iki yıl üst üste yardım miktarlarını artırarak sahip olduğu bu başarı takdire değerdir. 2012 yılında RKY'de ulaştığımız 2 milyar 532 milyon doların 1,04 milyar dolarını insani yardıma ayırarak merkezi Londra olan Kalkınma İnisiyatifleri adlı kuruluşun hazırladığı Küresel İnsani Yardım Raporu'na göre, ülkemiz insani yardım kategorisinde dünya 4. olmuştur. Bu rakam, Gayri Safi Milli Hasıla'nın (GSMH) %13'üne tekabül ederken, ülkemiz GSMH'ye oranla dünyada en fazla insani yardım yapan 3. ülke olmuştur. Elbette, burada altını çizmemiz gereken husus, dünya genelinde insani yardım için ayrılan harcamaların % 8 düşüş gösterdiği bir süreçte ülkemizin 2012 yılında insani yardım bütçesini neredeyse ikiye katlayarak bu başarıya ulaşmış olmasıdır. Dolayısıyla, Türkiye'nin özellikle kalkınma yardımları ve işbirlikleri zemininde etkin bir küresel aktör olarak yükseldiği uluslararası ortamda dillendirilen Türkiye modelinin TİKA olarak bizzat uygulayıcısı olmaktayız.

Geride bıraktığımız 2012 yılı içerisinde 1879 proje ve faaliyet yürüterek sağlıktan eğitime, inşaattan ekipman teminine kadar pek çok alanda ülkemizin aktif politikasını sahada temsil ettik. Projelerin 1400'ü ülkesel bazda yürütülürken 81 ülkenin bu faaliyetlerden yararlanabilmesine destek verdik. Benzer şekilde, projelerin 479'unu bölgesel olarak gerçekleştirerek yine 77 ülkenin taleplerine karşılık vermeye çalıştık. 2011 yılında İstanbul'da düzenlenen Birleşmiş Milletler En Az Gelişmiş Ülkeler (EAGÜ) 4. Konferansı'nda Sayın Başbakanımız tarafından verilen "sıfır açlık sıfır fakirlik" sözünün ardından EAGÜ statüsünde olan 48 ülke ile çalışmalar hızlandırılarak pek çok yeni proje ve faaliyetlere devam edilmektedir. 2011 yılında 279,81 milyon dolar ile EAGÜ'lere yönelik taahhüdümüzü gerçekleştirirken 2012 yılında bu sözümüzü katlayarak 337,27 milyon dolarla EAGÜ kapsamındaki ülkelerimize yardım ulaştırdık.

Hükümetimiz tarafından 2005 yılının Afrika yılı ilan edilmesinin ardından Türkiye ve Afrika arasında farklı pek çok alanda ilişkilerin geliştirilmesi süreci hız kazanmıştır. Bir diğer deyişle, başlatılan "Afrika Açılımı" ile ülkemiz önemli bir inisiyatif alarak gelişmiş ülkelerce adeta kaderine terk edilen ve maalesef "Kara Kıta" gibi olumsuz nitelemelerle anılan dünyamızın bu kadim coğrafyasına elini uzatarak kapasitesi ve imkanları doğrultusunda çalışmalara başlamıştır.

Gölgede Kalan Coğrafya ve Afrika Açılımımız

Hükümetimiz tarafından 2005 yılının Afrika yılı ilan edilmesinin ardından Türkiye ve Afrika arasında farklı pek çok alanda ilişkilerin geliştirilmesi süreci hız kazanmıştır. Bir diğer deyişle, başlatılan "Afrika Açılımı"

Elbette, sadece kültürel ve tarihi arka planın dışında, turizm açısından oldukça önemli bir konumda olan adanın önemini tüm dünyaya gösterebilmek için destekliyoruz.

ile ülkemiz önemli bir inisiyatif alarak gelişmiş ülkelerce adeta kaderine terk edilen ve maalesef "Kara Kıta" gibi olumsuz nitelemelerle anılan dünyamızın bu kadim coğrafyasına elini uzatarak kapasitesi ve imkanları doğrultusunda çalışmalara başlamıştır. Bu kapsamda, TİKA 2005 yılında Etyopya'da, 2006 yılında Sudan'da, 2007 yılında Senegal'de program koordinasyon ve irtibat ofislerini açmıştır. 2012 ile birlikte Mısır, Libya, Somali, Tunus, Kenya ve 2013 itibariyle de Nijer'de ofislerimiz mevcuttur. Ofisimizin olmadığı ülkelerde de gerek Dışişleri Bakanlığımız gerekse diğer kamu kuruluşlarımız veya ilgili ülkenin kendi kuruluşları ile eşgüdüm halinde faaliyet göstermekteyiz. Program ve irtibat ofislerimiz aracılığıyla ilgili ülke makamlarıyla, yerel yönetimlerle, STK'larla diyaloğa girerek ve halkla birlikte olarak projelerimizi ve faaliyetlerimizi yürütüyoruz. Temaslarımızı bizzat uzmanlarımız tarafından birinci elden geliştirerek ve talebe odaklanarak çalışıyoruz. TİKA tarafından Afrika'ya yönelik olarak yürütülen çalışma ve faaliyetlerimiz bölgesel eksiklikler, Afrikalı vatandaşlarımızın ihtiyaçları ve Birleşmiş Milletler tarafından belirlenen Bin Yıl Kalkınma Hedefleri kapsamında belirlenmektedir.

Afrika kıtası sahip olduğu doğal kaynakları, kültürel zenginliği ve arkeolojik çeşitliliği ile imkânları ve potansiyeli bakımından öne çıkan bir alanı oluşturmaktadır. Ancak, ne yazık ki yoksulluğun, iklim koşullarının ve iç savaşların bitap düşürdüğü bir yapıyı da gözler önüne sermektedir. Afrika nüfusunun neredeyse % 40'ı günlük 1 dolarının altındaki gelirle yaşamlarını sürdürürken küresel gıda krizi ile birlikte yüksek gıda fiyatlarının pek çok Afrika ekonomisi üzerindeki olumsuz etkisi, hızlı nüfus artışı, düşük tarım üretimi, sınırlı teknolojik erişim kıtanın mevcut dramatik koşullarını daha da zorlaştırmaktadır.

Bugün pek çok donör ülkenin aksine Türkiye; Mali, Nijer, Libya gibi zorlu koşulların hüküm sürdüğü ülkelerde ofislerimiz aracılığıyla sahaya inmekte ve temaslarımızı bizzat uzmanlarımız tarafından birinci elden gerçekleştirmektedir. Uluslararası toplumun kendi haline bıraktığı ve bugün çöküşün eşiğindeki ülke olan Somali için yine ilk devreye giren ülkemiz olmuştur. Başbakanımız Recep Tayyip Erdoğan'ın bizzat ailesi ve bürokratlarıyla Somali'yi ziyareti, ülkenin tarihinde bir dönüm noktası olurken aynı zamanda yardım için sahaya yapılan bu ziyaret, tüm dünya basının dikkatini çekmiştir. Yapılan yollar, binalar, hastaneler ve üniversitelerle bugün Somali adeta yeniden inşa edilmektedir.

Somali, Eritre ve Etyopya'yla sınır olan Cibuti üzerinden geçilen, pek çok Osmanlı eserinin yer aldığı, zamanında Süveyş Kanalı'nın en önemli limanlarından biri olan Zeyla Limanı'na yeniden ulaşabildik. I. Dünya Savaşı'na kadar yaşayan Zeyla, işgaller ve değişen dünya düzeniyle birlikte kendi haline terk edilmiş bir liman şehriydi. XVI. yüzyılda Osmanlı idaresinde yer alan şehir, tüccarların inci, kahve ve altın ticaretini yaptığı bir liman kentiydi. Zeyla'yı, Osmanlı'nın Afrika giriş kapısı olarak tanımlamak yerinde olacaktır. Ancak, yaşanan bölünmeler ve durağan savaş hali

kenti pek çok bölge ülkesinde olduğu gibi kaderine terk etti. Kentte, Osmanlı döneminden kalan birkaç tarihi binanın hâlâ yöre halkına hizmet verdiğini görüyoruz. Bugün, yepyeni bir medeniyetin eski taşlarından yepyeni bir liman şehrinin ortaya çıkması için teknik yardım ve işbirliği desteklerini yürütüyoruz.

Benzer şekilde, Kızıldeniz'in batı kıyısında, Sudan'ın en önemli turizm merkezlerinden biri olmaya hazırlanan, zamanında bir Osmanlı adası olan Sevakin için de çalışmalar yürütüyoruz. 1517-1865 yılları arasında Osmanlı İmparatorluğu'na bağlı olan Sevakin adası, Osmanlı'nın Kızıldeniz'deki hâkimiyet mücadelesinde önemli bir üs olarak hizmet vermiştir. Dolayısıyla, bölgede ecdattan kalan bir miras var. TİKA olarak geçmişten gelen bu ortaklığı bugün tekrar hatırlıyor ve tarihsel devamlılık için çalışmalar yürütüyoruz. Osmanlı'nın Sudan'a ayak bastığı ve dört yüzyıl boyunca bulunduğu yer olan ada, bugün bizim için de önemlidir. Elbette, sadece kültürel ve tarihi arka planın dışında, turizm açısından oldukça önemli bir konumda olan adanın önemini tüm dünyaya gösterebilmek için destekliyoruz.

Bu sebeple, sıkıntının ya da krizin merkezinde oluşturulabilecek hizmetleri seçerek halkın ihtiyacının karşılanmasının yanı sıra bu ihtiyacın çözümünün nasıl sürekli hale getirilebileceğini araştırıyoruz.

Afrika açılımımız TİKA açısından bakıldığı zaman aslında bir bütünü oluşturmaktadır. Önemle üzerinde durduğumuz, bir çırpıda verip de o ülke veya bölgeden ayrılmak değil, gidilen yerin, yardım edilen coğrafyanın kendi dinamiklerini kendi kaynaklarını ortaya çıkarabileceği enerjileri üretebilmektir. Bu sebeple, sıkıntının ya da krizin merkezinde oluşturulabilecek hizmetleri seçe-

rek halkın ihtiyacının karşılanmasının yanı sıra bu ihtiyacın çözümünün nasıl sürekli hale getirilebileceğini araştırıyoruz. Örnek vermek gerekirse, Darfur Bölgesi'nde yaşanmakta olan sağlık hizmetlerinin yetersizliği problemine çözüm bulabilmek amacıyla Güney Darfur'un başkenti Nyala'da 200 yataklı hastane inşa ederek son teknolojiye uygun tıbbi ekipmanlarla donattık. Eğitim ve araştırma hastanesi olarak hizmet vermesi planlanan bu hastaneyle birlikte, sadece Sudan'da değil, bölgedeki en modern ve en büyük yapı olması sebebiyle ağır aksak işleyen sağlık siteminde köklü reformlar yapılmasını teşvik edeceğini düşünüyoruz.

TİKA, yardım götürdüğü Afrika coğrafyasında temel ihtiyaçlar, talep ve yaşanılan koşullara göre çalışmalar gerçekleştirmenin yanı sıra en çok ihtiyaç duyulan sektörler ve meslek dallarındaki kalifiye işgücü ihtiyacını gidermek için uzman ve eğitici eğitimi programlarını yürütmektedir. Somali'de ilk kez başlatılan Tıpta Uzmanlık Eğitimi yerinde bir örnek olacaktır. Başlatılan bu eğitim programıyla asistan cerrahlar 5 yıl boyunca sürecek eğitimler kapsamında her yıl 2 ay süre ile Türkiye'deki üniversite ve eğitim araştırma hastanelerinde görev yapacaklar ve yılın geri kalan zamanlarında da yine proje kapsamındaki hastanelerde eğitimlerine devam edebilecekler.

Bir kamu kuruluşu olarak bürokratik sınırlamalara rağmen, esneklikle organize olarak yapılan yardım çağrılarına hızla cevap verebiliyoruz.

Ülkelerden gelen taleplerle birlikte ülkemiz pek çok Afrika ülkesinden gelen heyetleri de ağırlamaktadır. Uzman heyetler, TİKA'nın eşgüdümüyle sağlık, adalet, yerel yönetim, eğitim, tarım ve daha pek çok alanda ülkemizin tecrübesini ve birikimlerini yerinde inceleyebilmekte ve ülkemizdeki uygulamaları yerinde gözlemleyebilme fırsatı-

na sahip olmaktadır. Benzer şekilde, ülkelerin ihtiyaçları doğrultusunda sağlık hizmetlerinin karşılanabilmesi için bölgeye ekiplerin gönderilmesini ve bu vesileyle hastaların tedavilerini gerçekleştiriyoruz. Afrika'da özellikle genç nüfusun kanayan yarası olan katarakt için TİKA olarak elimizdeki imkânlarla seferber olundu. Örneğin, katarakt sebebiyle rahatsızlık çeken Moritanya'da STK'larla işbirliğinde gönüllü sağlık ekibi göndererek sadece 5 gün içinde 75 katarakt ameliyatının yapılması sağlandı.

Elbette, sadece ameliyatla sınırlı kalmaksızın bu hususta eğitimlerin verilmesine ve uzman sayısının arttırılmasına destek vermeye devam ediyoruz. Tanzanya'ya gönderdiğimiz gönüllü sağlık ekibiyle birlikte bu ülkede yine ilk defa cam kemik hastalığı düzeltme ve omuz kırıklı çıkığı ameliyatı yapılmıştır. Bunlara ek olarak, ülkede ilaç yardımı ve 100'den fazla ameliyat yapılırken ortalama 15 bin hastanın da sağlık hizmetlerinden yararlanmasına destek olduk. Aynı şekilde, "sürdürülebilirliği" sağlamak adına gidilen pek çok ülkede yapılan teşhis ve tedavilerin ardından yerel personele verilen seminer ve eğitimler bu doğrultudaki çalışmalarımıza örnektir. Neticede, Afrika'da katarakt vakalarının yaşandığı coğrafyalara giderek, bu coğrafyalarda eğitimler vererek ve göz sağlığı merkezlerinin kurulmasına destek olarak STK'larımızla işbirliğinde binlerce hastanın yeniden göz sağlına kavuşması sağlanmıştır.

Afrika'da katarakt kadar bir diğer yaşanılan sorun en çok anne ve çocuk sağlığı alanındadır. Afrika'da kadın olmak, şüphesiz başlı başına ele alınması gereken bir konudur. Afrika'da kadınlar oldukça küçük yaşlarda evlendirilmekte ve kadın başına ortalama 7 çocuğun yani en az 7 doğumun düştüğü bilinmektedir. Üstelik, doğum esnasında her 5 kadından 1'inin yaşamını kaybettiği bu koşullarda, doğum sırasında "ölümden önceki azap" olarak nitelendirilen fistül hastalığına terk edilen kadınlarımız çoğunluktadır. TİKA, anne ve bebek ölümlerine çözüm olması amacıyla Sudan'da Ebe Eğitim Merkezi açarak ebe eğitimleri düzenlemekte, Senegal'de Sosyal Pediatri Enstitüsü Kadın ve Çocuk Sağlığı Merkezi açarak sosyal iyileşme süreci ve sağlıklı çocuk bakımını teşvik etmektedir. Nijer'de yerel doktorların fistül ameliyatı konusunda uygulamalı eğitimini destekleyerek 57 fistül ameliyatının gerçekleştirilmesini sağlayan TİKA, Gine Bissau'da fistülün de dâhil olduğu 50 ameliyatın yapılmasına katkıda bulunmuştur.

Bir kamu kuruluşu olarak bürokratik sınırlamalara rağmen, esneklikle organize olarak yapılan yardım çağrılarına hızla cevap verebiliyoruz. Tunus'ta gerçekleşen olaylarla birlikte başlayan bölgesel değişim sürecinde TİKA, Tunus'ta ofisini açmıştır. Yakın coğrafyada meydana gelen benzer olaylara da kayıtsız kalınmayarak Libya ve Mısır'da (bugün her ne kadar zorluklar yaşanıyor olsa da) ofisler kurulmuştur. Bu kapsamda, ilgili

ülkelerde Arap Baharı sonrası başlayan demokratikleşme çalışmalarına ülkemiz de tecrübelerini bizzat paylaşmak üzere sahada aktif rol almıştır. İdari ve sivil alt yapıların geliştirilmesinden, istihdam ve meslek edindirme çalışmalarına kadar pek çok faaliyet ve proje hâlihazırda gerçekleştirilmeye devam edilmektedir.

Su Kuyularından Komple Kalkınmaya Uzanan Saha Çalışmalarımız ve Tarihi Sorumluluklarımız

Afrika'nın en büyük sorunlarından biri olan temiz içme suyuna erişimin çözümüne katkı sağlamak için Burkina Faso'dan Sudan'a, Etyopya'ya, Nijer'e,

Maradi'ye, Mali'ye su kuyuları açıyor ve içilebilir suyun yerleşim bölgelerine ulaştırılması için çalışmalar yürütüyoruz. Afrika'da 2005 yılından beri toplam 303 su kuyusu açan ülkemiz, bölge halkının susuzlukla mücadelesine ortak olurken, onların temiz içme suyuna ulaşımına da destek olmaya çalışmaktadır. Temel ihtiyaç olan su kuyusunun yanında, Afrika'nın birçok yerinde Erozyon ile Mücadele Teknikleri'nden Modern Teknoloji'ye ve Su Depolama Sistemleri'ne kadar pek çok alanda destek sağlayarak "komple kalkınma" için yardım ulaştırmaktadır. Dolayısıyla, ülkelerin yardımlara bağımlılığından ziyade yardımlarla gerekli destek sağlanarak sürdürülebilirlik esas alınmaktadır. Bu kapsamda, Nijer'de yerel üretimin parçası olan mango üreticilerine destek verirken, Somali'de kurulan Tarım Okulu ile Somalili çiftçilerin yeni teknikleri öğrenmelerine katkıda bulunulmakta, Tunus'ta balıkçılık sezonu öncesi bölgede teçhizatsız balıkçı aileleri için işsizliğin azaltılması ve üretim sektörlerine destek olmak amacıyla gerekli ekipman temin edilmektedir.

Afrika'da 2005 yılından beri toplam 303 su kuyusu açan ülkemiz, bölge halkının susuzlukla mücadelesine ortak olurken, onların temiz içme suyuna ulaşımına da destek olmaya çalışmaktadır.

Benzer şekilde, Sudan'ın Hartum Eyaletinde Sudan Türk Mesleki ve Teknik Eğitim Merkezi kurularak Sudan halkının istihdam edilmesi teşvik edilirken aynı zamanda yapılan üretimlerle ülke sanayisine de eş zamanlı katkı sunulmaktadır. Yine Sudan'da kurulan Suni Tohumlama Merkezi ve Suni Tohumlama Ekiplerinin Eğitilmesi Projesi ile ülke hayvancılığının çekirdeği oluşturularak üreticilerin kaliteli et ve süt elde etmelerine imkan sağlanacaktır. Bu şekilde, tarımsal sanayinin

gelişmesine ve modern teknolojinin kullanılması kapsamında teknik eleman ve uzman yetiştirilmesine katkıda bulunacaktır. Düşük bir maliyetle melezleme çalışmalarının yapılacağı merkezde, hem Sudan'ın yerli hayvan türleri korunacak hem de et ve süt açısından verimli hayvanlar yetiştirilebilecektir. Suni Tohumlama Merkezi, Afrika'nın stratejik merkezini oluştururken proje aynı zamanda iktisadi bir faaliyet olan tarımın ekonomik getirisini de yükseltecektir.

Kenya'nın güneybatısında yer alan Narok, Kisii ve Nyamira şehirlerinde 30 kişiyle başlayan "Bir Civciv Kampanyası" ile bugün 30.000 kişinin faydalanması sağlanmıştır. Başlangıçta her aileye bir tavuk ve kümes verilerek altı ay sonra iki civciv geri verilmesi istenen proje, büyüyerek özellikle kadınlar ve gençler için istihdam oluşturulmasına, etkin arazi kullanımına ve faydalanıcılar için eğitim programları yoluyla kapasite geliştirmeye ve kırsal bölgelerden şehirlere göçün azalmasına yardımcı olmuştur. Eğitim programları sayesinde projenin sürdürülebilirliği sağlanarak yerel yem üretimi gibi istihdam yaratan sanayilerin oluşumunu da teşvik etmiştir.

Öte yandan, sağlık hizmetlerinin iyileştirilmesi, kalkınma ve yerel istihdamın teşvik edilmesinin yanında Afrika coğrafyası ile yürütülen kültürel işbirlikleri, ecdat yadigârı eserlerin korunması ve yeniden fonksiyonel hale getirilmesi amacıyla gerçekleştirilmektedir. Bu çerçevede, ortak mirasımıza sahip çıkarak tarihi sorumluluklarımızı yerine getirmek için proje ve çalışmalar yürütüyor, Afrika kıtasını Cezayir'den Etyopya'ya yeniden keşfediyoruz. Mısır'da yapmış olduğumuz anlaşma çerçevesinde Hz. Hüseyin Cami'si de dâhil olmak üzere 18 kadar eserin restorasyonu ve tadilatına ilişkin çalışmalar yürütüyoruz. Peygamberimizin döneminde Müslümanlar zulüm ve şiddetle tehdit edildiği zaman, Habeşistan'da Müslümanlara sahip çıkan ve onları ağırlayan Habeş Kralı Eshame'ye ait türbe ile aynı yerde bulunan 15

TİKA üzerinden ülkelere, bölgelere yeniden ulaşıyoruz ve bunu yaparken bölgenin mevcut yapısını koruyarak dünyanın belki de unutulmaya yüz tutmuş en önemli mirasını canlandırıyoruz.

sahabenin naaşının bulunduğu alanın restorasyonu yapılmaktadır. Etyopya'nın başkenti Addis Ababa'ya 800 kilometre mesafede bulunan türbe ve sahabe mezarlarına yönelik gerçekleştirilen restorasyonla tarihi mirasımıza sahip çıkmanın ve belki de Hristiyan tarihinde Müslümanlara yönelik gerçekleştirilen en onurlu davranışa istinaden çalışmalar yürütmenin mutluluğunu yaşıyoruz. Osmanlı Devleti Cezayir'e ayak bastığı zaman yaptığı ilk hizmetlerden olan Keçiova Cami'sinin restorasyonuna yönelik çalışmalar başlatılmıştır. Sudan'da Osmanlı dönemine ait Hanefi Cami, Şafi Cami ve Gümrük Binası eserlerinin restorasyonu gerçekleştirilmiştir.

Güney Afrika'nın başkenti olan Ümit Burnu'na (Cape Town) giderek zamanında öğrencisiyle birlikte Güney Afrikalı Müslümanlar arasındaki anlaşmazlıkları çözmek üzere Sultan Abdülaziz tarafından görevlendirilen Ebubekir Efendi'nin ulaştığı bu canlı şehri yeniden keşfediyoruz. Ebubekir Efendi'nin İslami kuralların uygulanmasındaki farklılıklardan kaynaklanan ve neredeyse iç savaşa neden olabilecek anlaşmazlığı çözüme kavuşturduğunu hepimiz tarihimizden çok iyi biliyoruz. Yardımcısıyla birlikte şehre gelmesiyle birlikte bölgede Osmanlı etkisinin ne kadar arttığını bırakılan eserlerden fark edebiliyoruz. Hatta bu durum, mimariye de yansımıştır. Yıllarca bölge halkına İslam'ı öğreten Ebubekir Efendi'nin kabri bugün Ümit Burnu'nda bulunuyor. Güney Afrikalı Müslümanların, Osmanlı'nın Hicaz demiryolu ve Kurtuluş Savaşı için yardım gönderdiklerini ve şehrin pek çok yerinde kiliselerle birlikte camilerin olduğunu görüyoruz. Buradan hareketle, tarihimize sahip çıkmak, halkla zaten geçmişte kurulmuş olan ilişkimizi yeniden canlandırmak için bugün tekrar hareket ediyoruz. TİKA üzerinden ülkelere, bölgelere yeniden ulaşıyoruz ve bunu yaparken bölgenin mevcut yapısını koruyarak dünyanın belki de unutulmaya yüz tutmuş en önemli mirasını canlandırıyoruz.

Projeler ile ilgili ülkelerin turizm potansiyeli artıyor ve ülke tanıtımlarına da büyük katkılar sağlanıyor. Eserlerin restorasyonu ve onarımını gerçekleştirerek hem ortak tarihimizi canlandırırken hem de bu eserlerin devamlılığını sağlayarak ilerleyen süreç için ikili işbirliklerinin temeli atılmış olmaktadır. Tarihteki en güçlü Avrupa devletlerinden birinin mirasçısı olarak bugün imkânlarımızın uzanabildiği her alana gidiyoruz. Tarihte hep özne olmuş bir devlet olarak bütün meselemiz, kodlarımızda mevcut olan değerlerimizi şahlandırarak tarihin öznesi olmayı devam ettirebilmektedir, neticede Türkiye, tarihi mirasına sahip çıkarak bu mirasa layık davranması gereken bir devlettir.

Tarihte hep özne olmuş bir devlet olarak bütün meselemiz, kodlarımızda mevcut olan değerlerimizi şahlandırarak tarihin öznesi olmayı devam ettirebilmektedir, neticede Türkiye, tarihi mirasına sahip çıkarak bu mirasa layık davranması gereken bir devlettir.

Sonuç: Genişleyen Etki Ağı ve Türkiye Algısı

Kalkınma yardımlarının geleneksel diskuruna meydan okuyarak yaptığımız işe gönlümüzü koyarak çalışmalarımızı sürdürüyoruz. Bizler gönüllülük esasıyla hareket ettikçe yardım götürdüğümüz coğrafyalardaki halklarımız için bizim yerimiz ayrı tutuluyor. "Siyahlar" ve "Beyazlar" söyleminin yanına "Türkler" söylemini ekliyorlar. Tarihte, özellikle, Osmanlı döneminden bu yana kurulan gönül bağı ve samimiyetle birlikte Afrikalı vatandaşlarımızla ortak değerlerde buluşuyoruz; birlikte bayramları kutluyor, iftarlar düzenliyoruz. Daimi olduğuna inandığımız karşılıklı bir paylaşım içerisindeyiz ve tüm bunlar ülkemizin sadece temsilini yüceltmiyor aynı zamanda etki ağını da genişletiyor. İmkânlarımız ölçüsünde hareket ederken yaşadığımız maddi ve manevi kazançlarla ülke ekonomimizin sahip olduğu mümkünün sınırlarını da artırıyoruz ve yine kazanan ülkemiz oluyor. İlk ofisimizi açtığımız Etyopya'da 114 Türk sermayeli firma faaliyet gösterirken, söz konusu firmaların yatırımları yaklaşık 1,6 milyar doları bulmuştur. 2003 yılında Afrika ile 5,5 milyar dolar olan ticaret hacmimiz, 2012 yılında 23 milyar dolara ulaşırken 2013 yılı sonunda bu rakamın 24 milyar dolara ulaşması beklenmektedir.

Afrika coğrafyası nispeten daha zor bir coğrafyadır. Yardımlarımızı ulaştırmaya çalışırken hayati riskler aldığımız, ölüm tehlikeleri atlattığımız olabiliyor. Ancak, motivasyonumuzu insanlığa faydalı olmak olarak aldığımız zaman yolumuza kaldığımız yerden hızla devam edebiliyoruz. 2011 yılında Somali'de ayağından vurulan uzmanımız bugün iyileşerek çalışmalarına devam ediyor, yine sahaya iniyor ve yine koşturuyor.

Yürüttüğümüz çalışmalarda küresel sorumluluğun ötesinde hissedilen vicdani sorumlulukla hareket ederken ülkemiz sömürgeci zihniyetin uzağında bilgi birikimi ve tecrübesini paylaşan kardeş bir ülke olarak algılanmaktadır. Ülkemizin yaptığı proje ve faaliyetlerle coğrafyada kazandığı güven, ülkemize dair kaydedilen pozitif imajı pekiştirmekte ve ülkemiz Afrikalı vatandaşlarımız tarafından adeta bir rol model olarak görülmektedir. Afrika ülkeleri ile ülkemiz arasındaki tarihi ilişkilere baktığımızda uzun yıllar neredeyse hiçbir diplomatik ilişkimizin mevcut olmamasına rağmen, oldukça kısa bir süre içerisinde kurulan güçlü ve sıcak ilişkiler elbette hissedilen Türkiye algısının bizzat yansımasını oluşturmaktadır. Dolayısıyla, çıkar amacı gütmeyen, hiçbir gizli ajandası olmayan ve insana değer yaklaşımını esas alarak samimiyetini ortaya koyan bir ülkenin kuruluşu olarak ülkemizin imkânları ve kapasitesi ölçüsünde uzanabildiği her alana kısıtlar koymadan yardım götürmeye devam edeceğiz.

Ulaşamadığın yer artık değildir.

Afrika Üzerine Bir Değerlendirme

Prof. Dr. Ahmet Kavas
Türkiye Çad Büyükelçisi

Şöyleşi: Adem Dönmez

Türkiye Afrika ilişkileri ile alakalı olarak, özellikle ekonomik ilişkilerimiz, geçmişten günümüze nasıl değişti?

Sömürgecilik döneminin 1970'lerde büyük oranda bitmesiyle birlikte, Afrika ülkelerinde bağımsızlık hareketleri, elli küsur devletin -bugün 54 bağımsız devlet var- bu devletlerin eski Avrupalı devletlerle olan ve bir türlü de kopması mümkün olmayan kökleşmiş ilişkiler ağı var ve bunlar ilk anda göze çarpan hususlardır. Fakat bunların kimsenin cesaretini kırmaması gerekir. Sebebine gelince, bunun en bariz delili mevcut ülkeler sömürgecilikten kurtulurlarken ortaya çıkan boşluğu 1960'lı yıllarda devreye giren Sovyetler Birliği doldurmaya gayret etti. Bu güçlü emperyal yapının Afrika'da özellikle sosyalist ve komünist hareketler üzerinden 1960-1990 yılları arasında geçen 30 yıl boyunca askeri darbelerle çalkalanan düzenlerde çok ciddi hamleleri oldu. Bu hamleler 1990'lara kadar genelde ideolojik oldukları için çok uzun ömürlü olamadan yıkıldılar. Haliyle Afrika'ya ideolojik yaklaşmanın Afrika'da kalıcı iz bırakacağını düşünmek bence çok anlamlı ve geçerli değil. Bunun en bariz örneği Sovyetler Birliği tarafından başlatılan girişimler olup henüz bu uğurda emek sarf edenler hayattalar ve yaptıklarının kalıcı bir getirisinin olmadığına boşa giden emekleri açık delildir. Marksist-Leninist, sosyalist ve komünist hareketler Afrika'yı sarmalladığı halde Sovyetler'in çökmesi ile birlikte, bugün kıtada hiçbirinin yerini alan, arkasından izini takip eden bir oluşum kalmadı, adeta buharlaşıp uçtular. Hatta 30/40 yılı bulan iktidarlarında bazı devlet adamları birçok akımın peşine düşüp tek dertleri olan makamlarını korumak için kendilerine biçilen her rolü benimsemekteydiler. Ekonomik ilişkilere

Haliyle Afrika'ya ideolojik yaklaşmanın Afrika'da kalıcı iz bırakacağını düşünmek bence çok anlamlı ve geçerli değil.

gelince tamamen insani bir meşguliyet, insanoğlu var olduğu sürece de devam edecektir. Bu ilişkiler kiminle vardır? Sömürgeci devletlerle vardır ve hala var olmaya devam ediyor. Ama bugün Çin Afrika'ya ilgisinde öne geçmişse kökü 1990'lı yılların başındaki ciddi anlamda buraya yönelişiyle alakalıdır, 1992'den sonra bunu bir politika haline getirmesine bağlıdır. 1992 öncesi Hindistan'ın Afrika'daki ticari hacmi ekonomik anlamda, bir milyar doları bulurken Çin'inki 500 milyon doları geçmiyordu. Bugün 2013 yılında yani 20 küsur sene sonra Çin'in ulaştığı rakam 200 milyar civarında, hatta daha fazla olduğu ifade ediliyor. Yani Avrupa Birliği üyesi ülkelerden özellikle İngiltere, Fransa, İtalya, Portekiz, Belçika, Almanya ve İspanya gibi eski sömürgeciler başta olmak üzere büyük çoğunluğunun, Amerika'nın Afrika'ya karşı özellikle askeri alanlar başta olmak üzere giderek artan yakın alakasına rağmen Çin orada kendine ciddi bir alan açıp hepsini geçebiliyor. Japonya, Güney Kore, Endonezya, Brezilya, Küba, İsviçre, Kanada, İran, Katar, Suudi Arabistan, İsrail daha aklımıza gelecek birçok ülke... Eski sömürgecilerin ardından ilk sıraya yerleşen Hindistan da bu arada ciddi artış gösteriyor, bir milyar dolarlık ticaret hacmi bugün itibariyle belki 30 milyar dolar civarında seyrediyor. Türkiye için de aynı şeyi söyleyebiliriz. Yani Türkiye'nin de ticaret hacmi üç beş milyar dolarken Afrika açılımıyla birlikte bugün 20 milyar doların üzerinde seyrediyor. Yani her ne kadar 15-20 milyar dolar arası rakamlar veriliyorsa bunlar doğrudan yapılan ticari ilişkilerimizle bilinen rakamlar. Dolaylı olarak Afrika ülkelerine gerçekleşen ticari gelir rakamlarını bilemiyoruz. Mesela Dubai'den Çadlı tüccarların satın aldıkları mallarımızın oranının çok yüksek olduğu ifade ediliyor. Türkiye'den alınanlara göre bunların ne kadarıdır, ben bunu merak ediyorum. Ancak bunu neredeyse hiç öğrenemeyeceğiz. Yani bir rakam söylemem yanlış olur, bir tahminde dahi bulunamam. Ama bir şey biliyorsam, en azından Çad'daki tüccarlardan dinlediğim genelde Türk mallarını Türkiye yerine Dubai'den aldıkları konusudur.

Acaba daha mı uygun?

Dubai'deki ticari ortam, kendileri için daha ekonomik midir? Oradan alınan Türk mallarını doğrudan Türkiye'den almaları durumunda daha mı pahalıya temin etmektedirler. Aslında temel sebep Dubai'yi iyi tanımaları ve Türkiye'yi ise yeteri kadar tanımamaları ile ilgilidir. Türkiye ile diplomatik ilişkileri sağlam kurulmadığı için, güvenilir, yani kendilerini emin hissetmedikleri için piyasamıza giremiyorlardı, şimdi girmeye başladılar. Özellikle fuarlarla birlikte Türk işadamlarını tanımaları, karşılıklı ilişkilerle birlikte bu oranın daha Dubai değil de, doğrudan ilişkinin daha kârlı olabileceği üzerine oluşuyor. Bu çok önemli bir noktadır. Yani bugün Türk malları kalitesiyle öne çıkıyor, bize güvenmeleri, ülkemizi güvenilir bir ülke olarak algılamalarıyla alakalıdır. Özellikle Müslüman topluluklar, Türk ürünlerinin kendi değerleriyle örtüşen özellikleri olduğu için aynı kalitedeki bir Avrupa malına göre daha fazla tercih ediyorlar. İkincisi, Müslümanlığın da ötesinde, kalite yönünden, yani Avrupa mallarıyla adeta onlarla eşdeğer olduğunu, hatta kimi Avrupa mallarından daha kaliteli olduğunu, Türkiye'de üretilen

Yani her ne kadar 15-20 milyar dolar arası rakamlar veriliyorsa bunlar doğrudan yapılan ticari ilişkilerimizle bilinen rakamlar. Dolaylı olarak Afrika ülkelerine gerçekleşen ticari gelir rakamlarını bilemiyoruz.

mallar diğer coğrafyalardaki gibi Afrika'ya göre üretilmediği için müspet anlamda dikkat çekiyor. Zira birçok ülkeden satın aldıkları malların kalitesi o kadar düşük ki dayanma ömrü çoğu zaman birkaç kullanımlık olabiliyor. Avrupa'da üretilen mallarda bile aynı kalite sıkıntısı yaşanabiliyor. Basit bir örnek vereyim, 2012 yılı Eylül ayında bulunduğum Nijer'in başkenti Niamey'deki meşhur marketlerden birisinden bir paket makarna almıştım. Makarnayı bir saatte pişirememiştim. Makarna İtalyan malı bir üründü. Oysa bizim makarnamız dünyanın neresine giderse gitsin on dakikada pişer. Neden İtalyan makarnasının bir saatte pişemediğini hâlâ anlamış değilim. Nasıl bir makarna üretmekte Afrika için? Veya belki İtalya için de üretiyor o makarnayı, ama Afrika da zaten her şey pahalı. Tüp pahalı, ateş, tüpgazla pişirmeye kalktığınız zaman masrafı artırıyor. Bazı Çin malları, Afrika pazarlarında artık hakikaten rahatsız edici gibi algılanabiliyor, Afrikalı ucuz diye alıyor, ucuz diye

aldığı malları aldığı gibi birkaç gün sonra atmak zorunda kalıyor. Pahalı ve de kaliteli bir malı alacakları zaman ise neden Çin'den alalım diyorlar. Daha uygun fiyatlara yakın bölgelerden alma imkânı var. Haliyle, Çin'de kalite arttığı zaman ister istemez fiyatlara da yansıyor. Avrupa mallarına gelince daha farklı sebepler var. Zira Avrupa artık Afrikalıların ihtiyaç duyduğu mal üretimini azalttı. Bu tür malları Avrupa'dan almak yerine Türkiye gibi üretimin giderek arttığı ülkelerden temin edilmesi cezbedici hal aldı. Mesela konuştuğum işadamlarına "İstanbul'da kiminle iş yapıyorsunuz" şeklindeki sorularıma "biz artık Anadolu'da hangi mal nerede üretiliyorsa, direk o şehre gidiyoruz" diye cevap veriyorlar. Yani bizim iç hat uçuşlarımızın Türkiye içerisindeki bütün şehirlere uçuyor olması, sadece bizim hayatımızı kolaylaştırmıyor, Türkiye'den herhangi bir ticari alımda bulunmak isteyen bütün yabancılar, özellikle Afrikalıların bizzat alacağı malın fabrikasına kadar gitmesini sağlıyor, gözüyle yerinde nasıl üretildiğini görüyor. Ben hayret ediyorum, Anadolu'nun herhangi bir şehrinden, Çorum'dan, Amasya'dan, Samsun'dan, Trabzon'dan, Çankırı'dan yani nerede bir şey üretiliyorsa artık oraya uçakla gidip bizzat yerinde görenlerin sayısı artıyor. Bizim işadamlarımızın Çin'den nasıl şehir şehir gezip yerinde gördükleri gibi, Türkiye'de de artık Çadlıların bile farklı şehirlere kadar uçuklarını ve şehirlerimizden doğrudan alışveriş ticari bağlantılarını kurduklarını görüyorum.

Çin'deki ve her yerdeki artıştan bahsettik. Peki Afrika'nın alım gücü nasıl?

Afrika'daki alım gücü nüfusuna göre çok yüksek değil. Afrika'da bugün bir milyar civarında nüfus, bir milyar 100 milyon civarında deniyor, ama ben bu rakamın inandırıcı

Afrika'daki alım gücü nüfusuna göre çok yüksek değil. Afrika'da bugün bir milyar civarında nüfus, bir milyar 100 milyon civarında deniyor, ama ben bu rakamın inandırıcı olmadığını da düşündüğümü sıkça tekrarlıyorum.

olmadığını da düşündüğümü sıkça tekrarlıyorum. Çünkü Afrika'nın bir milyar 100 milyon nüfusu dendiği zaman; bugün Nijerya'nın nüfusu 150 ilâ 200 milyon arasında ifade ediliyor. Mısır neredeyse 80 ilâ 100 milyon, Etiyopya 80 ilâ 100 milyona ulaşmakta... Sadece bu üç ülkenin nüfusu 400 milyon civarında. Daha 50 küsur milyon nüfusu olan çok ülke var. Bunların içinde 50 milyona yaklaşan nüfusuyla Tanzanya, Güney Afrika, Cezayir, Fas... çok sayıda kalabalık nüfusu olan ülkeler var. Haliyle Afrika'daki iki milyarlık insanı barındıran bir pazar var. Afrika'da nüfus sayımı yapılmadığı için hiçbir ülkede gerçek nüfus bilinmiyor. Yani rakamların tamamı 10 yıldır, 15 yıldır tahmini rakamlar olarak veriliyor. O yüzden Afrika çok büyük bir pazar. Bu nüfusun büyük bir çoğunluğuna yerel üretim yapılmadığı için her şey dışarıdan geliyor. Haliyle alım gücü az olsun, çok olsun pazar o kadar büyük ki, yani dünyada yaşayan her üç kişiden birisi Afrika'da bulunuyor.

Bunun içinde kayıtdışılık da var değil mi?

Bir kimsenin nüfusta kaydının olup olmaması onun yaşamadığı anlamına gelmiyor. O insan ihtiyaç duyduğunda gerekli ürünleri almak zorunda. Bugün mesela ben birçok Afrika ülkesinde bulundum. 15 ülkeyi az veya çok gördüm. Yani bu ülkelerin büyük bir çoğunluğunda, hiç bir ülkede, Made in Sudan, Made in Mali, Made in Chad, Made in Congo şeklinde üretilmiş mamul bir maddeyi pazarlarda görmediğim için ben yakın gelecekte Afrika'nın dışarıdan almak yerine, Afrika'da üretilen malların daha çok kazanç getireceği kanaatindeyim. Bizim işadamlarımızın özellikle, bir zamanlar nasıl yatırımlarını Çin'e kaydırmışlarsa, şimdi de Afrika'ya kaydırmaları gerekir. İş adamlarımız Mısır'da epeyce işletme açmışlardı, yani şu anda Mısır'da bu olaylar olmasaydı, bizim ticaret hacmimiz çok artarak, katlanarak devam edecekti. Bu yatırım denemeleri Mısır için sınırlı kalmamalı. Cezayir'de çok ciddi yatırımlarımız var. Yatırımı yaparak imkânların önemli kısmını taşımacılığa, yani Afrika ülkelerinde taşıyacağımız her malın fiyatını ikiye, hatta üçe katlanarak oraya taşınması, oradaki mevcut kaynakların kullanılarak üretimin yerinde yapılabileceği sektörlere ağırlık vermemizin gelecekte bize çok ciddi katkılar sağlayacağı kanaatindeyim.

Afrika mevcut kapasitesi ile bir kere tamamen tüketen bir kıta. Henüz üretmeyen bir kıta. Oysaki üretmesi zaruri olan bir kıta. Üretmesi gerekiyor. Üretmediği takdirde 21. yüzyıl kıtanın gelecekteki en büyük belalarına sahne olabilir.

Zaten Afrika kaynak bakımından da yeterli zenginliğe sahip...

Tabii. Yani bunun ardından şu ifade gelecek: Her şey Afrika'da üretmek, ama bu kıtada üretilebilecek olanların behemahal üretimine bizim başlamamız gerekiyor. O pazarda biz hem geniş iş imkânı buluruz, hem de çok sıkıntı çekilen konuya çözüm üretiriz. Petrolden, doğalgazdan, altından, elmastan ve birçok madenden elde ettikleri imkânlarıyla Afrika ülkeleri zengin durumdalar. Bugün Çad'ın bile 400 bin varil civarında günlük petrolü Atlas Okyanusuna pompaladığı söyleniyor. Gerçi 150 bin varil diyen de var. Bugün iki milyon varil petrol çıkaran üreten bir ülke var kıtada: Nijerya... Bu ülkeler arasında çok ciddi para dönüşü, akışı var. Bu paranın olduğu yerde haliyle insanların tüketime çok ciddi anlamda ihtiyaçları var. Ticari ilişkiler sadece herhangi bir malı almakla alakalı değil malum. İnşaat sektöründe, mesela diyelim ki siz orada oranın yerel kaynaklarıyla inşaatın yüzde 80'inin yaparsınız, ama yüzde 20 ihtiyacını Türkiye'den alırsınız. Yüzde 80'ini Türkiye'den almak hiçbir zaman kârlı değil, ama ihtiyaç, alınacak olanları buradan almak da her halükârda yerinde üretimin öncelikli kılınması bizim ticari ilişkilerimizde yeni girişimci ruh olmalı.

Bahsettiğiniz gibi Çin'in dışındaki diğer dünya devlerinin, siyasi olarak Afrika ticaretine yön vermeleri nasıl olacak?

Şimdi şöyle söyleyeyim. Afrika şu anda dünyanın gıda ambarlarından biri olmaya devam ediyor. Şu anda dünyada ekilebilir arazilerin, ekilebilir özelliği olup da ekilemeyen kısmının yüzde 60'tan fazlası Afrika'da. Yani henüz bakir toprakları oldukça fazladır. Şu anda dünya devleri, Amerika'nın, Fransa'nın İngiltere'nin hatta Arap ülkelerinin, Suudi Arabistan, Çin, Katar... Bu ülkeler Afrika'da çok büyük miktarda arazileri devletlerle yaptıkları değişik anlaşmalarla kendilerine tahsis ettiriyorlar. Bunlar için özellikle ödenen fiyatlar, rakamlar çok komik olarak ifade edilmektedir. Bu araziler bugün dünyanın gıda ambarları olarak planlanıyor. Gelecek on yılların şimdiden planları ya-

pılmış durumda. Afrikalıların kendi arazilerini kendilerinin kullanmasına fırsat vermeden, yani yeni teknolojiyle bunları kullanmaya başlamadan, 21. yüzyılın başında kapatıp bu arazilerden elde edecekleri ürünlerle dünya piyasalarındaki hükümranlıklarını devam ettirecekler. Şu anda en bakir en organik ürünlerin üretilmesine müsait yerler. Bir kere ziraat noktasında Afrika ülkeleri şu anda bütün dünyadaki çok uluslu şirketlerin odaklandığı ve de arazileri kapattıkları bir kıta. Hayvani ürünler açısından da. Dünyanın en organik hayvan etleri Afrika'dadır. Tabii çok sayıda hayvan yetişiyor, yani dünyadaki bütün bu yeni teknolojilerle üretilen hayvanların etleri yanında, ürünleri yanında, Afrika'dan alınan ürünler son derece daha önemli tercih ediliyor.

O zaman sonuç olarak biz Afrika'yı hâlâ bakir bir pazar olarak görüyoruz değil mi?

Afrika mevcut kapasitesi ile bir kere tamamen tüketen bir kıta. Henüz üretmeyen bir kıta. Oysaki üretmesi zaruri olan bir kıta. Üretmesi gerekiyor. Üretmediği takdirde 21. yüzyıl kıtanın gelecekteki en büyük belalarına sahne olabilir. Ancak üretmemesinin sebebi kendisinden ziyade Afrika'yı pazar olarak hâlâ devam ettirmek isteyen çokuluslu güçlerin, şirketlerin engellemeleridir. Oysaki burayı üreten bir kıtaya çevirdikleri anda kısa zamanda Çin'e dönecektir. Çin'i geçmesi çok daha kolay olacaktır. Yani Çinlilerin dünya sermayesini çekip ülkelerini üretim merkezine dönüşmesiyle birlikte ne oldu? Bütün dünya piyasasını Çin malları kapladı ve dünyanın en güçlü birkaç ekonomik gücünden biri oldu. Afrika ülkeleri üretim alanına döndüğü gün kesinlikle Çin'i geçecektir ve bu er-geç olacak. Olmadığı takdirde zaten Afrika'nın gelecek onyılları kayıp yıllar demektir. Ama birileri bunu başlatacaklar, Afrika'yı üretime dönüştürecekler. Türkiye'nin de aslında bu işte bir an evvel Afrika'yı sadece ürettiği malların satıldığı bir kıta olarak algılamak yerine, bir an evvel Türkiye'deki üretim sektörünü Afrika'daki üretime yönelik, yani kıtada bizzat üretime yönelik yatırımları teşvik etmesi ve orada üretmesi gerekiyor. Çünkü hakikaten Afrikalılar, özelde Çadlılar, Malilier mesela pamuk üretiyor. Bu pamuk Çad'dan sahile gidiyor. Konteynırı 10 bin dolara. Mamul maddeye dönüyor, kumaş olarak geri geliyor, tekstil ürünü. Tekrar konteynır başına 10 bin dolar taşımaya ödeniyor... Konteynır başına verilen taşıma ücreti 20 bin dolar. 30 ton ağırlığındaki mal için 20 bin dolar taşıma ücreti veriyor, ayrıca gümrükte alınan vergiler önemli... Bunların hepsi buradaki ticari hayatı zorlaştırıyor, o pamuk orada üretildiği zaman beş lira değeri varken kıta dışına çıkıp deniz aşırı dolaşıp gelince 25 lirayı bulan yeni değeriyle dönüyor. Bu fiyatlandırmanın altından hangi ticaret kalkabilir? Bu sadece pamuk için geçerli değil. Her ticari emtia için geçerli, çimento, demir ve petrol ürünleri için de. Petrol Çad'dan 1000 km. boru hattıyla Kamerun üzerinden Atlas Okyanusuna akıyor, gidiyor dünyanın ilgili sektörlerinde mamul maddeye dönüp geri Çad'a geliyor, taşımanın ağır fiyatlarıyla katlanarak geliyor. Bunun yerine yerinde üretilmesi zaruri ve yatırımlar Afrika'da yapılmaya başladığı anda da kıta o zaman kazanacak. Kıta kazandığı zaman da onu kazandıran kimse ona kazandıracak. Önce burasının kazanması gerekiyor. Burada 'ben kazanayım, Afrika kazansın', bu espri Afrika'ya zarar veriyor. Yani bu benim hiç kabullenemediğim, yıllardır gördüğüm, yaşadığım kıtayla ilgili kazan-kazan politikasının tamamen Batılı bir söylem olduğu ve de Afrika'ya yönelik orayı bir pazar olarak görenlerin politikası. Bizim politikamızın bu olmaması gerekiyor. Afrika için belli bir dönem "kazandır-kazan" olabilir, daha doğrusu denenebilir.

O zaman bütün alanlarda Türk Havayolları modelini örnek yapmak lazım...

Tabii Tabii. Türk Havayolları ciddi anlamda örnektir, mesela Afrika'daki pazara gitti, yerinde gördü ve önce zararına başladığı yerler varsa bile ki duyduğumuz doğruysa bazı hatlarda zarar ettiği yerler vardı ama kısa zamanda bunları bile kâra dönüşebileceğini gördü. Acaba bu hattı devam ettirsek mi, ettirmesek mi dediği hatları, bir süre sonra kâra dönüştürebildi ve bugün artık Türk Havayolları Afrika'dan ciddi anlamda kâr elde ediyor ve Afrikalılara da çok ciddi anlamda kâr ettiriyor. Mesele bu.

ŞIRNAK
GÜMRÜK ANTREPOLARI
&
LOJİSTİK A.Ş.
Zamanı
Değerli
Olanlar
İçin

MÜSİAD, kurulduğu 1990 yılından bu yana gerçekleştirdiği faaliyetler ve çalışmalar arasında uluslararası ilişkilerin geliştirilmesi önemli bir yer tutmaktadır. MÜSİAD, Türk işadamlarının yurtdışına açılmasını teşvik etmek, onların ihracat, ithalat, yatırım ortaklıkları ve teknoloji alışverişi gibi alanlarda uluslararası ilişkilerini geliştirme konusunda büyük bir ilerleme sağlamıştır. Bu çalışmaların esası, ülkeler arasındaki ekonomik, ticari ve sosyo-kültürel ilişkilerin geliştirilmesi anlayışına dayanır.

Bu minvalde, MÜSİAD, birçok ülkede STK'ların açılmasını teşvik etmiş ve kuruluş aşamalarında model olmuştur. Afrika'da, Cezayir, Fas, Güney Afrika, Mısır, Moritanya, Nijer, Sudan, Tunus ve Uganda ülkelerinde karşılıklı ticaretin gelişmesinde katkıda bulunmak ve işbirliklerinin kurumsal düzeyde yapılabilmesi için işadamları derneklerinin kurulmasına öncülük etmiştir.

Bu çalışmalara somut örnek olarak, 07-09 Aralık 2012 tarihinde Tunus'un başkenti Tunus'ta Filistin İş Forumu (PBF) ve Namaa Tunus Dernekleri tarafından ortaklaşa 3. Filistin İş Forumu düzenlenmiştir. Söz konusu foruma, 25 ülkeden yaklaşık 1.100 işadamı hem kendi aralarında hemde Tunuslu 400 işadamıyla ikili iş görüşmelerinde bulunmuştur.

Dönemin, Tunus Başbakanı Sayın Hamadi Jebali'nin onurlandırdığı ve 100'den fazla MÜSİAD üyesi işadamının da katılım gösterdiği İş Forumu'nda, MÜSİAD Genel Başkanı Nail Olpak ve IBF Başkanı Erol Yarar birer konuşma yaptı.

Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği (MÜSİAD) Genel Başkanı Nail Olpak, Tunus'ta gerçekleştirilen Filistin İş Forumu'nda dikkat çeken açıklamalar yaptı.

Konuşmasına İslam dünyasının kritik bir dönemden geçtiğine vurgu yaparak başlayan Başkan Nail Olpak, "Tunus'ta başlayan uyanış, Libya'da kaosla, Mısır'da sancılarla, Suriye'de ateş ve kanla devam ederken, bölgemizdeki bu değişim ve dönüşüm sürecinin etkisini hayatımızın her sahasında hissediyoruz" dedi.

İslam ülkelerinin ekonomide ve siyasette yükselmeye başladığı ve bölgemizin yeniden şekillendiği tarihi bir dönüm noktasında bu yeni dönemin işaretini ilk olarak tüm dünyaya haykıran Tunus'ta bu toplantının yapılıyor olmasını çok önemli ve heyecan verici bulduklarını ifade eden MÜSİAD Genel Başkanı, dünyadaki mevcut dengelerin artık değişmeye başladığının en önemli göstergelerinden birisine

29 Kasım günü hep birlikte şahit olduğumuzu söyledi.

MÜSİAD Heyetine Büyük İlgi

Tunus'a adeta çıkarma yapan MÜSİAD Heyetine ilgi büyük oldu. MÜSİAD Heyeti, Tunus Başbakanı Hamadi Jebali, Tunus Ticaret Bakanlığı Müsteşarı Taufik Saidi, Tunus Ticaret ve Sanayi Odası Başkanı Mounir Mouakhar ile görüşmelerde bulundu. Devlet Başkanını ziyaret etti. Görüşmede Türkiye ile Tunus arasındaki ekonomik ilişkilerin geliştirilmesi konusunda neler yapılabileceği değerlendirildi.

Başbakan ile yapılan görüşmede, Sayın Jebali Türkiye'nin Tunus için önemli bir örnek ve önemli bir partner olduğunu belirtti. MÜSİAD'ın Namaa Tunisia Derneği ile işbirliği içinde olmasının ve beraber organizasyonlar düzenlemesinin ilişkilerin gelişmesinde önemli bir adım olduğunu belirtti.

Tüm ilişkilerin temelinde ticari ilişkilerin olduğunu belirten Jebali bu konuda MÜSİAD'ın üyelerinin güvenirliğine değinerek Türk işadamlarına kapılarının açık olduğunu ve yatırım için tüm imkanları zorladıklarını değindi. Sadece Türk işadamlarının yatırım yapmak için Tunus'a gelmesinin yeterli olduğunu belirtti.

IBF (Uluslararası İş Forumu) BOG (Yönetim Kurulu) Toplantısı da Tunus'ta Gerçekleştirildi

20 ülkeden 40 dernek başkanı ve seçkin işadamlarından oluşan IBF platformunun yönetim kurulu toplantısı, Tunus Bölgesel Kalkınma Bakanı Jemaleddim Gharbi'nin katılımıyla gerçekleştirildi.

Toplantıda Sayın Bakan, 1996 yılında MÜSİAD Fuarına katıldığını, o tarihten bu yana MÜSİAD'ı yakından takip ettiğini, Tunus'un altyapı ve konut alanında büyük bir yatırım potansiyeline sahip olduğunu, bu projelerin finansman modeli üzerindeki çalışmalarını sonuçlandırmak üzere olduklarını ve MÜSİAD'ın Türkiye'nin en önde gelen işadamı örgütü olarak bu yatırım projelerinde etkin olarak rol almasını istedi.

Bir sonraki IBF Kongresi'ne ev sahipliği yapacak aday ülkelerin değerlendirildiği toplantı sonucunda, 2004 yılında kurulan ve şuan 2.000 üyesi bulunan IBF üyesi Amal Entreprises Derneği'nin 17. IBF Kongresini 18-21 Nisan 2014 tarihleri arasında Marakeş'de organize etmesine karar verildi.

Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın himayelerinde, 10–14 Ekim 2012 tarihleri arasında düzenlenen 14. MÜSİAD Uluslararası Fuarı ve 16. Uluslararası İş Forumu (IBF) Kongresi, 92 ülkeden 5.140 yabancı katılımcı misafir ederek büyük bir başarıya imza atmıştı. Yabancı heyetlerden 1.700'ü, 34 Afrika ülkesinden iştirak etmişti ve Fas heyeti Tunus, Cezayir, Mısır, Sudan ve Kamerun ile birlikte en yüksek katılımı göstermişti.

20 ülkeden 40 dernek başkanı ve seçkin işadamlarından oluşan IBF platformunun yönetim kurulu toplantısı, Tunus Bölgesel Kalkınma Bakanı Jemaleddim Gharbi'nin katılımıyla gerçekleştirildi.

Başbakan Erdoğan'dan İş Adamlarına Müjde Üstüne Müjde

MÜSİAD'ın Başbakan Erdoğan ve Ekonomi Eski Bakanı Zafer Çağlayan'ın katılımlarıyla 250 İşadamı ile gerçekleştirdiği İş Forumunda, Başbakan Erdoğan'dan iş adamlarına müjde üstüne müjde geldi.

Cezayir- Türkiye İş Forumu'nda konuşan Başbakan Erdoğan, Serbest Ticaret Anlaşması, Cezayir ile vizelerin kalkması, Doğalgaz Anlaşmasının uzatılması, Sağlık Sertifikası, Sosyal Güvenlik Anlaşması, THY'nin sefer sayısının 3 şehre çıkartılması ve teminat mektubu gibi iş dünyasını için hayati önem taşıyan konular hakkında müjdeli açıklamalarda bulundu.

Müjdeler Üst Üste Geldi

Girişimci işadamlarına potansiyel iş fırsatları sunmak üzere MÜSİAD tarafından organize edilen, Fas, Cezayir ve Tunus Ülkelerini kapsayan Ticaret Heyeti Programları devam ediyor.

İki Bin İş Görüşmesi Yapıldı

Yapılan ikili iş görüşmelerinde Türkiye'den gelen 200 işadamının karşısında 1.000 Cezayirli işadamı bulundu. 2.000'den fazla iş görüşmesinin gerçekleştiği organizasyonda MÜSİAD Genel Başkanı Nail OLPAK Cezayir'de gösterilen ilgiden memnun olduklarını ifade etti. 200 kişilik heyet bugün itibarıyla yaklaşık değeri 750 milyon dolar olan MÜSİAD Yönetim Kurulu üyesi Tosyalı Holding'e ait tesisin açılışını Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın katılımlarıyla gerçekleştirecek.

Serbest Ticaret Anlaşması Geliyor

Başbakan Erdoğan'ın işadamlarına verdiği müjdeler serbest ticaret anlaşmasıyla sınırlı kalmadı. İşte Erdoğan'ın Cezayir'de iş dünyasına verdiği o müjdeler.

Cezayir ile Vizeler Kalkıyor

"Yetmişi aşkın ülkede biz vizeleri kaldırdık. İstiyoruz ki, Cezayir ile de vizeler kalsın" diyen Başbakan Erdoğan salondaki Türk ve Cezayirli iş adamlarından büyük alkış alınca " Ciddi bir konsensüs var, görüyorsunuz" dedi.

Başbakan Erdoğan, inşallah çok daha fazla Cezayirli kendi evleri olan Türkiye'ye, aynı şekilde vatandaşlarımın kendi evleri olan Cezayir'de görmek istiyoruz, diyerek bu konudaki sözlerini tamamladı.

Ticaret Hacmi 10 Milyar Dolara Ulaşsın

Ülkemiz, Cezayir'in ithalatında 7., ihracatında ise 8. sırada yeralıyor. Aramızdaki ticaret hacmi geçtiğimiz yıl 5 milyar dolar seviyesine ulaştı. İstiyoruz ki, artık aramızdaki ticaret hacmi en kısa zamanda 10 milyar dolara ulaşsın.

Doğazgaz Anlaşması Uzatıldı

Doğalgaz ithalatında Cezayir 4. Sırada. Süresi 2014 yılında dolacak olan yılda 4 milyar metreküp doğalgaz alımına satımına ilişkin sözleşmemizin 10 yıl süreyle uzatılması konusunda anlaşmaya varılmasından memnuniyet duyduk.

6,9 Milyar Doları Buldu

Başbakan Erdoğan, Cezayir'de şu anda faaliyet gösteren Türk İş Adamlarının sayısının 160'ı bulduğunu, Türk Müteahhit firmalarının üstlendiği taahhütlerinin de iyi konuma geldiğini ve 6,9 milyar doları bulduğu bilgisini verdi.

Et, Süt ve Yumurta Ürünlerinde Sağlık Sertifikası Konusunda Mutabakata Varıldı

Son dönemde iki ülkenin ekonomik ve ticari ilişkilerinde önemli gelişmeler kaydettiği bir alanda gıdadır, diyen Başbakan Erdoğan, iki ülkenin et, süt ve yumurta ürünlerinin ihracatı için sağlık sertifikalarının karşılıklı olarak alınması konusunda mutabakata varıldığını belirtti ve böylece ülkemizde üretilen bu tür ürünlerin Cezayir'e ihracatına imkân tanınmış oldu dedi.

Cezayir ile Sosyal Güvenlik Anlaşması Yapılıyor

Cezayir'de yaşayan 7 bine yakın vatandaşımızın sosyal güvencelerden yararlanabilmesi bakımından önem taşıyan sosyal güvenlik işbirliği anlaşmasının da nihai aşamaya geldiğini söyleyerek 7 bin Türk Vatandaşına müjdeyi verdi.

Cezayir'e Sefer Sayısı Arttırılıyor

Başbakan Erdoğan, THY'nin Cezayir-İstanbul, İstanbul-Cezayir seferlerinin günde bir kere yapıldığını ve bunun Cezayir, Oran ve Kostantin şehirlerine yapılmak üzere günde 3 sefere çıkarılması için görüşmelerin devam ettiğini ifade etti.

İşadamlarına Bir Müjdeli Haber de Teminat Mektubu Konusunda Geldi

Başbakan Erdoğan'ın iş adamlarına müjdesi sadece bunlarla sınırlı kalmadı. Erdoğan ayrıca teminat mektubu konusunda da iş adamlarına müjde verdi.

İşbirliklerini Bugünkü Seviyesi ile Yeterli Bulmuyoruz

İş Forumu'nda açılış konuşmasını yapan MÜSİAD Genel Başkanı Nail Olpak, "Başbakanımızın Mayıs 2006 tarihinde Cezayir'e gerçekleştirdiği ziyaret sırasında imzalanan Dostluk ve İşbirliği Anlaşması da, ülkelerimiz arasındaki ikili ilişkilerde yaşanan tablonun, somut bir kanıtıdır. Ancak, biz işadamları, bu güzel gelişmeler için teşekkür ederken, ülkelerimiz arasındaki karşılıklı işbirliğini ve üçüncü ülkelerle yapılabilecek işbirliklerinin bugünkü seviyesini yeterli görmüyor, Cezayirli iş adamı dostlarımızın da katkısıyla, birlikte daha fazla iş yapmak istiyoruz." dedi.

Vizeler Kaldırılmalı

Karşılıklı işbirliğini yeterli görmediklerini belirten MÜSİAD Genel Başkanı Nail OLPAK, "Bunun için, öncelikle, iş adamlarına vize konusunda, karşılıklı olarak, daha fazla yardımcı olunması, önümüzü açan bir uygulama olacaktır." Diyerek İş Adamları adına Cezayir ile olan vizelerin kalkmasını istedi.

Bizimle STA Anlaşması İmzalayan Ülkeler Kazançlı Çıkmıştır

"Elbette, AB ile 2005 yılında STA (Serbest Ticaret Anlaşması) imzalayan Cezayir'in, bu anlaşmanın tamamlayıcısı olmasını beklediğimiz Türk-Cezayir STA'sını da imzalayarak, Türk şirketlerinin mağduriyetlerinin önüne geçmesini istiyoruz. Bugüne kadar, yaşadığımız tecrübelerimiz göstermiştir ki, bizimle STA anlaşması imzalayan ülkeler, bundan kazançlı çıkmışlardır." diyen MÜSİAD Başkanı Olpak, iki ülke arasında yapılacak olan Serbest Ticaret Anlaşması ile karşılıklı olarak kazançlı çıkılacağını belirtti.

Kazancı Sadece Para ya da Güçbirliği Anlamıyoruz

Tunus-Türkiye İş Forumu Tunus'ta Gerçekleştirildi

Girişimci işadamlarına potansiyel iş fırsatları sunmak üzere MÜSİAD tarafından organize edilen, Fas, Cezayir ve Tunus Ülkelerini kapsayan Ticaret Heyeti Programlarının sonuncusu Tunus'ta gerçekleştirildi.

Programın son gününde düzenlenen Tunus-Türkiye İş Forumu'na Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, Tunus Başbakanı Ali Laarayedh, Ekonomi Bakanı Zafer Çağlayan, Tunus Ticaret ve El Sanatları Bakanı Abdelwahab Mater, Tunus Sanayi ve El Sanatları Başkanı (UTİCA) Ouıded Bouehamaoısi, bakanlar, milletvekilleri, MÜSİAD Genel Başkanı Nail Olpak, MÜSİAD organizasyonu ile ticaret heyeti programına katılan 250 iş adamının yanısıra Tunus'lu işadamları katıldı.

Tunus-Türkiye İş Forumu'nda konuşan Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, Konuşmasında iki ülke arasındaki siyasi ilişkilerin çok iyi olmasına rağmen ekonomik ilişkilerin arzu edilen seviyede olmadığını belirten Başbakan Erdoğan, 1 milyar dolar olan ticaret hacmini 3 milyar dolara çıkarılması teklifinde bulundu. Tunus Başbakanı Ali Larid'in bunu 4 milyar dolara çıkarması üzerine Erdoğan, "Biz 3 dedik, kardeşim 4 dedi, kardeşlik kolay mı? Gökten ne yağar ki yer kabul etmez" şeklinde konuştu.

Ticaret hacmini yükseltecek olanların Tunus ve Türk işadamları olduğunu dile getiren Başbakan Erdoğan, "Tunus ve Türk işadamları biz önünüzü açacağız, sizler de koşacaksınız" dedi. Erdoğan'ın bu sözleri salonda alkış aldı.

Özelleştirme Adımlarını Siz de Atın

Tunus hükümetine seslenen Başbakan Erdoğan, Türkiye'de yapılan özelleştirmeleri ve bunlardan elde edilen faydaları anlattı. Tunus hükümetine de özelleştirme adımlarını atması tavsiyesinde bulunan Erdoğan, "Hiçbir yerden çekinmeye gerek yok. Bizi de çok ürküttüler. Sakın ha özelleştirme yaparsanız hemen sizi sandığa gömerler dediler. Ne oldu? Bizden öncekiler onlarca yıl özelleştirme yaptılar; 8 milyar dolar. Biz şurada 10 yılda 52 milyar doları aştık. Olması gereken bu. Devletin işi değil bu iş. Özel sektörün işi. Devlet çıkacak bu alandan. Bakın bu alandan devlet çekilmediği sürece batar. Devletin bütün kurumları neredeyse hepsi zarar ediyordu ama şimdi o sattığımız kurumların hemen hemen tamamına yakını kar ediyor ve biz de oradan vergimizi alıyoruz. İstihdam da sağladık. Yani cesur olun bu konuda, rahat olun" dedi.

Yolsuzlukların Olduğu Bir Türkiye Olsa

Şuandaki Tunus iktidarının yolsuzluklardan uzak bir iktidar olduğuna inandığını vurgulayan Erdoğan, sözlerine şöyle devam etti:

"Zaten Tunus halkı sizleri yolsuzlukları ortadan kaldıracak bir iktidar olarak iş başına getirdi. Zaten en büyük bela o değil mi? Yolsuzluk. İşte, iş başına geldik. Çok ilginçtir; toplanan verginin yüzde 85'i faize gidiyordu. Şimdi yüzde 15'i faize gidiyor. Bu aradaki de yatırımlara gitti. Onun için yaptığın işin doğru olduğuna inanıyorsan birisi laf atacakmış, birisi şunu diyecekmiş hiç aldırmayacaksın. İnandığın yolda dosdoğru gideceksin. Dikkat edin bizim iktidarımıza kimse yolsuzluğu yakıştıramıyor. Malum bir zat var, o ikide bir atıp tutuyor tabi. Nedir dediğin zaman söylediği, söyleyeceği bir şey yok. Yolsuzlukların olduğu bir Türkiye olsa, sen 1'i 3'e katlayabilir misin? Bütün bu yatırımlar böyle yapılıyor. Türkiye'nin dört bir yanı eğer bugün duble yollarla kuşatılmışsa, Türkiye'nin 50 vilayetine havalimanları yapılmışsa, artık Boğaz'ın altından tüp geçit geçiyorsa, şimdi 2015'te bir tüp geçit daha çift katlı yapılıyorsa, 3. köprü şuanda yapılıyorsa, vesaire. İşte 3. havalimanı yapılıyor. Kanal İstanbul yapılacak. Niye birilerini rahatsız ediyor bu? Bunların bizler tarafından yapılmasına tahammül edemiyorlar. Ama milletimiz bize bütün bu işleri yapın diye bu görevi verdi. Muasır medeniyetler seviyesinin üstüne Türkiye'yi çıkarın diye verdi. Yan gelip yatın diye vermedi. Veyahut da hiçbir iş yapmazsanız zaten kimse size bir şey söylemez."

"Ben de inanıyorum ki kardeşlerim Tunus'u böyle ayağa kaldıracaklar. İnandıkları doğruların arkasında olacaklar ve bu işi ayağa kaldıracaklar" diyen Başbakan Erdoğan, Tunus'un önümüzdeki dönemde üstyapı inşası alanında hazırlayacağı projelerde bu konuda dünya çapında tecrübeye sahip Türk şirketlerinin daha fazla yer almalarını arzu ettiğini ifade etti.

Afrika'da 35 Büyükelçiliğe Ulaştık

Başbakan Erdoğan, şuanda Afrika'da 35 büyükelçiliğe ulaşıldığını söyleyerek, "Hedefimiz inşallah Afrika'nın tamamında büyükelçiliklerimizi kurmak. Ama 10 sene önce 12 tane büyükelçilik vardı. Şimdi bizim için Tunus, Cezayir, Fas, Mısır, Libya buralar bizim Afrika'ya açılan en önemli kapılarımız. Rabbim inşallah bu ülkelerin kendi içinde, kendi ülkemde istediğim gibi birliği, beraberliği, dayanışmayı buralara da nasip etsin" ifadelerini kullandı. Başbakan Erdoğan, konuşması sonrasında forumda bulunan iş adamları tarafından ayakta alkışlandı. MÜSİAD Genel Başkanı Nail Olpak, iş forumunda yaptığı konuşmasında Tunuslu iş adamlarını IBF Uluslararası İş Forumumuzu ve Uluslarası Fuarı'na davet etti. Olpak bu konuda şunları söyledi, Geçtiğimiz yıl, İstanbul'daki 14. MÜSİAD Uluslararası Fuarı ve 16. Uluslararası İş Forumu (IBF)'e, 92 ülkeden 5 bini aşkın işadamı katıldı, Türk işadamları ile, binlerce iş görüşmesi gerçekleştirdi.

Tunuslu İşadamlarına Davet

Bugün, ilgili işadamlarının katılımıyla gerçekleşen iş görüşmelerinde de, her iki ülke işadamlarının, işbirliği arzularını gördük. Bu konuda, Başbakanlarımızın vereceği destekler, önümüzü açacak, işbirliklerimizin sayısının ve gücünün artmasını sağlayacaktır. Bu yılki, IBF Uluslararası İş Forumumuzu ve Uluslarası Fuarımızı, Fas ve Tunus heyetlerinin karşılıklı yoğun istekleri sebebiyle, IBF yönetimimizde yapılan oylama sonucu, Marakeş'de gerçekleştireceğiz. IBF'i önümüzdeki yıl, mutat olduğu üzere İstanbul'da, 2015 yılında da, inşallah, sizlerin de desteğiyle, Tunus'ta gerçekleştireceğiz.

Sizleri, Kasım ayında Marakeş'te ve bir yıl sonra İstanbul'da gerçekleştireceğimiz IBF ve Uluslararası MÜSİAD Fuarı'na ve sonraki yıl, 19. IBF'te buraya, Tunus'a bekliyorum.

"Ben de inanıyorum ki kardeşlerim Tunus'u böyle ayağa kaldıracaklar. İnandıkları doğruların arkasında olacaklar ve bu işi ayağa kaldıracaklar" diyen Başbakan Erdoğan, Tunus'un önümüzdeki dönemde üstyapı inşası alanında hazırlayacağı projelerde bu konuda dünya çapında tecrübeye sahip Türk şirketlerinin daha fazla yer almalarını arzu ettiğini ifade etti.

Üyelerimizle Afrika ve Ticari İlişkilerimizi Konuştuk

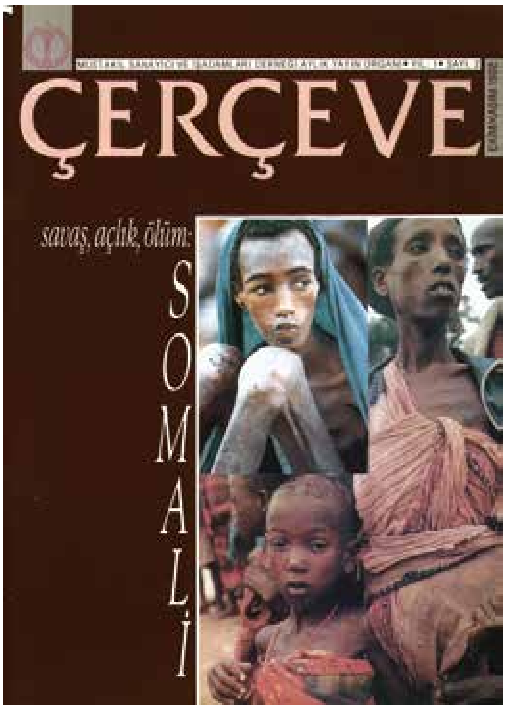
Afrika, dünyanın yüz ölçümü ve nüfus yoğunluğu bakımından en büyük ikinci kıtası olmasının yanı sıra, kuzeyinde Akdeniz, güneyinde Hint Okyanusu, batısında Atlas Okyanusu ve doğusunda Sina Yarımadası, Kızıldeniz ve Süveyş Kanalı ile çevrelenmiş yeryüzünün merkezi konumundaki bir kıtadır. Afrika kıtasında 54 adet diplomatik olarak tanınmış egemen devlet, dokuz bölge ve 3 adet de sınırlı tanınmış devlet bulunmaktadır. Afrika ülkeleri kısmen 1881-1914 yıllarındaki Afrika Talanı sırasında şekillenmiştir.
Afrika kıtası insanlık tarihi içerisinde çok önemli olaylara sahne olmuş ve büyük uygarlıklara ev sahipliği yapmıştır. Sahip olduğu geniş ekilebilir alanlar, yer altı ve yer üstü zenginlikleri, doğal kaynaklar ve akarsular ile birlikte canlı ekosistemindeki çeşitliliği kıtanın değerini artırmaktadır.

İçinde yaşadığımız yüzyılda yaşanan krizler, teknolojinin gelişmesi ve artan nüfus ile birlikte hissedilen hammadde ve besin kaynağı ihtiyacı gibi birçok neden Afrika kıtasını daha fazla ön plana çıkarmıştır.

MÜSİAD kurulduğu günden beri üyelerinin uluslararası pazarlara açılmasını teşvik eden, bu alanda çalışmalarını sürdüren ve uluslararası ilişkilerini daha verimli hale getirmek için çalışan bir sivil toplum kuruluşudur.

MÜSİAD, Afrika kıtasına yönelik ilk çalışmasını Ekim 1993'de Mısır ve Sudan'a yaptığı iş gezisi ile başlatmış ve günümüze kadar çok çeşitli faaliyetler ile devam ettirmiştir. 1994 yılında yayınlanan Çerçeve Dergimizin dosya konusu "MÜSİAD Afrika'yı Keşfetti" olarak belirlenmiştir. MÜSİAD Kurucu Başkanımız Erol Yarar 1994 yılındaki Mısır Sudan iş gezisinden sonraki izlenimlerini Çerçeve Dergimizin baş kısmında değerlendirmiştir.

Çerçeve Dergisi 63. Sayımızda Afrika ve Ticari İlişkilerimiz konularını işlerken bölgeyi yakından tanıyan üyelerimiz ve Afrika temsilcilerimiz ile görüşmeler yaptık. Yaptığımız bu görüşmelerin Afrika'yı daha iyi anlayabilmemiz için bir gösterge olacağı düşüncesindeyiz.

1992, Çerçeve Dergisi 2. Sayı

1994, Çerçeve Dergisi 7. Sayı

ŞUNUŞ

Mısır ve Sudan Gezisinin Ardından

İstanbul-Kahire veya **İstanbul-Berlin!...** acaba hangi mesafe zihnimize daha yakın geliyor?

Yıllardır, Batıya çok sık uçtuğumuzdan dolayı birçok ülkenin bize ne kadar yakın olduğunu unutmuşuz. 1 saat 50 dakika süren bir uçak yolculuğundan sonra **Kahire**'nin, **Berlin**'den çok daha yakın olduğunu keşfettik!

MÜSİAD olarak amacımız yurtdışı gezileriyle ülkemiz dışında varolan ekonomik potansiyellerin değerlendirilmesi ve kültürel ilişkilerin tesisi yoluyla; hem ülkemize, hem de işadamımıza katkıda bulunmaktır. Bu maksatla, **Mısır** ve **Sudan**'a yapmış olduğumuz 42 işadamı ve 4 gazeteciyi içeren grubun, şu ana kadar **Mısır** ve **Sudan**'a gitmiş olan en büyük işadamı grubu olduğunu öğrenmek de, **Kahire**'nin **Berlin**'den daha yakın olduğunu tespit etmek kadar düşündürücüydü.

Ekibimizin, yolculuk öncesi basın ilanları ve işadamlarını mektupla bilgilendirme yoluyla, Kahire Sheraton Oteli'nin Balo Salonu'nda Mısırlı işadamlarını beklerken, şahsen ben Mısırlı işadamlarının ilgisinin ne olacağını tam olarak tespit edemiyordum.

Ama üç gün boyunca 300'e yakın işadamının yoğun ilgisi ve hatta Türkiye'den gelen işadamlarıyla görüşebilmek için birbirleriyle yapmış oldukları tartışmalar, "zihinsel uzaklık" ile yüksek ekonomik beklentiler birbiri ile tezat teşkil ediyordu.

Fakat Türkiye'nin son yıllarda dış dünyaya yönelik kalkınma propogandası neticesinde, Mısırlı işadamlarının Türkiye ile iş yapma hevesi gerçekten büyük bir potansiyeli müjdeleyen, hükümetimizin ve işadamlarımızın bu ülkeye yönelik faaliyetlerinin yoğunlaşmasına işaret eden önemli bir sinyaldir.

1985'lerdeki **Türk-Irak ticaretini** andıran ve belki de bunun da üstünde bir ticaret hacminin karşılıklı olarak **1 milyar Dolar**'a çıkarılması 55 milyonluk bir Mısır ile 60 milyonluk bir Türkiye için zor olmasa gerektir.

Gerek deniz ulaşımının çok yakın, telefon ve fax haberleşmesinin hızlı olması ve uçakla 2 saatten az bir zamanda ulaşım imkanı bir işadamı için gerekli asgari altyapının da var olduğunu göstermektedir.

Mısır'ın sahip olduğu 17 milyar Dolar döviz rezervi de gözönüne alınırsa, **Türkiye-Mısır ticareti** işadamlarımız açısından bir cazibe merkezi haline gelmelidir!

Mısırdan ayrılırken aklımızda kalan tatlı bir hatırada da: **MÜSİAD** heyetini havaalanında karşılayan turizm şirketinin, heyetinize **"hoşgeldiniz"** demek maksadıyla hazırlatmış olduğu pankartı açmasıyla birlikte, havaalanında bulunan polislerin koşturmaya başlaması idi. Bizleri biraz heyecanlandıran ve daha sonra polislerin, **MÜSİAD** yazısı ile **MOSSAD (İsrail Gizli Haber Alma Örgütü)** arasındaki farkı kavramalarıyla gerilimin, tatlı tebessümlere dönüşmesiyle aklımızdan çıkmayacak bir şekil aldı!

Sudan'daki gezimiz ise yarı resmi bir ziyaret olması dolayısıyla, daha ziyade **Sudan** işadamları ve üst yönetimiyle yaptığımız genel görüşmeler ve ikili temaslar çerçevesinde geçti.

ABD Kongresi'nin **"16 dakikalık"** bir görüşme neticesinde **"terörist ülke"** olarak ilan ettiği Sudan, dünya siyasi arenasında eski Amerika Cumhurbaşkanı **Jimmy Carter**'ın bu kararı protestosu ve delilsiz bir karar olmasını savunmasıyla değişik bir boyut almış gözüküyor!

Türkiye'den gelenlere **"Osmanlı'nın torunları"** olarak muhabbetle bakan, **İstanbul**'u da bir başkent olarak yorumlayan **Sudan** halkının sıcak ilgisi ve samimiyeti bizi şaşırtacak boyuttaydı.

2.200.000 km²'yi aşan büyüklüğüyle **Sudan**, zengin **petrol** kaynakları, **madenleri**, **ormanları**, 70 milyona yakın küçük ve büyükbaş hayvanıyla 25.000.000'luk bir ülke için gelecek vaad eden ekonomik imkanlar yanında, Afrika'da saygın bir ülke olarak siyasi alanda ve Türkiye'nin yanında dost bir ülke olacağını gösteren işaretleri taşıyor.

Sudan liman şehri ile direkt **Türkiye** bağlantısını kurmanın çok kolay olması, 4,5 saatlik bir uçak seyahati ile (Kahire üzerinden) erişilebilen **Sudan**; İngilizce bilen yetişkin insanları ile Türk Cumhuriyetleri'nin içerdiği potansiyelleri benzer şekilde bünyesinde barındıran bir ülkedir. Ama üzülerek, Sudan Türkiye ilişkilerinin çok zayıf olduğunu görmek bizleri ümitsizlikten ziyade daha ziyade aktif bir çalışmaya yöneltti.

Enerji eksikliğini gidermek için hızla baraj ve petrole ihtiyaç duyan Sudan'a **Amerikan CHEVRON** şirketinin açmış olduğu 160 kuyu, yatırmış olduğu 1,2 milyar Dolar sermaye üzerine **Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı**'nın devreye girerek bu kaynakların değerlendirilmesi gereken konular arasındadır. Tankerlerle petrolün Türkiye'ye taşınması, petrol sahalarının limana boru hattı ile bağlanması projelerinin gerçekleştirilmesi, Nil nehri üzerinde yapılabilecek baraj, Atatürk Barajı gibi bir çok süper projeyi başaran Türkiye açısından da cazip bir yatırım alanı olarak gözükmektedir.

Sudan'da **telefon** idaresinin **özelleştirilme**sini Hollanda'lıların almış olması, **Kore**'lilerin **mezbaha** projesi üzerinde çalışmaları, **Çin**'lilerin yapmış olduğu **iplik** yatırımı, ülkenin dış dünya tarafından hala bir cazibe merkezi olduğunu gösteren önemli örneklerdir.

Ülkenin güneyinde **"hristiyan gerillalar"**la yapılan savaşa rağmen son üç yılda tarım ürünleri ithal eder konumdan, ihraç eden konuma gelmesi, sanayileşme yönünden tamamen özelleştirmeyi benimsemesi **Sudan**'ın **Türk sanayici ve işadamları** açısından **"Türk Cumhuriyetleri kadar önemli"** bir ülke olduğuna işaret etmektedir.

Ama ne yazık ki, bazı fabrikalara düzenlemiş olduğumuz gezilerde makina ve techizatın **İtalyan**'lar tarafından temin edilmesi, benzer makinaların **Türkiye**'de üretilmesine rağmen ihraç edilememesi, **Çin dahil olmak üzere birçok ülkenin üye olduğu "Afrika Kalkınma Fonu"na Türkiye'nin henüz üye olmamasından kaynaklanması, Ülkemizin bir Afrika politikası olmadığını gösteren önemli bir vesikaydı.**

Bütün bu genel yorumlar çerçevesinde **Mısır** ve **Sudan** gezisi Türkiye'nin ekonomik alanda dış dünyaya yeterli açılmadığını, sığ düşüncelerden kurtulamadığını, plan ve program yönünden çok eksik olduğunu işaret eden tespitlerle dolu bir gezi olarak **MÜSİAD**'ın 3,5 yıllık tarihine geçti.

İşadamlarımız yönünden ise ticari neticelerle dolu, iyi ilişkilerin ve dostlukların kurulduğu bir seyahat olarak günümüzde farklı konuma sahip oldu.

MÜSİAD, 1994 dönemi çalışma programında dünyanın birçok önemli ticaret merkezlerine yapılacak geziler ve birçok uluslararası fuar organizasyonuna katılım için temaslarını sürdürmekte, ve üyeleri ile birlikte Mısır-Sudan gezisindeki tesbitleri ve potansiyelleri bütün işadamlarımızla paylaşmayı görev kabul etmektedir.

Erol YARAR

ÇERÇEVE 3

Mahmut Yüksel Süne
MÜSİAD Afrika Koordinatörü

MÜSİAD 'ın Afrika çalışmaları hakkında bizleri bilgilendirebilir misiniz?

Benim dâhil olduğum kadarıyla 2009 yılından beri Afrika'yla ilgili çalışmalarımızı sürdürüyoruz.

İlk olarak Afrika Birliği'nin bulunduğu Etiyopya'daki Addis Ababa'daki çalışmalarımızdan bahsetmek istiyorum. Addis Ababa'da 2010 yılından beri çalışmalarımız sürmekte. Bunun yanında Fildişi'nde temsilciliğimiz oluştu. Kamerun'da temsilciliğimiz oluştu. Senegal'de temsilciliğimiz oluştu. Bu ülkelerdeki ticaret ve sanayi odalarıyla birer EMOYO anlaşmalarını imzaladık.

Şu günlerde çalışmalarımızı sektörel iş gezileri düzenleyerek; hem sosyal hem de ticari ilişkilerimizi geliştirmeye çalışıyoruz.

Şu anda Afrika'da kaç noktadayız, kaç temsilciliğimiz var?

Şu anda resmi olarak imzaladığımız 4 tane ilan edilmiş resmi temsilciliğimiz var. Etiyopya, Fildişi, Senegal ve Kamerun.

Üyelerimize Afrika ile ticaret konusunda neler söyleyebiliriz?

Bir işadamının bir ülkeye gitmesini kolaylaştıran üç etken var. Direk uçağı olmalı, direk eşyasının gidebileceği nakliyesi olmalı ve direk çalışacağı bankalar olmalı. Biz MÜSİAD olarak şu anda bu zemini oluşturacağız.

Afrika'da şu anda bazı sektörler ön plana çıkmakta. Altyapıya önem verildiği için inşaat sektörü öncelikli olarak öne çıkıyor. Bunun dışında tekstil ve tarım sektörleri de ön plana çıkıyor.

Afrika'yla ticari ilişkilerimizi nasıl geliştirebiliriz?

Gelişim için öncelikle bizim gibi işte STK'ların oradaki iş sahasıyla, oradaki ekonomik otoriteleriyle, oradaki çok değişik kurumsal yapılarla ve STK'larla bu konuyu karşılıklı müzakere etmesi gerekmektedir. İşadamlarını temsil eden STK'lar bir ülke ile işbirliği yaptıktan sonra devletler düzeyinde antlaşmalar yapmak için zemin hazırlanmış olur.

Fikret Varol

MÜSİAD Nijer Temsilcisi

Afrika ülkeleri ile ticari ilişkiler geçmişten günümüze nasıl kuruluyor?

Eskiden Afrika ülkeleri Türkler için ulaşılmazdı. Dolayısıyla ticaret yapmak da imkânsıza yakındı. Ancak sermayesi çok olan, kendisine macera arayan korkusuz Türklerin girebildiği alanlardı. Globalleşen dünyamızda hem uçakla ulaşım kolay ve eskiye oranla daha ucuz; hem de internet sayesinde istenen bilgilere ulaşmak, oturduğunuz yerden mümkün hale geldi.

Bir Türk firması Afrika'ya açılmak istiyorsa neler yapmalı?

Bu konuda sadece tecrübe ve cesaret ne yazık ki yeterli değil. Firmanın çok sağlam sermaye yapısı olmalı. Veya bu kıtaya açılmak için iyi bir miktarda yedek ayırmış olmalı. Lakin Afrika'da iş yapmak için ülkenin eksiklerinden önce bu ülke yaşayanların eksiklerinin tamamlanması gerekmektedir. Sonrasında Afrika'da hangi konuda çalışılacağına karar verilmelidir. Çünkü yol yapımından enerjiye, konuttan tarıma kadar birçok konuda desteğe ihtiyacı olan bir kıtadır Afrika. Firmalar yol haritalarını iyi çizmezlerse, rotalarını şaşırabilirler.

Mutlaka çalışmayı planladıkları bölgede, o bölgeyi iyi bilen ve kendilerine danışmanlık yapabilecek bir Türk firması ile irtibata geçmelidirler. Çünkü bu kıtada hâlihazırda iş yapan Türk firmaları, birçok tecrübe edinip kar/zarar tablolarında bu tecrübelerin sonuçlarını görmüşlerdir. Aynı zamanda bunlar, bulundukları bölgenin alışkanlıklarını, işlerin işleyişini de özümsemiş firmalardır. Dolayısıyla yola bir Türk danışmanlık firması ile çıkmaları, zarardan kaçınmaları için çok önemli bir faktör olacaktır.

Afrika ile ticaretin zorlukları nelerdir?

Afrika insanı, kıtası gibi kendine has özellikler taşır. Yüzyıllarca beyaz insanlar tarafından ikinci sınıf davranış gören Afrikalılar, ticarette güvenmek konusunda çok hassastırlar. Ticaretini yapacakları malın siparişini verip ön ödemesini yapmak gibi global dünyanın alışılagelmiş ticari davranışlarını bu kıtada görmek imkansızdır. Afrikalı, numunesini gördüğü malı, mutlaka orijinal ambalaj boyutlarında görmek ister. Hatta ithal edeceği malın, siparişini vereceği Türk firması tarafından ülkesine ithal edilmesini ve depoda malı gördükten sonra alımını yapmak ister. Bu sebepledir ki sermaye yapınızın güçlü olması gerekir. Çok alıngan insanlardır. Yüzyıllarca köleleştirilmiş olmalarının bunda etkisi büyüktür. Türkler, kendilerine çok saygılı yaklaştığı için Türker'i çok severler. Ve güven duymaları daha kolay olur.

Afrika ile ticaretin avantajları nelerdir?

Afrika, 'yoklar kıtası' olduğundan, bu kıtaya getirilecek her şey çok değerli olacaktır. Dolayısıyla ilk olmanın verdiği kazanç da o derecede yüksek olacaktır. Bu kıtada üretim de yok denecek kadar az olduğundan, eğer üretim tesisi kurmayı başarabilirseniz kesinlikle bulunduğunuz coğrafyayı fethedersiniz.

Gelecekte Afrika ticaret hayatında nasıl bir öneme sahip olacaktır?

Afrika, ticari bakımdan, dünyanın bakir bölgesi. Kimsenin girmeye cesaret edemediği, bu sebeple gelişimi geri kalmış bir bilinmeyen alan. Bu alanın keşfedilmesi ile birlikte, şirketler bu kıtaya yatırımı artıracaklar. Dolayısıyla bu bölge de gelişme gösterecektir. Ama gelişim, yapıları itibarıyla yavaş olacaktır. Bu da geniş zamanda çok büyük ticari kazanç fırsatları demektir.

Afrika ile ticari ilişkilerimiz hakkında neler düşünüyorsunuz ?

Son dönem hükümetin Afrika kıtasına yönlenmesi ile bu kıtada iş yapmak isteyen Türk firmalarının ticari anlamda önü açılmış oldu. Osmanlı zamanından kalan kültürel eserlerimizin de bu kıtada koruma altına alınmış olmasından dolayı, Türk firmalarına yaklaşımları olumlu. Ama tabii ki bu olumlu yaklaşımın suiistimal edilmemesi gerekir. Çok özenli ve dikkatli ticaret yapılması gerekir. İlişkilerin çok ince bir çizgide olduğu düşünülürse, dengenin iyi kurulması ve korunması gerekir.

Pınar Kalkavan

MÜSİAD Kadın Çalışma Grubu Başkanı (Taşımacılık-Lojistik)

Afrika'yla ilişkilerimiz hangi boyutta, nasıl ilerliyor?

2005 yılında kriz zamanından önceye kadar bizler büyük tonajlara sahip armatörler değildik. Fakat bu pırlanta döneminde, denizciliğin pırlanta döneminde tabii ki hedeflerini büyüterek büyük tonajlara geçti.

Bu Afrika Arap Baharıyla beraber tabii ki bir yavaşlama oldu. Durma niteliğinde bir yavaşlama oldu. Mısır'da iç kargaşa nedeniyle alım satımlar zaten durdu. Libya inşaat demirini durdurdu. Cezayir deseniz keza aynı, otorite boşluğu olduğundan insanlar ticaret yapamadılar. Bu denizcilik kriziyle birleşince bizim için bir felaket oldu. Çünkü zaten 2008'de başlayan bir dünya ekonomik krizi ya da denizcilik krizi vardı bizim için artı Afrika Kuzey Afrika ülkelerine kriz derken bizi iyice yavaşlattı.

Bu bizi neye itti?

Yeni alanlara itti. Aslında Avrupalılar yeni alanları keşfetmişti ama bizler, daha küçük tonaja sahip olan armatörler kendi kabuğundan fazla çıkmıyorduk. Biz Güney Amerika'ya gidiyorduk. Süveyş'i geçmeyi korsanlıktan dolayı pek tercih etmiyorduk. Fakat ne yaptık eskiden beğenmediğimiz, gitmeye korktuğumuz Nijerya'ya bile gider olduk. Bizleri bu kriz döneminde ayakta tutan bu Batı Afrika oldu. Batı Afrika'nın inşaat demiri, çimento taşınması artı Batı Afrika'dan ters taraflı çıkan yüklerin taşımacılığını üstlendik. Böylelikle Karadeniz'de ve Akdeniz'de bulamadığımız potansiyeli, uzak seferlere, oralara giderek, biz bu kendi kaybedeceğimiz piyasayı orada kazanmaya başladık.

Taşımacılık olarak baktığınızda, Afrika daha çok hangi ürünlere ihtiyaç duyuyor ya da daha çok oraya hangi ürünler taşınıyor, oradan dışarı hangi ürünler çıkıyor?

Şimdi taşımalık bazda konuşmayalım. Konteynıra baktığımızda daha çok gıda maddeleri veya mobilya maddeleri daha çok yer aldı. Çünkü ben de zamanında atladım gittim bu niye bu kadar Batı Afrika'da yük alıyor, ne oluyor buralara, nasıl bir yatırım yapılıyor, diye ben de atladım gittim ve orada bir fuar vardı, fuara katıldım. Oradaki tabii daha çok talep makarna, salça işte ne bileyim un gibi mamullere olurken inşaat sektörü gözümle gördüm muhteşem bir altyapı yatırımları var. Yollar... Tabii petrolün bulunması kaç yıl önce müythiş bir patlamaya neden olacak. Tabii ülkenin refah düzeyine gelmesi lazım ki eşit bir dağılım olsun ama o zamana kadar müthiş bir altyapı var. Ne oldu, çimento demir sektörünü canlı tuttu. Müthiş bir demir alı mı oluyor, müthiş bir çimento alımı oluyor ve biz bunların taşımasını yapıyoruz Batı Afrika'da.

Peki taşımacılıkta sorunlar yaşanıyor mu?

Ben o bölgede sorun yaşamadım. Yani kendi Türk bayrağım veya milletime karşı, hani Türk veya sömürge olarak, öyle bir şey yaşamadım. Fakat ne var, kendi gittiğim bölgeler olarak, Portekiz sömürgesinde olan ülkeleri gezdim. Portekiz sömürgesinde olan ülkelerin çoğunda zaten Portekizlilier kök salmışlar. Zaten insanlar orada İngilizce konuşmuyor. Gittiğimde Portekizce bilen yerel bir insan tutmak durumunda kaldım ki anlaşılayım. Ben Portekizce biliyor olsaydım veya Portekiz belki çok daha fazla girebilecektim belki bölgeye... fakat artık onların sömürgesi olduğu için onların varolması zaten normal. Firmaların başlarında Portekizliler var ve çalıştıkları kişiler genelde Portekizliler oluyor. Ama bunun yanında Portekizliler deyip de kendimizi egale etmek doğru değil. Baktığımızda Libyalılar, Lübnanlılar. Treydi tutan insanlar Lübnanlılar. Afrika'da treyd tutan insanlar Lübnanlılar. Portekiz Portekiz diyoruz ama hayır, Lübnan'ın Portekiz'le ne alakası var. Fakat insanlar treydde iki firma gördüm ülke, biri Portekiz, Portekiz sömürgesinde artı Lübnanlılar. Demek oluyor ki bizler de daha önce onlardan önce gitmiş, uyanmış olsaydık bizler olacaktık oralarda...

Afrika ülkeleri ile ticari ilişkiler geçmişten günümüze nasıl kuruluyor?

Eskiden Afrika ülkeleri Türkler için ulaşılmazdı. Dolayısıyla

ticaret yapmak da imkânsıza yakındı. Ancak sermayesi çok olan, kendisine macera arayan korkusuz Türklerin girebildiği alanlardı.

Globalleşen dünyamızda hem uçakla ulaşım kolay ve eskiye oranla daha ucuz; hem de internet sayesinde istenen bilgilere ulaşmak, oturduğunuz yerden mümkün hale geldi.

Bir Türk firması Afrika'ya açılmak istiyorsa neler yapmalı?

Bu konuda sadece tecrübe ve cesaret ne yazık ki yeterli değil. Firmanın çok sağlam sermaye yapısı olmalı. Veya bu kıtaya açılmak için iyi bir miktarda yedek ayırmış olmalı. Lakin Afrika'da iş yapmak için ülkenin eksiklerinden önce bu ülke yaşayanların eksiklerinin tamamlanması gerekmektedir.

Sonrasında Afrika'da hangi konuda çalışılacağına karar verilmelidir. Çünkü yol yapımından enerjiye, konuttan tarıma kadar birçok konuda desteğe ihtiyacı olan bir kıtadır Afrika. Firmalar yol haritalarını iyi çizmezlerse, rotalarını şaşırabilirler.

Mutlaka çalışmayı planladıkları bölgede, o bölgeyi iyi bilen ve kendilerine danışmanlık yapabilecek bir Türk firması ile irtibata geçmelidirler. Çünkü bu kıtada hâlihazırda iş yapan Türk firmaları, birçok tecrübe edinip kar/zarar tablolarında bu tecrübelerin sonuçlarını görmüşlerdir. Aynı zamanda bunlar, bulundukları bölgenin alışkanlıklarını, işlerin işleyişini de özümsemiş firmalardır. Dolayısıyla yola bir Türk danışmanlık firması ile çıkmaları, zarardan kaçınmaları için çok önemli bir faktör olacaktır.

Afrika ile ticaretin zorlukları nelerdir?

Afrika insanı, kıtası gibi kendine has özellikler taşır. Yüzyıllarca beyaz insanlar tarafından ikinci sınıf davranış gören Afrikalılar, ticarette güvenmek konusunda çok hassastırlar. Ticaretini yapacakları malın siparişini verip ön ödemesini yapmak gibi global dünyanın alışılagelmiş ticari davranışlarını bu kıtada görmek imkansızdır.

Afrikalı, numunesini gördüğü malı, mutlaka orijinal ambalaj boyutlarında görmek ister. Hatta ithal edeceği malın, siparişini vereceği Türk firması tarafından ülkesine ithal edilmesini ve depoda malı gördükten sonra alımını yapmak ister. Bu sebepledir ki sermaye yapınızın güçlü olması gerekir.

Çok alıngan insanlardır. Yüzyıllarca köleleştirilmiş olmalarının bunda etkisi büyüktür. Türkler, kendilerine çok saygılı yaklaştığı için Türker'i çok severler. Ve güven duymaları daha kolay olur.

Afrika ile ticaretin avantajları nelerdir?

Afrika, 'yoklar kıtası' olduğundan, bu kıtaya getirilecek her şey çok değerli olacaktır. Dolayısıyla ilk olmanın verdiği kazanç da o derecede yüksek olacaktır.

Bu kıtada üretim de yok denecek kadar az olduğundan, eğer üretim tesisi kurmayı başarabilirseniz kesinlikle bulunduğunuz coğrafyayı fethedersiniz.

Gelecekte Afrika ticaret hayatında nasıl bir öneme sahip olacaktır?

Afrika, ticari bakımdan, dünyanın bakir bölgesi. Kimsenin girmeye cesaret edemediği, bu sebeple gelişimi geri kalmış bir bilinmeyen alan. Bu alanın keşfedilmesi ile birlikte, şirketler bu kıtaya yatırımı artıracaklar. Dolayısıyla bu bölge de gelişme gösterecektir. Ama gelişim, yapıları itibarıyla yavaş olacaktır. Bu da geniş zamanda çok büyük ticari kazanç fırsatları demektir.

Yusuf Aydeniz
MÜSİAD Etiyopya Temsilcisi

Afrika ile ticari ilişkilerimiz hakkında bizleri bilgilendirebilir misiniz?

Afrika'ya açılma da çok geç kaldık. Korkularımızı yenip hem dünyanın her yerinde hem de Afrika'da başarılı bir şekilde ülkemizi temsil etmemiz gerekir.

Zorluk dünyanın her yerinde var, Afrika'da da var. Bizim işadamı olarak görevimiz bütün bu zorlukları yenmek ve bu zorlukları avantaja çevirmektir. Ben 7 senedir Etiyopya'dayım, Etiyopya'da tabii ki zorluklarımız oldu ama gerçek doğru yatırımcıya Etiyopya hükümeti büyük bir destek sağlamaktadır. Nedir bu destek para mı? Hayır. Bizim zaten buna ihtiyacımız yok. Etiyopya zaten fakir ülke. Bizim hem onlara destek sağlamamız hem de kendimiz para kazanmak için oradayız.

Şimdi bir kere gelen işadamımız şunu bilmeli ki, ben Afrika'da doğru bir iş yaparsam zaten Afrika da bana destek sağlayacaktır. Hiçbir zaman legal olmayan işlerin peşinde gitmemeliyiz. Bütün legal olan her yerde ülkemizi en iyi şekilde temsil edersek karşımıza büyük engel çıkmaz. Engel çıkar ama büyük engel çıkmaz. Ben yedi seneden beri Etiyopya'da çalışmalarımı sürdürürken 7 seneden bugüne kadar hiç çizgimi bozmadım. Hep doğru, ilkeli davranışlarımla hem ülkemi temsil ettim hem de kendi kurduğum şirketimi temsil ettim. Şu anda aşağı yukarı 8 bin çalışmamız var ve yakında 10 bin kişi oluyor.

Etiyopya'da Türkiye algısı, Türk işadamı algısı nasıl?

Biliyorsunuz ki Etiyopya'da yatırım yapan ülkeler içerisinde Çin 1. sırada yer almakta. Hindistan 2, Türkiye 3. sırada yer almaktadır. Şimdi bu üçüncülüğümüzü ya başka ülkelere kaptırıp 4. sıraya düşeceğiz veyahut da daha iyi yerlere gelmek için mücadele etmemiz gerekiyor. Türkiye'ye kapılar sonuna kadar açık. Etiyopya hükümetinin ülkemiz yatırımcısına inanılmaz derecede bir güveni var. Bu güveni kötüye kullanmamak için bizim gelen yatırımcılarımız da hep doğru yolu seçmeli.

İhracat sırasında karşılaşılan zorluklar nelerdir?

Bir kere gümrük vergileri ağırdır. Bu gümrük şartları, biz bunu çok sefer dile getirdik. Yani gümrükleri yumuşatalım, azaltalım... Ama Etiyopya hükümeti maalesef elindeki geliri bugünkü şart larda gümrükten olduğu için, burada bu konuya çok itibar etmiyor.

Ekonomik ilişkilerimiz siyasi gelişmelerle çok fazla etkileniyor mu, değişkenlik gösteriyor mu?

Şimdi bir kere yatırımlarımız çoğaldıkça Etiyopya hükümetinin Türkiye'ye bakış açısı da o kadar daha çok karşılıklı iyi ilişkiler içine doğru gidiyor. Türk yatırımcıların Etiyopya'da artırılması gerekir. Çünkü Etiyopya Afrika'nın başkenti olduğuna göre, bütün Afrika ülkelerinin senede en az iki kere Cumhurbaşkanları ya da başbakanları Etiyopya'ya geldiğine göre bizim Etiyopya'yı birinci sırada tutmamız gerekiyor. Bugünkü şartlarda çok ekonomik olarak zengin bir ülke olmamasına rağmen ama gelişmeye ve zenginleşmeye çok açık bir ülke.

Etiyopya ile iş yapmak isteyen Anadolulu girişimcilerimize neler önerirsiniz?

Şiddetle tavsiye ediyorum. Çünkü tarımda çok büyük boşluk var. Ve hükümet tarımda bugün, tarım için yatırım yapmak isteyenlere kapısı açık. Bildiğiniz gibi inşaat alanında belli bir boşluk var. Orada insanlar iş yapabilir. Üçüncü olarak ve en önemli olarak, şimdi 2014 senesini Etiyopya hükümeti konfeksiyon yılı ilan etti. Sadece konfeksiyonculara inanılmaz derecede destek ve yatırım, yatırım desteği olarak destek vereceklerini söylüyorlar. Yani bunun arkasında, bu konu tamamen bana bağlı bütün sorumluluğu bana ait. Bu konfeksiyon firmalarının Etiyopya'da gelip iş yapmaları, bütün bu sorumluluk Etiyopya hükümeti kadar benim de bir sorumluluğum var. Tamamen Başbakan bu sorumluluğu bana verdi. Ve bu sorumluluk altında konfeksiyon yatırımcısı üyelerimizin çok yakından takip edip ve onlara en iyi, en az prosedürle Etiyopya'da yatırım yapmalarını sağlayabiliriz.

Burhan Özdemir

MÜSİAD İnşaat Sektör Kurulu Başkanı

Afrika'daki çalışmalarınız hakkında bilgi verebilir misiniz?

Biz, Optimal proje yönetim firması olarak Afrika'daki çalışmalarımıza inşaat yatırımları alanında devam ediyoruz. Şu anda Cezayir'de devam eden Kuzey Afrika'nın en büyük özel yatırım projesi üzerinde çalışmalarımızı sürdürüyoruz.

Niçin Cezayir?

Çünkü Cezayir, bizim için Afrika'nın o eski kabuğundan sıyrılıp yeni yeni "ben kendimce bir şeyler yapmak istiyorum" dediği bir dönemde çok önemli bir fırsat olarak göze çarpıyor. Şu anda bildiğim kadarıyla Afrika'da çeşitli ülkelerde faaliyet gösteren yaklaşık 150 tane inşaat firmamız var. Tabii bunun çok önemli bir kısmı Kuzey Afrika'da. İşte Libya'da ve Cezayir'de ve etrafında daha çok toplanıyor. Bizim Cezayir üzerine yoğunlaşmamız gerektiğini düşünüyorum. Çünkü Cezayir çok ciddi kaynakları olan yani dünyada doğalgaz rezervi olarak 3. sırada bulunan ve en enerji potansiyeli yüksek doğalgaza sahip ülke. Aynı zamanda kıta olarak da kara, toprak büyüklüğü olarak da bildiğim kadarıyla en büyüğü. Bunun ötesinde petrol kaynakları var. Ve aynı zamanda Cezayir kendi özelinde Avrupa'ya da en yakın noktası Afrika'nın yani coğrafi olarak baktığımızda, gemiyle bile birkaç saat içerisinde Avrupa kıtasındaki herhangi bir yere ulaşabildiğiniz bir yer. Fas'ı işin dışında tutuyorum. Fas bir tek İspanya'yla bağlanıyor ama Cezayir daha merkezi bir lokasyon.

Sonra Afrika ve diğer dünya ülkelerinin Afrika'nın geneline ticaret için kullandıkları en önemli koridor Cezayir Limanı. Dolayısıyla Cezayir kendi içinde Afrika'daki birçok ülkeden tek başına daha potansiyelli bir ülke. Fakat şöyle bir tarafı var. Fransa'ya çok daha ilişkili olduğu yıllardan onlara miras kalan bir bürokratik yapı var. O bürokratik yapı öyle bir yapı ki yani hem iyi yanları hem kötü yanları var.

Peki Arap Baharı diye nitelendirdiğimiz olaylar ticari ilişkilerimizi nasıl etkiledi?

Arap Baharı kimilerinin inanmak istediği gibi böyle Batılıların, Batılı ülkelerin bu ülkelerde planlamış oldukları ve daha öncesinden belli olan ajandalarını bir bir uyguladıkları bir durum değil. Arap Baharı gerçekten de oradaki Arap halkları adına bir devrim. Bu devrim süresince Batılı ülkeler kendilerine akan suda bir mecra bulmuş olabilirler ya da bulmaya çalışıyor olabilirler. Bu ille de süreci onların yönettiği ya da onların katalizör görevi gördüğü manasına gelmez. Türkiye'nin son 8-10 senedir çizmiş olduğu profilin o halkların gözünde ciddi manada cesaretlendirici etkisinin olduğunu biliyorum. Dolayısıyla bunun ticarete yansıması yine dik duran Türkiye açısından çok da faydalı olacaktır diye düşünüyorum.

Afrika ile ticarete karşımıza çıkan bürokratik zorluklar nelerdir?

Afrika'da iki tür ülke var. Bir tanesi çok devletçi, Cezayir bunlara bir örnek. Bu ülkelerde çok ciddi bürokratik yapı var. Bu bürokratik yapıyı aşmanız için çok uğraşmanız gerekiyor. Burada hükümetimize büyük görev düşüyor. Orada o devletçi yapıyı kırabilmek adına hükümetimizin hükümetler arası anlaşmalar yaparak buradaki orta ölçekli firmaları sürecin içerisine dahil etmesi gerekir.

İkinci tip ülkelerse devletçi değil ama ne yapacağını da çok iyi bilmeyen ille de yol göstermeniz gereken ülkeler. İşte Gana gibi. Bugüne kadar hep sömürülmüş. Hep açlık sefalet yaşamış ama elindeki kaynakların farkında olan ülkelerde de "Bak arkadaşım sen şuna şuna sahipsin. Gel bunu seninle birlikte planlayalım" deyip yol gösterecek ve onlara bu manada kucak açacak hem onlara kazandıracak hem kendisi kazanacak bir model işlenmesi lazım.

Türkiye-Afrika Ticari ve Kültürel İlişkiler

Yard. Doç. Dr. Asena Boztaş / Sakarya Üniversitesi

Osmanlı Devleti döneminde, Afrika ve Afrikalılar Osmanlı'yı ve Türkleri öğrenmişler, sömürgeciliği geciktiren bu devlet vatandaşları ile o dönemden itibaren gelişen kültürel bağlar kurmuşlardır. Günümüzdeki Afrikalıların Türkiye'ye olan ilgisi ve sevgisinin temel başlangıç noktası da budur.

Afrika, Türkiye'de "tek bir ülke" olarak algılanan fakat 55 ülkeden oluşan büyük bir kıtadır. Bu kıta, bilimsel çalışmalara göre en eski kıta ve insanlığın beşiği olarak bilinmektedir. Türkiye'nin "Kara Kıta" olarak bilinen bu kıta ile ilişkileri 9. yüzyıla dayanmaktadır. Fakat yoğun ilişkileri daha çok Osmanlı Devleti dönemiyle başlar.

Osmanlı Devleti döneminde, Afrika ve Afrikalılar Osmanlı'yı ve Türkleri öğrenmişler, sömürgeciliği geciktiren bu devlet vatandaşları ile o dönemden itibaren gelişen kültürel bağlar kurmuşlardır. Günümüzdeki Afrikalıların Türkiye'ye olan ilgisi ve sevgisinin temel başlangıç noktası da budur.

Tarihsel süreçte Osmanlı Devleti'nin yıkılışı ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşuyla birlikte, dış politika stratejisi anlamında Türkiye yönünü tamamen Batı'ya çevirmiş ve Batıcılık politikaları kapsamında daha çok Avrupalılarla muhatap olmuştur. Bu süreç "1998 Afrika Açılım Eylem Planı"na kadar devam etmiş ve Afrika daima göz ardı edilmiştir. 1998 sonrası adımları atılmış olsa da 2002 seçimleri sonrası yö-

netime gelen hükümet, dış politikada çok yönlülüğü tercih ederek tüm dünya ile etkileşime geçmiştir. Böylece, Afrika Türkiye'nin önem verdiği bir kıta haline gelmiştir.

Bu çalışma kapsamında Türkiye'nin Afrika ile ilişkilerinin tarihsel seyrine ve mihenk taşlarına yer verilecektir. Ayrıca Afrika'nın tüm dünyanın odağına nasıl yerleştiği ve Türkiye'yi nasıl öncelikli kabul ettiğine değinilecektir. Uluslararası sistemdeki büyük güçlerin son dönemde özellikle ticari alanda kıtadaki mücadeleleri ve Türkiye'nin Afrika'da nasıl farkındalık oluşturabileceği hususlarına açıklamalar getirilecektir.

Türkiye - Afrika İlişkilerinin Tarihsel Süreci

Türkiye-Afrika ilişkilerinin, Osmanlı dönemine kadar uzandığı birçok uzman tarafından bilinmektedir. Fakat Türkiye-Afrika ilişkilerinin, 9. yüzyılda Türklerin kıtaya Asya'dan gelerek yerleştikleri ve Türkiye'nin yüzünü Batı'ya dönmesine kadar siyasi süreçte olmasa da sosyal boyutta sürdüğünü bilen akademisyen azdır. Ünlü Afrikalı entelektüel Ali Mazrui'nin de ifade ettiği gibi Türkiye Cumhuriyeti kurulduğunda Mısır'da, Libya'da ve Osmanlı hâkimiyetinde kalmış Afrika ülkelerindeki seçkinler arasında Türkçe konuşulmaktaydı. Dolayısıyla cumhuriyetin ilanıyla Afrika ile ilişkiler bir anda kesilmemiştir. Süreç içerisinde siyasi ve ticari ilişkilerin de askıya alınmasıyla Afrika ile sosyal ve kültürel boyuttaki ilişkiler de sona ermiştir. Osmanlı dönemi ilişkilerinin cumhuriyet döneminde korunamaması Türkiye'yi Afrika'dan koparmış ve Türkiye Cumhuriyeti, bu bağı Afrika ile dostluk kurmak için kullanamamıştır.

Osmanlılar hâkim oldukları bölgelerin sömürgeleştirilmesini geciktirmiş, Afrikalılarla akrabalık ilişkileri kurarak Afrika ile kültürel bağların kuvvetlenmesini sağlamışlardır.

Osmanlılar hâkim oldukları bölgelerin sömürgeleştirilmesini geciktirmiş, Afrikalılarla akrabalık ilişkileri kurarak Afrika ile kültürel bağların kuvvetlenmesini sağlamışlardır. Türkiye-Afrika ilişkilerinin tarihsel süreci şöyle ayrılabilir:

- Cumhuriyet öncesi Türkiye-Afrika İlişkileri,
- 1923-1998 dönemi Türkiye-Afrika İlişkileri (Atıl Dönem),
- 1998 sonrası Türkiye-Afrika İlişkileri

İlk olarak belirlediğimiz dönem olan Cumhuriyet öncesi Türkiye-Afrika ilişkileri, Osmanlı dönemi olarak sınırlanamayacağı, çünkü 9. yüzyıldaki Asyalı Türklerin kıtaya yerleşmelerine kadar geriye gidebileceği için daha genel bir ifade kullanılmıştır.

Kuzey Afrika'ya egemen olan Osmanlılar, Portekiz hâkimiyetini önlemek maksadıyla Eritre, Cibuti, Somali ve Etiyopya'yı fethetmiştir. Böylece Habeş vilayeti oluşturulmuştur. Asyalı Türkler 9. yüzyılda yerleşmeye başlamış olsalar da Osmanlılar ilk kez 16. yüzyılda kıtada yer almaya başlamış ve Afrika'ya elitlerini göndermiştir. Diğer yandan İspanyolların sömürgeci düzeninin yayılmasını da engellemek amacıyla Cezayir, Tunus ve Trablusgarp'ı da fethedip halkın desteğini alarak Afrika'da varlığını pekiştirmiştir.

Böylece 16. yüzyıldan sömürgecilik dönemine kadar Afrikalıların Osmanlıları yakından tanımaları, Afrika ile ilişkilerini yeni yeni geliştirmeye başlayan Türkiye'ye karşı Afrikalı devletlerin günümüz politikalarına yön veren siyasi aktörlerin ve devletlerin tavırlarına ve algılarına da büyük etki etmiştir.

1516 yılında Kuzey Afrika'ya, daha sonra 1551-1556 yılları arasında Cezayir Beylerbeyi Salih Paşa'nın Sahra Çölü'nü geçme çabasıyla, Sahra Altı Afrika'ya yerleşmeye başlayan Osmanlıların Afrika açılımının göstergesi niteliğindedir. Trablus Valisi Turgut Ali Paşa'nın Nijerya, Çad, Nijer ve Kanem Bornu Cumhuriyeti ile ilişkiler kurmak üzere görevlendirilmesiyle Afrika'daki Osmanlı hâkimiyeti ve etkisi Batı Afrika'ya uzanmıştır. Kanuni Sultan Süleyman döneminde Doğu Afrika'ya inen Osmanlılar, Somali kıyılarına ve Kenya'ya kadar uzanarak Afrika'nın büyük kısmında varlığını göstermiş halklar tarafından sevilerek de günümüz politikalarına zemin hazırlamıştır. Diğer yandan 19. yüzyılda Güney Afrika'da da var olan Osmanlılar, Afrikalı Müslümanlarla birlikte hareket ederek bu bölgenin halkının da sevgisi ve saygısını kazanmışlardır.

20. yüzyılda Osmanlı'nın parçalanması ve sonrasında yıkılmasıyla birlikte kurulan Türkiye Cumhuriyeti, mevcut mirası iyi değerlendirememiş, Afrikalı halkı ve yönetimleri kendisinden uzaklaştırmıştır. Yüzünü tamamen Batı'ya dönen Türkiye, artık Batıcılık politikası kapsamında bir dış politika izlemeye başlamıştır. Bu süreç, 1998 Afrika Açılım Eylem Planı'na kadar atıl bir dönem olarak devam etmiştir. Unutulmamalıdır ki, Afrika ile Türkiye ilişkileri, Osmanlı döneminde ve öncesinde siyasi olmaktan çok güvenlik maksa-

dıyla askeri ve ticari amaçlı gelişmiştir. Bu süreç demokratik toplum düzenine geçildiğinde ve hâkim uluslararası güç konumu yitirildiğinde siyasi ve ekonomik amaç doğrultusunda ilerlemiştir.

1998 Afrika Eylem Planı Sonrası Gelişmeler

Ticari ilişkileri Osmanlı döneminde gelişen Afrika-Türkiye ilişkileri kapsamında Osmanlı, Afrika'nın güvenliğini sağlayıp yiyecek maddelerini kıtayla paylaşırken, kıtadan değerli madenleri almaktaydı. Afrika ile ticari ve kültürel ilişkileri cumhuriyet döneminde donan Türkiye, enerji ihtiyacının büyük çoğunluğunu dışarıdan karşılayan fakat diğer yandan bölgesel bir güç olma çabasında olan bir ülke konumu nedeniyle 1998 yılından itibaren siyasi bir dış politika olarak Afrika'ya yüzünü dönmüştür. Bu bağlamda Rusya ya da diğer dış güçlerden ithal ettiği enerji ve petrol gibi ürünleri doğrudan ve daha ucuza alabilecekti. Aynı zamanda kıtaya gerçek manada yardım, bilgi ve altyapı hizmetleri götürmek suretiyle yitirilmiş Afrikalıları kazanabilecekti. Böylece 1998 yılında alınan "Afrika Açılım Eylem Planı" doğrultusunda, Afrika'ya yönelik dış politikaların ilk adımı atılmıştır.

Afrika konusundaki önemli gelişmeler 2002 seçimleri sonrasında tek parti hükümetinin yönetime gelmesiyle birlikte artarak devam etmiştir. Yakın zamana kadar yok sayılan Afrika artık günümüzde Avrupa Birliği kadar önem taşıyan bir kıta konumuna gelmiştir. Bu bağlamda Dış Ticaret Müsteşarlığı'nca 2003 yılı başında "Afrika Ülkeleriyle Ekonomik İlişkilerin Geliştirilmesi Stratejisi" hazırlanmış ve 2005 yılı hükümetimiz tarafından "Afrika Yılı" ilan edilmiştir. Bunlara ilaveten, karşılıklı üst düzey ziyaretlerin gerçekleştirilmesi, yeni ekonomik ve ticari anlaşmaların akdi, ekonomik ve siyasi ikili mekanizmaların tesisi ve karşılıklı ticaret heyeti ziyaretleri teşvik edilerek, kıta ile ilişkilerimiz çeşitlendirilerek gelişmiştir. Son dönemde yaşanan diğer gelişmelere bakıldığında;

- Türkiye'deki yükseköğretim kurumlarında Afrikalı öğrencilerin sayılarının artış göstermesi
- Türkiye'ye gelen Afrikalı araştırmacıların/akademisyenlerin sayılarının artış göstermesi
- Türkiye'nin 1998 Afrika'ya Açılım Eylem Planı sonrasında hükümetler arası diyalog çerçevesinde Afrika'ya yapılan yardımlar ve yatırımların artışı

- Türkiye'de Afrika ile ilgili kitap, dergi ve yayınların sayılarının artış göstermesi
- Afrikalı göçmenlerin sayılarının artış göstermesi
- Afrika ile ilgili konferans, panel, çalıştay vb. artış göstermesi söz konusudur.

Ayrıca tüm bu sayıların artışında Afrika'nın belli ülkeleriyle değil, birçok ve farklı Afrika ülkesiyle olan diyaloğun etkisinin varlığı ve medya aracılığıyla Afrikalı halklar tarafından da Türkiye'nin tanınması mümkün olmuştur. Bununla birlikte Afrika ülkelerinde yapılan yatırımlar ve Türk okulları

sayesinde Türkiye kalitesini ortaya koymakta, ticaret alanlarında ve akademik anlamda (üniversite öğrencisi olarak cezbedici olması, araştırma yapılabilecek bir ülke olması vs... nedenleriyle) Afrika ülkelerinin insanları tarafından tercih edilen ülke konumuna gelmektedir.

Afrika'da eski sömürge yönetimlerinden kalan hâkimiyetini kaybeden İngiltere, İspanya, Portekiz, Fransa gibi Avrupa ülkeleri, bu hâkimiyeti önce ABD'ye 2000'li yıllardan itibaren de Çin'e kaptırmışlardır.

Afrikalılar ile Türklerin birbirlerini daha iyi tanıyabilmesi anlamında pek çok çalışma yapılmaya devam edilmektedir. Bu hususta TİKA, Dışişleri Bakanlığı Afrika Masası, BİLGESAM, TASAM, Abant Platformu gibi bilimsel araştırma merkezlerinin çalışmaları oldukça önem taşımaktadır. Üniversiteler nezdinde Gazi Üniversitesi, Ankara Üniversitesi, Fatih Üniversitesi, ODTÜ gibi yükseköğretim kurumları da Afrikalı öğrenci ve öğretim üyesi alımlarıyla Türkiye'de Afrika algısına destek veren kurumlar arasında yer almaktadır. Diğer yandan Türk işadamlarının ilgisinin ve yatırımlarının da bu bölgeye yönelmesi, rehberlik hizmetleri sunan firmaların oluşumunu desteklemiştir.

Süreç içerisinde Türkiye, Afrika Birliği'nin stratejik ortaklarından biri olarak ilan edilmiştir. Afrika ülkeleriyle ilişkilerimizin içinde bulunduğu aşamanın değerlendirilmesi ve ilişkileri daha da geliştirecek ilave yol ve yöntemlerin belirlenmesi amacıyla 18-21 Ağustos 2008 tarihlerinde İstanbul'da I. Türkiye-Afrika İşbirliği Zirvesi düzenlenmiştir. Bu kapsamda 2010-2014 yıllarını kapsayan "Türkiye-Afrika İşbirliği Ortak Uygulama Planı", İstanbul'da Aralık 2010'da düzenlenen Kıdemli Memurlar Toplantısı'nda kabul edilmiştir.

Ekonomik bağlamda ilişkilerin gelişim sürecindeki son dönem gelişmeleri değerlendirildiğinde, 9-13 Mayıs 2011 tarihlerinde İstanbul'da düzenlenen BM IV. En Az Gelişmiş Ülkeler (EAGÜ) Konferansı dikkat çekmektedir. Söz konusu konferans sırasında Türkiye tarafından 33'ü Afrika'da bulunan EAGÜ kategorisindeki devletlere yönelik olarak 2012 yılından itibaren teknik işbirliği projeleri ve programlar ile burslar için her yıl 200 milyon dolar tutarında bir yardım paketi açıklanmıştır.

Sosyal bağlamda ise Türkiye genel dış politikası ile örtüşen düzeyde dünya barışına destek verdiği gibi Afrika'da barış ve istikrarın sağlanmasına da özel önem atfetmektedir. Bu bağlamda BM Güvenlik Konseyi'ne geçici üyeliğimizin de verdiği imkânlarla, Afrika'da barış, istikrar ve kalkınmaya elimizden geldiği ölçüde katkıda bulunmaya çalışılmaktadır. Türkiye, Afrika'da halen görev yapan 6 BM misyonundan toplam 5'ine personel ve mali katkı yapmaktadır.

Arap Baharı'ndan önemli ölçüde etkilenen Mısır'ı da yalnız bırakmayan Türkiye, 21 Mart 2010 tarihinde Kahire'de düzenlenen "Darfur'un Yeniden İnşaası ve Kalkınması için Uluslararası Donörler Konferansı"na eşbaşkan düzeyinde katılmış ve Darfur'a 2010-2015 yılları için 70 milyon ABD doları civarında, ağırlıklı olarak sağlık, tarım ve eğitim alanlarını kapsayan yardımda bulunacağını açıklamıştır. Afrika'nın gelişimi için yoğun çaba sarf eden Türkiye, 21-23 Mayıs 2010 tarihinde BM çerçevesinde İstanbul'da düzenlenen Somali Konferansı'na da ev sahipliği yapmıştır. Tüm bu gelişmeler ışığında Afrika-Türkiye ilişkileri ekonomik ve ticari alanda son yıllarda büyük ivme kaydetmiştir. Bunun en temel göstergesi olarak Sahra Altı Afrika ülkeleriyle yaptığımız ticaretin yıllara göre kıyaslaması gösterilebilir. Sahra Altı Afrika ülkeleriyle 2000 yılında 742 milyon dolar olan ticaret hacmi, 2005 yılında 3 milyar dolara, 2008 yılında da 5,7 milyar dolara ulaşmıştır. Küresel ekonomik krizin etkisiyle 2009 yılında ticaret hacmi 4,88 milyar dolara ve 2010 yılında 4,36 milyar dolara gerilemiş olsa da yakın gelecekte bu ülkelerle toplam ticaret hacminin 50 milyar dolar düzeyine çıkarılması hedeflenmektedir (Türkiye'nin tüm Afrika ülkeleriyle olan ticaret hacmi 2005'te 9 milyar, 2009'da 15,876 milyar, 2010'da ise 15,710 milyar dolar olmuştur).

Ekonomik bağlamda Türkiye'nin en fazla önem verdiği sektörlerden biri de inşaat sektörüdür. Bu bağlamda Türk inşaat sektörü, 1972-2010 yılları arasında 89 ülkede proje üstlenmiş olup, bu projelerin % 21'ini tüm Afrika'da (39 milyar ABD doları) gerçekleştirilmiştir. Kuzey Afrika'nın projelerdeki payı % 19 olup, Sahra Altı Afrika'nın payı % 2'dir (3,7 milyar ABD doları).

Afrikalı işadamlarına yönelik yürütülen vize kolaylığı çalışmaları kapsamında, Türk Hava Yolları ile seyahat eden Sahra Altı Afrika ülkeleri işadamlarından geçerli Schengen, İngiltere veya ABD vizesi hamili olanlara, ilk aşamada 5 aylık deneme süresi boyunca, 20 Nisan 2011 tarihinden başlayarak Atatürk Havalimanı hudut kapısında 30 güne kadar

ikamet süreli tek giriş vizesinin verilmesi kararlaştırılmıştır. Türk işadamlarına yönelik olarak ise, Afrika ülkelerinde çeşitli kolaylıklar sağlanmaktadır.

Büyük Güçlerin Kıtadaki Mücadeleleri ve Türkiye

Kara Kıta ile iyi ilişkiler geliştirmeye başlayan Türkiye, bu kıtanın 21. yüzyılda artan önemini kavrayabilen bir ülkedir. Uluslararası sistemde "bakir pazar" konumunda olan Afrika, tüm dünya ve büyük güçler gibi Türkiye'nin de odağına yerleşmiştir.

Büyük güçler denildiğinde bilindiği üzere ABD, Rusya, İngiltere ilk akla gelen ülkeler olmaktadır. Fakat son dönemde, 2000'li yılların başından itibaren dünya ekonomisinde büyük pay sahibi olan Çin de bu büyük güçler arasında yer almaya başlamıştır. Afrika'daki büyük güç mücadelelerine bakıldığında Çin'in yeri yadsınamaz niteliktedir. Öyle ki ABD ve Avrupa ülkeleri bu büyüyen ekonomim Kara Kıta'daki hâkimiyetinden dolayı büyük endişe duymaktadırlar.

ABD'yi oldukça rahatsız etmiş olsa da öncelikle temkinli olmayı tercih etmiştir. Daha sonrasında maliyetleri düşük olması nedeniyle ekonomik anlamda Afrika piyasalarında gittikçe büyüyen Çin, ABD'yi egale etmeyi başarmıştır. Bu durum karşısında ABD, yönetim olarak belli programlar çerçevesinde hareket etmeyi uygun görmüş ve Çin'in Çin-Afrika İşbirliği Forumu'nun (FOCAC) da gerçekleşmesiyle birlikte de bu programlarını hızlı bir şekilde uygulamaya koymuştur.

Bu programlar çerçevesinde ekonomiden çok askeri olarak kıtada yer almaya karar veren ABD, bu kapsamda ABD Afrika Gücü'nü (AFRICOM) oluşturmuştur. AFRICOM'un asıl amacı, ABD'nin tehdit olarak algıladığı Çin'e askeri nitelikli bariyerler oluşturmaktır. Kıtadaki askeri üstünlüğünü arttırmaya başlayan ABD, bunu terörizmle mücadele, insani müdahale ve yardımlar kapsamında gerçekleştirmektedir.

Çin ise, sadece Çin-Afrika İşbirliği Forumu ile değil, aynı zamanda deklare ve non-deklare olan özel ticaret bölgeleri (Zambiya, Liberya, Sierra Leone), Çin Ulusal Petrol Şirketi (CNPC) ve firmalarının özel teşebbüsleri ile Afrika'da ve Afrika pazarında yer almaktadırlar.

Türkiye'nin Afrika'da ekonomik, siyasi ve sosyal olarak varlığını güçlendirmesi öncelikle tarihsel geçmişini kullanarak gerçekleştirilmelidir. Her ne kadar Osmanlı Devleti döneminde geliştirilen ikili ilişkiler, Cumhuriyet döneminde Türkiye'nin tamamen Batıcı bir perspektif izlemesi nedeniyle sekteye uğramış olsa da son dönemde geliştirilen ilişkiler, daha da ileri boyutlara taşınabilmelidir.

Afrika'da eski sömürge yönetimlerinden kalan hâkimiyetini kaybeden İngiltere, İspanya, Portekiz, Fransa gibi Avrupa ülkeleri, bu hâkimiyeti önce ABD'ye 2000'li yıllardan itibaren de Çin'e kaptırmışlardır.

Sömürgecilik döneminde kıta ekonomisini elinde bulunduran Avrupa ülkeleri bu hâkimiyeti soğuk savaş döneminde ABD-Rusya çekişmesine belli oranda kaptırmış olsalar da genel hâkimiyetleri devam etmiştir. 1990'lı yıllarda soğuk savaşın sona ermesiyle birlikte ABD'nin büyük güç olarak ortaya çıkışı, Afrika'daki ve tüm dünyadaki hâkimiyetinde de önemli ölçüde rol oynamıştır. Fakat bu süreç 2000'li yıllarda sekteye uğramaya başlamıştır.

Bunun nedeni "soft power (saf güç) olarak uluslararası sistemde kendisini göstermeye başlayan fakat ekonomik alanda gittikçe büyüyen bir deve dönüşen Çin'in Afrika'ya girişidir. Çin'in Afrika'daki ekonomik bağlamda varlığı,

Afrika'da yatırım yapmak isteyen firmalar ve ülkelerin temel sorunlarının başında Çin ile rekabet gelse de diğer sorun terörist hareketlerdir. Bu durum en çok ABD firmalarını tehdit etmektedir. Örneğin; Botswana'daki De Beers gibi pırlanta firmaları bir yandan Çin'in etkisinden çekinmekte diğer yandan da terörist eylemlerden olumsuz etkilenmekten korkmaktadır. Bu bağlamda ABD yönetimi, Ekim 2007'den itibaren AFRICOM ile Afrika'da askeri düzeyde terörizmle mücadele etmektedir.

Türkiye Afrika'da Nasıl Farkındalık Oluşturabilir?

Türkiye'nin Afrika'da ekonomik, siyasi ve sosyal olarak varlığını güçlendirmesi öncelikle tarihsel geçmişini kullanarak gerçekleştirilmelidir. Her ne kadar Osmanlı Devleti

döneminde geliştirilen ikili ilişkiler, Cumhuriyet döneminde Türkiye'nin tamamen Batıcı bir perspektif izlemesi nedeniyle sekteye uğramış olsa da son dönemde geliştirilen ilişkiler, daha da ileri boyutlara taşınabilmelidir.

Türkiye'nin, Afrika ile ilişkileri bağlamında tarihsel ilişkileri ancak günümüzde nitelik kazanmıştır. Bunun nedeni Türkiye'nin Osmanlı dönemindeki iyi ilişkileri, cumhuriyetin ilanı sonrası yüzünü Batı'ya dönmesi neticesinde gerilemeye başlamış ve ülke diplomasisi, bürokrasisi, akademisyenleri ve vatandaşları Afrika'yı adeta unutmuştur.

Dolayısıyla Türkiye'nin Afrika politikası, 1998 Afrika Eylem Planı ile gündeme taşınmış olsa da 21. yüzyılda işler hale gelmiştir. Dışişleri Bakanlığı bünyesinde Afrika Masası'nın kurulması, Afrika gündemini takip eden akademik kuruluşların sayısının artması, STK'ların ve TİKA'nın Afrika üzerine eğilmeleri ve özellikle de ekonomik bağlamda Türk işadamlarının Kara Kıta'daki yatırımlarını ve desteklerini arttırması, Türkiye'nin de yardımlarını arttırması, karşılıklı olarak kamu kuruluşlarındaki uzmanların eğitimleri için Türkiyedamlarına üniversiteler kanalıyla donanımlı destek çıkılmaması ve bu konuda projeler geliştirememesidir. Diğer yandan Afrika günleri gibi basit sosyal yaşamda Afrika'yı tanıtan günlerin her şehirde düzenlenebilmesi, yine valilikler kanalıyla sağlanabilir niteliktedir. Yine siyasi ve akademik camianın işadamlarıyla ortak hareket edişi sadece başbakanlık gibi üst düzeylerle sınırlı kalmamalı, buna yönelik projeler teşvik edilebilmelidir. Ayrıca, Türkiye'deki Afrika büyükelçilikleri Türkiye'nin her şehri ile ilişkilendirilebilmeli ve Anadolu'da çeşitli etkinliklerle halka, Afrika ve Afrikalı büyükelçilere Türk halkı tanıtılabilmelidir. Bunun uzun dönem politika olabileceği ihtimali düşünüldüğünde en azından Afrika ülkelerinin kuruluş yıldönümlerindeki resepsiyonlara Türkiye'nin farklı illerinden birçok akademisyenin katılımı sağlanabilir.

Siyasi bağlamda ise, AB projeleri başta olmak üzere çeşitli uluslararası projelere Türkiye'den katılım desteklenerek akademik, siyaset ve hatta ticaret odaları kanalıyla bu projeler ve bütçelerinden faydalanılabilir. Eğitim-öğretim alanında ise özellikle yükseköğretimde Mevlana programı

Türkiye ise bu ülkelerin yapmış oldukları yatırımlar ve desteklerin dışında bir farkındalık yaratmak suretiyle kıta ile ticari ilişkilerini geliştirmelidir. Bu farkındalık ise Türkiye'nin tarihsel geçmişinde yatmaktadır. Tarihsel geçmişteki Afrika ile kültürel etkileşim, Türkiye'yi diğer dünya ülkelerinden bir adım öne geçirebilecektir.

Afrika işbirliklerinin arttırılması söz konusu olmuştur.
Afrika'da küresel rekabetin, siyaset, ekonomi ve sosyal ilişkiler üzerindeki etkisi günümüzde sadece Avrupa ülkelerinin eski sömürgeleri üzerindeki hâkimiyetin çok ötesine geçmiş, kıta artık Rusya, ABD ve Çin hatta Hindistan, İran gibi büyük güçlerin de önem verdiği bakir bir yer konumuna gelmiştir.

21. yüzyılda Türkiye, Afrika'da küresel rekabetin önemli bir dinamiği olma yolunda önemli adımlar atmaktadır. Türk yönetimi ve işadamlarının Afrika'ya yönelik yatırımlarıyla birlikte öğrenim programlarına ağırlık vermeleri, kıta vatandaşlarına Türkiye'nin iyi niyetini ve sadece sömürü niyetli olarak kıta kaynaklarını kendi lehine kullanmayı hedeflemediğini, aksine karşılıklı kazancın nasıl sağlanabileceğini göstermektedir.

Türkiye'nin bu konudaki en önemli eksikliği atılımlarının akademik camiada yeterli düzeye ulaşmaması, Türk işageliştirilerek Afrika ülkelerinin üniversiteleriyle akademik öğrenci, öğretim üyesi ve memur değişimi gerçekleştirilebilir. Diğer yandan ilköğretim ve ortaöğretimde de projeler bünyesinde öğrenci ve öğretmen değişimi ve ziyaretleriyle Türkiye'de Afrika, Afrika'da da Türkiye tanıtımı sağlanarak gelecekte Afrika'da yönetime gelecek ve çeşitli görevler üstlenecek çocukların Türkiye'ye sempati duyması sağlanabilecektir.

Çalışma kapsamında değerlendirildiğinde, Türkiye'nin, Çin, ABD, Rusya ve diğer etkin güçlerle Afrika kıtasında ekonomik, siyasi ve askeri olarak rekabeti mümkündür. Fakat farklılığını ortaya koyması ve bunu Afrikalı halka, yönetimlere ve işadamlarına anlatabilmesi gerekmektedir. Bununla birlikte, demokrasileri henüz yerleşmeye başlayan ve birer ekonomi politikaları olamayan, daha ziyade rüşvet ekonomisinin işlediği Afrika ülkelerinde mali-ekonomik protokollerle sadece "kaynaklarınızı kullanmayacağız, her türlü kaynağımızı sizlerle ortaya koyarak paylaşacağız" zih-

niyeti anlatılabilmelidir. Aksi takdirde Çin'in ucuz işgücü ve yatırımları ile Türkiye'nin rekabeti mümkün olamayacaktır.

Sonuç

Günümüz uluslararası siyasi ve ekonomik arenasında Afrika, oldukça önemli bir yere sahiptir. Bu bağlamda büyüyen ekonomi olan Çin, ABD, Rusya ve Avrupa Birliği ülkeleri, Afrika ile ticaret hacimlerini geliştirme çabası içerisindedirler. Türkiye ise bu ülkelerin yapmış oldukları yatırımlar ve desteklerin dışında bir farkındalık yaratmak suretiyle kıta ile ticari ilişkilerini geliştirmelidir. Bu farkındalık ise Türkiye'nin tarihsel geçmişinde yatmaktadır. Tarihsel geçmişteki Afrika ile kültürel etkileşim, Türkiye'yi diğer dünya ülkelerinden bir adım öne geçirebilecektir.

Tüm bunları gerçekleştirebilmek için Türkiye'nin dış politikası, ekonomi dünyası ve STK'ları eşgüdümlü olarak hareket etmeli, Afrika'ya açılım siyasi, sosyal ve ekonomik olarak ortaklaşa sağlanabilmelidir. Bunların dışında eğitim alanında özellikle YÖK ve üniversiteler başta olmak üzere, Milli Eğitim Bakanlığı hatta TUBİTAK gibi kuruluşlar, projeler geliştirmek suretiyle Afrikalı öğrencileri ve akademisyenleri Türkiye'ye yönlendirmeli, geleceğin Afrikalı yöneticisi çocukları ve gençleri Türkiye sever duruma getirebilmelidir. Ticari olarak ise, Türk işadamlarına yönelik Afrika'da yatırım yapabilmeleri için rehberlik hizmetleri sunacak firmalar oluşturulabilmelidir. Böylece Türkiye, Afrika'da uluslararası sistemdeki diğer güçlerle rekabet edebilecek konuma Afrikalıların arzusu ve desteğiyle gelebilecek nitelik kazanabilecektir.

KAYNAKÇA

Boztaş, A. (2013), "Üçüncü Dünya Güvenliği Yaklaşımları Kapsamında Afrika'nın Büyük Göller Bölgesi'ndeki Çatışmaların Analizi", Yayımlanmamış Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012.

Reno, W. (2000), "Clandestine Economies, Violence and States in Africa", Journal of International Affairs, (Spring 2000), vol. 53, no. 2, s. 433-459.

Ataöv, T. (1975), Afrika Ulusal Kurtuluş Mücadeleleri, A.Ü. SBF Yayını, Ankara.

DÜBAM (2012), "Yeni Dönemin Eşiğinde Afrika", Yuvarlak Masa Toplantıları, Moderatör: Aynur Erdoğan.

Africa Action, http://www.africaaction.org, Erişim Tarihi: 15.09.2013

Women's Environment & Development Organisation (WEDO), http://www.wedo.org, Erişim Tarihi: 20.09.2013

Öztürk, H. (2007), Afrika Vizyon Belgesi, Rapor No: 16, BİLGESAM.

Stratejik Düşünce Enstitüsü (STE) (2009), "Çin-Afrika İşbirliği Zirvesi", http://www.sde.org.tr/tr/haberler/425/cin-afrika-isbirligi-zirvesi.aspx, Erişim Tarihi: 13.09.2013

FOCAC (2012), The Fifth Ministerial Conference of the Forum on China-Africa Cooperation Beijing Action Plan (2013-2015), http://www.focac.org/eng/ltda/dwjbzjjhys/t954620.htm, Erişim Tarihi: 22.09.2013

Alpay, Y. (2009), "Çin Afrika'da Ne Yapıyor", Stratejik Araştırmalar Dergisi, Sayı: 14, http://www.sde.org.tr/tr/haberler/425/cin-afrika-isbirligi-zirvesi.aspx, Erişim Tarihi: 12.09.2013

Taylor, I. (2009), China's New Role in Africa, Lynee Reinner Publisher, Boulder, CO 80301, USA.

CNPC (2013), "CNPC History", http://www.cnpc.com.cn/en/aboutcnpc/companyprofile/history/, Erişim Tarihi: 13.09.2013

Carmody, P. ve Taylor, I. (2009), "Flexigemony and Force in China's Geoeconomic Strategy in Africa: Sudan and Zambia Compared", IIIS Discussion Paper, No. 277.

United States Africa Command, (US AFRICOM) (2013), "AFRICOM Hakkında", http://www.africom.mil/about-the-command, Erişim Tarihi: 02.09.2013

Koç, E. (2013), "Afrika'da ABD-Çin Rekabeti", TASEP, http://www.tasep.org/default.asp?s=yd&id=251#.UkCZAYbIZSI, Erişim Tarihi:12.09.2013

Hofstedt, T. (2009), "China in Africa: An AFRICOM Response", Report Documantation, Naval War College Review, Summer, Vol. 62, No. 3.

FOCAC (2013), "FOCAC ABC", http://www.focac.org/eng/ltda/ltjj/t933522.htm, Erişim Tarihi, 15.09.2013.

Beseda, H., Yang, Wang ve John Whalley (2008), NBER Working Paper Series, No. 14024, National Bureau of Economic Research, Cambridge.

Dışişleri Bakanlığı (2013), http://www.mfa.gov.tr/turkiye-afrika-iliskileri.tr.mfa

- Aktif toplamı 150 milyon ve üstü TL
- Yıllık net satış hasılatı 200 milyon ve üstü TL
- Çalışan sayısı 500 ve üstü

Yukarıdaki koşulların en az ikisini, tek başına ve iştirakleri ile birlikte, iki hesap dönemi üst üste karşılayan şirketler…

Bağımsız denetçinizi seçtiniz mi ?

- Petrol Piyasası Kanunu kapsamında madeni yağ lisansına sahip olanlar ile bunlardan 2011 takvim yılında mal alan mükelleflerden, 31 Aralık 2011 tarihi itibarıyla asgari 25 milyon TL brüt satış hasılatına sahip olanlar
- Özel Tüketim Vergisi Kanunu'na ekli (III) sayılı listedeki kolalı gazozlar, biralar, şaraplar ve diğer alkollü içecekler ile tütün ve tütün mamullerini imal veya ithal edenler ile bunlardan 2011 takvim yılında mal alan mükelleflerden 31 Aralık 2011 tarihi itibarıyla asgari 10 milyon TL brüt satış hasılana sahip olanlar

Yukarıdaki tanımlardan en az birine uyan şirketler…

E-fatura ve e-defter uygulamasına geçmekle yükümlü olduğunuzu biliyor musunuz ?

Türkiye'nin Afrika'daki Dini ve Sosyo-Politik Varlığı

Dr. Mehmet Özkan / SETA

Türkiye'nin Afrika ile ilişkilerinde dikkati çeken en önemli unsular ticaret ve insani yardımlar olmakla beraber aynı zamanda bu iki unsur resmi söylemlerde de en çok dile getirilen etmenlerdir. Türkiye-Afrika ilişkilerinde 2005 yılı bir dönüm noktası olmuş ve bu yıl Türkiye, Afrika Birliği'nde gözlemci devlet hakkını elde etmiştir.

Son yıllarda artarak devam eden Ankara'nın Afrika'ya ilgisi özel bir durum arz etmekte ve aynı zamanda bu durum insani yardımlardan ve ekonomik ilişkilere kadar çok boyutlu bir hale gelmektedir.[1] Özellikle, Türkiye'nin aktif ilgisi, Somali'de ve kıtada yeni bir siyasal aktör olarak hem büyük ilgi görmekte hem de Türkiye'nin kıtadaki varlığını pekiştirmekte ve derinleştirmektedir. Önemli miktarda artan ticari gelişmelerle birlikte kalkınma ve insani yardımlar bu yeni politikanın ana bağlantısını oluşturmaktadır. Diğer yandan bir ölçüde meşru bir zemin oluşturan din de bu ilginin başka bir unsurudur. Diyanet gibi diğer devlet kurumları dışında sivil toplum örgütleri, Türkiye ve Afrika ilişkilerinde aktif olarak katkıda bulunmaktadırlar. Ankara'nın Somali ve Afrika'nın diğer ülkelerindeki politikası, Türkiye'nin gelecek yıllarda sadece ekonomik bir güç olarak değil politik bir güç olacağını da göstermektedir. Bu makalede bu ilişkinin farklı boyutları çeşitli boyutlarıyla tartışılacaktır.

1 Bu yazıya çeşitli aşamalarında yaptıkları katkılardan dolayı Berin Subaşı ve Ali Cemal Altınöz'e teşekkür ederim.

Söylemsel Unsurlar: İnsani Yardımlar ve Ticaret

Türkiye'nin Afrika ile ilişkilerinde dikkati çeken en önemli unsular ticaret ve insani yardımlar olmakla beraber aynı zamanda bu iki unsur resmi söylemlerde de en çok dile getirilen etmenlerdir. Türkiye-Afrika ilişkilerinde 2005 yılı bir dönüm noktası olmuş ve bu yıl Türkiye, Afrika Birliği'nde gözlemci devlet hakkını elde etmiştir. Daha sonra, 2008'in Ocak ayında Türkiye birlik içinde stratejik müttefik konumuna yükselmiştir. Mayıs 2003'te Türkiye, Afrika Gelişim Bankası'na katılmış ve ilişkilerini Doğu Afrika Hükümetler Arası Kalkınma ve Batı Afrika Ekonomik Topluluğu'na kadar genişletmiştir. Aynı zamanda Türkiye, Afrika'da ticari ilişkilerini geliştirme girişimlerinin bir parçası olarak ve gelişen ikili ilişkileri güvence altına almak için Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu'nda ticaret komisyonu açmıştır.

Günümüzde Afrika'nın içinde bulunduğu ekonomik krize rağmen, Türkiye'nin Afrika'daki ticaret hacmi 2003'te 5,4 milyar dolara, 2008'de 16 milyar dolara ve 2012'de 17 milyar dolara ulaşmıştır. Fakat Türkiye'nin cari ticaret hacmi dünyanın diğer ülkelerinin ticaret hacmi ile karşılaştırıldığında hâlâ önemli ölçüde geride kalmaktadır. Bu sebepten Türkiye 2015 yılında ticaret hacmini 50 milyar dolara yükseltmeyi amaçlamaktadır.[2]

Türkiye-Afrika ilişkilerinin sosyo-politik yönü ile insani yardım boyutu birbirini sürekli desteklemiştir. Avrupa Ekonomik İşbirliği Teşkilatı'nın üyesi olan Türkiye uluslararası yardımların hem alıcısı hem de sağlayıcısı konumundadır. Bunun yanında İktisadi İşbirliği ve Gelişme Teşkilatı (OECD) Türkiye'yi, Kalkınma Yardım Komitesi'ne resmi olmayan donör olarak almıştır. Paris Deklarasyonu tarafından belirlenen gündemi yakından takip eden Türkiye, yardım dağıtımları konusunda hazırlanan programa uymayı kabul ederken, Türkiye'nin 2011'de Busan'da dördüncüsü düzenlenen Üst Düzey Forumu'na katılmasının sebebi bu olarak gösterilmiştir. Türkiye'nin Afrika'da gerçekleştirmiş olduğu sosyo-ekonomik kalkınma girişimlerinde STK'lar çok önemli bir rol oynamaktadır. AK Parti ilk defa 1998'de önerilen Afrika'ya Açılım Planı'nı ciddi bir şekilde masaya yatırarak uygulama safhasına geçmiştir. Aynı zamanda İHH ve TUSKON gibi bazı STK'lar bu planın uygulanmasında hükümete destek olmuşlardır. 2005'te diplomatik, politik ve ekonomik paketler hazırlanmış ve aynı yıl Afrika Yılı ilan edilmiştir.

2 *Bkz. Mehmet Özkan, "Türkiye'nin Afrika Açılımı ve Asya ile İlişkiler", 2000'li Yıllarda Türkiye'de Dış Politika, İbrahim Kalın (Ed). İstanbul: Meydan Yayıncılık, 2011, s. 115-139.*

Günümüzde Afrika'nın içinde bulunduğu ekonomik krize rağmen, Türkiye'nin Afrika'daki ticaret hacmi 2003'te 5,4 milyar dolara, 2008'de 16 milyar dolara ve 2012'de 17 milyar dolara ulaşmıştır.

İHH ve TUSKON birçok STK arasından en aktifleridir. TUSKON Dünya Ticaret Köprüsü toplantıları ile Afrikalı işadamlarının Türkiye'ye gelmesine öncülük etmiş ve Türk işadamlarını Afrika'ya açılım konusunda cesaretlendirmiştir. Bu toplantılar 2006'dan beri hiç aksamadan katılım sayısı artarak devam etmektedir. Aynı zamanda TUSKON yatırım imkânlarını incelemek için her yıl uzman bir kurulu, Afrika'ya göndermektedir.

Türkiye'nin yardım kuruluşlarından biri olan İHH, Afrika'nın 43 ülkesinde gerçekleştirdiği kalkındırma programlarından biri olan Katarakt Projesi'yle özellikle Sudan'da ve başka bölgelerdeki hastanelerde binlerce insanın gözlerini tedavi etmiştir. Aynı zamanda kuyu açma projesini de hayata geçiren İHH, okul ve hastaneler tarafından verilen mesleki ve teknik eğitimleri de desteklemektedir.[3]

3 *İHH'nın çalışmaları için bkz. Mehmet Özkan ve Birol Akgün, "Turkey's Opening to Africa", The Journal of Modern African Studies, Cilt 48, No*

Türkiye'nin bu insani yardım girişimleri ve liderliği Doğu Afrika'daki kuraklık ve açlığın korkunç sonuçlarının dünya kamuoyu tarafından fark edilmesini sağlamıştır. 19 Ağustos 2011'de Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın Somali'yi ziyaret etmesi, ülke sorunlarının uluslararası çapta dikkate alınmasına yardımcı olurken bu son yirmi yıldır Afrika dışından bir liderin Somali'yi ilk ziyareti olmuştur. Erdoğan; eşi, kızı, kabine üyeleri ve onların aileleri ile birlikte şiddetli kuraklığın korkunç bir manzaraya sebep olduğu hastane ve mülteci kamplarını ziyaret etmiştir. Eylül 2011'de Erdoğan sorunu BM Genel Kurulu'na taşımış ve kurula, birliğin Afrika'nın kuraklık ve açlık sorunlarına kalıcı çözümler bulması gerektiği çağrısında bulunmuştur. Aynı zamanda başkent Mogadişu'da Türk elçiliği açılmış, Somali'nin altyapı sistemlerinin geliştirilmesine yönelik çalışmalara hız verilmiş ve yine Somali'de hastane kompleksleri ile Mogadişu Havaalanı'ndan şehir merkezi ve tesislere bağlanan bir anayol hizmete sokulmuştur. Bunların yanında 2001 ziyaretinin bir diğer sonucu olarak TOKİ yakın gelecekte Somali'de konut ve okul yapmayı taahhüt etmiştir. Türkiye'nin Somali'deki varlığının bölgeye kalıcı bir barış ve istikrar ortamını getirip getirmeyeceğini zaman gösterecektir. Fakat bugünkü şartlar altında, Türkiye'nin Afrika'da yeni bir insani yardım gücü olarak meydana çıktığı ortadadır. Türkiye'nin Somali'deki rolü, aynı zamanda onun Afrika'da artmakta olan faaliyetlerine gittikçe yükselen bir ilgiyi beraberinde getirmektedir. Artan bu ilginin yol açtığı değişim, kıta sorunlarının siyasi açıdan da ele alınmaya başlandığının işaretidir. TİKA yakın zamana kadar Addis Adaba, Kartum ve Dakar'da üç ofisini idame ettirmiş, 2011'de Mogadişu ve Tripoli'de, 2012'de ise Nairobi, Kahire ve Tunus'ta ofisler açmıştır. Bu ofisler ülke genelindeki projeleri denetlemek için bölgesel bürolar olarak işlev görmektedir. TİKA halihazırda 37 Afrika ülkesi üzerinde projeye sahip olmakla beraber çoğunlukla bu projeler eğitim, sağlık ve tarım alanlarıyla ilgilidir. Türkiye'nin tüm dış kalkındırma yardımları 2010'da 102 milyar dolara ulaşmış ve geçen yıla oranla % 50'den fazla bir artış göstererek 156,4 milyar dolara ulaşmıştır.[4]

4, 2010, s. 525-546.

Diplomasi: İlişkilerin Kurumsallaşması

Türkiye-Afrika ilişkilerinin siyasi boyutu, şu ana kadar az ilgi görmekle beraber bu ilgisizlik Somali örneğinde olduğu gibi yerini artan bir siyasi bağlılığa bırakmaktadır. Kısa bir sınıflandırma, ilişkilerin siyasi boyutunun doğru bir zemine yerleştirilmesi konusunda bize daha fazla yardımcı olabilir.

Türkiye'nin Afrika'ya yönelik aktif politikası üç ana dönemden oluşmaktadır. Birinci dönem 1998'de oluşturulan Türkiye-Afrika adaptasyon planı ile 2005'in Afrika Yılı ilan edildiği dönemin arasını kapsamaktadır. Bu dönem boyunca, Türkiye, enerjisini en çok diplomatik altyapıyı geliştirmeye ve Afrika-Türkiye ilişkilerinin daha sağlam bir zemine oturtulmasına harcamıştır. 2005'ten 2011'e kadar olan dönem boyunca da Türkiye, Afrika ile ilişkilerini her yönde daha da derinleştirmeyi amaçlamıştır. Türkiye'nin Afrika Birliği'ndeki stratejik ortak konumu ve gözlemci rolüyle; 2008'deki Afrika-Türkiye Zirvesi kurumsal ilişkilerin derinleşmesini sağlamıştır. Bununla birlikte Türk sivil toplumunun bölgeye ilgisi, hem Türkiye hem de Afrika'nın yararlandığı bu ilişkilerin altyapısını oluşturmada her iki tarafa yardımcı olmuştur. 2011'de Türkiye'nin Somali'deki öncü rolü ve ilgisi üçüncü dönemin başlamasına önayak olmuştur. Üçüncü dönemde Türkiye'nin Afrika'da biriken gücünü siyasi boyutta kullanması, kıtanın problemlerinin çözülmesinde Türkiye için sadece bir test değil aynı zamanda Türkiye'nin gerçek siyasi gücünün anlaşılmasına yardımcı olacaktır.[5]

4 *Ahmet Davutoğlu, 2013 Yılına Girerken Dış Politikamız (Ankara: Dışişleri Bakanlığı, 2012), s. 95-96.*

5 *Türkiye'nin Afrika ile ilişkilerinin son üç yıldaki kısa bir dökümü için bkz. Mehmet Özkan, "Türkiye'nin Afrika Politikası 2009", Burhanettin Duran, Kemal İnat ve Muhittin Ataman (Ed.), Türk Dış Politikası Yıllı-*

Daha çok siyasi bir aktör gibi davranan Ankara, kıta sorunlarının çözümünde büyük bir çaba sarf etmektedir. Türkiye 21 Mayıs 2012'de İstanbul'da BM işbirliği ile düzenlenen "Somali'nin Geleceğinin Hazırlanması: 2015 Hedefleri" başlıklı bir konferansa ev sahipliği yapmıştır. Elli yedi ülke, on bir bölgesel ve uluslararası organizasyon; su, enerji, ulaşım ve ayrımcılık sorunlarını tartışmak için bu konferansa katılmıştır. Konferans Somali'nin yeniden yapılanması için bir yol haritası belirlemiş ve devletin yeniden inşası için beş maddelik kapsamlı bir plan ortaya koymuştur. Bu beş madde ulusal birliğin kurulmasını, yeni bir siyasi sistemin oluşturulmasını, kapsamlı ekonomik yapılanmayı, Somali ulusal gücünün yapılandırılmasını ve ülkeyi kalkındırma planlarını içeriyordu.[6] Türkiye'nin Somali ile ilişkileri devam etmekle birlikte; başbakan yardımcıları ve çeşitli bakanlar sık sık ülkeyi ziyaret ederek projeleri takip etmektedir. Tüm bunlar neticesinde Somali, Türkiye hükümetinin ve toplumunun neredeyse bir iç meselesi haline gelmiştir.

ğı 2009, SETA: Ankara, 2011, s. 571-601; "Türkiye'nin Afrika Politikası 2010", Burhanettin Duran, Kemal İnat ve Mesut Ozcan (Ed.), Türk Dış Politikası Yıllığı 2010, SETA: Ankara, 2011, s. 501-527; "Türkiye'nin Sahraaltı Afrikası Politikası 2011", Türk Dış Politikası Yıllığı 2011, Burhanettin Duran, Kemal İnat ve Ali Resul Usul (Ed.), Ankara: SETA, 2012, s. 655-680.

6 *"United Somalia a Must: Davutoğlu," Al Shahid, 10 Aralık 2012.*

Türkiye-Afrika ilişkilerinde siyasi zeminin temellerinin atılması diplomatik genişlemeye de yol açmıştır. Türkiye'nin Afrika'daki elçilik sayısı 2002'de on iki iken 2012'de bu sayı otuz dörde yükselmiştir. Afrika ülkeleri siyasi ilişkilerin geliştirilmesi noktasında Türkiye'nin bu çabalarına yanıt vermiş ve Uganda ile Kongo Demokratik Cumhuriyeti'nden sonra 2011 yılında Angola, Kenya, Cibuti, Güney Sudan ve Gana da Ankara'da yeni elçilikler açmışlardır. Şu ana kadar yirmi bir Afrika ülkesi Ankara'da faaliyetlerini sürdürmektedir. Bunların yanında Benin ve Kongo Cumhuriyeti de elçilik açma çalışmalarını devam ettirmektedir. Gelecek yıl on ikiden fazla Afrika ülkesinin Ankara'da elçilik açma talebinde bulunduğu belirtilirken böylelikle Türkiye'de Afrika ülkelerinin elçilik sayısı otuz beşe yükselmiş olacaktır. Afrika konusunda Türkiye ile işbirliği yapan uluslararası aktörlerin fayda görmesi Ankara'nın kurmuş olduğu siyasi bağlantılar sonucunda ortaya çıkmıştır. Türkiye'nin kıtada yakalamış olduğu sosyal ve siyasi başarı, onun Afrika açılımının uluslararası boyutuna sürekli artan bir ilginin yoğunlaşmasına sebep olmuştur. Artan ilgi sonucu Türk liderleri ABD, İspanya, İngiltere, Avrupa Birliği, İtalya, İsveç ve Norveç gibi ülkelerle siyasi temaslarda bulunmuşlardır. Fransa gibi bazı ülkeler Çin'in Afrika'da yükselen gücüne karşın, Türkiye ve Avrupa Birliği'nin bölgede ticari amaçlı ortak bir çalışma alanı oluşturarak birlikte hareket etmelerini önermiştir.

Sosyal Dayanışma ve Din

Din ve tarih Türkiye-Afrika ilişkilerine meşruluk kazandıran en önemli unsurlardır. Bu bağlamda dinin rolü hem devlet açısından hem de sosyal açıdan dikkate değerdir. Yakın zamana kadar Diyanet, dış politikada etkin bir role sahip değildi ve sadece ülke içindeki Müslümanların dini problemlerine odaklanmıştı. Türkiye'nin çok boyutlu dış politika yaklaşımıyla din, özellikle Afrika'da Türkiye'nin yumuşak güç unsurlarından biri haline gelmiştir.

Günümüzde Diyanet, Afrika'nın dini liderlerini İstanbul'da bir araya getirmektedir. Kasım 2006'da Diyanet, Afrika Kıtası Müslüman Ülke ve Toplulukları Dini Liderler Toplantısı'nı ilk defa gerçekleştirmiş ve bu toplantıda yirmi bir ülke temsilcisi bir araya gelmiştir.[7] Kurumsal olarak seküler bir devlet yapısına sahip olan Türkiye yakın zamana kadar bu tip dini ve İslami toplantılara iştirak etmeye çekinmiş ve ülke içi toplantıları kendi haline bırakmıştır. AK Parti'nin 2002'de bu gücü göz önüne almasından sonra bu tutum değişmeye başlamıştır. Türkiye o zamandan beri İslam Konferansı Örgütü'nün faaliyetlerine aktif olarak katılmaktadır. 2004'ten beri Ekmeleddin İhsanoğlu İKÖ'de genel sekreterlik görevini sürdürmektedir. Türkiye'nin Afrika dini liderlerine İstanbul'da ev sahipliği yapması dış politikasında iki paradigmatik değişimle doğrudan ilgilidir. İlk olarak Türkiye dine dayalı organizasyon ve toplantılara karşı tavrını yumuşatmıştır. Çünkü Türkiye yumuşak güç unsurlarını daha etkin bir şekilde kullanarak ulusal çıkarlarını ilerletme amacını gütmektedir. İkinci olarak Türkiye Afrika açılımını tamamlamak ve sürdürmek için ilişkilerin dini bir boyuttan devam ettirilmesi gerektiğini anlamıştır.[8] Aynı zamanda bu Afrika'nın Osmanlı geçmişi ile de ilgili bir durumdur. Gerçekleştirilen toplantılarda hemen hemen bütün dini liderler ülkelerindeki Osmanlı mirasının önemini vurgulamış ve o mirasın yeniden canlandırılması konusunda temennilerini bildirmişlerdir.

2011'de Diyanet, İstanbul ve Ankara'da ikinci bir toplantı organize etmiştir. Bu toplantıda Afrika'nın Müslüman dini otoriteleri, İslami eğitim için Türkiye'nin Afrika'da daha büyük bir rol edinmesi talebinde bulunmuşlardır. Afrika dini otoriteleri Türkiye'deki imam hatip okullarına benzer eğitim kurumlarının Afrika'da açılmasını istemiş ve Türkiye'deki ilahiyat fakülteleri gibi yüksek dini eğitim merkezlerinin desteklenmesi gerektiğini vurgulamışlardır.

Geniş anlamda Diyanet, Afrika'da daha nitelikli bir yaşam için, dini eğitimin geliştirilmesine önem vermekte ve bunun için Afrika'da camiler yaptırmaktadır. Türkiye-Afrika ilişkile-

7 *Deniz Faik ve Serhat Orakçı, "Afrika Kıtası Müslüman Ülke ve Toplulukları Dini Liderler Toplantısı," BSV Bülten 62 (2006).*

8 *Mehmet Özkan, "A New Actor or Passer-by? The Political Economy of Turkey's Engagement with Africa", Journal of Balkan and Near Eastern Studies, Vol. 14, No. 1, 2012, s. 113-133.*

rinin en önemli ve en farklı yönü din olmuştur. Türkiye'nin insani yardım ve ticari amaçlı politikalarının ötesinde din, ortaya çıkan diğer aktörlerle karşılaştırıldığında Türkiye'yi emsalsiz kılmaktadır.[9] Din ayrıca Türkiye kökenli birçok sivil toplum organizasyonunun Afrika'daki faaliyetlerini meşrulaştıran ve motive eden bir unsurdur. Hüdayi Vakfı, Gülen Cemaati ve Süleymancılar gibi geleneksel dini gruplar Afrika'daki projelerini bu meşru zemin üzerinden ilerletmektedir. Gruplar genel olarak eğitim alanına odaklanmakla beraber bu eğitim dini okullar, yüksekokullar ve mesleki okullar vasıtasıyla yapılmaktadır. Çoğu Orta ve Batı Afrika'dan olan ülkelerin dokuzunda şubeleri bulunan ve kırk ülkede çeşitli faaliyetler gerçekleştiren, Hüdayi Vakfı özellikle aile, toplum ve eğitim sorunlarıyla ilgilenmektedir. Hüdayi Vakfı'nın ana faaliyet dalı eğitimdir. Bu ülkelerde açılan imam hatip okullarından, dini kurumlardan ve kolejlerden mezun olanlar bu okullarda öğretmen olarak çalışabilmektedir. Eğitim dilinin Fransızca olması ve bazı yerel unsurlar dışında bu okullar, Türk okullarına benzemektedir.[10]

Afrika ile ilgilenen bir başka grup Süleyman Hilmi Tunahan'ın (1888-1959) takipçileri olan Süleymancılar cemaatidir. İslami eğitime ağırlık veren bu cemaatin faaliyetleri 1990'lardan beri artarak devam etmektedir. Afrika'da en aktif dini gruplardan bir diğeri Gülen Cemaati'dir. Bu cemaatin okulları Sahra Altı Afrika'da 1990'dan sonra açılmaya başlanmıştır. Son on yıldır Gülen cemaatinin, kendisi için büyük bir önem arz eden Afrika topraklarındaki başlıca amacı faaliyetlerini genişletmektir. İlk başta sadece seküler okullar açan Gülen Cemaati, son birkaç yıldır imam hatip okulları açmaya başlamıştır.

Türkiye demokrasisinin olgunlaşmasıyla birlikte, Afrika ile ilişkilerinin ağırlıklı olarak ekonomik ve politik boyutuna odaklanmıştır. Şu sıralar Türkiye aktif bir dış politikanın parçası olarak, eğitim gibi başka alanlarda da varlığını hissettirmek için politikalarına yeni bir ivme kazandırmıştır. Sömürü döneminden beri Fransa veya İngiltere'ye yakın eğitim sistemleri Afrika'da en iyi eğitim sistemi olarak kabul edilmektedir. Bu sistemler Hıristiyanlığın egemen olduğu toplumlarda iyi uygulanırken yapısı uygun olmayan İslam toplumlarında işe yaramamıştır. Süreç biri bilimsel diğeri dini iki rakip eğitim sisteminin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu bağlamda, imam hatip okulları dini ve bilimsel eğitim arasında bir köprü vazifesi görmüştür.

Afrika ve başka bölgelerde neredeyse tüm İslami grupların neden imam hatip okulları açma arayışında oldukları önemlidir. İlk olarak, Türk eğitim sisteminin öğrencilere hem İslami ilimleri hem de modern bilimleri öğretiyor olması başlıca nedendir. Bu okullar sadece dini ilimleri öğreten medreselere benzememektedir. İkinci olarak bu sistem yeni bir dindar nesil oluşturmada İslam dünyası tarafından

9 *"Africa seeks Turkish Islamic Education," Hurriyet Daily, 24 Kasım 2011.*

10 *Bu daha çok yazarın kişisel gözlemlerine dayanmaktadır. Bir örnek olarak Başkan'ın kıtaya yaptığı seyahat notlarına bakılabilir: http://www.hudayivakfi.org/ayin-makalesi/183-afrka-seyahat-notlari.html.*

kabul edilen en iyi eğitim sistemidir. Aynı zamanda bu sistem öğrencilerin dünyayı daha hoşgörülü, daha ılımlı ve daha etkileşime açık bir şekilde okumalarında onlara yardımcı olmaktadır. İmam hatip okullarının etkisi göz önüne alındığında, Türkiye'nin Afrika'daki sosyal ve dini rolünün kısmen bu eğitim kurumlarının başarısına bağlı olduğu söylenebilir.

Sonuç Yerine: Türkiye'yi Kıtada Farklı Kılan Nedir?

Türkiye'nin varlığı bölgede bulunan diğer aktörlerle karşılaştırıldığında bazı açılardan farklılık göstermektedir. İlk olarak insani yardımlar bu farklılıklardan biri konumundadır. Türkiye bölgeye yönelik uzun vadeli kalkındırma projeleri ile Afrika'da altyapı sistemi ve eğitim programlarının geliştirilmesini içeren hedeflerini gerçekleştirmeye çalışmaktadır. İkinci olarak Türkiye'nin Afrika'daki varlığını meşrulaştırıcı güç olarak din önemli bir role sahipken bu Batılı ve Batılı olmayan diğer aktörlerin Afrika'ya girmek için sahip olamadığı bir şanstır. Çünkü din Türklere ve onların çalışmalarına güven duyulmasını sağlayan en önemli unsurdur. Eğitim sistemi oldukça kritik bir durumda olan Afrika'da Türk okulları kendi kendine yeten gelecek nesiller yetiştirmek için hızla çoğalmaktadır. Bu bağlamda Türk okullarının faaliyetleri, zihniyet ve yöntem bakımından on dokuzuncu ve yirminci yüzyıldaki misyoner okullarıyla karşılaştırılabilir. Özellikle eğitim çalışmalarının gelecek yıllarda Afrika'nın sosyal dinamiklerinde bir değişime yol açacağı ve bu dinamikleri tekrar şekillendireceği düşünülmektedir.

Bu farklı yönleri dışında, Türkiye'nin bölgedeki uzun vadeli sosyo-politik varlığı ve istikrarı, sadece ticari ilişkilerin artırılmasına dayanmamakta, aynı zamanda Somali'de olduğu gibi Türkiye'nin kıta sorunlarına kalıcı çözümler bulma gayretine bağlanmaktadır. Eğer Türkiye Somali'ye olan ilgisini, barış ve başarı için açık bir çabaya dönüştürebilirse, Afrika'yı sadece ekonomik açıdan gören Hindistan, Çin ve Brezilya'nın olduğu gruptan çıkıp kıtayı hem ekonomik hem de siyasi açıdan gören Amerika, Fransa ve İngiltere'nin olduğu gruba geçecektir.

Somali örneği, Türkiye-Somali ilişkilerinde sadece önemli bir dönüm noktası değil aynı zamanda Türkiye'nin Afrika'ya açılım stratejisinin ana hatlarını yansıtmaktadır. Gelecek yıllarda Türkiye'nin başarısı veya başarısızlıkları, onun Afrika'daki önceliğini tamamen etkileyip şekillendirecekken bu durum aynı zamanda Afrika ve diğer aktörlerin Türkiye'yi nasıl göreceklerini belirleyecektir.

CNR HOLDING

CNR KİTAP FUARI

1-9 Mart 2014

CNR EXPO

Ana Tema

"Sosyal Medya ve Çocuk"

Yoksulluğun İçinde Bolluğu Barındıran Afrika

Zehra Taşkesenlioğlu / DEİK Ruanda İş Konseyi Başkanı

Afrika'da ekonomik büyümenin sağlanması açısından tarım sektörünün gelişimi de öncelikli konular arasında yer almaktadır Afrika nın gelecek yüzyıl için tüm dünyanın "tarım ambarı" olduğunu söylemek mümkün. Dünyadaki ekilebilir alanların % 60 Afrika kıtasında bulunmaktadır.

1990'lı yıllara kadar ekonomik siyasi ve sosyal problemler ile mücadele eden ve kısmen de olsa bu mücadelede başarılı olan Afrika özelikle altın petrol ve doğalgaz kaynaklarının ortaya çıkması, ekilebilir tarımsal alanları, işgücü potansiyeli, nüfus büyüklüğü gibi nedenlerden dolayı tüm dünyanın bu kıtaya olan ilgisini artırmaktadır.

Afrika'da istikrarlı büyüme oranları, dış yardımların kıtaya ciddi oranda akması, IFC, MIGA gibi kalkınma kuruluşlarının bölgedeki yatırımları nispi bir iyeleşmenin varlığını ortay koysa da, mevcut yoksulluğun azaltılmasında sınırlı bir katkı yapmaktadır. Dünya açlık tehlikesi ile karşı karşıya kalan 900 milyon insanın 300 milyonu bu kıtada yaşamını sürdürmektedir.

Bugüne kadar yardım alan Afrika aslında büyümenin dış yardımlar ile ekonomik kaynakların etkin kullanılması sonucu ayağa kalkacağının farkına varmaya başladı. Bilinen bir gerçektir ki kıtanın dünya ticaretindeki payını % 1 artırarak

elde edilecek olan ekonomik kazancın, kıtaya yıllık olarak yapılan hibenin yedi katına eşit olacaktır.

MC Kinsey Global Enstitüsünün hazırladığı rapora mevcut potansiyelin kıtada uzun vadeli ekonomik hedefler ile realize olmaya başlaması çok güçlü ve kürsel iş çevrelerinin potansiyeli fark etmesine ve yatırımlarını bu kıtaya yönlendirmelerine sebebiyet verdi. Bolluk içinde yokluğun kıtası olan Afrika aslında gelişmiş ülkelerin yeni bakir gözdesi.

Bugün ekonomik bir sıçramanın eşiğinde olan Afrika, Asya'nın izinde gidebilecek kadar şansa sahiptir. IMF rakamlarına göre Sahra altı Afrika 2012 yılında % 5,75 büyümüş ve ekonomik gelişme sonucu kıtadaki birçok ülkenin yaklaşık % 10 büyüme gerçekleştirmesi beklenmektedir.

MC Kinsey Global Enstitüsü'nün hazırladığı rapora göre Afrika'daki reel gayri safi yurtiçi hasıla artış salgınlara, açlık, zaman zaman görülen tabii afetlere rağmen 1990 dönemine göre iki katına çıkarak % 4,9 seviyesinde gerçekleşerek 1,6 trilyon dolardır. Bu neredeyse Brezilya ve Rusya'nın gayri safi yurtiçi hasılasına eşit seviyededir. Bu artışın temel nedeni ise kıtada Telekom, inşaat, perakende ve bankacılık sektöründeki gelişmelerden kaynaklanmaktadır. Örneğin Telekom sektöründeki gelişmeye sonucu 600 milyon cep telefonu abonesi kıtada mevcuttur. Afrika'da hane halkı tüketim harcamaları Hindistan ve Rusya'nın önünde olup 2008 yılında 860 milyar dolar düzeyindedir. Reel gayri safi milli hasılanın mevcut hızla artması sonucu 2020 yılında 1,4 trilyon dolara ulaşması beklenmektedir.

Kıtada ekonomik gelişmeye parellel olarak şehirleşme oranı oldukça ciddi oranda artmaya başlamıştır. 1980'li yıllarda nüfusun % 28 şehirlerde yaşarken 2010 yılında bu oranın % 40 seviyesindedir. 2008 yılında Afrika da 85 milyon kişinin ortalama yıllık kişi başına gelirin 5000 bin dolar seviyesinedir. İlginç olan hane halkın gelirinin yaklaşık yarısı gıda dışı harcamalarında kullanılmaktadır. Bu da aslında kıtanın tüketim sektörü için nasıl bir potansiyel barındırdığının önemli göstergelerinden biridir. Önümüzdeki 10 yılda geliri 5000 bin dolar ve üzeri olan nüfusun 128 milyona ulaşması tahmin edilmektedir.

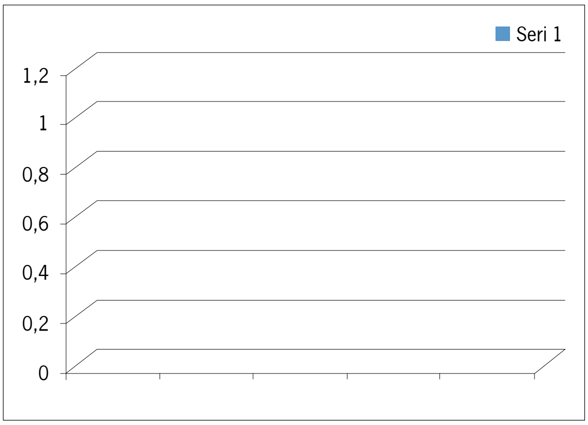
Afrika'da ekonomik büyümenin sağlanması açısından tarım sektörünün gelişimi de öncelikli konular arasında yer almaktadır Afrika nın gelecek yüzyıl için tüm dünyanın "tarım ambarı" olduğunu söylemek mümkün. Dünyadaki ekilebilir alanların % 60 Afrika kıtasında bulunmaktadır. Tarımda makineleşmenin az olması, tarımsak girdilerin kalitesizliği, gıda güvenliğinin yetersiz olması, tarımsal ürünlerin pazara erişim sıkıntısı, mülkiyet hakkının açık olmaması gibi birçok olumsuzluğa rağmen 2010 yılı içinde Afrika genelin 280 milyar dolarlık bir tarımsal üretim meydana gelmiştir. Tarımsal alanda görülen tüm olumsuzlukların giderilmesi ve eksikliklerin tamamlanması, ülkelerin içinde bulundukları reform süreci başarılı olduğu takdirde 2020 yılı için beklenen tarımsal üretim 880 milyar dolar olarak hedeflenmiştir.

Dünya petrol rezervlerinin % 10, altın rezervinin % 40, platin ve kromun % 80 - % 90 olduğu Afrika madencilik alanında hem bu yüzyıl içinde hem de gelecek yüzyıl için çok önemli bir Pazar olma potansiyeline sahiptir.

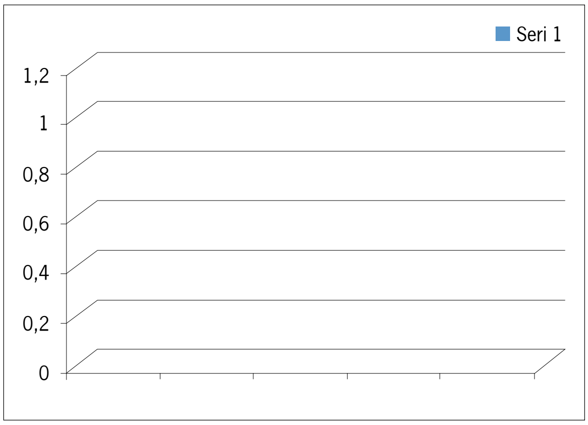
Dünya petrol rezervlerinin % 10, altın rezervinin % 40, platin ve kromun % 80 - % 90 olduğu Afrika madencilik alanında hem bu yüzyıl içinde hem de gelecek yüzyıl için çok önemli bir Pazar olma potansiyeline sahiptir. 2008 verilerine göre 430 milyar dolar olan yıllık üretim miktarı yıllık % 2 büyüme ile 2020 yılında 540 milyar dolara çıkması tahmin edilmektedir. Petrol, doğalgaz ve kömür de dünya talebinin % 85 bu kıta tarafından karşılanmaktadır. Kıtada özellikle sahra altı Afrika da demir bakır gibi diğer değerli madenlerin zenginliği kabul edilen bir gerçektir 2010 yılında 10 milyar dolarlık demir madeni üretimi gerçekleşmiştir.

Bilindiği gibi altyapı, ekonomik kalkınmanın temelini oluşturmaktadır. Bu durum bilhassa nakliyat ve enerji konularını da ön plana çıkartmaktadır. Nakliyat konusundaki yüksek maliyet sorunu özellikle denize kıyısı olmayan ülkeler açısından ciddi bir sorun teşkil etmektedir. Örneğin Uganda da ülkenin sadece % 10 elektrik altyapısına sahiptir. Yine Uganda ülkenin yaklaşık % 30 karayolu alt yapı bulunmaktadır. Bu durum Afrika pazarında ciddi bir potansiyelin varlığının da habercisidir. Afrika ülkelerinde 2010 yılında 72 milyar dolarlık bir alt yapı yatırımı gerçekleştirilmiştir. Kıtanın hem ülkeler içinde hem de ülkeler arası yol, su, atık su, enerji ve haberleşme alanında gerek kendi öz kaynakları gerekse üçüncü ülke ya da kurumlardan aldıkları bütçe ile alt yapının geliştirilmesi hedeflenmektedir. Dünya bankasının hesaplamalarına göre kıta ekonomik gelişmenin ve sosyal rehabilitasyonun sağlanması için gelecek on yıl için her yıl ortalama 118 milyar dolarlık alt yapı yatırımına ihtiyaç duymaktadır.

Tablo: 2010 yılı altyapı yatımları

Tablo: 2020 yılı gelişmesi beklenen sektörler (milyar $)

Afrika diğer alanlarda göstermiş olduğu bu gelişmeyi aynı zamanda yabancı yatırım alanında göstermektedir. Kıtaya 2000'li yıllardan 2008 yılına kadar 7 kat artış göstererek 62 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir.

İnsan kaynağı olmadan gelişme ve büyümeden bahsedilemez. Kıta Afrika'sında işgücü kapsamında oldukça ciddi fırsatları barındırmaktadır 15-64 yaş arası çalışabilir iş gücünün 500 milyon olduğu belirtilmektedir. 2040'lı yıllarda 1,1 milyar insan ile Çin ve Hindistan geride bırakarak Afrika dünyanın en büyük çalışabilir nüfusuna sahip olacaktır.

Maden, tarım, enerji, su, tüketim harcamaları gibi alanlarda meydana gelecek olan gelişmeler sonucu Afrika'nın geçmişin aksine sağlam bir ekonomik büyüme göstereceği kesindir. Kıtanın ekonomik sekötrde büyümesi, demografik trenlerde göstereceği pozitif değişmeler, artan işgücü, meydan gelen orta sınıf ve tüketim harcamalarında değişim sonucu 2020 yılında 2,6 katrilyon dolarlık gelire ulaşması beklenmektedir. Aşağıdaki tablodan görüleceği gibi tüketim maden tarım ve altyapı da bu sektörler meydana gelen değişimler sonucu ortaya çıkacaktır.

Kıtadaki global oyuncular daha çok ABD Çin ve Hindistan merkezli firmalardır. Geçtiğimiz yıl ABD'nin Afrika ile ürün ticaretine bakıldığında ihracatının 34 milyar dolar civarı ithalatının ise 119 milyar dolar olduğu görülmektedir

Bölgedeki Çin varlığı hiç yadsınamayacak ölçüde büyüktür. Örneğin Afrika petrollerin % 13 Çin ilgili firmalar tarafından kullanılmaktadır. Yine Afrika'nın ihraç edilen petrolün % 37 Çin tarafından gerçekleştirilmektedir. Çin'in kıtadaki etkinliği bu şekilde sürmeye devam ederse 2020 yılında kıtada ikinci büyük oyuncu olacaktır. Yine Çinli firmaların altyapı alanındaki yatırımları 2000'den 2007'ye % 46 büyüme göstermiştir.

Çok taraflı dış politika anlayışımızın önemli bir sonucu olarak Türkiye'nin de son dönemde Afrika ile ilişkilerine özel ehemmiyet verdiği bir kıta olmaya başlamıştır. Sanayideki gelişmemiz, uluslararası piyasalardaki tecrübemiz, ülkemizin büyüyen ekonomisi, sonucu bu kıta ile olan ekonomik ilişkilerimiz de çok hızlı bir şekilde gelişmeye başlamıştır. Bu doğrultuda, kıta ile ülkemiz arasındaki karşılıklı ticaret hacmimizin arttırılması ve yeni partnerlerimizle de söz konusu bağlantıların geliştirilmesi önem arz etmektedir. Yine

Sanayideki gelişmemiz, uluslararası piyasalardaki tecrübemiz, ülkemizin büyüyen ekonomisi, sonucu bu kıta ile olan ekonomik ilişkilerimiz de çok hızlı bir şekilde gelişmeye başlamıştır. Bu doğrultuda, kıta ile ülkemiz arasındaki karşılıklı ticaret hacmimizin arttırılması ve yeni partnerlerimizle de söz konusu bağlantıların geliştirilmesi önem arz etmektedir.

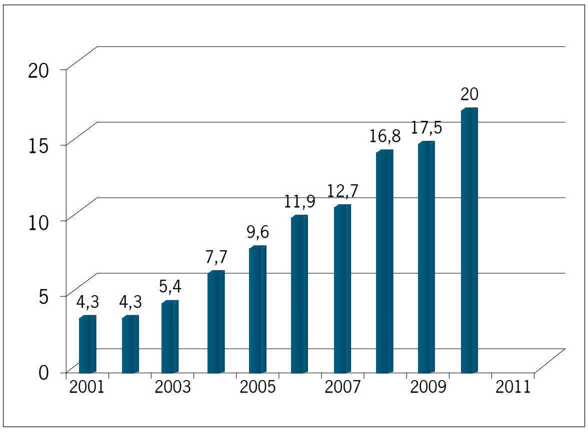
özelikle Kuzey Afrika da olmak üzere bu kıtanın birçok ülkesi ile tarihsel ve kültürel bağlarımızın önemini de göz ardı etmek mümkün değildir

Afrika ile ilişkilerimiz 90'lı yılların sonlarından itibaren ciddi bir dönüşüm yaşamaya başlamıştır. Ancak asıl ivme, 2003 yılında "Afrika ile Ekonomik ve Ticari İlişkilerimizi Güçlendirme Stratejisi" uygulamaya konulması ile başlamış ve bunu 2005 yılının Türkiye'de "Afrika Yılı" olarak ilan edilmesi ile daha üst bir seviyeye çıkarmıştır. 2005 yılından itibaren ülkemiz Afrika birliğine gözlemci üye statüsünde katılmaya başlaması, 2008'in Ocak ayında Afrika Birliği tarafından "stratejik ortak" ilan edilmesi ve Afrika Kalkınma Bankası üyeliği, ilişkilerimizin yapı taşlarını oluşturmaktadır. Yine aynı şekilde ilişkilerin hızla ilerlediğinin bir başka göstergesi ise bu kıtadaki büyükelçilik sayısındaki hızlı artıştır. 2009 yılında 12 olan büyükelçilik sayısı 2013 yılında 35 ulaşmaktadır. Kıtada bulunan ülkeler ile ticari ve ekonomik ilişkilerimiz geliştirmek amacı ile 40'dan fazla ülke ile anlaşma imzalanmış, THY 20'den fazla noktaya uçuş gerçekleştirmeye başlamıştır.

Türkiye'nin sanayi ve dış ticaret altyapısı, Afrika ekonomilerini destekleyici özellikler taşımakla birlikte Afrika'nın çok sayıdaki Türk KOBİ'si açısından hedef pazarlardan biri konumunda bulunduğunu ifade etmek gerekir. Türkiye'nin özellikle mukayeseli üstün olduğumuz sektörlerde rekabet gücünü geliştirerek bölgedeki yatırımlarını hem bu sektörlerde hem de enerji haberleşme gibi daha stratejik sektörlerde arttırması ve deneyimli olduğu alanlarda Afrika ülkelerine teknik yardım desteği sağlaması kıta ile aramızdaki var olan ekonomik ilişkilerin derinleşmesi ve genişlemesini sağlayacaktır.

Kıta ile ticari ilişkilerimizin hızla geliştiğini söylemek mümkündür. Aşağıdaki görüldüğü üzere 2005 yılında 9,6 milyar dolar olarak açıklanan ticaret hacmimiz, 2006'da 11,9 milyar dolar, 2007'de 12,7 milyar dolar, 2008'de ise yaklaşık % 32'lik bir artış sonucu 16,8 milyar dolara 2009 yılında 17,5 milyar dolar 2010 yılında ise 20 milyar dolar civarı gerçekleşmiştir.

Türkiye - Afrika Ticaret Hacmi (Milyar $)

Dünya ekonomisinin yeniden şekillendiği bu dönemde Afrika kıtası dünyanın geleceği ve istikrarı açısından büyük önem arz etmektedir. Bu yüzden Afrika Kalkınma Bankasındaki üyeliğimizin bize sunduğu fırsatlardan da faydalanarak Kıtada hem üstün olduğumuz sektörlerde hem de haberleşme, ulaşım, enerji, sağlık, tüketim gibi birçok gelişen sektörde baş aktör olmalıyız. Bunun için Türk iş dünyasının bu güne kadar diğer bölgeler için göstermiş olduğu cesur tavrı bu bölge içinde göstermelidir. Bunun için özellikle Resmi kurumlar, iş dünyası ve sivil toplum arasında yakın bir ortaklığın tesis edilmesi, ülkeler arası ticaret anlaşmalarının aktif hale getirilmesi, Türk Eximbank bu kıta için proje finansmanlarında daha üst limitlerde kredi vermesi, Kıta ile mal ticaretimizi artırmak ve kıta ülkelerinde rekabetimizin olmasına katkı sağlamak üzere Afrika dakki bölgesel ve birliklere üye olunması gerekmektedir. Yine özel sektörün bu kıtada gerçekleştireceği projelerde planlama, sürdürülebilirlik ve yerellik ilkelerine riayet etmeleri başarının gerçekleşmesine katkı sağlayacaktır.

Bolluk içinde yokluğun kıtası olan Afrika, ülkemiz insanı için nasıl ki insani yardımlarda merkezi ise aynı şekilde ekonomik alanımızın genişletilmesinde merkez bir pazar olabilir.

Türk Sivil Toplum Örgütleri ve Afrika

Serhat Orakçı / İHH Afrika Koordinatörü

2005 yılında dış politika alanında "Afrika Yılı" ilan eden Türkiye'nin o tarihten bu yana Afrika kıtası ile ekonomik, siyasi ve kültürel ilişkilerinin giderek arttığı görülmektedir. Türkiye son yıllarda artan üst düzey temaslar ve girişimlerle Afrika ile ilişkilerine ivme kazandırırken 90'lara kadar ihmal ettiği dev kıtayı yeniden kazanmaya çalışıyor. Afrika'daki küresel rekabetin giderek kızıştığı bir ortamda "Afrika Açılım Planı" çerçevesinde Türk dış politikasının etki alanı kıta içinde genişlerken Türkiye adeta Amerika, Avrupa, Çin, Hindistan ve Brezilya gibi büyük güçler arasında kendine yer açmaya çabalıyor. Açılan yeni elçiliklerle Türkiye'nin Afrika'daki elçilik sayısı 34'e çıkarken Etiyopya, Sudan, Senegal, Somali, Tunus gibi ülkelerde Türkiye İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA) ofisleri açıldı. Son yıllarda Türk Hava Yolları'nın (THY) Afrika başkentlerine düzenlediği sefer sayılarında ve taşıdığı yolcu sayısında müthiş bir artış yaşandı. Türkiye'nin Afrika ile gerçekleştirdiği ticaret hacmi 19 milyar doları aşarken Türk müteşebbisler Afrika'da farklı iş sektörlerinde yatırımlar gerçekleştirdiler. Tüm bu gelişmeler yaşanırken şüphesiz Türk sivil toplum kuruluşları da Afrika'da kalkınma ve yoksulluğun önlenmesinde önemli roller üstlendiler. Afrika halkının yüzleştiği kronik sorunlarla mücadele eden Türk sivil toplum kuruluşları bir yandan Türk halkının vicdanını temsil ederken diğer bir yandan insani yardım üzerinden Afrika halkları ile Türkiye arasında yeni köprüler kurdular.

STK'lar ve Afrika

Afrika (özellikle Sahra Altı) ülkeleri son yıllarda hızlı ekonomik gelişimleri ile ön plana çıkmaktalar. Genel verilere bakıldığında kıtanın ortalama ekonomik büyüme hızı dünya ortalamasının üzerinde seyretmektedir. Ekonomideki bu büyüme Afrika'ya yapılan dış yatırımlar ile ivme kazanırken kişi başına düşen milli gelir oranında da artışlar gerçekleşmedir. Ancak maalesef ekonomik verilerdeki bu iyileşme kıtanın yoksulluk sorununu tamamen aştığı anlamına gelmemektedir. 1 milyarı aşan kıta nüfusunun % 48'i yoksulluk sorunu ile yüzleşirken sağlık, eğitim, barınma gibi temel hizmetlere ulaşım sınırlı düzeyde kalmaktadır. Bu noktada temel hizmetlerin sağlanmasında devletler kadar kalkınma ajanslarının, dış yardım sağlayan kurumların ve uluslararası sivil toplum kuruluşlarının desteği önem kazanmaktadır.

Son yirmi yılda sivil toplum kuruluşları (STK) oynadıkları rollerle küresel kalkınmada önemli aktörler haline gelirken diğer yandan devletlerin dış politika yapım sürecinde etkin hale geldiler. Gelişmemiş ülkelere aktarılan kalkınma yardımları soğuk savaş döneminde Amerika-Sovyet çekişmesinin etkisi altında 1980'lerden sonra katlanarak artarken bugün dış kalkınma yardımlarının % 15'inin STK'lar üzerinden aktarıldığı öngörülmektedir ki bu da yaklaşık 8 milyar dolara tekabül etmektedir.[1]

STK'lar üzerine yapılan akademik çalışmalar soğuk savaş sonrası yaşanan gelişmelere paralel olarak STK faaliyetlerinin arttığına işaret etmektedir. Buna göre soğuk savaş sonrası Afrika hükümetlerinin ekonomik ve politik değişim vaatleri başarısız kaldıkça halk tabanında dış yardım ihtiyaçları derinleşmiştir. Bu ihtiyaca paralele olarak bugün Afrika'da faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarının sayısı da on binlere ulaşmıştır.

Dünyanın farklı ülkelerinden yönetilen STK'ları eğitimden sağlığa çok farklı faaliyetler içinde görmek mümkün. Eskiye nazaran daha büyük bütçelerle operasyonlarını yürüten STK'lar artık devlet politikaları içinde de önemli yer tutmakta. Batılı devletler özellikle de Amerika Birleşik Devletleri, gelişmemiş ülkelere aktardığı dış kalkınma yardımlarını STK'lar üzerinden yürütmeyi tercih ederken küresel güç haline gelen Çin, Hindistan ve Brezilya da son yıllarda bu minvalde hareket etmektedir.[2]

STK'lar bulundukları coğrafyalara insan kaynağı, finans ve teknoloji transferi yaparken o coğrafyanın sosyo-kültürel dönüşümünde de etkili olmaktadır. Afrika kıtasının geçirdiği sosyo-kültürel değişim incelendiğinde misyonerlik faaliyetleri ile paralel yürütülen insani yardım çalışmalarının kıtayı derinden sarsan sömürgecilik dönemine kadar uzandığı görülmektedir. Geçirdiği uzun sömürgecilik döneminde insani yardım faaliyetleri ile paralel misyonerlik faaliyetlerini yürüten kilise merkezli kurumlar ve misyonerler Afrika'da büyük bir sosyo-kültürel dönüşüm gerçekleştirmiştir. Bu kurumlar yürüttükleri sağlık ve eğitim faaliyetleriyle özellikle Sahra Altı Afrika'da Hıristiyanlığın yayılmasında etkili olmuşlardır.

Devletlerin ulaşamadığı kırsal bölgelerde halkla yakın temas kuran STK'lar hiç şüphesiz gittikleri bu yerlerde gerek açtıkları okul ve hastanelerle gerekse fiziksel varlıkları ile

1 Anup Shah, "Non-Governmental Organizations on Development Issues", http://www.globalissues.org/article/25/non-governmental-organizations-on-development-issues, (Erişim tarihi: 15.10.2013).

2 Sherine Jayawickrama, "Foreign Aid as Soft Power (in India, Brazil and China)", http://hausercenter.org/iha/2010/10/20/foreign-aid-as-soft-power-in-india-brazil-and-china, (Erişim tarihi: 15.10.2013).

sosyo-kültürel değişime yol açmakta. Bu yüzden günümüzde Batılı ülkeler kalkınma yardımlarının büyük kısmını STK'lar aracılığıyla kanalize ederken STK'ları dış politikalarının önemli bir aracı olarak görmekteler. Son yıllarda başta Amerika Birleşik Devletleri olmak üzere özellikle Batı ülkeleri dış yardımlarını STK'lar üzerinden aktaracaklarını belirttiler. Bu yönde bir eğilimin gelişmesinde elbette Afrika'nın yolsuzluk sicilinin de etkisi vardı. Afrika hükümetlerine güvenmeyen kesimler kalkınma yardımlarını 'devletten devlete yardım anlayışının' yanında STK'lar üzerinden yardıma kaydırmayı tercih etmektedir.[3]

STK'ların artan önemini daha yeni anlamaya başlayan Türkiye'de de bu yönde bir eğilim dikkati çekmektedir. STK'ların kurumsallaşması ve devletle koordinasyonun sağlanması için 2009 yılında TİKA bünyesinde Sivil Toplum Kuruluşları İşbirliği ve Kordinasyon Birimi kurulmuştur. Daha önceki yıllarda STK'ların dış yardımları kamu raporlarına girmezken son yıllarda bu veriler de Türkiye'nin sağladığı kalkınma yardımlarının içine dahil edilmiştir. Yine son dönemde kamu fonlarından STK'lara aktarılan finansmanda belirgin bir artış yaşanmıştır.

Afrika'nın Değişen STK Algısı

Hükümetlerin ulaşamadığı ücra köy ve kasabalara giderek mağdur olmuş insanların yaralarını saran STK'ların gelişmemiş ülkelerde yürüttüğü faaliyetler son dönemlerde üzerine çokça kitap ve makale yazılan bir konu başlığı haline gelmiş olsa da Türkiye'de bu alanda yapılan çalışma sayısı halen oldukça yetersizdir. Politik ve dini motivasyonları bir kenara bırakıldığında tartışılan konu STK'ların gelişmemiş ülkelerdeki varlığının gerçekten yararlı mı yoksa sanılanın tersine yararsız mı olduklarıdır. 2004'de bu konuya değinen BBC açtığı bir forumda okurlarına şu soruyu sordu: STK'lar başarılı mı Aldatıcı mı?[4] Afrika'dan pek çok okurun katıldığı forumda yapılan yorumlar Afrika insanının STK'lara bakış açısını vermektedir. Bu forumda genel olarak yapılan yorumlar STK'lara güvenen ve yaptıkları çalışmaları takdir edenler ile STK'ları yararsız ve Afrika'nın sorunlarını gerçek anlamda anlamadıkları şeklinde eleştiren iki zıt görüş etrafında toplanmıştır.

Afrika'da faaliyet gösteren STK'lar kadın sünnetlerinden silahlanmaya kadar birçok alanda siyasi inisiyatifler alırken Afrika devletlerinin STK'lara bakış açısı son yıllarda değişti. Bu durumda STK'ların devletler üzerinde politik baskı kurma girişimlerinin artması ve politik faaliyetlere angaje olmalarının da payı vardı. Bir yandan kalkınma yardımlarına ihtiyaç duyarken bir yandan da STK'ların girişimlerini istemez hale geldiler. Halklarının gözünde otoritelerinin sarsılacağını düşünen birçok devlet STK'ları denetleme gereği duyarak İnsani Yardım Bakanlıkları kurdular. Bu kurumlar vasıtasıyla STK'lar üzerinde baskı kurdular. Ülkede işler ters gittiğinde çoğunlukla STK'lar hedef gösterilir hale geldi. Liderlerin güç gösterisi yaptıkları ilk yer STK'lar oldu.

Afrika ülkelerinde ve gelişmemiş ülkelerde STK'lara karşı geliştirilen bu kaygıların tamamen yersiz olduğunu söylemek elbette zor. Buna karşın bütün STK'ları aynı kefeye koyan anlayışın da bir o kadar sakıncalı olduğunu düşünüyorum. STK'ların gerekli denetlemelerin yapıldığı bir ortamda özgürce çalışması ve insani yardım bekleyen kitlelere ulaşmasında devlet birimlerince desteklenmesi gerektiği görüşündeyim.

3 *Sam Chege, "Donors Shift More Aids to NGOs", Africa Recovery, Sayı: 13, Haziran 1999, s. 6.*

4 *BBC Forum, "NGOs: Achievers or Deceivers?", http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/3502733.stm*

Türkiye'nin Afrika Açılım Planı ve Türk STK'ları

Türk STK'ların Afrika içindeki faaliyetlerinin Türkiye'nin Afrika ile artan ilişkileriyle doğru orantılı arttığı görülmektedir. Sayıca artan STK'ların Afrika yardımlarında gerek Başbakanlığa bağlı Türkiye İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığının (TİKA) sağladığı fonlar gerekse de Türkiye'nin ekonomik büyümesinin bir sonucu olarak bütçe bazında arttığı da görülmektedir. Bazı STK'lar Afrika başkentlerinde ofisler açarken Türk sağlık çalışanları farklı STK'lar kanalıyla Afrika'da yürütülen çok sayıda ameliyat programına katıldılar.

1998 yılında ilk kez gündeme taşınan Afrika Açılımına 2002 yılından sonra hız verilirken 2005 yılının Türkiye'de "Afrika Yılı" ilan edilmesini takiben Afrika'ya düzenlenen üst düzey temaslar STK'lar için yeni sahalar açtı. Bu kapsamda Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın 2005 Etiyopya ve Güney Afrika ziyaretleri ve 2006 yılındaki 18. Arap Ligi Zirvesi kapsamında Sudan-Darfur ziyaretleri; Etiyopya'nın başkenti Addis Ababa, Sudan'ın başkenti Hartum'da, Senegal'in başkenti Dakar'da TİKA ofislerinin açılması; yeni elçiliklerin açılması ve Ağustos 2008'de Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün başkanlığında düzenlenen ilk Türkiye-Afrika Zirvesi önemli dönüm noktalarıydı.5 Tüm bu gelişmeler Türk STK'ların da Afrika ile daha fazla temas kurmasında ve işbirliği projeleri üretmesinde etkili oldu.

Türk STK'ların Afrika'daki çalışmalarındaki artışın önemli etkenlerden biri de Türk elçiliklerinin, TİKA ofislerinin ve THY seferlerinin kıta genelinde artışıdır. Bu üç unsur STK'ların Afrika ülkelerinde daha rahat hareket etmelerinin önünü açtı. Son yıllarda Etiyopya, Sudan, Senegal, Somali ve Tunus'da TİKA ofisleri açıldı. Türk Hava Yolları Lagos, Addis Ababa, Hartum, Entebbe, Kigali, Dakar, Johannesburg, Mogadişu, Nairobi gibi Afrika'nın hızla gelişen kentlerine yeni uçuş hatları açtı. Afrika'daki büyükelçilik sayısı yeni açılan elçiliklerle 34'e çıkarken bu sayının yakın zamanda daha da artması hedeflenmektedir. Tüm bu olumlu gelişmeler hiç şüphesiz STK'lar için yeni çalışma alanları açarken projelerini daha etkin yürütme şansı vermektedir.

Afrika'da yabancı STK'lara bakışın değiştiği ve güven sorununun yaşandığı bir ortamda çalışma yapan Türk STK'lar eğitim ve sağlık gibi Afrika halkının yüzleştiği kronik sorunlarla mücadele ederken Türk halkının vicdanını temsil etmektedir. Bu kurumlar insani yardım çalışmalarında Afrikalılarla birebir temas kurarak Afrika halkları ile Türkiye arasında yeni köprüler kurmaktadırlar.

STK'ların kurumsal ve bütçe bazlı büyümesini resmi kalkınma yardımları rakamları da desteklemektedir. TİKA tarafından hazırlanan ve kamuoyuna sunulan 2011 Türkiye Kalkınma Yardımları Raporu6 verilerine göre Türkiye'nin kamu kurum ve kuruluşlarının gelişmekte olan ülkelere sağladığı resmi kalkınma yardımları (RKY) 2009 yılında 707 milyon dolar iken 2011 yılında bu rakam 1,2 milyar doları geçmiştir. Yine aynı rapora göre STK'lar arcılığıyla yapılan yardım miktarı 2009 yılında 109 milyon dolar, 2010 yılında 105 milyon dolar iken bu rakam 2011'de 200 milyon dolara ulaşmış bulunmaktadır. STK yardımlarına ilişkin rakamlar incelendiğinde ise yapılan yardımların % 60 oranında Afrika ülkelerine ulaştırıldığı görülmektedir. En çok yardım alan

5 *Mehmet Özkan, "Turkey Discovers Africa: Implications and Prospects", Seta Policy Brief, Eylül 2008, Sayı: 22.*

ülkeler ise Somali, Libya, Nijer, Kenya, Etiyopya, Sudan, Tanzanya, Burkina Faso şeklinde sıralanmaktadır. 2011 Kalkınma Yardımları Raporu'na göre yardım yapan kurumlar sıralamasında % 26,8 ile İHH İnsani Yardım Vakfı, % 17,3 ile Kimse Yok mu Derneği, % 9,7 ile Yeryüzü Doktorları, % 9,4 ile Cansuyu Derneği öne çıkan kurumlardır.7 STK yardımlarının ülkelere göre ayrıntılı dağılımı hakkında rakamsal veri bulunmamakla birlikte STK'ların kurumsal internet sitelerinden Somali, Sudan, Etiyopya ve Nijer gibi insani yardıma ihtiyaç duyan Sahra Altı Afrika ülkelerine daha fazla yoğunlaştıkları anlaşılmaktadır.

Genel Değerlendirme ve Öneriler

Son yıllarda Türk STK'larının Afrika'da gösterdiği faaliyetlerde ve Afrika'ya ayırdıkları bütçede artış görülmektedir. Türkiye'nin kıtaya ayırdığı resmi kalkınma yardımları da benzer şekilde artış göstermiştir. Şüphesiz bu gelişmelerde Türkiye'nin dış politika alanında ortaya koyduğu Afrika Açılım Eylem Planı önemli rol oynamaktadır. Türkiye kıta ülkeleri ile siyasi, ekonomik ve kültürel ilişkilerini arttırmaya yönelik arayışını sürdürürken sivil toplum kuruluşları da bu süreçte etkin şekilde yer almaktadır. Türkiye, Osmanlı döneminden kalma kültürel mirasa sahip çıkarken kıta ile çürümeye yüz tutmuş ilişkilerini yeniden yapılandırmaktadır. STK'ların Türk dış politikasının etki alanının Afrika ülkelerine yayılmasında daha etkin roller oynayabileceği aşikârdır. Özellikle TİKA gibi kurumların STK'lar ile daha entegre çalışmaları ve kalkınma yardımlarında STK'lara ayrılan fonların büyümesi son yıllarda yaşanan olumlu gelişmelerdir. Devlet-STK koordinasyonun artması hem yapılan projelerin kalitesine hem de proje büyüklüklerine olumlu katkı sağlamaktadır.

Türk STK'ların Afrika içindeki çalışmalarının coğrafik dağılımı ve kurumsallaşmaları üzerine bazı eleştiriler getirmek mümkün iken bu eleştirilerin zamansal olarak erken olduğu kanaatindeyim. Kıta ile 2000'li yıllarda tanışan STK'ların kalıcı projeler yürütmesi, yeni ofisler açarak Afrika'da kurumsallaşması ve kıta içinde Ekvator hattını aşarak geniş bir coğrafyaya dağılması elbette zaman gerektiren bir süreçtir. Türk STK'ların Afrika ülkeleri ile Türkiye arasında yeni köprüler kurması ve insani yardım çalışmalarını devam ettirebilmesi son kertede Türkiye'nin Afrika Açılım sürecinde başarısına bağlı olduğu gibi STK'ların çabaları bu Afrika Açılımı'nı görünür ve güçlü kılmaktadır.

7 *TİKA, 2011 Türkiye Kalkınma Yardımları Raporu: http://store.tika.gov.tr/yayinlar/kalkinma-yardimi/KalkinmaYardimlariRaporu2011.pdf (Erişim Tarihi: 20.10.2013).*

Dünyanın Merkezi Neresi?

Dr. Hava Sula / Yeryüzü Doktorları Derneği

Batı Afrika gezisinde Başbakan Gabon Parlamentosunda yaptığı konuşmada her 'Afrika' deyişinde ekipteki bir akademisyen "Afrikalılar kendilerinden genel olarak Afrika diye bahsedilmesinden hoşlanmazlar, Başbakanımızı uyarmalıyız" demişti.

Afrika genellemesi akla yoksulluk, toz, karnı şiş çocuklar, kör kuyular ve zengin maden yataklarını getiriyor ve sonrası bu bakış açısıyla ilerliyor çoğu zaman. 'Kara kıta' ya da Avrupalıların çoğunlukla kullandıkları 'karanlık kıta' tanımlaması ise ister içinde siyah derililerin yaşıyor olmasından, ister henüz keşfedilememiş köşelerinin varlığından ya da daha çok bizim tercih ettiğimiz 'kara' bahtlarından dolayı olsun; bu kıtaya dışarıdan, üstten ve önyargılı bakışı güçlendiriyor. Öyle ki bu, bizi, yıllarca haritada Dünyanın merkezine alınan Avrupa üzerinden Afrika kıtasına bakmaya zorlamış. Oysa Peters'in 1974 yılında yüzölçümlerini birbirleriyle doğru orantıda göstermek amacıyla geliştirdiği ve yayınlandığında birçok tartışma yaratan projeksiyonunda Avrupa kıtası Afrika kıtasına ve diğer birçok başka bölgeye oranla aslında çok daha küçük ve kuzeyde.

Evet, Afrika ülkelerinden konuşacaksak önce 'saatlerimizi' ayarlamalıyız.

İş adamlarının Afrika ülkelerinde yatırım girişimlerinde bulunmasından ve ticari bağlantılar kurmasından önce Türkiye, Afrika'yı insani yardım kurumları ile tanıdı. İHH'dan Deniz Fenerine Yeryüzü Doktorlarından Türk Diyanet Vakfına birçok kuruluş, basın yayın organlarından duyduğu her felaket ve yoksulluk haberiyle harekete geçti. Bir yandan su kuyuları açılırken diğer yandan sağlık taramaları adı altında çalışmalar yapıldı; okullar açıldı, camiler inşa edildi, yetimler doyuruldu. Bu çalışmalar yapılırken Birleşmiş Milletlerin Binyıl Kalkınma Hedefleri (Millenium Development Goals – MDGs) ve bu amaçla üretilmiş projelerden haberi yoktu birçok kuruluşun; tıpkı diğer sivil toplum kuruluşlarının ne yaptıklarını bilmedikleri gibi. Böylece Nijer'in bir şehrinde

bir kuruluşun katarakt ekibi ameliyatlarını yapıp dönerken diğer ekiple karşılaşır oldu. Yol kenarındaki bir kuyudan 500 metre ileride başka bir kuruluşun açtığı kuyuya rastlandı.

Artık bazı sorulara cevap verme zamanı.

Gidilen yer neresi? İmani ve vicdani insiyakla yapılan yardımlar hangi derde, nasıl deva oluyor? Yardım alan kişiler neler hissediyor? Bu işlerin bir adı, bir usulü var mıdır? Belirlenmeli midir?

Proje diliyle söylersek mevcut durum/ihtiyaç analizi, hedefler, faaliyetler, riskler, paydaşlar, performans kriterleri, değerlendirme ve sürdürülebilirlik. Hepsiyle birlikte ahlaki değerler ve ilkeler.

Ben bir 'Yeryüzü Doktoru' olarak Afrika ülkelerinde sağlık alanında yapılan çalışmaları değerlendirmeden önce mevcut durumu gösteren sağlık göstergelerine bakmak gerektiğine inanıyorum. Yürütülen her proje bu ve benzeri göstergelerin iyileşmesine katkı sağlamalı diye düşünüyorum.

Avrupa'da her 1000 yetişkinden 157'si ölürken bu sayı Demokratik Kongo Cumhuriyetinde 407 ise bunun nedenlerinden birinin kişi başı toplam sağlık harcamasının 1875 USD'ye karşın 17 USD olduğunu göz ardı etmemek gerekli.

Ölüm nedenleri Avrupa ülkelerinde %70 kronik hastalıklar ve kanser, % 18 kazalar iken Nijer'de insanların % 86'sı çoğu önlenebilir veya tedavi edilebilir bulaşıcı hastalıklardan ölüyor. Bu ölüm nedenlerini analiz ederken Nijer'de alkol kullanımının % 0,1, DR Kongo'da ise sigara içen erkeklerin % 13 kadınların % 2 olduğunu Avrupa'da ise her 100 kişiden 45 erkek ve 24 kadının sigara içtiğini, 9,5 kişinin de alkol kullandığını söylemek gerekiyor.

Mali'de 100 000 anneden 830'u bebeğini ve diğer çocuklarını bırakıp bu dünyadan giderken Avrupa'da bu sayı 21.

DR Kongo'da canlı doğan bebeklerin 199/1000'u beş yaşına gelemezken Avrupa'da sadece 13/1000 çocuk 5 yaşından önce ölüyor. Nijer'deki çocukların yarıya yakını normal kilo sınırlarının altında yani beslenemiyor. Çünkü Avrupa'da 68 ebe hemşire ve 33 doktora karşın Njer'de sadece 1 hemşire 0,5 doktor, DR Kongo'da 5 hemşire 1 doktor 10 000 kişiye sağlık hizmeti veriyor.

Aşılama, aile planlaması, sağlık personeli yardımıyla doğum yapma oranları gibi daha birçok gösterge var burada sayabileceğimiz.

Bu sayılar tabii ki tüm Afrika ülkeleri için geçerli değil. Günde 1 USD altında geliri olan kişi oranı Tanzanya'da % 89 ve Nijer'de % 66 iken Gabon'da % 5. Mauritus'un % 94'ü elektriğe, % 99'u içme suyuna % 100'ü yola sahipken DR Kongo'da bu oranlar sırasıyla 6, 46 ve 2. Ekvator Ginesi'nin gayri safi milli hasılası Avrupa ortalamasına yakın.

Ben bir 'Yeryüzü Doktoru' olarak Afrika ülkelerinde sağlık alanında yapılan çalışmaları değerlendirmeden önce mevcut durumu gösteren sağlık göstergelerine bakmak gerektiğine inanıyorum. Yürütülen her proje bu ve benzeri göstergelerin iyileşmesine katkı sağlamalı diye düşünüyorum.

Afrika ülkelerinin bir çoğu kuraklık, doğal afetler ve iş savaşlar nedeniyle yoksul ve yoksun durumda. Tabii ki bunda tıpkı çizdikleri haritada olduğu gibi kendilerini merkeze alan gelişmiş, sanayileşmiş Avrupa ülkelerinin katkısı büyük. Son dönemde Çin'in de bir rolü var mıdır bilemiyorum. Ama Sierra Leone'de köylerdeki çocuklar bize opoto/beyaz adam diye bağırırken biraz daha gelişmiş köylerden Chinese/Çinli diyen sesleri duymamız bundan sonra başka faktörlerin de dikkate alınması gerektiğini gösteriyor.

Afrika'nın yoksul halkının yardıma ihtiyacı olduğunu tek farkeden biz değiliz tabii ki. Nijer'de, Sierra Leone'de, DR Kongo'da yol kenarları kimi paslanmış kimisi yeni konmuş yüzlerce tabelayla dolu. 'Project of Agriculture…' 'Project of Family Planning …' yazan tabelaların altında birçok sivil toplum ya da Birleşmiş Milletler kuruluşunun adı yazıyor. Bir kısmı sadece tabeladan ibaret, bir kısmı aldıkları fonlarla bir şeyler yapmaya çalışıyor; ancak özellikle Nijer gibi Somali gibi halkının tamamının Müslüman ve dindar olduğu ülkelerde bu projelerin sürdürülebilirliği pek mümkün değil. Geçirilmiş onca zaman ve acı tecrübe bu kuruluşlara ve yaptıkları çalışmalara şüpheyle bakılmasına neden olmuş.

Sadece din farklılığı değil, kültür ve yaşam biçimine müdahale de direnç oluşturabiliyor. Yapılan hastaneler ya da

okullar Afrika iklimine, halkın sosyal yapısına, ulaşım şartlarına uymuyorsa bir müddet sonra ya dönüştürülüyor ya da efektif kullanılamıyor. Bu ülkelerde gözlemlediğimiz yaşam şekil ve şartları çoğu zaman yoksunluktan değil aslında; geçmiş medeniyetlerin ve kültürün birikimi. Batılı beyaz adamın yaptığı gibi bu düzeni değiştirmeye yönelik değil destekleyip kolaylaştırmaya yönelik hazırlanmalı projelerin çoğu. Kalkındırma değil Hamilik Okulu Vakfı'nın Sierra Leone'de yaptığı çalışmaları adlandırdığı gibi 'şenlendirme' olmalı amaç.

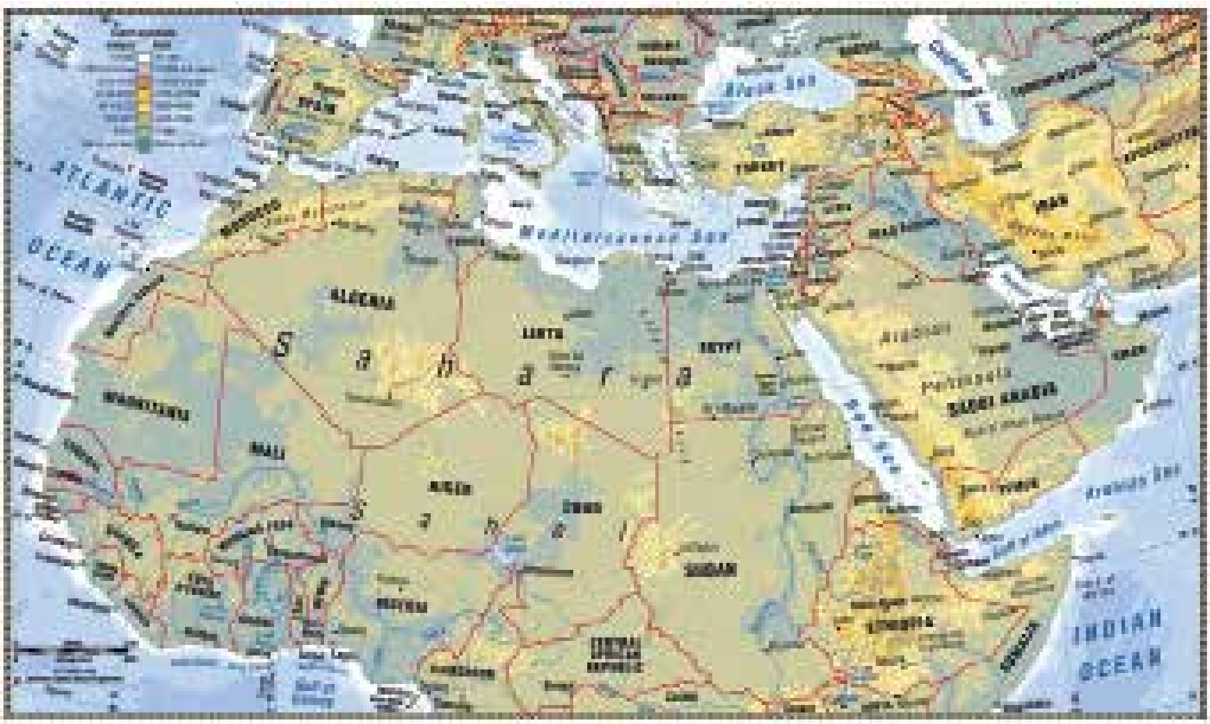
Yeryüzü Doktorları sağlık alanında çalışan sivil bir kuruluş olarak ameliyatlar ve muayenelerle sağlıkta geçici iyileştirmeler sağlamaktansa koruyucu önleyici çalışmaları öncelikleyerek insan kaynağı ve altyapı kapasitesini artırmayı hedefliyor. Katarakt, dudak damak yarığı gibi hastalıkların ameliyatlarını yaparken hastane cihaz eksiklerini gideriyor, yerel sağlık personeline eğitim veriyor.

İstatistikler bize özellikle anne çocuk sağlığı alanında çalışmamızı söylüyor. Anne ve bebek ölümlerinin azaltılması, kuraklık dönemlerinde anne ve bebek beslenmesinin desteklenmesi, yardımsız zor doğumların neden olduğu fistül hastalığının ortadan kaldırılabilmesi amacıyla yapılan çalışmalarda bazen küçük bir destek önemli değişikliklere sebep olabiliyor. Önemli olan yerel ilgili ve yetkilileri çalışmanın bir parçası haline getirmek, sürekliliği sağlayacak sistemi kurmak, sonuçları izlemek ve düzenli olarak değerlendirmek. Bir de tabii ki harcanan kaynakların maliyet etkinliğinin sıkça gözden geçirilmesi.

Artık Devlet/TİKA ve sivil toplum kuruluşlarının Afrika Ülkelerinde insani yardım konusunda bir çok tecrübesi var. Bundan sonra yapılacak olan duplikasyonları ortadan kaldıracak birleşik projeler üretmek olmalı. Bir bölgede aynı zamanda, ilgili farklı kamu, sivil ve üzel sektör kuruluşlarıyla sağlık, eğitim, sanitasyon, istihdam, dini ve sosyal kurum desteği projeleri yürütülerek şenlendirme modelleri oluşturulmalı. Bu modelleri diğer ülkelerde de uygulayabilmek için ulusal ve uluslararası kaynaklar araştırılmalı. İyi planlanarak işbirliğiyle yapılan gayretlerin sonuçsuz kalmayacağı unutulmamalı.

Unutulmaması gereken diğer bir şey de '*iyi ve kötü günlerin insanlar arasında döndürülüp durduğu*'dur.

"İnce taş işçiliğiyle süslenmiş, yanından begonvillerin sarktığı yıkık duvar parçasını gördüğümde bu binanın tamamı ne kadar muhteşemdi kimbilir diye düşündüm ve aklıma İstanbul geldi ..." diyor bir Yeryüzü Doktorları gönüllüsü Mogadişu'dan bahsederken.

Afrika'da Bizi Ne Bekliyor?

Sinem Köseoğlu

Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın geçtiğimiz Ocak ayında Afrika'da Gabon, Nijer ve Senegal'e gerçekleştirdiği beş günlük ziyaret 2013 yılına damgasını vuran önemli olaylardan biriydi. Bu ziyaret Afrika'nın hem küresel ekonomi içindeki ağırlığını, hem de Türk dış politikasında 2005'te ortaya koyan, iddialı "Afrika açılımının" yerini ve önemini vurgular nitelikteydi.

Sömürgeciliğin hala tarih yazdığı Afrika kıtası özellikle sahip olduğu yer altı-yer üstü kaynakları ve deniz ticaret yolları üzerindeki konumuyla küresel güçlerin çarpışma alanı. Geçmişten bugüne uzanan kolonyal ilişkilerle beraber küresel ekonominin hammadde gereksinimi kıta üzerindeki ekonomik rekabeti tetiklerken Soğuk Savaş sonrasında Çin ve Brezilya gibi BRIC ülkelerinin Afrika'da varlık göstermeleri Batılı ülkelerin kıtada manevra alanını kısıtlıyor.

Dünyanın ekonomik devleri Afrika'da güç yarıştırırken Türkiye de elbette bu cazibe merkezine kayıtsız kalmadı. Afrika ile tarihsel bağlar Türkiye'nin açık aradan sonra kıtada yeni bir oyuncu olarak yer almasını kolaylaştırdı. Son 10 yılda Türkiye Afrika'daki diplomatik misyon sayısını 39'a çıkardı. Bir dost eli olarak Afrika'ya uzanan TİKA'nın ise 9 farklı ülkede koordinatörlüğü bulunuyor. TİKA 37 Afrika ülkesinde yürüttüğü 1757 proje ile 1 milyon kişiyi temiz suyla buluşturdu.

Türkiye'nin hatta Avrupa'nın en önemli ekonomik değerlerinden biri haline gelen, hatta bir yumuşak güç aracı sayılan Türk Hava Yolları ise bugün Afrika kıtasında 25 farklı ülkeye, 36 ayrı kente uçuyor, kıtaları birleştiriyor.

Aslında kısaca Türkiye Afrika'da tüm bu ekonomik devlerden farklı bir duruş sergiliyor; insani, yardımsever bir duruşla varlığını pekiştiriyor. Gerek devletin resmi kurumu TİKA, gerek diğer yardım kuruluşları ve STK'lar Afrika'daki

en ücra, en terkedilmiş noktalara dek yardım götürüyor, Türk dilini ve kültürünü tanıtmaya gayret ediyor.

2000'li yılların başında başlatılan ve 2008 yılı Afrika Forumu ile taçlandırılan Türkiye-Afrika ilişkileri dış ticaret rakamları ile de sabit. 2003-2012 arasında Türkiye'nin Kuzey Afrika ve diğer Afrika ülkelerine ihracatı 6 kat artarak 13 milyar 357 milyon dolara; bu ülkelerden ithalatı ise yaklaşık 4 kat artarak 5 milyar 921 milyon dolara ulaştı.

Dünya devlerinin gözünü diktiği Afrika nasıl bir yer?

Elli dört ülkeye ev sahipliği yapan Afrika bir milyardan fazla nüfusa sahip. İdari olarak çoğu Afrika ülkesi Fransız ya da Amerikan tarzını örnek alan bir çeşit başkanlık sistemiyle yönetiliyor. Kıta genelinde yaklaşık 2000 farklı dil konuşuluyor.

BM raporlarına göre dünyanın en fakir 48 ülkesinin 33'ü Afrika'da yer alıyor. Afrika'nın en fakir ülkesi kişi başına düşen 400 dolar GSYİH ile 75 milyon kişinin yaşadığı Demokratik Kongo Cumhuriyeti.

Afrika'nın en zengin ülkesi ise 578 milyar dolardan fazla GSYİH (SAGP) ile Güney Afrika. CIA World Fact Book verilerine göre Güney Afrika'nın nüfusu 48 milyon kişi ve nüfusun yüzde 62'si kentlerde yaşıyor. Birçok Afrika ülkesi gibi Güney Afrika da altından elmasa, platine kadar zengin doğal kaynaklara sahip. Gelişmekte olan ülkeler kategorisinde değerlendirilen Güney Afrika'nın diğer Afrika ülkelerine kıyasla en önemli avantajı ekonomik gelirlerinin tek bir kaynağa dayalı olmaması, yani çeşitlilik. Ayrıca alt yapısı, finans sistemi, lojistiği, telekomunikasyon ve ulaştırma imkanları oldukça gelişmiş. Dünyanın en zengin 25. ülkesi olan Güney Afrika'nın borsası da dünya genelinde 18. sırada yer alıyor.

IMF'in tahminlerine göre önümüzdeki 5 yıl içinde dünyanın en hızlı büyüyen 20 ülkesinin 10'u Sahra Altı ve Kuzey Afrika ülkelerinden olacak. Örneğin 2000 yılından bu yana kişi başı milli geliri dört kat artan Nijerya'nın büyüme hızı bu yıl yüzde 7'lerde seyrediyor ve uzman fon yöneticilerinin dikkatlerini üzerinde topluyor. Yüksek büyüme potansiyeline sahip diğer ülkeler arasında ise geçtiğimiz yıl yüzde 20 büyüyen Sierra Leon'u, Gana ve Kenya'yı sayabiliriz.

Büyüme hızıyla önümüzdeki 5 yıl içinde Asya ekonomilerini zorlayacağı tahmin edilen Afrika'nın gelişmekte olan ülkeleri, finans sistemlerini de küresel sisteme entegre işletmeye gayret ediyor. İşte tam bu noktada batılı finans şirketlerinin bölgedeki yatırımları dikkat çekiyor.

Geçtiğimiz Ekim ayında BBC'de yayınlanan bir habere göre Afrika'da yaşayan bir milyar insanın yüzde 80'inin finans hizmetlerine erişimi yok. Finans hizmetlerindeki bu boşluk yabancı yatırım firmalarının ilgi odağı olduğu gibi teknoloji devlerinin de bu kıtaya yatırımlarını hızlandırıyor.

Devler Afrika'da kapışıyor

Amerika, İngiltere, Almanya gibi Batılı ekonomik devler kadar gelişmekte olan BRIC ekonomileri de Afrika'da atakta. Petrol ve diğer doğal rezervler üzerindeki büyük kavga kıtanın huzurlu yapısını da yavaş yavaş değiştiriyor. Örneğin

kıtada çok uzun zamandır sömürge hegemonyasını sürdürmeye çalışan Fransa istediği zaman Mali'ye ya da Orta Afrika Cumhuriyeti'ne asker gönderip Avrupa Birliği nezdinde bunu "birlik sorumluluğu" misyonu ile meşrulaştırmaya çalışıyor.

USAK Ortadoğu ve Afrika Araştırmaları Merkezi'nden Fuad Ferhavi'nin hazırlamış olduğu "Afrika'da Küresel Rekabet ve Mali Krizi" başlıklı raporda Fransa'nın 2012'den bu yana kıtada gösterdiği agresif askeri tutumu Fransa'nın sömürge saydığı ülkelerde ABD'nin ekonomik girişimleri nedeniyle çelişmesine bağlıyor. Ferhavi, *"Afrika'da Fransa'nın nüfuzu altında bulunan ülkeler ile Amerikan ekonomik ilişkilerinin gelişmesine paralel, ABD aynı zamanda bu*

ülkelerdeki askeri varlığını da güçlendirmeye başlamıştır" şeklinde ifade ediyor.

25 Kasım 2013 tarihinde Financial Times'da dünya ticaret editörü Shawn Donnan tarafından kaleme alınan bir makalede ise Ortadoğu ülkeleri ile Afrika arasında ticari ilişkilerin uzun zaman sonra yeniden başladığına dikkat çekiliyor. Donnan, tarihsel kodlar nedeniyle Körfez ülkelerinin bölgede başarılı projelerde yer alacağını belirtiyor.

BRIC kısaltmasının yaratıcısı Goldman Sachs ekonomistlerinden Jim O'Neill'in "MINT ekonomileri" diye tabir ettiği Malezya, Endonezya, Nijerya ve Türkiye önümüzdeki yıllarda büyük tartışmalara imza atacak gibi.

Türkiye Afrika'dan vazgeçmemeli

Afrika'daki ekonomik müsabakanın en sert rauntlarından biri de hava yolu şirketleri arasında yaşanacak gibi gözüküyor. Donnan, FT'deki makalesinde Afrika destinasyonları ve uçuş sayılarını artıran THY'nı "yağmacı" bir piyasa stratejisi uygulamakla eleştiriyor.

Körfez hava yolu şirketlerinden tutun Asya'nın büyük hava yolu şirketlerine varana kadar tüm oyuncular yükselen Afrika pazarında bir yer tutmaya çalışıyor. Afrika'daki birçok uluslararası şirketin Dubai, Doha gibi Körfez kentlerini finans üssü olarak kullanmaları Emirates gibi hava yolu şirketlerinin rekabet gücünü elbette ki artırıyor.

3 Temmuz 2013'te Mısır'da yaşanan askeri darbede Körfez ülkelerinin verdiği mali destek sadece Mısır'da Müslüman Kardeşler'e yönelik siyasi bir tutum olarak değil Körfez enerji devlerinin Afrika'da aldıkları yeni pozisyonun da çerçevesi olarak değerlendirilmeli.

Libya müdahalesi ve Mısır'daki askeri darbe Türkiye'nin Afrika kıtasına açılan kuzey kapısını zorlarken Türk iş dünyasının rekabet alanı da çeşitleniyor. Şu ana kadar ticareti insani duygular ve tarihsel bağlar ile besleyen Türk iş dünyasını önümüzdeki yıllarda Afrika'da zorlayıcı sürprizler ama önemli kazançlar bekliyor.

Ülke Gruplarına Göre Yıllık İhracat (Değer 000$)

Ülke Grubu	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003
TOPLAM	152 461 737	134 906 869	113 883 219	102 142 613	132 027 196	107 271 750	85 534 676	73 476 408	63 167 153	47 252 836
Kuzey Afrika	9 443 604	6 700 805	7 025 168	7 415 776	5 850 262	4 029 683	3 096 665	2 544 398	2 203 356	1 576 974
Diğer Afrika	3 913 246	3 633 016	2 257 898	2 738 866	3 212 341	1 946 661	1 469 127	1 086 849	764 791	554 243
Tüm Afrika	13 356 851	10 333 821	9 283 066	10 154 642	9 062 603	5 976 344	4 565 792	3 631 247	2 968 147	2 131 217

Kaynak: TÜİK

Ülke Gruplarına Göre Yıllık İthalat (Değer 000$)

Ülke Grubu	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003
TOPLAM	236 545 141	240 841 676	185 544 332	140 928 421	201 963 574	170 062 715	139 576 174	116 774 151	97 539 766	69 339 692
Kuzey Afrika	3 308 343	3 342 055	3 098 091	2 237 693	3 535 990	2 285 434	1 676 694	1 584 201	1 169 948	933 480
Diğer Afrika	2 613 447	3 424 658	1 725 916	1 700 198	2 060 486	2 821 104	2 233 388	1 632 270	1 428 470	616 185
Tüm Afrika	5 921 790	6 766 713	4 824 007	3 937 890	5 596 476	5 106 538	3 910 082	3 216 471	2 598 418	1 549 665

Kaynak: TÜİK

Ülke Gruplarına Göre Yıllık İhracat, Toplam İçindeki Payı (%)

Ülke Grubu	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003
TOPLAM	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Kuzey Afrika	6.2	5.0	6.2	7.3	4.4	3.8	3.6	3.5	3.5	3.3
Diğer Afrika	2.6	2.7	2.0	2.7	2.4	1.8	1.7	1.5	1.2	1.2
Tüm Afrika	8.8	7.7	8.2	9.9	6.9	5.6	5.3	4.9	4.7	4.5

Kaynak: TÜİK

Ülke Gruplarına Göre Yıllık İthalat, Toplam İçindeki Payı (%)

Ülke Grubu	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003
Kuzey Afrika	1.4	1.4	1.7	1.6	1.8	1.3	1.2	1.4	1.2	1.3
Diğer Afrika	1.1	1.4	0.9	1.2	1.0	1.7	1.6	1.4	1.5	0.9
Tüm Afrika	2.5	2.8	2.6	2.8	2.8	3.0	2.8	2.8	2.7	2.2

Kaynak: TÜİK

Güney Afrika - Osmanlı Ticarî İlişkileri

Dr. Ahmet Uçar

Tiftik Keçisinin Serüveni

Tiftik keçisinin bilinen ilk tarihi hakkında kesin bir bilgimiz yoktur. Bazı araştırmacılar onun Sümerler döneminden beri Anadolu'da var olduğunu savunurken, bazı araştırmacılar ise onun Selçuklu ya da Osmanlı ile on ikinci ya da on üçüncü yüzyılda Anadolu'ya geldiğini savunmaktadırlar. Tiftik keçileri Anadolu'da iklim koşullarının onların yaşamına uygun olduğu Kastamonu, Çankırı, Ankara ve Konya bölgelerine yerleştirilmişlerdi. Bu nedenle tiftik keçilerine "Anadolu keçisi" ya da "Ankara keçisi" adı da verilmişti.[1] Tiftik keçisi Avrupalılar ilk kez 1541'de tanımışlardı. Bu tarihte İstanbul'daki Hollanda Büyükelçisi, İmparatoru V. Charles'a bir çift Ankara keçisi göndermeyi başarmıştı.[2] Bizdeki tiftik keçisi ve tiftik yünü üretimi hakkında Avrupalıları ciddi olarak ilk bilgilendiren ise 1550'de Osmanlı ülkesine gelen Hollandalı bir seyyah olmuştu. Bundan dört yıl sonra ise bir çift Ankara keçisi Osmanlı Sultanı Kanuni Sultan Süleyman tarafından "hanedan hediyesi" olarak Kutsal Roma Germen İmparatorluğuna gönderilmişti. 1600'lü yıllarda İngilizler de gizli yollarla Osmanlı ülkesinden tiftik satın almışlardı. Aynı asırda Fransızların tiftik keçisi üretme girişimi ise başarısızlıkla sonuçlanmıştı.[3]

1648'de Ankara'ya gelen ve burada tiftiğin ne derece önemli olduğu hakkında bilgi veren Evliya Çelebi; Seyahatnamesi'nde Fransızların bu başarısızlığını şu cümlelerle anlatacaktı: "Frenkler bu Engürü keçilerinden Frenk diyarına götürüp yumuşak iplik eğirip sof dokumak isterler. Allah'ın emriyle keçiler bir sene

1 *www.tiftikbirlik.com.tr.*
2 *www.kulturelbellek.com/ankara-kecisi*
3 *www.altindag-bld.gov.tr*

içinde bildiğimiz tüylü kıl keçilerden olur. Dokudukları şey sof olmaz. Hatta Engürü'den eğrilmiş ipliği alıp, Frenk diyarına götürerek sof yapalım dediler, fakat yine olmadı. Allah'a hamdü sena olsun bunlar sofları çabuk bozuldular"[4] Kâtip Çelebi de Cihannüma adlı eserinin Çankırı ve Ankara bölümlerinde tiftiğin öneminden ve ticari getirisinden bahseder ve tiftiğin ipinin ibrişime benzediğini, bunun Hacı Bayram-ı Veli Hazretlerinin kerameti olduğunu belirterek, özellikle İzmir üzerinden Avrupa'ya yapılan tiftik ipliği satışından bahseder.[5]

Ankara şeriyye sicillerine göre 1654'lerde değil Avrupa'ya, Ankara dışına bile tiftiğin işlenmeden çıkması yasaktı. Nitekim 8 Mayıs 1654 tarihli bir damga beratında "Ankara'dan gayrı eğer Rumeli'nde ve eğer Anadolu'da ve eğer İstanbul'da her kimde resmi verilmemiş tiftik ipliği ve damgasız sof bulunur ise Kânun-ı Kadim üzere devlet adına el konulacağı" belirtilmekteydi.[6] 1707'de Ankara'ya gelen Fransız Seyyah Joseph Pitton de Tournefort de Ankara keçisi hakkında bilgi verirken bunu teyit ediyordu: "Dünyanın en güzel keçileri Ankara'nın köylerinde beslenir. Ankara keçileri beyaz renkleri, ipek kadar ince doğal olarak kıvırcık, sekiz dokuz parmak uzunluğundaki kılları ile göz kamaştırır. Bu keçilerin kıllarıyla çok güzel kumaş, özellikle de sofalar dokunur. Ne var ki iplik haline getirmeden keçinin postunu kentin dışına çıkarmak yasaktır. Çünkü kentin insanları yaşamlarını bu işten kazanmaktadır."[7]

1858'de Ankara'yı ziyaret eden ve o zamanın Ankara'sının bütün özelliklerini inceleyen Prenses Belgiojoso; "Küçük Asya ve Suriye" (Asie Mineure et Syrie) adlı eserinde tiftik keçilerine olan hayranlığını belirtir: "Ankara keçileri yeryüzünde görülecek en güzel hayvandır. Yünleri ekseriya beyaz, sincabi, kolamsı ve hatta siyahtır. Fakat rengi ne olursa olsun; inceliği, yumuşaklığı ve parlaklığı daima birdir. İnsan, bunları görünce, bunun yeni keşf olunmuş bir usûl ile dalgalanmış ve tokalanmış en ince iplik olduğunu söyleyesi geliyor. İşte bu kıl ile Ankara'da çok kıymetli sof, her türlü çorap, eldiven vb. eşyalar örülür." Bir başka Batılı seyyah, İngiliz William Mitchell Ramsay'a göre: "Ankara yapağısının bu dikkat

çekici özelliğinin sırrı, tiftik keçilerinin neslinin hâlâ büyük bir titizlikle muhafaza edilmesindendir. Bu, Türklere ecdatlarından miras kalmış sırlardan birisidir."[8]

XVI. yüzyıl sonlarından itibaren dünya ekonomisinde yaşanan yeni gelişmeler, Ankara'nın sof ticaretini de olumlu yönde etkilemiştir. Çünkü uluslararası boyutta bir tiftik ipliği ortaya çıkmıştı. 17. Yüzyılda Avrupalılar Osmanlı ülkesinden ham tiftik ithal ediyordu. Çünkü kumaş ve iplik üretimi için tiftik çok önemli idi. Özellikle İngiltere, Hollanda ve Fransa'ya İzmir üzerinden tiftik ipliği ihracı yapılıyordu.[9] 19. yüzyıla kadar Türk tiftik keçisi ve tiftiği rakipsiz durumda idi. Bu yüzyılda gezginlerin tespitine göre, sadece Ankara bölgesinde 1355 tiftik tezgâhı bulunmakta ve Avrupa ülkelerine tiftik sof ve kumaşları ihraç edilmekteydi.

4 www.tiftikbirlik.com.tr.
5 www.cansaati.org
6 Ankara Şeriye Sicili, 41: 395; AŞS 64: 383'den naklen Hülya Taş, XVII. Yüzyılda Ankara, Ankara Üniversitesi, SBE Yayınlanmamış Doktora Tezi, s.69
7 Joseph Pitton de Tournefort, Tournefort Seyahatnamesi, (Ed. Stefanos Yerasimos), (Tercüme: Teoman Tunçdoğan), İstanbul, 2005, Kitap Yayınevi, C. II. s. 230
8 www.cansaati.org
9 Hülya Taş, agt, s. 82.

19. yüzyılın ikinci yarısında İngiliz Tiftik Sanayinin kurulması, bu ülke sanayicilerini ham madde üretimi konusunda arayışa yöneltmiştir. Türkiye'den götürdükleri keçileri önce İngiltere'de, olmayınca daha sonra Güney Afrika'nın Cape bölgesinde uzun çalışmalar neticesinde üretmeyi başarmışlardı. ABD'nin Teksas ve California bölgelerinde tiftik keçisi yetiştiriciliği başlatılmıştı. Batı ülkelerinde Mohair diye adlandırılan tiftik bütün dünyaya yurdumuzdan yayılan Ankara Keçisinin ürünüydü. Zaten, tiftik keçisi, dünya literatüründe de Ankara Keçisi (Angora Goat) olarak tanınmaktaydı.[10]

Avrupalıların Anadolu'daki Yeni İlgi Alanı: Tiftik Keçileri

1740'ta Ankara keçisini İsveç'e götürme ve 1711'de Almanya'nın Pfalz bölgesinde Ankara keçisi çiftliği kurma girişimleri de başarısızlıkla sonuçlanmıştı. 1778'de Venedik de aynı hayâl kırıklığını yaşayacak, Venedik'e götürülen tiftik keçilerini bir türlü çoğaltmayı başaramayacaktı.[11] 1837 yılında ise bu kez İngilizler tiftik işine el atacaklardı. Bu yıllarda Anadolu'da bulunan iki İngiliz soylusu Sir Titus Salt ve adını bilmediğimiz Derby Kontu İngiltere'ye dönerlerken yanlarında birkaç tiftik keçisi de götürmüşlerdi. Fakat muhtemelen iklim sebebi ile İngiltere'de de tiftik yetiştirmek mümkün olmamıştı. Bu arada Osmanlı, yasaklamış olduğu tiftik ve tiftik sofu ihracını İngiltere Kraliçesi Victoria'nın baskısı sonucu kaldırmak zorunda kalmıştı.[12]

Kıta Avrupa'sında bütün bu başarısızlıklara rağmen hâlâ tiftikle tanışma çabaları sürüyordu. Fransızlar tiftik keçisi yetiştirmek üzere yeni bir teşebbüste daha bulundular. Ancak 1850 ve 1854 yıllarında hediye edilen üç parti tiftik keçisine ve bunların hemen ardından Fransa'nın Bursa Başkonsolosu tarafından gönderilen 85 baş tiftik keçisine rağmen iyi netice alamamışlardı.[13] 1872 yılında Marki de Jerömle İtalya'ya tiftik keçisi götürmek için yeni bir girişimde daha bulunmuş, hatta bu işi iyi bilen bir Türk ailesini de Toskanya'ya göç ettirmişse de bu teşebbüs de olumlu bir sonuç vermemişti."[14]

Günümüzde ABD'nin Teksas Eyaletinde mühim miktarda tiftik üretilmektedir ki, bunun başlangıcı 19. yy. orta-

10 www.tiftikbirlik.com.tr
11 www.tiftikbirlik.com.tr
12 www.ibracatdunyasi.com/basarioykusul.html - 37k.
13 www.tiftikbirlik.com.tr,
14 www.tiftikbirlik.com.tr, www.cansaati.org/ - 91k.

larına kadar gider. O zamanki Osmanlı sultanı Abdülmecid, ABD başkanı Polktan pamuk üretimi konusunda bir uzman istemişti. Columbia SC'den Dr. James B. Davis, Osmanlı pamuk üreticiliği üzerinde incelemeler yapmak ve gerekli tavsiyelerde bulunmak maksadıyla tayin edilmişti. O, 1849 yılında vazifesini tamamladıktan sonra Amerika Birleşik Devletlerinin Carolina eyaletine dönerken yanında ikisi teke 9 adet safkan Ankara keçisini de götürmüştür. Bu keçiler, Türkiye'ye pamuk uzmanı göndermesine karşılık Başkan Polka, Sultan Abdülmecid tarafından bir cemile olmak üzere gönderilmişti.1880 yılında Boston Gazetesi Ankara keçilerinin yurtdışına çıkarılmak üzere katırlarla çekilen arabalarla Anadolu'nun Gerede bölgesinden yüzlerce mil öteye götürülmekte olduklarını yazmıştı.[15]

"Artık O Bir Güney Afrikalı"[16]

1972-1986 yılları arasında South Africa Mohair Board Şirketinin Genel Müdürlüğünü yürüten David Sunley Uys'un 1988'de yayınlanan "Cinderella to Princess: The Story of Mohair in South Africa" (Külkedisinden Prensese: 1838'den 1988'e, Güney Afrika'da Tiftiğin Öyküsü) başlıklı 168 sayfalık kitabında verdiği bilgilere göre ilk olarak 1838'de İngiliz Albay John Henderson tarafından bazı kaynakların Osmanlı Sultanının İngiltere Kraliçesine armağanı olan on kadar tiftik keçisini Hindistan üzerinden Güney Afrika'ya getirilmişti. Osmanlı idaresi tiftik keçilerinin başka yerde de yetiştirilmelerini önlemek için yurt dışına çıkarılan keçileri kısırlaştırıyordu. Güney Afrika'ya gönderilen tiftik keçileri için de aynı uygulamayı yapmıştı. Alınan bu önleme rağmen, keçilerin bir tanesinin hamile olduğunun gözden kaçması ve Güney Afrika'da doğan yavrunun da erkek olması Türkiye'de tiftik keçilerinin geleceği için sonun başlangıcı olmuştu. Böylece, Orta Asya yaylalarından Anadolu'ya getirilen Ankara Keçilerinin son ikametgâhı da belirlenmiş oldu.[17]

Yolda doğan oğlağın büyüyerek damızlık olarak kullanılmaya başlanıldığı 1840 yılında Güney Afrika'da süt ve et için beslenen kıl keçilerin sayısı 68.000 idi. Thomas and Cook firmasında çalışan A. Smith Cape bölgesinin uygun iklime sahip olduğunu bildiren Sir Titus Salim tavsiyesi ile 1852'de Swelendam Tarım Çiftliği hesabına, damızlık amacıyla ilk tekeleri ithal edinceye kadar, uzun yaşayan öncü teke, annesi ve kardeşleri, kayda değer sayıda bir tiftik sürüsünün oluşturulmasında kullanılmışlardı. H. Wos ve W. Hopley adlı çiftçilerin başlangıçta et için yetiştirmeye başladıkları Angoraların, diğer çiftçilerin de dikkatini çekmeye başlaması ve ilk tiftiğin kırkılarak deneme amacıyla Londra'ya gönderilmesi ve olumlu bir cevap alınması fazla uzun sürmedi. Türkiye, 1850 yılına kadar ham tiftik ile tiftik ipliği ve tiftik kumaşı ihracatında tamamen rakipsizdi. 1855 yılında Ankara bölgesinde 1255 tezgâhta tiftik işlenir ve yılda 20 bin top tiftik kumaşı imal edilirdi. 1867'de tezgâh sayısının 1000'e düştüğü görülmüştür. Bugün ise tiftik endüstrisi Ankara ve çevresinde bütünüyle sönmüştür.

Bundan sonra Güney Afrika hükümeti tiftik keçilerine daha çok önem vermeye başlamıştı. Hatta üreticileri teşvik için bölgede en iyi damızlık teke yetiştirme yarışması bile yapılmıştı. 4 Mart 1853'te Graff Reinet'de düzenlenen ilk yarışmada, en iyi teke ödülünü Adendorf adlı çiftçi kazanır. Saf bir sürü oluşturmak amacıyla, 1851, 1856, 1857, 1858, 1860 ve 1866'da partiler hâlinde damızlık tekeler, Osmanlı idaresinden alınan özel izinle (imtiyazla) Anadolu'dan Cape'a ithal edilmişti. Ve 1856'da Güney Afrika çok yüksek selektif yetiştiricilik nedeniyle kaliteli tiftik üreten bir ülke durumuna geçti. Başarı sonunda geldi ve bugüne kadar Güney Afrika ve Türkiye mühim iki yetiştirici ülke olarak kaldı. Bu arada İstanbul ve Ankara'daki İngiliz Konsolosları tiftik ithalatına hususi bir ehemmiyet vermişlerdi. Hatta İstanbul'daki İngiliz Konsolos Vekili, İngiliz Başbakanından aldığı özel izinle, Anadolu'dan tiftik keçisi alıp satmaya başladı. Osmanlı Devleti sınırları içerisinde yabancı bir ülkenin konsolosluk görevlisinin ticaretle uğraşmasına nasıl izin verildiği de ayrı bir inceleme konusudur. David Sunley Uys'un kitabının 13 ve 17. sayfalarında İstanbul ve Ankara'da görev yapan İngiliz Konsoloslarının, 1867 ve 1879 yıllarında tekelerle birlikte çekilmiş sarıklı yahut fesli; bir karış sakallı, Osmanlı Devlet adamı kıyafetli fotoğraflarının bulunması bu açıdan çok ilginçti.

1864 yılında Güney Afrika'da ilk tiftik damızlık merkezi kurulur, 1865'te Arjantin'e ilk kez melez teke ihraç edilir ve 1870'te Cape'den Thomson adlı çiftçi İngiltere'ye balya halinde ilk parti tiftik yünü ihracatı yapar. 1870'li yıllarda yapılan karşılıksız kâğıt para (kaime) basılması, birçok tiftik tüccarının servetlerinin yok olması ve iflasına sebep olmuştur. Hatta bu yüzden tüccardan bazıları çıldırmış, intiharlar vuku' bulmuştur.

15 www.tiftikbirlik.com.tr,

16 Bu başlığı ilk kez Milliyet'ten Nedim Şener kullanmıştır. (Nedim Şener "Artık o bir Afrikalı", Milliyet Gazetesi, 4 Nisan 1999).

17 David Sunley Uys, Cinderella to Princess: The Story of Mohair in South Africa, Mohair Board, 1988, pp.82-83

1867 - 1880 arası Ankara ve çevresinden Cape'a ihraç edilen tiftik keçisinin (Ankara keçisinin) sayısı gittikçe artmaktadır. Güney Afrika'ya tiftik keçisi satışına Ankara'da görevli Gavin Gatherall adlı İngiliz Konsolos Vekili ile Gülbenkyan adlı tüccar da yardımcı olmaktadır. 1881'de ortaya çıkan salgın hastalıkla çok sayıda keçinin ölmesine rağmen Güney Afrika'nın tiftik ihracatı da üretime paralel olarak artar ve miktar 1868'de 46 ton iken 1881'de 11.846 tona yükselir. 1882 yılı Güney Afrika tiftiğinin Amerikan ve İngiliz firmaları tarafından Türk tiftiğine denk kabul edilmeye başlandığı yıl olarak kayda geçecektir.

Tiftik keçisi ile ilgili Osmanlı ülkesinden yapılan bu gizli ihracata o zamanın iktidar kademelerinde bulunan bir kısım kıt ve dar görüşlü, menfaat düşkünü adamlar bile katılmıştı. Tiftik keçisi yetiştiriciliğindeki gelişmeler sonucunda ülkenin çeşitli yerlerinden düzenlenen tarım panayırlarındaki yarışmalarda, en iyi teke ve keçiyi yetiştiren çiftçiye, para ödülünün yanı sıra madalya ve kupa da verilir. Yarım yüzyılda Cape bölgesinde ulaşılan düzey ve kalite, Amerikalı çiftçilerin bile dikkatini bu bölgeye çeker. İhracatı yasak olmasına rağmen, bu günkü Mozambik sınırındaki Maputo'dan 1886'da ABD'ye iki teke ve iki dişi gönderilir. Bugün "Pahsa (Paşa)" adlı bir tekenin neslinin bütün Amerikan eyaletlerine yayıldığı kayıtlara geçer.

Güney Afrika'daki mevcut tiftik keçisinin neslinin ortaya çıkan bulaşıcı hastalıklar sebebi ile yeni bir tiftik keçisi ıslahı için damızlık yetiştiricileri yurt dışından damızlık ithali isterler. Onların bu talebi büyük bir tartışmaya sebep olur. Cape'li bazı yetiştiricilerin protestosuna rağmen Başbakan Cecil John Rhodes, 2.000 rand karşılığında yurt dışından 100 tekenin ithaline izin verir. Ancak, ürün kalitesinin düşmesinden korkan çiftçilerin baskısı üzerine; Port Elizabeth'teki Tarım Derneği, bu tekelerin Anadolu'dan ehil kişilerce seçilmesini şart koşar ve bunun üzerine Featherstone ve Lee Jnr adlı iki kişi Güney Afrika Hükümetince Anadoluıya gelmesi için görevlendirilir.[18]

İngiliz Tüccar George Getheral'ın Tiftik Operasyonları

Güney Afrika'nın Türkiye'ye rakip olması, Osmanlı Devletini oldukça endişelendirmektedir. Ancak Anadolu'daki çiftçi ve tüccarları teke ve keçi ihracatının, yasaklanmasının kendi gelirlerini azalttığı için bu yasağa çok da taraftar olmazlar. Hatta bazı yabancı tüccarlar onlar aracılığı ile gizlice tiftik keçisi alımı yaparlar. Bu konuda en aktif çalışan Avrupalı tüccar "Güney Afrika'ya fahiş fiyatla tiftik keçisi satan" İngiliz tüccar George Getheral'dir. Getheral, 1892'de Ankara'da gizlice tiftik ticaretine başlamıştır. Ancak durumdan haber olan Osmanlı yönetimi bu durumu öğrenek, 26 Aralık 1892'de "tiftik keçisi ihracı" konusunda kendisine izin vermemiş ve onun bu türden faaliyetlerini engelleme kararı almıştı.[19]

Osmanlı Devletinin Bakanlar Kurulu 4 Şubat 1893'de İngiltere Büyükelçisinin bütün baskı ve ısrarına rağmen İngiliz tüccar George Getheral'e, "Osmanlı Devletinin ticari geleceği açısından mahzurlu olduğu" gerekçesi ile "yurt dışına Ankara keçisi (tiftik) ihraç izni" vermemiştir.[20] Ancak bu işten oldukça çok fazla kârı olan Getheral, 10 Şubat 1893'de Osmanlı Dışişleri Bakanlığına müracaatla "hiç olmazsa damızlık olarak kullanılmak ve ıslah edilmek üzere 100 baş tiftik keçisini Ümitburnu'na gönderimsine izin verilmesini" istemiş, ancak aynı gerekçe ile bu izin de kendisin verilmemişti.[21] Ancak onun "tiftik keçilerinin ıslahı" hakkındaki önerisi Osmanlı yönetimini harekete geçirmiş ve 4 Mayıs 1893'de Bakanlar Kurulu "Ankara'da tiftik keçisi ıslahı için çiftlikler kurulması ve hastalıklarla mücadele etmek için bir çoban mektebi açılması" kararı alınmıştı. Ancak Ankara'dan yurt dışına yapılan damızlık teke ihracının, tiftik mahsulünün değerini düşürdüğü gerekçesiyle yasaklanması kararının ise sürdürüleceği belirtilmişti.[22]

Ancak hem İngiltere Büyükelçisinin baskısı, hem de üreticilerin arzusu nedeniyle gayr-i resmi de olsa bu konudaki faaliyetler hiç durmamıştı. İngiltere Sefareti, George Getheral adlı tüccarın 3 Ocak 1895'te Ankara'dan satın aldığı beş yüz adet tiftik keçisinin ihracına müsaade olunması için Sadarete başvurmuştu. Konunun Bakanlar Kurulunda değerlendirilmesi sırasında tartışmalar çıkmıştı. İngiliz tüccarın Büyükelçilik vasıtası ile verdiği dilekçeye göre; "şu anda devam etmekte olan yasak sebebi ile böyle bir başvurunun Osmanlı idaresine yapılamayacağı biliniyorsa da Ankara keçilerinin ihracı yasaklanalı beri, tiftik ticareti ile uğraşan tüm tüccarların işleri sekteye uğramaktadır. Ayrıca bu durum ihracı yasak keçilerin ıslahını da engellemektedir."

18 www.ibracatdunyasi.com/basarioykusul.html

19 BOA. DH. MKT. 2035/72.
20 BOA. MV. 73/74.
21 BOA. MV. 73/74.
22 BOA. A.MKT. MHM. 727/6.

George Getheral, “eğer bu yasağın kaldırılması şimdilik Bâb-ı Âli tarafından uygun görülmezse, istisna olarak hiç olmazsa Anadolu’dan satın aldığı 500 baş Ankara keçisinin ihracına müsaade edilmelidir” demekte ve bu izne karşılık kendisinin de Osmanlı ülkesindeki keçi cinsinin ıslahı için “Ümitburnu’nda yetişmiş keçilerin en âlâsından bir miktar damızlık keçiyi” İstanbul’a getirerek, padişaha takdim edeceğini ileri sürmektedir. Hariciye Nezâreti 9 Ocak 1895’te durumu Sadarete arz etmiş ve 16 Ocak 1895’te Meclis-i Mahsus-ı Vükelâ’nın toplantısında “benzeri yeni hayvan ihracatlarına emsal olmamak şartı ile Ziraat Nezaretince lüzum görülür ise Ümitburnu’nda da gereği kadar keçi getirtilmek üzere Ankara’dan nakli istenilen 500 keçinin ihracına izin verilmesi” kararlaştırılmıştı. Ancak bu karara, toplantıya katıldığı halde Ziraat Nazırı’nın imza atmaması dikkat çekmektedir. Karar bir gün sonra Sultan İkinci Abdülhamid’in onayına da sunulmuştu.[23]

George Getheral’in bu konudaki talebi 7 Aralık 1894’te bir kez daha reddedilmişti. Bu kararın gerekçesinde de “Ankara’dan satın alınarak Ümitburnu’nda üretilecek tiftik keçilerinin ülke ekonomisine zarar verdiği” gösterilmiş ve bu keçilerin onbeş yirmi sene daha ihraç edilmemesi gerektiği, bunun için de kaçak ihracatı önlemek için güvenlik görevlilerinden bu konuda özellikle sahillerde gerekli dikkati göstermeleri istenmişti.[24] 28 Ocak 1895’te ise bizzat Sultan II. Abdülhamid’in, yakından izlettiği İngiliz tüccar George Getheral’in Ankara’da olmadığı vurgulanarak, onun sahte belgelerle gerçekleştirebileceği tiftik ihracı için gümrüklerin uyarılması kararlaştırılmıştı.[25]

Musa Dayı’nın Hikâyesi

Bu uyarıların ne derece haklı olduğunu Musa Dayı adlı bir çobanın yıllar sonra bir uzmana anlattıkları teyid etmektedir. Tiftik uzmanı Mustafa Faik Üstar, Osmanlılar döneminde tiftik keçilerinin yurt dışına kaçak kaçırılmasının ve ihracının nasıl yapıldığını öğrenmek amacıyla İstanbul’da yaptığı bir araştırma sonunda, 1895 yılında İngiltere’nin Güney Afrika’daki Cape sömürgesine gönderilen son partilerin birinde kendisi de hazır bulunan Musa Dayı adlı canlı bir tanığa rastlamıştı. İnceleme sırasında 75 yaşlarında, sağlam yapılı ve dinç vücutlu bir ihtiyar olan Musa Dayı Faik Üstar’a tiftik keçileriyle birlikte Cape’a nasıl seyahat ettiğini anlatmıştı. Üstar da bu konuyu onun ağzından eserinde aynen şu cümlelerle nakletmişti:

23 BOA. Y.A. RES, 74/15.
24 BOA. DH. MKT. 2069/7.
25 BOA. Y.PRK. UM. 31/52.

“Bülbülü altın kafese koymuşlar, ah vatanım” diye can vermiş. Herkes doğduğu yerde yaşar, orada büyür ve orada ölür. Tiftik keçileri tamamen memleketimizin malıdır. Onları yabancı memleketlere götürmenin hem onlar için, hem de memleket için bir cinayet olduğunu şimdi anladığım bu fiili (suçu) şöyle işledim: Ben, o zaman George Getheral müessesesinde çalışıyordum. Sultan Abdülhamid devri idi. George Getheral Ankara, Yozgat ve sair yerlerden topladığı 500 kadar tiftik keçisini benden evvel bir başkası ile Güney Afrika’ya göndermişti. Benimle de ikinci bir parti göndermek üzere gene yabancı alıcılarla bir mukavele imzalamıştı. Mukavele mucibince 500 tiftik keçisi gönderilmesi icab ederken Ankara’dan bin bir müşkülatla ve gizli olarak 61 tane keçi temin edilmişti.”

“Bunları İstanbul’a getirdikten sonra Üsküdar’a geçirdik. Patron benim yanıma Ali Ağa adında bir de çoban vermişti. Üsküdar’da keçileri eski bir tiyatro binasına koyduk ve burada 40 gün ot, arpa, yulaf ve saire ile besledik. 41. gün keçileri Haydarpaşa’dan bir mavnaya yer-

leştirdik. O zaman harice tiftik keçisi satmak yasaktı veya hususî müsaadeye tabi idi. Patron beni bu keçilerle beraber göndermek istiyordu. Fakat bunun için pasaport çıkarmak icap ediyordu. Pasaport çıkarmak ise hem çok zor, hem de çok zamana muhtaç bir iş idi."

"Uzatmayalım, bizi kolayını bularak keçilerle beraber şimdi adı hatırımda olmayan Avusturya bandıralı büyük bir vapura soktular. Karasularımızı terk edinceye kadar beni bir ambarda sakladılar. Memleketimden ilk defa ayrıldığım için güverteye çıkmak, denize atlayıp yüzerek İstanbul'a dönmek istiyordum. Keçilere baktım, onlar da hayvanlıkları ile yaşadıkları yerlerden uzaklara gittiklerini hissediyorlarmış gibi durgun ve düşünceli idiler."

"Yolumuz uzun sürdü. Londra'ya geldiğimiz zaman bizi karşılamaya çıkmışlardı. Burada çok durmadan başka bir vapura aktarma ettiler. Keçiler yeni vapura dörder dörder tahta kafesler içinde girmişlerdi. 22 gün engin sularda dolaştıktan sonra bir kara parçası gördük. Bu bir devriâlem seyahati gibi bir şeydi. Cape'a geliyoruz, dediler. Port Elizabeth denilen yere çıktık. Bir çiftliğe yerleştik. Burada hayvanlar 10 gün kadar karantina altına alındı. Keçileri mubayaa etmiş (satın almış) olan müessese karantina esnasında memleketin her tarafına ve Avrupa'nın muhtelif yerlerine ilanlar göndererek Türkiye'den getirilen nadide keçilerimizin satılacağını haber verdi. Şehrin çok uzak olmayan bir yerinde pazar kurulmuştu. Karantina imtihanında muvaffak olan keçilerimiz bu pazar yerinde, eski tarihlerde güzel esir kızların satılması gibi yüksek bir yere çıkarılmıştı. Buraya yüzlerce hatta binlerce halk toplanmıştı. Bu halk arasında kontlar, dükler, zengin çiftlik sahipleri, saray mensubunu, hatta antika meraklıları da görünmekteydi."

"Bütün halk, keçilerimizi büyük bir tecessüs ile seyrediyor ve kapışırcasına satın alıyordu. Merak etmiştim. Acaba bu keçiler kaça satılıyordu? Keşke öğrenmeseydim. Istırabım bir kat daha arttı. Beraber seyahat ettiğim hayvanların kıymeti pek yüksekmiş. Tanesi 4 altın liraya alınan bu hayvanlar burada 500 İngiliz lirasına kadar satılıyordu. Bu ne kadar fahiş bir kârdı! 61 tiftik keçisi, bu fiyatla, bir saat geçmeden tamamen satılmıştı."

Faik Üstar'a göre Musa Dayı bunları anlatırken çok büyük bir teessür duyuyor, hatta nedamet getiriyordu. Nitekim bir aralık gözleri yaşarmış ve hikâyesine şöyle devam etmişti:

"Ben, yalnız olarak memleketime dönerken, onlar için hüngür hüngür ağlamıştım. Fakat İstanbul'a geldiğim zaman daha neler öğrenmiştim. Sadrazam Nâzım Paşa ve daha birçok paşalar hükümetten müsaade alarak ve tiftik keçilerini siyah bir boya ile boyayarak kıl keçisi gibi satıyorlarmış. O zaman bu gibi işler olurmuş. Şahsî menfaat her şeyin üstünde imiş. Cumhuriyet rejiminin bu gibi işlere son verdiğini görmüş olmakla duyduğum sevinci size tarif edemem."[26]

İngilizlerle Osmanlının Tiftik Kavgası ve Güney Afrika

Güney Afrika'dan Rhodes Cecil'in 1895'te gerçekleştirdiği Türkiye ziyaretinde, İngiliz Konsolosu Gavin Gatherdal'in sağladığı bir imtiyazla ve onun talebi ile 165 adet yeni tiftik keçisinin ihracatını gerçekleştirir. Ancak maceralı bir yolculuktan sonra Güney Afrika'ya götürülen bu keçiler, üreticiler tarafından beğenilmez. 1895'te yapılan son parti ihracatla Cape'a götürülen keçilerin fotoğrafı, David Uys'un kitabının 29. sayfasında bulunmaktadır. Bu fotoğrafın ilginç yönü, Cape'a götürülen bu keçilere yolculuk sırasında çobanlık yapan kasketli, ceket ve yelekli Apik, Dikran ve Abram adlı üç Ermeni yurttaşımızın önde keçilerle, arkada ise mal sahiplerinin devrin modasına uygun kıyafetleriyle üstü açık faytonda birlikte verdikleri pozdur.[27]

26 *M. Faik Üstar, Tiftik ve Tiftikçiliğimiz, Ankara, 1940, Üniversite Kitabevi, s 20-21.*
27 *www.ibracatdunyasi.com/basarioykusul.html*

Sultan II. Abdülhamid, hem bu ziyaret sonrası artan talepler, hem de Avrupa'da Ermeni meselesinin tartışıldığı bir dönemde, 16 Mayıs 1895'te İngiliz tüccar George Getheral'e yıllardır beklediği izni sınırlı sayıda tiftik keçisinin ihracı konusunda vermişti.[28] Osmanlı kaynaklarına göre 500 ile sınırlı olan ihracına izin verilen keçi sayısın da daha fazla artmaması için bizzat Sultan'ın emri ile Babıâli çok sıkı önlemler almıştı. Bunun için Osmanlı memurları tüccar George Getheral adına alım yapanları yakından izlemeye almışlardı. Getheral ise bu takipten kurtulmak için daha çok Kastamonu ve Sivas'tan alımlar yapıyor, ihraç iznini İngiltere'nin işgalinde olan Kıbrıs olarak gösteriyordu. Ancak Osmanlı devleti onun Ankara dışındaki faaliyetlerini de çok yakından izliyordu. Nitekim 30 Mayıs 1895'te Dâhiliye Nezaretinden Anadolu'daki vilayetlere yazılan bir yazı ile George Getheral'in Kastamonu'daki adamı Mike'ın vilayetten yüz altmış tiftik keçisi ve teke aldığı, Getheral'in 500'ü geçmemek şartıyla keçi ihracına izin verildiği, onun satın alacağı keçi sayısının yakından izlenmesi ve belirtilen sınırlar içinde kaldığı sürece de ona müdahale edilmemesi istenmişti.[29]

İngiliz tüccar George Getheral'e verilen bu izin Ankaralı tüccarları rahatsız etmiş, Ankaralı tüccarlar "tiftiğin fiyatı yeniden düşer endişesiyle" 16 Ağustos 1895'te Ankara Valiliğine ve Sultan II. Abdülhamid'e "İngilizlere tiftik ihracına tekrar izin verilmemesi" için başvuruda bulunmuşlardı.[30] Bunun üzerine Osmanlı yönetimi, İngiliz tüccar Getheral'in Anadolu'daki tüm faaliyetlerini durdurmuş, Şubat 1896'da onun Şarkikarahisar'daki temsilcisi Simon Osanyan, çeşitli suçlamalarla gözaltına alınarak Sivas'ta cezaevine konulmuştu.[31] Ancak 11 Mart 1896'da Getheral, Bâb-ı Âli'ye başvurarak kendisine bir yıl önce verilen 500 keçilik ihraç hakkının çeşitli engellemeler ve olumsuzluklar yüzünden sadece 200'ünü kullandığını, 300 keçinin elinde kaldığını belirtmekte ve kendisine verilen sözün tutulmasını istemekteydi.[32] Bu nedenle ona tekrar izin verilmiş, ancak onun bir kez daha kendisine verilen bu hakkı suiistimal ettiği, Kastamonu'dan satın alıp, Sarıgöl İstasyonu'ndan İstanbul'a gönderilen tiftik keçilerinin sayılarının bildirilenden daha fazla olduğu ortaya çıkmıştı.[33]

28 BOA. İ. HUS. 37/1312/ZA-114.
29 BOA. DH. MKT. 380/31.
30 BOA. Y. MTV. 126/74.
31 BOA. A. MKT. MHM. 661/26.
32 BOA. BOA. 751/56305.
33 BOA. DH. MKT. 2074/32.

11 Mart 1898'de Şurayı Devlet toplantısında, "İngilizlerin o tarihten evvel Ümitburnu'na damızlık olarak tiftik tekeleri nakletmelerinin" Türkiye'deki tiftik alım satımını olumsuz etkilediği vurgulanarak, buna rağmen İngilizlerin Ümitburnu'nda "tekelerin cinsiyetinin muhafazasına muktedir olamamaları" nedeni ile Ümitburnu'nda tiftik tekesi fiyatlarının oldukça arttığı, bu yüzden de İngilizlerin tekrar "damızlık teke" alımı için Osmanlı yönetimine başvurdukları belirtilmekte ve bu konunun ayrıntılı bir şekilde incelenmesi ve ondan sonra karar verilmesi istenmektedir.[34] Bunun üzerine Haziran 1898'de İngiliz tüccar George Getheral'e yeniden tiftik keçisi satın alma ve ihraç izni verilmişti.[35] Eylül 1898'de onun Sivas acentesi de yerli Ermenilerden Haçator Kalustyan yönetiminde yeniden faaliyete geçmişti.[36]

Ancak Türkiye'den bin bir çeşit hileli yolla yıllarca tiftik keçisi satın alan Güney Afrika Hükümeti, damızlık üreticilerin yaptıkları sert muhalefete rağmen, 1899'da çıkardığı 21 sayılı yasayla, ıslah ettiği tiftik keçilerinin

34 BOA. ŞD. 362/41.
35 BOA. BOA.1135/85111.
36 BOA. DH. TMIK. M. 60/20.

ülke dışına çıkmasını engellemeye çalışmış, bunun için de yabancı ülkelere Cape Kolonisinden ihraç edilen her bir keçi için 200 rand ihracat vergisi tahsil olunacağını hükme bağlamıştı.[37] Bu karar Türkiye'nin tiftik keçisi politikasını bir kez daha etkilemiş ve 7 Mayıs 1899'da alınan bir kararla tiftik ihracı yeniden yasaklanmış ve İngiliz tüccar George Getheral'in Kıbrıs üzerinden diğer İngiliz sömürgelerine yaptığı tiftik ihracına artık izin verilmeyeceği bildirilmişti.[38] Ancak 3 Temmuz 1899'da Getheral'e özel bir izinle daha önce satın aldığı 100 tiftik keçisini Kıbrıs'a ihraç izni verilmişti.[39] 13 Ekim 1900 tarihinde İngiliz tüccar Getheral'in Sivas'taki çalışanı Abram Kalustyan da ailesini İstanbul'a taşımış ve Getheral'in Anadolu'daki faaliyetleri sona ermişti.[40]

Sultan II. Abdülhamid 15 Mayıs 1902'de tiftik ihracını kesin olarak yasaklamış ve döneminin sonuna kadar da bir daha bu konuda izin vermemişti.[41] Bu yasak II. Meşrutiyetten sonra da uzun yıllar sürdürülmüştü. Tanin Gazetesi yazarı Ahmet Şerif, 28 Kasım 1909'da Ankara'dan tiftikle ilgili olarak şunları yazıyordu: "Tiftik ticaretinin Ankara vilayetinin hayatı demek olduğu bilinen bir şeydir. Bu sırada hükümet tarafından her nasılsa elli tiftik keçisi ve yavrularının Avusturya'ya götürülmesine izin verilmesi haberinin yayılması halka kötü bir etki yapmıştır. Diyorlar ki: "Evvelce İngiltere bu keçileri Ümit Burnu'na götürdü, gerçi bunlar cinsiyetlerini kaybettilerse de her halde bugün tiftik fiyatının düşmesine sebep oldular. Bu meydanda iken yine Avusturya'ya götürülmesine izin verilmesi pek garip oluyor." Halk haklıdır. Fakat hükümeti bunu kabule sevk eden sebepler bilinmiyor ki: Ben yalnız bunu işaret etmekle yetinebileceğim."[42]

4 Aralık 1913 tarihli bir rapora göre de İngilizlerin Ümitburnu'nda tiftik keçisi yetiştirip piyasaya tiftik yünü sürmelerinin fiyatının düşmesine sebep olmuştu.[43] Ancak Osmanlı yönetimi 21 Şubat 1915'ten[44] 11 Nisan 1918'e[45] kadar süren I. Dünya Savaşı dönemi dışında yıkılıncaya kadar (bu konudaki son karar 18 Temmuz 1920 tarihli) bir daha tiftik keçisi ihracına izin vermeyecek ve Sultan II. Abdülhamid'in bu yasak kararını uygulayacaktı.[46]

Kimberley Fuarı ve Osmanlılar

19. yüzyılın ikinci yarısında bütün dünyada yaygın hâle gelmeye başlayan uluslararası fuarlar, sadece fuara katılan ülkelerin ürünlerinin tanıtılması açısından değil, o ülkelerin gelişmişlik ve çağdaşlık düzeylerinin ortaya çıkması açısından da çok önem kazanmıştı. Bu yüzden birçok ülke bu tür fuarlara katılmayı, diğer dünya devletlerine karşı "imajlarını" parlak göstermek için iyi bir fırsat olarak gördüklerinden, bu fuarlara katılmayı zorunluluk olarak addettikleri gibi, buralarda sergileyecekleri ürünleri de hassasiyetle seçmekteydiler.[47]

Osmanlı sultanları içerisinde Sultan İkinci Abdülhamid'in bu konuda oldukça hassas ve titiz olduğu bilinmektedir. Öyle ki, Osmanlıların katılmadığı fuarlarda bile, çeşitli firmalarca sergilenen eserlerin devletin imajını olumsuz yönde etkilememesi için çaba göstermiş; buna sebep olabileceğini düşündüğü faaliyetlere, diplomatik yollardan müdahale etmekten çekinmemiştir. Osmanlılara, 1892'de düzenlenen Kimberley Fuarı ile ilgili davet, Cape Sömürge hükümetinin Londra Temsilcisi Sir Charles Mills tarafından yapılmıştır. Mills, Osmanlı Devletinin Londra Sefaretini ziyaret ederek, Kimberley Sergisini düzenleyen heyet adına Osmanlı Devletini de bu fuara davet emiştir.

Bu daveti, 10 Haziran 1892'de bir yazı ile Hariciye Nezaretine bildiren Londra Büyükelçimiz, Osmanlı ürün ve eşyaları için de bir standın tahsis edileceği bu fuara, niçin katılmamız gerektiği hususundaki düşüncelerini şöyle ifade etmiştir:

"Güney Afrika'da bulunan Kimberley şehri, son yirmi senede elmas madenlerinin de işlenmesiyle çok gelişmiş ve büyümüştür. Kimberley'de Malezya ve Arap asıllı çok sayıda Müslüman yaşamakta olup, Osmanlı imalatı bazı teknik ve sanayi ürünlerinin orada sergilenmesi, oradaki İslam toplumu için büyük bir gurur kaynağı olacaktır. Sergi Komiseri [Fuar Yöneticisi], Kimberley İslâm Cemaati ileri gelenleriyle de istişare ederek, İstanbul'da bulunan câmi-i şeriflerin, saray-ı hümayunların ve diğer

37 www.ibracatdunyasi.com/basarioykusul.html
38 BOA. DH. MKT. 2198/53.
39 BOA. BOA.1333/99928.
40 BOA. DH. TMIK. M. 95/24.
41 BOA. DH. MKT. 504/30.
42 Ahmet Şerif, Anadolu'da Tanin, (Hazırlayan: Mehmed Çetin Börekçi), Ankara, 1999, TTK Yayınları, s. 84
43 BOA. DH. İD. 80/4.
44 BOA. MV.196/110, BOA. BEO. 4339/325381, BOA. DH. İ.UM. EK. 91/59.
45 BOA. DH. HMŞ. 17/67.
46 BOA. DH. İ.UM. 221-1/24, BOA. DH. UMVM. 154/10, ŞD. 2840/16.
47 Selim Deringil, "II. Abdülhamid Döneminde Osmanlı Dış İlişkilerinde İmaj Saplantısı", II. Abdülhamid ve Devri Semineri (27-29 Mayıs 1992), Bildiriler, İstanbul 1994, s. 149-162.

mühim binaların resimleri, Osmanlı Devlet büyüklerinin fotoğrafları, millî ve askerî kıyafetli fotoğraf numuneleri, matbu ve taşbaskısı [litografya baskılı] kitaplar, hattat ve mücellitlerin imalat numuneleri, âyet-i kerîmelerle süslü bazı levhalar ve fen ürünleri gibi, İstanbul ve Osmanlı ülkesi hakkında bir fikir verebilecek bir miktar eşya gönderilmesini istemiştir."

"Osmanlı ülkesinde yetişen arazi ürünleri ve yapılan sanayi ürünlerinden de sergilenmek üzere gönderilecek her şeyin büyük bir memnuniyetle karşılanacağı belirtilmiştir. Daha önce de belirttiğimiz gibi, sergiye bir miktar eşya göndermeyi hükümetimiz kabul ettiği takdirde, bu eşyalar bütün Kimberleylilerin dikkat ve ilgilerini çekeceği gibi; bu durum buradaki Müslümanları memnun ve diğer insanlar arasında onların itibar ve konumlarının yükselmesine sebep olacaktır. Sir Charles Mills, gönderilecek bütün eşyanın Londra'dan Kimberley'e ve orada sergilendikten sonra da tekrar Londra'ya nakliye masraflarını kendilerinin üstleneceği sözünü vermiştir."

"Şu hâlde Hükûmet-i Seniyye'ye düşecek masraf çok az olup, bana göre bunun Güney Afrika Müslümanları arasında görülecek manevî tesiri dikkate alınmalıdır. Sergi, Eylül ayında açılacağı cihetle, teşhir için gönderilecek eşyanın zamanında yerine ulaşabilmesi için bir an evvel gönderilmesi gerekmektedir." Osmanlı Hariciye Nezâreti bu teklifi uygun bularak 22 Haziran 1892'de Sadarete göndermiş; Sadâret "bir yandan Ticaret ve Nafia Nâzırının isteği doğrultusunda, uluslararası sergilere Osmanlı tüccarlarının katılmasını sağlamak, diğer yandan Büyükelçinin belirttiği üzere Güney Afrika Müslümanlarını memnun etmek" için harekete geçmiş; sergiye resmen katılmanın malî külfetinden kurtulabilmek için de bir yol olarak, Ticaret Odası Gazetesi ve Ticaret Odası yetkililerinin yardımı ile sanayici ve tüccarlardan, oraya sergilenmek üzere ürünlerini göndermeleri istenmişti.

Ayrıca İstanbul'da mevcut câmi-i şerif, saray-ı hümayun ve mühim binaların resimleri, Devlet büyüklerinin fotoğrafları, millî ve askerî kıyafetli fotoğraflar, baskı, cilt ve hat numuneleri, âyet-i kerime yazılı levhalar, bazı "mahsulat-ı fenniye" ve benzeri eşyanın da fuarda sergilenmek ve fuarın sona ermesinden sonra buradaki Müslümanlara dağıtılmak üzere, Kimberley Müslümanlarının ileri gelenlerinden birine teberru edilmesi (karşılıksız verilmesi) kararlaştırılmıştır. Bâb-ı Âli'nin bu yoldaki kararı, 30 Temmuz 1892'de Sultan İkinci Abdülhamid tarafından da tasdik edilmiştir.[48]

48 BOA. İ. ML., M 1310 No. 25, Londra Büyükelçiliği'nin 10 Haziran 1892 tarih ve 140 sayılı yazısı.

Cape Town Fuarı ve Osmanlılar

30 Temmuz 1904'te İstanbul'daki İngiliz Büyükelçiliği, Osmanlı Hariciye Nezaretine müracaat ederek, 1904 Teşrinisaniden, 1905 Kanûnisânî'ye kadar Cape'teki İngiliz idaresince Cape Town'da bir sanayi sergisi (fuar) açacağını haber vererek, sergiye Osmanlı Devletini de davet etmişti. Durum 15 Ağustos 1904'te Osmanlı Hariciye Nezaretinin teklifiyle Sadâret tarafından Osmanlı Ticaret ve Nafia Nezaretine bildirilmişti. Nezaret de 30 Ağustos 1904'te verdiği cevapta bu gibi organizasyonların "sanayi, ticaret ve ziraatın gelişmesi ve yayılması için" önemine işaret ederek; buna rağmen Osmanlı Devletinin içinde bulunduğu malî kriz sebebiyle bu sergiye katılma külfetini taşıyamayacağını belirtmişti. Nezaret, Osmanlı Devletinin resmen katılamayacak olmasına rağmen, kendiliğinden bu sergiye katılacak olan Osmanlı tüccar ve müteşebbislerine destek olunabileceğini, bunun için de serginin duyurulması adına bütün Ticaret Odalarına yazı yazıldığını bildirmişti.

Durumu görüşmek için toplanan Meclis-i Mahsus-ı Vükelâ'da da, Cape Town'daki Osmanlı Konsolosunun sergiye Osmanlı Fahrî Komiseri (temsilcisi) olarak tayinini, Konsolosun da hem sergiye katılacak Osmanlı tüccarları ile ilgilenmesini, hem de serginin düzenleniş gayesi, şekli ve neticesi hakkında İstanbul'a bilgi vermesi kararlaştırılmıştı. Sultan İkinci Abdülhamid de 3 Ekim 1904'te bu kararların uygulanması emrini vermişti.[49]

49 BOA. İ. HR. 23 B 1322 No. 15.

Güney Afrika'da Osmanlı Tüccarları ve Donanmamız İçin Yardım Toplayan Osmanlı Tebeası Bir Yahudi: Haim Galanti

Özellikle Sultan II. Abdülhamid döneminde tamamına yakını gayrimüslim birkaç Osmanlı tüccarı Güney Afrika'da faaliyet göstermekteydi. Hatta 1889'da ticaret yapmak için Cape Town'a gelen ve bu şehirde oturan Osmanlı tebaasından Bettelheim, 4 Ocak 1896'da hem Johannesburg ve hem de Durban'da fahrî Osmanlı Konsolosu olarak vazifelendirilmişti. Ancak İngilizler ile Boerler arasında çıkan savaşta, İngiltere idaresindeki Cape Town'da oturan ve ticaret yapan Bettelheim İngilizlerin tarafını tutuyor gözükmüştü. Bu durum Transval Cumhurbaşkanının infialine sebeb olmuş, Konsolos Bettelheim de İstanbul'a kaçmak zorunda kalmıştı. 23 Ağustos 1903'te Durbanlı tüccarlardan Sir Henri Solçek, Durban'a Osmanlı Fahri Konsolosu olarak atanmıştı. Ancak bir süre sonra tüccar olması nedeni ile sürekli seyahati gerekçe gösterilerek Solçek azledilirken, 1907'de Müslüman Tüccar Ahmed Osman, Durban Osmanlı konsolosu atanmıştı. Onun döneminde Hicaz Demiryolu, Trablusgarp ve Balkan Savaşları için bölge Müslümanları çok büyük yardım kampanyaları yapmışlardı.

27 Temmuz 1909 Johannesburg'a Başkonsolos olarak atanan Mozaltiyen Ohannes Efendi, Mart 1911'de İstanbul'dan gelen talimat üzerine; Güney Afrika şehirlerinde bulunan Osmanlı tüccarlarının sayısını, Güney Afrika'da yaşayan Osmanlı tebaasının durumunu ve duygularını anlamak; onların ticarî kapasitelerinin nasıl geliştirilebileceği ve haklarının daha iyi nasıl korunabileceğini araştırmak ve bu hususunda ne gibi tedbirlerin alınması gerektiğini tespit etmek için şehir şehir tüm Güney Afrika'yı dolaşmıştı.[50]

II. Meşrutiyetin ilanı sonrası da Güney Afrika'ya birkaç Osmanlı tüccarı daha gelmişti. Bunlardan biri olan ve Güney Afrika'da, Rodezya Eyaletinde bulunan Salisbury şehrinden oturan Haim Galanti adlı Yahudi bir Osmanlı tüccarı, Balkan Savaşı için açılan yardım kampanyalarına katılarak olumlu faaliyetlerde bulunmuştur. Haim Galanti, 30 Eylül 1913 tarihli mektubunda bu konuda şunları söylemektedir: "Donanmamızın yararına olarak Salisbury'de mukim Osmanlı Musevîleri ve Hind Müs-

50 Ahmet Uçar, Unutulmayan Miras, Güney Afrika'da Osmanlılar, İstanbul, 2007, Çamlıca Yayınları, s. 681-707

19. yüzyılın ikinci yarısında bütün dünyada yaygın hâle gelmeye başlayan uluslararası fuarlar, sadece fuara katılan ülkelerin ürünlerinin tanıtılması açısından değil, o ülkelerin gelişmişlik ve çağdaşlık düzeylerinin ortaya çıkması açısından da çok önem kazanmıştı. Bu yüzden birçok ülke bu tür fuarlara katılmayı, diğer dünya devletlerine karşı "imajlarını" parlak göstermek için iyi bir fırsat olarak gördüklerinden, bu fuarlara katılmayı zorunluluk olarak addettikleri gibi, buralarda sergileyecekleri ürünleri de hassasiyetle seçmekteydiler.

lümanlarından topladığım yardımın toplamı olan 27 sterlinden ibaret iki adet çeki takdim etmekten şeref duyarım. Buradaki küçük, Hint İslam Cemaati'nin sevgili vatanımıza karşı ilgilerini uyandırmak için çalışmaktan geri kalmadım. Biz Osmanlı Musevîlerinin Türkiye'ye olan muhabbetlerinin derecesi fevkalâdedir. Son savaşın gidişatını büyük bir üzüntü ile takip ederek, aziz vatanımızın felâketine iştirak ettik. Edirne'nin kurtarılışı bizim için teselli kaynağı olduğu gibi, Hamidiye Kruvazörünün kahramanlığı da ayrıca gurur sebebimiz olmuştur. Memleketimizin yükselmesi ve saadeti uğrunda daima temenniyata bulunmakta kusur etmiyoruz."[51]

51 Selahattin Özçelik, "Donanmayı Osmaniye Muavenet-i Milliye Cemiyeti" Ankara, 1989, TİTE Doktora Tezi, s. 338-339.

CEO'LAR AFRİKA'DAKİ İSTİKRAR HAKKINDA NE SÖYLÜYORLAR?

Bir zamanlar sosyalistlerin gündemlerini finanse edecek bir taraf yoktu, sadece Afrika hükümetlerinin uğranılacak bir limanı vardı. Phuthuma Nhleko, Başkan, MTN (Güney Afrika)

Şimdi hepimiz aynı dili konuşuyoruz, işe dair her türlü görüş, korku ve kayırma olmadan masaya yatırılabilir. Vimal Shah, CEO, Bidco (Kenya)

İki nehir üzerinde inşaat çalışması yapmak istediğimiz zaman, hükümetin planlanmış altyapı haritasını kullandık. Çünkü o planın güvenilirliği vardı ve bizde finanse edebiliyorduk. James Mworia, CEO, Centum (Kenya)

CEO'LAR AFRİKA'DAKİ YETENEKLER HAKKINDA NELER SÖYLÜYORLAR

"Çok sayıda Afrikalı öğrenci LVY League (Sarmaşık Birliği, ABD'nin kuzeydoğusundaki sekiz vakıf üniversitesinin oluşturduğu birlik) okullarında okuyup ardından ülkesine dönüyor. Bu daha büyük bir resmin sadece bir parçası. Afrikalılar çıtayı yükseltiyor, çünkü artık bunun mümkün olduğunu biliyorlar." James I Mwangi, GMP, Dalberg (Kenya)

"Geçenlerde Darüsselam'da (Tanzanya) bir grup genç profesyonel karşısındaydım. Dünyanın herhangi bir yerinde, Darüsselam'daki bu grupla kurduğumdan daha iyi bir diyalog kuramazdım." Neville Isdell, General Motors, Yönetim Kurulu Üyesi; The Coca-Cola Company CEO (2004-2008)

"Bugün Afrika'da biriyle pazarlık ederken, karşınızdaki adamın Oxford'a, Cambridge'e ve Harvard'a gittiğini ve altı dil konuştuğunu öğreniyorsunuz. Ben İngilizceyi bile zar zor konuşuyorum." Aidan Heavey, Tullow Oil (İrlanda), CEO

1 İSTİKRARIN GÜÇLENEREK DEVAM ETMESİ

Borç ve enflasyon geçtiğimiz on yıllık süre zarfında önemli ölçüde bir düşüş yaşadı ve Afrika genelinde hükümetler büyük oranda piyasa ekonomileri ile aynı düzleme geldiler. 1990 yılından bugüne siyasi darbeler dikey bir düşüş sergilemiştir. Son yıllarda yaşananlar kıta genelinde reformların geliştiğini göstermektedir.

2 BÜYÜK BİR PAZAR FIRSATI OLUŞMASI

Yan taraftaki haritada Afrika'nın ne kadar büyük olduğu görülmektedir. Afrika'da 1 milyonun üzerinde nüfusa sahip 52 şehir bulunmaktadır. Şehirde yaşayanların nüfus yüzdesi Hindistan'ınkinden büyüktür ve 2030'da %50'ye ulaşacağı öngörülüyor. Afrika'nın orta sınıfı da Hindistan'ınkinden büyüktür ve 2020'ye kadar Afrika hane halkının yarısının isteğe bağlı satın alma gücüne sahip olacağı düşünülüyor. Bu gelişim sürecinde Afrika'nın her şeye ihtiyacı var; altyapı, eğitim, sağlık hizmetleri, tüketici malları ve perakende satış. Afrika bütün bu ihtiyaçları karşılayabilecek güce sahip olduğunu gösteriyor.

3 AFRİKA İÇ TİCARETİNİN EMEKLEME EVRESİNDE OLMASI

Afrika ticaretinin sadece %11'i kıta içerisinde gerçekleşmektedir ki bu oran diğer tüm bölgelerin iç ticaret hacimlerinde daha düşüktür. Geçmiş yıllarda Afrika'daki siyaset ve kaynak kısıtlamaları gelişimi engelleniyordu. Ancak, rekabetçi Pan-Afrikan firmaları ve liderleri bu denklemi değiştiriyor. Sayıları giderek artan yetenekli ticaret bakanları ve şirket yöneticileri Afrika'nın beş ana ticaret birliği arasındaki ve kendi içlerindeki serbest ticareti teşvik ediyorlar.

Afrika ekonomisi diğer kıta ekonomilerine nazaran çok hızlı bir şekilde büyümektedir. 54 Afrika ülkesinin neredeyse üçte birinin yıllık GSMH büyümesi %6 civarında ve bu sadece pırlanta ve petrol ile ilgili değildir. Bu gelişmede doğal kaynaklarında etkisi görülmüştür.

4 AFRİKA'NIN YAKIN ZAMANDA DÜNYANIN EN BÜYÜK İŞ GÜCÜ KAYNAĞINA SAHİP OLACAK OLMASI

Afrika'da işgücü nüfusu on yıl içerisinde 163 milyona ulaşacak ve 2035 yılına gelindiğinde Çin'i geride bırakmış olacak. 2050 yılında, dünyanın çalışan nüfusunun %25'ini Afrikalılar oluşturacak. Dahası, bu çalışanlar, dünyanın diğer bölgelerindekilere kıyasla daha düşük bir nüfusa bakıyor olacak. Öte yandan, bölgede geniş ölçekte büyüme sağlamak için, verimliliği arttıracak önemli yatırımlara gidilmesi gerekecek.

Sorulması gereken soru şu olmalı: Bu karmaşık yapıya sahip kıtanın ekonomisine patlama yaptıran etkenler nelerdir?

Bu sayfa Jonathan Berman'ın yazısından düzenlenmiştir.

5

KAMU HARCAMALARININ %20'SİNİ EĞİTİM GİDERLERİNİN OLUŞTURMASI

Bu oran, İktisadi İşbirliği ve Gelişme Teşkilatı (OECD) ülkeleri ortalamasının (%11) neredeyse iki katına karşılık geliyor. İlkokula kayıt oranı 2008 yılında %76'ya ulaştı. Ortaokul kayıt oranı halen %35 gibi düşük bir seviyede olsa da, bu oran da 10 puanlık bir artış gösterdi. Başarı oranı henüz harcamaya denk olmasa da, 2000'li yıllarda en büyük gelişimi gösteren Gana ve Tunus gibi başarı öyküleri de bulunuyor. Hızla büyüyen işgücünün bir nimet mi yoksa bir felaket mi olacağını belirleyecek kilit faktör, eğitim.

6

HIZLA BÜYÜYEN BİR MOBİL SEKTÖRÜN OLMASI

GSMA verilerine göre Afrika'da 2010 yılında doğrudan veya dolaylı olarak mobil sektörde hizmet veren tam zamanlı çalışan sayısı 3,6 milyondu. 2000 yılında %2 seviyesinde olan cep telefonu kullanım oranı, günümüzde %78'e yükselmiş durumda ve 2015'te %84'e ulaşması bekleniyor. Sahra altı Afrika bölgesinde mobil internet kullanımı, önümüzdeki dört yılda 25 kat artacak. Şirketler, Afrikalı tüketicinin tercih ettiği ürünü, yani 'akıllı olmayan' telefonu sağlamak durumunda kalacak. Akıllı telefonlar Afrika'da bugün yalnızca %3'lük bir pazar payına sahip, bu oran 2015'te de yalnızca %15 olacak.

7

DÜNYANIN EN BÜYÜK İŞLENMEMİŞ TARIM ARAZİLERİNE SAHİP OLMASI

Tüm hikâye doğal kaynaklardan ibaret olmasa da, bunun bir katalizör olduğu açık. Dünyanın potansiyel tarım arazilerinin %60'ına sahip olan Afrika, gelecekte bir tarım devi haline dönüşebilir. Afrika aynı zamanda petrol ve doğalgaz yönünden de zengin; yalnızca Mozambik, Tanzanya ve Uganda'da bulunan doğal kaynakların 40 milyar doların üzerinde yabancı yatırım çekmesi bekleniyor. Ancak yalnızca doğal kaynakların çıkarılmasına odaklanan şirketlerin, Afrika'da destek bulma şansı yok. Yerel tedarik zincirleri oluşturacak, yerli halkı istihdam edecek ve yerel pazar için üretim yapacak şirketlerin başarılı olma şansı çok daha yüksek.

CEO'LAR CEP TELEFONU İLE DEĞİŞEN AFRİKA HAKKINDA NELER SÖYLÜYORLAR

"Bunun etkisini her gün şoförüme baktığımda görebiliyorum. Eskiden ailesine para getirmek için bir servet harcıyor ve üç-dört günü çalışmadan geçirmek zorunda kalıyordu. Bugün ise bunu yalnızca bir mesaj göndererek yapabiliyor." Vimal Shah, Bidco

"Cep telefonlarından önce, Nijerya'da 120 milyon kişiye hizmet veren 600.000 hat vardı. Aylarca beklemek, binlerce dolar harcamak zorundaydınız. Bugün ise, 70 milyonun üzerinde hat var. Buna evrim demek biraz hafif kalır." Phuthuma Nhleko, MTN

2013 Yılında Elde Edilen
Ücret, Kira ve Menkul Kıymet Gelirlerinin Beyanı

İmdat TÜRKAY

Türk Gelir Vergisi Sisteminde gerçek kişilerin gelirleri, gelir vergisine tabidir. Gelir, bir gerçek kişinin bir takvim yılı içinde elde ettiği kazanç ve iratların safi tutarıdır. Gelir Vergisi Kanununda gelirin tanımı "kaynak teorisine" göre yapılmış ve gelir unsurları yedi başlık altında tek tek belirtilmiştir. Dolayısıyla, bir kazanç veya iradın gelir vergisine tabi olabilmesi için mutlaka Gelir Vergisi Kanununda sayılmış olması gerekmektedir. Kanunda sayılmayan gelirden gelir vergisi hesaplanması ve alınması mümkün değildir. Yedi gelir unsurunun vergilendirilmesinde ise her gelir unsurunun ayrı ayrı vergiye tabi tutulmasını benimseyen "Sedüler gelir vergisi" sistemi değil, tüm gelir unsurlarını birleştirilerek vergilendirmeyi esas alan "Üniter gelir vergisi" sistemi benimsenmiştir. Dolayısıyla, 2013 yılında yedi gelir unsurundan elde edilen ve beyan edilmesi gereken gelirler toplanacak ve Mart/2014 ayında Gelir Vergisi Beyannamesi ile beyan edilecektir. Tüm gelir unsurlarının toplamına ise artan oranlı vergi tarifesi uygulanarak gelir vergisi hesaplanacaktır.

Gelir Vergisi Kanununa göre, tam/dar mükellef gerçek kişiler yedi gelir unsuru ile ilgili olarak 2013 takvim yılı içinde elde ettikleri kazanç ve iratları için aksine bir yasal düzenleme olmadığı sürece Yıllık Gelir Vergisi Beyannamesi vermek zorundadırlar. Ancak, bu durumun istisnası olarak bazı gelirler için yıllık beyanname verilmesi ve diğer gelirler için verilecek beyannameye de bu gelirlerin dahil edilmesi söz konusu değildir. Tacirler, çiftçiler ve serbest meslek erbabları ticari, zirai ve mesleki faaliyetlerden kazanç elde etmemiş olsalar bile mutlaka yıllık beyanname vereceklerdir. Ayrıca, gelir vergisi mükellefi olan adi şirket ortakları, kollektif şirket ortakları ile adi komandit şirketlerin komandite ortakları da Yıllık Beyanname vermek zorundadırlar. Bu çalışmada, 2013 yılında elde edilen ücret geliri, mesken ve işyeri kira geliri ile menkul sermaye iratlarının (mevduat faizi, kar payı, alacak faizi, tahvil/hazine bonosu, eurobond ve off-shore faiz gelirleri gibi) 1-25 Mart/2014 ayında yıllık beyanname ile beyanı konusu incelenecektir.[1]

2. Ücret ve Ücret Kapsamında Elde Edilen Gelirlerin Beyanı

Gelir Vergisi Kanununa göre, yıllık beyanname ile beyan edilmesi gereken ücret gelirleri tevkifata tabi olan ve tevkifata tabi olmayan ücret gelirleri olarak ikiye ayrılmaktadır. Tek işverenden alınmış ve tevkif suretiyle vergilendirilmiş ücret gelirleri için tutarı ne olursa olsun yıllık beyanname verilmeyecek ve diğer gelir unsurları için yıllık beyanname verilmesi halinde de bu gelirler beyannameye dahil edilmeyecektir.

1 Bu çalışmada yapılan açıklamalar ve verilen örnekler Gelir Vergisi Kanununun 1, 21, 22, 23/14, 61, 62, 70, 73, 74, 75, 85, 86, 89, 92, 94, 95, 103, geçici 67. maddelerinde yer alan hükümler ile gelir unsurları hakkında yayımlanan Genel Tebliğler ve Sirküler çerçevesinde yapılmıştır.

2.1. Birden fazla işverenden elde edilen tevkifata tabi ücret gelirinin beyanı

Birden fazla işverenden ücret alan ücretli, birden sonraki işverenden aldığı ücret geliri toplamının 2013 yılı için 26.000 TL'yi aşmaması durumunda, tevkif suretiyle vergilendirilmiş ücretlerin tamamı için yıllık beyanname vermeyecektir. 2013 yılı için belirlenen 26.000 TL'nin aşılması halinde, birinci işverenden elde edilen ücret tutarı da dahil olmak üzere ücret gelirlerinin tamamı yıllık beyanname ile beyan edilecektir. Mükellefler, 16 No.lu Gelir Vergisi Sirkülerine göre birinci işvereni serbestçe kendileri seçebileceklerdir.

Örnek 1: Bayan (A), 2013 yılında üç ayrı işverenden toplam 100.000 TL ücret geliri elde etmiş ve ücret gelirlerinin tamamı yıl içinde tevkif suretiyle vergilendirilmiştir.

1. İşverenden alınan ücret	75.000 TL
2. İşverenden alınan ücret	20.000 TL
3. İşverenden alınan ücret	5.000 TL
Toplam ücret geliri	100.000 TL
Beyan edilmesi gereken tutar	Beyan yok

Ücretli, 75.000 TL ücret geliri elde ettiği işvereni birinci işveren olarak seçmesi durumunda; 1. işverenden sonraki 2 ve 3. işverenlerden elde ettiği ücret gelirleri olan 25.000 TL, 2013 yılı için belirlenen 26.000 TL'lik beyan sınırının altında kaldığından, ücretli birden fazla işverenden elde edilen ve tevkif suretiyle vergilendirilmiş olan toplam 100.000 TL ücret gelirleri için yıllık gelir vergisi beyannamesi vermeyecektir.

Örnek 2: Bay (B), 2013 yılında 3 ayrı işverenden toplam 170.000 TL ücret geliri elde etmiş ve ücret gelirlerinin tamamı yıl içinde tevkif suretiyle vergilendirilmiştir.

1. İşveren X A.Ş. (Genel Müdür)	100.000 TL
2. İşveren (Yönetim kurulu üyeliği)	50.000 TL
3. İşveren (Yönetim kurulu üyeliği)	20.000 TL
Toplam ücret geliri	170.000 TL
Beyan edilmesi gereken ücret tutarı	170.000 TL

Ücretli 1. işveren olarak 100.000 TL ücret geliri elde ettiği işvereni seçmiş olup; diğer işverenlerden elde ettiği ücret tutarı olan (50.000+20.000=) 70.000 TL, 2013 yılı için beyan sınırı olan 26.000 TL'yi geçtiğinden, 170.000 TL'lik ücret gelirinin tamamı beyan edilecek ve yıl içinde tevkif yoluyla kesilen vergiler ise hesaplanan vergiden mahsup edilecektir.

2.2. Tevkifata tabi olmayan ücret gelirinin beyanı

2013 yılında elde edilen ve tevkifata tabi tutulmayan ücret gelirleri, işveren sayısına ve ücret tutarına bakılmaksızın mutlaka yıllık beyanname ile beyan edilecektir. Ücretlerini yabancı bir memleketteki işverenden doğrudan doğruya alan hizmet erbabı ile istisnadan faydalanmayan yabancı elçilik ve konsolosluk memur ve hizmetlileri için tevkifat yapılmayacağından ücret gelirini elde edenler tarafından yıllık beyanname verilmesi gerekmektedir. Ancak, GVK'nın 23/14. maddesine göre; kanuni ve iş merkezi Türkiye'de bulunmayan dar mükellefiyete tabi işverenlerin Türki-

ye'deki irtibat bürolarında çalışan hizmet erbabına, işverenin Türkiye dışında elde ettiği kazançları üzerinden döviz olarak ödediği ücretler gelir vergisinden istisna edilmiş olduğundan, yıllık beyanname ile beyan edilmeyecektir. Öte yandan, 265 Seri No.lu Gelir Vergisi Genel Tebliğine göre, 2013 yılında tevkifata tabi tutulmamış ücret geliri elde eden ve asgari geçim indiriminden faydalanmak isteyen ücretlinin, "Aile Durumu Bildirimi"ni doldurarak yıllık beyannameye eklemesi gerekmektedir.

Örnek 3: Merkezi Japonya'da bulunan Firma, İstanbul'daki irtibat bürosunda çalışan ödevliye, firmanın Türkiye dışında elde ettiği kazançları üzerinden 2013 yılında 50.000 Dolar tevkifata tabi tutulmamış ücret ödemiştir. Ücretlinin elde ettiği ücret, döviz olarak ödendiğinden GVK'nın 23/14. maddesine göre gelir vergisinden istisna olduğundan, ödevli yıllık beyanname vermeyecektir. Ödenen ücret (TL) olarak ödenmiş olsaydı, istisnadan yararlanamayacak ve ücretli tevkifata tabi tutulmamış ücret gelirinin tamamını yıllık beyanname ile beyan edecekti.

3. Mesken ve İşyeri Kira Gelirlerinin Beyanı

Kira gelirine konu olan mal ve hakların sahipleri, mutasarrıfları, zilyetleri, irtifak ve intifa hakkı sahipleri ile kiralanmış bir mal veya hakkın kiraya verilmesi durumunda kiracıları belli şartlar çerçevesinde yıllık beyanname vermek zorundadırlar. 2013 Yılında kira gelirine konu mal ve haklardan elde edilen gelirin elde edilmiş sayılarak vergiye tabi tutulabilmesi için bu mal ve hakların kiralanması karşılında elde edilen kira gelirinin nakden veya ayni olarak tahsil edilmiş olması gerekmektedir. Kira gelirinin nakden değil de ayni olarak tahsil edilmesi halinde, tahsil edilen kira tutarının emsal bedeli ile paraya çevrilmesi gerekmektedir. Döviz cinsinden kiraya verme işlemlerinde tahsilatın yapıldığı tarihteki Merkez Bankası döviz alış kuru esas alınarak gayri safi hasılat belirlenmektedir. İlgili yılda tahsil edilen kira tutarının tespitinde, içinde bulunulan yıla geçmiş yıllara ait olarak tahsil edilen kira bedelleri, tahsil edildiği yılın hasılatı sayılmaktadır. Ancak, gelecek yıllara ait olup, peşin tahsil edilen kira bedelleri, ödemenin yapıldığı yılın değil, gelirin ilgili olduğu yılın hasılatı olarak kabul edilecektir.

Örnek 4: Ödevli, 1.1.2012 tarihinde meskenini kiraya vermiş ve 2012 yılına ait kira gelirini topluca 01.06.2013 tarihinde 15.000 TL olarak tahsil etmiştir. Ödevli, 2013 yılına ilişkin mesken kira geliri olarak ise toplam 20.000 TL tahsil etmiştir. Bu durumda, geçmiş yıl olan 2012 yılının kira geliri 2013 yılının geliri sayılacak ve toplam 35.000 TL'yi Mart/2014 ayında yıllık beyanname ile beyan edecektir. Mesken istisnası olarak da sadece 2013 yılı için geçerli olan 3.200 TL'lik istisnadan yararlanacaktır.

Örnek 5: Ödevli, 01.06.2013-31.05.2014 dönemini kapsamak üzere işyerini aylık 3.000 TL'ye kiraya vermiş ve bir yıllık kira bedeli olan 36.000 TL'yi Haziran/2013 ayında peşin tahsil etmiştir. Ödevli 2013 yılına isabet eden 7 aylık kira tutarı olan 21.000 TL'yi Mart/2014'de, 2014 yılına isabet eden 5 aylık kira tarı olan 15.000 TL'yi ise 2014 yılının geliri olarak Mart/2015'de beyan edecektir.

3.1. Mesken kira gelirinde 3.200 TL vergiden istisnadır

Binaların mesken (işyeri kiralamaları bu istisna kapsamı dışındadır) olarak kiraya verilmesi halinde 2013 yılı içinde elde edilen hasılatın 3.200 TL'si gelir vergisinden müstesnadır. Ticari, zirai veya mesleki kazancını yıllık beyanname ile bildirmek mecburiyetinde olanlar mesken istisnasından faydalanamazlar. Belirlenen bu istisna haddinin üzerinde hasılat elde edilip beyan edilmemesi veya eksik beyan edilmesi halinde, bu istisnadan yararlanılması mümkün değildir. 2013 yılında mesken kira geliri elde eden kişilerden, belirlenen istisna tutarı olan 3.200 TL'nin altında kira geliri olanlar yıllık gelir vergisi beyannamesi vermeyecektir. Belirlenen 3.200 TL'lik istisna tutarının üzerinde mesken kira geliri elde edilmesi halinde ise yıllık beyanname verilmesi gerekmekte, ancak beyan edilen kira gelirinden istisna tutarının düşülmesi gerekmektedir. Mesken ve işyeri kira gelirinin birlikte elde edilip beyan edilmesi halinde ise, istisna sadece mesken kira gelirine uygulanacaktır.

Örnek 6: Ödevli, 2013 yılında aylık 500 TL olarak kiraya verdiği konutundan toplam 6.000 TL kira geliri elde etmiştir. Ödevlinin konut kira geliri tutarı 3.200 TL'lik istisna tutarının üzerinde olduğundan yıllık beyanname ile beyan edilecektir. Beyannamede toplam hasılattan istisna tutarı ve gider indirimi düşülerek vergilendirme yapılacaktır.

Bir konuta birden fazla kişinin ortak olması halinde, bu konuttan elde edilen kira gelirlerinin vergilendirilmesinde, her bir ortak için istisna ayrı ayrı uygulanacaktır. Mirasın paylaşılmamış olması halinde, her bir mirasçı istisnadan ayrı ayrı yararlanacaktır. Bir mükellefin birden fazla konuttan kira geliri elde etmesi halinde, istisna kira gelirleri toplamına bir defa uygulanacaktır.

Örnek 7: 2013 yılında eşlerin 1/2 hisseli olarak sahip oldukları meskenden yıllık 24.000 TL kira geliri elde edilmesi halinde; her iki eşte kendi hisselerine isabet eden 12.000 TL kira gelirini beyan edecek ve ayrı ayrı 3.200 TL'lik mesken istisnasından yararlanacaklardır.

Örnek 8: Ödevli, 2013 yılında üç adet dairesini konut olarak kiraya vermiş ve yıllık 15.000 TL, 12.000 TL ve 6.000 TL kira geliri elde etmiştir. Ödevli, üç konuttan elde ettiği toplam kira geliri olan 33.000 TL'yi beyan edecek ve mesken istisnası 3.200 TL olarak bir defa uygulanacaktır.

3.2. Kira gelirlerinde emsal kira bedeli esası

Kira bedelinin hiç olmaması veya düşük olması halinde, "emsal kira bedeli" esas alınmaktadır. Buna göre, gayrimenkulün bedelsiz olarak başkalarının kullanımına bırakılması ve kiraya verilen gayrimenkulün kira bedelinin emsal kira bedelinden düşük olması hallerinde emsal kira bedeli esası uygulanır. Kiraya verilen bina ve arazilerde emsal kira bedeli, varsa yetkili özel makamlarca veya mahkemelerce saptanmış kira bedelidir. O bina ya da arazi için kira takdiri veya tespiti yapılmamışsa; emsal kira bedeli, emlak vergisi değerinin %5'idir. Bina veya arazi dışında kalan mal ve haklarda emsal kira bedeli, bunların maliyet bedelinin %10'udur. Bu bedel bilinmiyorsa, 213 sayılı Vergi Usul Kanununun servetlerin değerlemesi hakkındaki hükümlerine göre belli edilen değerlerinin %10'udur. Ancak, GVK'nın 73. maddesinde sayılan hallerde emsal kira bedeli esası uygulanmayacaktır.

Örnek 9: Kişi emlak vergisi değeri 200.000 TL olan bir apartman dairesini 2013 yılında bedelsiz olarak arkadaşının kullanımına bırakmıştır. Ödevli, kira geliri elde etmediği halde, hesaplanan emsal kira bedeli (200.000X%5=) olan 10.000 TL'nin yıllık beyanname ile beyan edilmesi gerekmektedir.

3.3. Kira gelirinden indirilecek giderler

Götürü gider yöntemini seçen mükellefler, kira gelirlerinden istisna tutarını düştükten sonra kalan tutarın %25'i oranındaki götürü gideri gerçek giderlere karşılık olmak üzere indirebilirler. Götürü veya gerçek gider yönteminin seçimi, taşınmaz malların tümü için yapılır. Bunlardan bir kısmı için gerçek gider, diğer kısmı için götürü gider yöntemi seçilemez. Gerçek gider yöntemini seçen mükellefler ise, Gelir Vergisi Kanununda sayılan giderleri brüt kira geliri tutarından (mesken istisnası tutarına isabet eden giderler hariç) indirilebilirler. Gerçek gider yönteminin seçilmesi ve mesken kira gelirlerine uygulanan istisnadan yararlanılması durumda, gerçek gider tutarının istisnaya isabet eden kısmı, gayri safi hasılattan indirilemeyecektir.

Örnek 10: Meskenini konut olarak kiraya veren kişi 2013 yılında 24.000 TL kira geliri elde etmiştir. Götürü gider yöntemini seçen mükellefin vergiye tabi geliri şöyle bulunacaktır.

Gayrisafi İrat Toplamı	24.000 TL
Vergiden İstisna Tutar	3.200 TL
Kalan (24.000-3.200=)	20.800 TL
%25 Götürü Gider (20.800X%25)	5.200 TL
Vergiye Tabi Gelir (20.800-5.200=)	15.600 TL

Gerçek gider yöntemini seçen mükellefler ise, brüt kira geliri tutarından (mesken istisnası tutarına isabet eden giderler hariç) GVK'nın 74. maddesinde yazılı olan kiraya veren tarafından gayrimenkul için ödenen aydınlatma, ısıtma, su ve asansör giderleri; kiraya verilen malların idaresi için yapılan ve gayrimenkulün önemi ile orantılı olan idare giderleri; kiraya verilen mal ve haklara ait sigorta giderleri; kiraya verilen mal ve haklar dolayısıyla yapılan ve bunlara harcanan borçların faiz giderleri ile konut olarak kiraya verilen bir adet gayrimenkulün iktisap yılından itibaren 5 yıl süre ile iktisap bedelinin %5'i (İktisap bedelinin %5'i tutarındaki bu

indirim, sadece ilgili gayrimenkule ait hasılata uygulanacak, indirilmeyen kısım gider fazlalığı sayılmayacaktır.); kiraya verilen mal ve haklar için ödenen vergi, resim, harç ve şerefiyelerle kiraya veren tarafından belediyelere ödenen harcamalara katılma payları; amortismanlar; kiraya veren tarafından kiraya verilen gayrimenkul için yapılan onarım giderleri ile bakım ve idame giderleri; kira ile tuttukları mal ve hakları kiraya verenlerin ödedikleri kiralar ve diğer gerçek giderler; sahibi bulundukları konutları kiraya verenlerin kira ile oturdukları konut veya lojmanların kira bedeli; kiraya verilen mal ve haklarla ilgili olarak sözleşmeye, kanuna veya ilama istinaden ödenen zarar, ziyan ve tazminatları gider olarak indirebilirler.

Örnek 11: Ödevli 01.01.2013 tarihinde meskenini aylık 2.000 TL'ye kiraya vermiş ve yıllık 24.000 TL kira bedeli tahsil etmiştir. Ödevli meskeni ile ilgili olarak 7.000 TL gerçek gider (asansör ve sigorta gideri) yapmıştır. Mükellefin gerçek gider yöntemini seçmesi durumunda, vergiden istisna edilecek 3.200 TL'ye isabet eden giderlerin hasılattan gider olarak indirilmemesi ve sadece vergiye tabi hasılata isabet eden giderlerin indirilmesi gerekir. Vergiye tabi hasılata isabet eden gider aşağıdaki formüle göre hesaplanacaktır.

Gayrisafi İrat Toplamı (2.000X12=)	24.000 TL
Vergiden İstisna Tutar	3.200 TL
Kalan (24.000-3.200=)	20.800 TL
İndirilecek gerçek gider tutarı	6.066 TL
Vergiye Tabi Gelir (20.800-6.066=)	14.734 TL

Vergiye Tabi Hasılat=Toplam Hasılat–Mesken Kira Geliri İstisnası (24.000-3.200=) 20.800 TL olacak ve İndirilebilecek Gider=(Toplam GiderXVergiye Tabi Hasılat)/Toplam Hasılat (7.000X20.800/24.000=) 6.066 TL olacaktır. Bu durumda, 7.000 TL gerçek giderin mesken istisnasına isabet eden tutarı olan 934 TL indirilemeyecektir.

3.4. Mesken ve/veya işyeri kira gelirinde beyanname verme sınırı

Tam mükellef gerçek kişiler, vergi tevkifatına tabi tutulmuş gayrimenkul sermaye iratları için (işyeri kirası gibi) 2013 yılı için beyan sınırı olan 26.000 TL'yi aşması halinde beyanname vereceklerdir. Tevkif yoluyla vergilendirilmemiş mesken (konut) kira gelirinde ise 2013 yılı için istisna tutarı olan 3.200 TL'nin aşılması halinde beyanname verilecektir. 16 No.lu Gelir Vergisi Sirkülerine göre, konut kira geliri ile vergi tevkifatına tabi tutulmuş işyeri kira gelirinin birlikte elde edilmesi halinde, 2013 yılı için 26.000 TL'lik haddin hesabında; konut kira geliri için istisna tutarı düşüldükten sonra kalan tutar ile tevkifata tabi tutulmuş kira gelirinin brüt tutarının toplamı dikkate alınacaktır.

Örnek 12: 2013 yılında dairesini aylık 250 TL'ye kiraya veren kişi, yıllık toplam 3.000 TL kira geliri elde etmiştir. Mesken kira geliri tutarı 3.200 TL'lik istisna tutarının altında olduğundan beyanname verilmeyecektir.

Örnek 13: Ödevli, 2013 yılında aylık 700 TL'den kiraya verdiği konutundan 8.400 TL kira geliri elde etmiştir. Konut kira geliri tutarı 3.200 TL'lik istisna tutarını aştığından yıllık beyanname verilecek ve istisna tutarı da düşülecektir.

Örnek 14: 2013 yılında aylık 2.000 TL'den işyerini bir şirkete kiraya veren ödevli, yıllık 24.000 TL tamamı tevkif yoluyla vergilendirilmiş işyeri kira geliri elde etmiştir. Bu tutar,

26.000 TL'lik beyanname verme sınırının altında kaldığından yıllık beyannameyle beyan edilmeyecektir.

Örnek 15: Ödevli, 2013 yılında aylık 5.000 TL'den işyerini bir şirkete kiraya vermiş ve tahsil ettiği yıllık 60.000 TL işyeri kira geliri üzerinden yıl içinde 12.000 TL tevkifat yapılmıştır. İşyeri kira tutarı 26.000 TL'lik beyanname verme sınırını aştığından, 60.000 TL'nin tamamı yıllık beyannameyle beyan edilecek ve yıl içinde tevkif suretiyle ödenen 12.000 TL ise hesaplanan vergiden mahsup edilecektir.

Örnek 16: 2013 yılında tevkif yoluyla vergilendirilmiş 24.000 TL işyeri kira geliri ve 10.000 TL mesken kira geliri elde eden ödevlinin; mesken kira gelirinin istisnayı aşan tutarı (10.000-3.200=6.800) ile işyeri kira geliri toplamı olan (24.000+6.800=) 30.800 TL; beyan sınırı olan 26.000 TL'yi aştığından, tevkifatlı işyeri kira geliri ve konut kira geliri birlikte beyan edilecek, tevkif yoluyla yıl içinde kesilen vergi ise mahsup edilecektir.

3.5. Tevkifata ve istisna uygulamasına konu olmayan kira gelirinin beyanı

2013 yılı içinde elde edilen ve toplamı 1.390 TL'yi aşmayan tevkifat ve istisna uygulamasına konu olmayan menkul ve gayrimenkul sermaye iratları için yıllık beyanname verilmeyecektir. Tevkifat ve istisna uygulanmayan işyeri kira gelirleri de bu kapsamda bulunmaktadır. Bu tutarı aşmayan kira geliri, diğer gelirler nedeniyle verilecek beyannameye dahil edilmeyecektir.

Örnek 17: 2013 yılında işyerini basit usulde vergilendirilen bir mükellefe kiralayan kişi toplam 1.300 TL işyeri kira geliri elde etmiştir. Basit usulde vergilendirilen mükellef işyeri kirasını öderken tevkifat yapamaz ve bu kira gelirine mesken istisnası da uygulanamaz. Dolayısıyla, 2013 yılı için belirlenen beyanname verme sınırı olan 1.390 TL'yi aşmadığından, beyanname verilmeyecektir.

4. Menkul Sermaye İratlarının Beyanı

Sahibinin ticari, zirai veya mesleki faaliyeti dışında nakdi sermaye veya para ile temsil edilen değerlerden oluşan sermaye dolayısıyla elde edilen kar payı, faiz, kira ve benzeri iratlar menkul sermaye iradıdır. Kaynağı ne olursa olsun kar payı, iştirak hissesi kazançları, Devlet tahvili ve Hazine bonosu faizleri, alacak faizi, mevduat faizi ve repo geliri menkul sermaye iradı sayılan gelirlerdendir. Gerçek kişilerce 2013 yılında elde edilen menkul sermaye iratlarının bir kısmı tevkifata tabi tutulduğu için beyan edilmez, bir kısmı ise tevkifatlı olmakla beraber 26.000 TL'yi aşması halinde beyan edilir; bir kısmı da vergi kesintisine tabi olmadıkları için 1.390 TL'yi aşması halinde beyan edilmektedir.

4.1. Hiçbir şekilde beyan edilmeyecek menkul sermaye iratları

GVK'nın geçici 67. maddesi kapsamında vergi kesintisine tabi tutulmuş olan mevduat faizleri, Özel Finans Kurumlarınca kar ve zarara katılma hesabı karşılığında ödenen kar payları ve repo kazançları; tüzel kişiliği haiz emekli sandıkları, yardım sandıkları ile emeklilik ve sigorta şirketleri tarafından yapılan ödemeler; kurumlar vergisi mükelleflerince 31.12.1998 ve daha önceki tarihlerde sona eren hesap dönemlerinde elde edilen kazançların dağıtımı halinde, gerçek kişilerce elde edilen kar payları ile kurumların karlarını sermayeye eklemek suretiyle gerçekleştirdikleri kar dağıtım işlemlerinde gerçek kişi ortaklarca elde edilen kar payları bu kapsamdadır.

4.2. 26.000 TL'lik tutarı aşması halinde beyan edilecek menkul sermaye iratları

2013 yılında 01.01.2006 tarihinden önce ihraç edilmiş olan her çeşit tahvil ve hazine bonosu faizleri ile Toplu Konut İdaresi, Kamu Ortaklığı İdaresi ve Özelleştirme İdaresince çıkarılan menkul kıymetler ve varlık kiralama şirketleri tarafından ihraç edilen kira sertifikalarından sağlanan gelirler ile tam mükellef kurumlardan elde edilen kar paylarından elde edilen menkul sermaye iradının 26.000 TL'yi aşması halinde bu gelirlerin tamamı yıllık beyanname ile beyan edilecektir. Menkul sermaye iratları toplamının 26.000 TL'yi aşıp aşmadığının tespitinde, indirim oranı ve istisna uygulanabilecek menkul sermaye iratlarının, indirim oranı ve istisna uygulandıktan sonra kalan kısımları dikkate alınacaktır.

4.3. Tevkifat ve istisnaya konu olamayan (1.390 TL) menkul sermaye iratlarının beyanı

Türkiye'de vergi kesintisine ve istisna uygulanmasına konu olmayan kıyı bankacılığından elde edilen off-shore faiz gelirleri; hisse senetleri ve tahvillerin vadesi gelmemiş kuponlarının satışından elde edilen bedeller (01.01.2006 tarihinden önce ihraç/iktisap edilenler); iştirak hisselerinin sahibi adına henüz tahakkuk etmemiş kar paylarının devir ve temliki karşılığında alınan para ve ayınlar; her çeşit senetlerin iskonto edilmesi karşılığında alınan iskonto bedelleri; yurt dışından elde edilen diğer menkul sermaye iratları (faiz,

repo, kar payı v.b.) ve her çeşit alacak faizleri toplamının 1.390 TL'lik tutarı aşması halinde yıllık beyanname ile beyan edilecektir. Menkul sermaye iradı olarak elde edilen bu gelirler 1.390 TL'yi aşıyorsa, elde edilen gelirin tamamı beyan edilecektir.

Örnek 18: 2013 yılında 1.300 TL alacak faizi elde edilmesi durumunda; vergi kesintisine ve istisna uygulanmasına konu olmayan alacak faizi toplamı 2013 yılı için belirlenen 1.390 TL'lik beyanname verme sınırını aşmadığından beyan edilmeyecektir.

Off-Shore Hesapları Faizinde Beyanname Verme Sınırı: Yurtdışındaki Off-Shore hesaplarından elde faizler, Türkiye'deki fazi gelirleri gibi stopaja tabi olmadığı için, Türkiye'de beyan edilmesi gerekiyor. Ancak, 2013 yılında, off-shore bir ülkedeki banka hesabından faiz geliri elde edilmesi ve yıllık faiz gelirinin 1.390 TL'yi aşmaması durumunda beyanname verilmeyecek. Yurtdışındaki Off-Shore hesaplarından elde faizler 1.390 TL'yi aşması durumunda, tamamı için beyanname verilecektir.

Örnek 19: 2013 yılında kıyı bankacılığından 15.000 TL faiz geliri ve 1.000 TL alacak faizi elde edilmesi halinde; Türkiye'de vergi kesintisine ve istisna uygulanmasına konu olmayan off-shore faiz geliri ile alacak faizi toplamı olan 16.000 TL, 2013 yılı için belirlenen 1.390 TL'lik beyanname verme sınırını aştığından tamamı beyan edilecektir.

4.4. İndirim oranı uygulanarak beyan edilecek menkul sermaye iratları

Gelir Vergisi Kanununda bazı menkul sermaye iratlarının enflasyondan arındırıldıktan sonra kalan tutarlarının vergilendirilmesi öngörülmüştür. İndirim oranı 2013 yılı için 285 Seri No.lu Gelir Vergisi Genel Tebliği ile %53,11 olarak belirlenmiştir. 2013 takvim yılında elde edilen menkul sermaye iratlarından, 01.01.2006 tarihinden önce ihraç edilmiş olan ve GVK'nın 75/5. maddesinde sayılan her nevi tahvil ve Hazine bonosu faizleri ile Toplu Konut İdaresi, Kamu Ortaklığı İdaresi ve Özelleştirme İdaresince çıkarılan menkul kıymetlerden sağlanan gelirler indirim oranı uygulanmak suretiyle beyan edilecektir. 01.01.2006 tarihinden önce ihraç edilmiş olan, Devlet tahvili ve Hazine bonosu faiz gelirlerinde gelir vergisi tevkifat oranı %0 olup, oranın sıfır olması bu gelirlerin tevkifata tabi olma özelliğini etkilememektedir. Devlet tahvili ve Hazine bonolarında sıfır olan tevkifat oranı, özel sektör tahvillerinden elde edilen faiz gelirlerinde %10 olarak uygulanmaktadır. Beyanname verme sınırı olan 26.000 TL'nin hesabında, indirim oranı uygulanabilecek menkul sermaye iradı tutarı, indirim oranı uygulandıktan sonra kalan kısım itibariyle dikkate alınacaktır. Bu durumda, başkaca beyanı gereken gelirlerin bulunmaması halinde, indirim oranı uygulamasından yararlanabilecek menkul sermaye iradından, gayri safi tutarları toplamı 55.448,92 TL'yi aşmayan tutarlar için yıllık beyanname verilmeyecektir. Çünkü, bu tutara indirim oranı uygulandıktan sonra kalan tutar olan [55.448,92-(55.448,92X%53,11)=] 26.000 TL beyanname verme sınırına denk gelmektedir.

4.5. Devlet tahvili ve hazine bonosu faiz geliri (TL cinsinden)

01.01.2006 tarihinden önce ihraç edilen Devlet tahvili ve Hazine bonosu faiz gelirleri (TL cinsinden), %53,11 oranında indirim uygulandıktan sonra kalan tutar 2013 yılı için 26.000 TL'yi aşıyorsa beyan edilecektir. 01.01.2006 tarihinden sonra ihraç edilen Devlet tahvili ve Hazine bonolarının faiz gelirleri (TL cinsinden) ise GVK'nın geçici 67. madde kapsamında vergi kesintisine tabi tutulmuş olduğundan, tutarı ne olursa olsun beyan edilmeyeceklerdir.

Örnek 20: Ödevli, 2013 yılında 01.01.2006 tarihinden önce TL cinsinden ihraç edilmiş olan Devlet tahvilinden brüt 100.000 TL tutarında faiz geliri elde etmiştir. Elde edilen Devlet tahvili faiz gelirine indirim oranı uygulandıktan sonra kalan tutar [100.000 TL–(100.000 TLX%53,11=) 53.110]=46.890 TL olmaktadır. Devlet tahvili faiz geliri sıfır oranda vergi kesintisine tabidir. Söz konusu tahvilden elde edilen faiz geliri beyan sınırı olan 26.000 TL'yi aştığından tamamı beyan edilecektir.

4.6. Devlet tahvili ve hazine bonosu faiz geliri (dövize, altına veya başka bir değere endeksli)

01.01.2006 tarihinden önce ihraç edilen Devlet tahvili ve Hazine bonosu faiz gelirlerine (dövize, altına veya başka bir değere endeksli), indirim oranı uygulanmayacak olup, toplam tutarı 26.000 TL'yi aşıyorsa beyan edilecektir. 01.01.2006 tarihinden sonra ihraç edilen Devlet tahvili ve Hazine bonolarının faiz gelirleri (dövize, altına veya başka bir değere endeksli) ise GVK'nın geçici 67. madde kapsamında vergi kesintisine tabi tutulmuş olduğundan, beyan edilmeyecektir.

Örnek 21: Ödevli, 2013 yılında, 01.01.2006 tarihinden önce ihraç edilmiş olan döviz cinsinden Devlet tahvilinden 75.000 TL faiz geliri edinmiştir. Döviz cinsinden Devlet tahvilinden

kaynaklanan faiz gelirine indirim oranı uygulanmayacaktır. Döviz cinsinden ihraç edilmiş Devlet tahvili faiz geliri, sıfır oranında vergi kesintisine tabi olduğundan ve elde edilen faiz geliri 2013 yılı beyan sınırı olan 26.000 TL'yi aştığından söz konusu gelirin tamamı beyan edilecektir.

4.7. Eurobond faiz gelirleri

Eurobond, dış borçlanma kapsamında çıkarılan menkul kıymet olup, yabancı para cinsinden ihraç edilen uzun vadeli borçlanma aracıdır. Vergi uygulaması bakımından da Devlet tahvili ve Hazine bonosu gibi değerlendirilmekle birlikte Eurobondlar GVK'nın geçici 67. madde kapsamında değildir. Dolayısıyla, 2013 yılında elde edilen ve 26.000 TL'yi aşan Eurobond faiz gelirleri yıllık beyanname ile beyan edilecektir.

4.8. Özel sektör tahvilleri ve kira sertifikalarından elde edilen gelirler

GVK'nın 94. maddesine göre, tam mükellef kurumlar tarafından yurtdışında ihraç edilen tahviller ile tam mükellef varlık kiralama şirketleri tarafından yurtdışında ihraç edilen kira sertifikalarından elde edilen gelirler %0 ila %10 arasında vadeye göre değişen oranlarda; 01.01.2006 tarihinden önce ihracı gerçekleştirilen diğer özel sektör tahvillerinden elde edilen faiz gelirleri ise %10 oranında tevkifata tabi tutulmaktadır. 2013 yılında elde edilen ve 26.000 TL'yi aşan söz konusu faiz gelirleri beyan edilecektir. Yurtiçinde ihraç edilen kira sertifikaları dahil olmak üzere 01.01.2006 tarihinden sonra ihraç edilen tüm özel sektör tahvillerinden elde edilen faiz gelirleri ise GVK'nın geçici 67. madde kapsamında tevkifata tabi olduğundan, bu gelirler için beyanname verilmeyecektir.

4.9. Kar paylarının (temettü) vergilendirilmesi

Gelir Vergisi Kanununda sayılan ve gerçek kişilerce tam mükellef kurumlardan elde edilen kar payı sayılan gelirler; her nev'i hisse senetlerinin kar payları, iştirak hisselerinden doğan kazançlar ve kurumların idare meclisi başkan ve üyelerine verilen kar paylarıdır. Tam mükellef kurumlardan elde edilen söz konusu kar paylarının yarısı GVK'nın 22. maddesine göre gelir vergisinden istisna olup, kalan tutar vergiye tabi gelir olarak dikkate alınacaktır. Beyana tabi başka gelirlerin bulunmaması halinde, istisna sonrası tutar 2013 yılı için beyanname verme sınırı olan 26.000 TL'yi aşıyor ise beyan edilecektir. Beyan edilen tutar üzerinden hesaplanan gelir vergisinden, kurum bünyesinde karın dağıtımı aşamasında yapılan vergi kesintisinin tamamı (istisnaya isabet eden kısım dahil) mahsup edilecek olup, mahsup sonrası kalan tutar genel hükümler çerçevesinde red ve iade edilecektir.

Örnek 22: Ödevli, 2013 yılında tam mükellef bir kurumdan olan brüt 100.000 TL tutarında kar payı elde etmiştir. Kar payından kurum bünyesinde 15.000 TL (%15 nispetinde) vergi kesintisi yapılmıştır. Kar payının yarısı olan 50.000 TL gelir vergisinden istisna olup, kalan yarısı olan 50.000 TL, beyan sınırı olan 26.000 TL'yi aştığı için beyan edilecektir. Kurum bünyesinde yapılan vergi kesintisinin tamamı hesaplanan vergiden mahsup edilecektir. Bu durumda, vergi şöyle hesaplanacaktır.

Kar payı (temettü geliri)	100.000 TL
İstisna tutarı (200.000 X 1/2=)	50.000 TL
Kalan tutar (100.000-50.000=)	50.000 TL
Hesaplanan gelir vergisi	11.145 TL
Mahsup edilecek gelir vergisi	15.000 TL
Ödenecek gelir vergisi	Yok
İade edilecek gelir vergisi	3.855 TL

Örnek 23: Kişi, 2013 yılında brüt 50.000 TL tam mükellef bir kurumdan kar payı elde etmiştir. Elde edilen kar payı vergi kesintisine tabi tutulmuş olup, kar payının yarısı gelir vergisinden istisna olup, kalan yarısı olan 25.000 TL ise GVK'nın 86/1-c maddesi gereğince 26.000 TL'lik beyanname verme sınırını aşmadığından beyan edilmeyecektir.

5. Ücret, Menkul ve Gayrimenkul Sermaye İradının Birlikte Beyanı

GVK'nın 86/1-c maddesine göre 2013 yılı için beyanname verme sınırı olan 26.000 TL'yi aşmayan Türkiye'de tevkifata tâbi tutulmuş olan; birden fazla işverenden elde edilen ücret, menkul sermaye iratları ve gayrimenkul sermaye iratları için yıllık beyanname verilmeyecek ve diğer gelirler için beyanname verilse dahi bu gelirler beyannameye dahil edilmeyecektir. Bu hükmün uygulanmasında, öncelikle ücret gelirlerinin kendi içinde değerlendirilmesi gerekmektedir.

Örnek 24: Ödevli, 2013 yılında aşağıdaki tutarlarda ücret, menkul ve gayrimenkul sermaye iradı elde etmiştir. 2013 yılı için indirim oranı %53,11'dir. Ödevlinin beyan edilecek başka bir geliri olmadığını varsaydığımızda, beyan edilecek gelir tutarı şöyle hesaplanacaktır.

1. İşverenden alınan ücret (tevkifatlı)	80.000 TL
2. İşverenden alınan ücret (tevkifatlı)	40.000 TL
Yurtdışından tevkifatsız ücret geliri (TL olarak)	15.000 TL
Beyan edilecek ücret geliri tutarı	*135.000 TL*
Mevduat faizi (tevkifatlı)	100.000 TL
Repo geliri (tevkifatlı)	50.000 TL
Özel Finans Kurumundan (Katılım Bankası) elde edilen Kar Payı (tevkifatlı)	75.000 TL
1.1.2006 tarihinden sonra ihraç edilen Hazine bonosu faiz geliri (TL cinsinden-tevkifatlı)	60.000 TL
01.01.2006 tarihinden önce ihraç edilen Devlet tahvili faiz gelirleri (TL cinsinden) -Elde edilen Devlet tahvili faiz gelirine indirim oranı uygulandıktan sonra kalan tutar [200.000–(200.000X%53,11)]=93.780 TL	200.000 TL
01.01.2006 tarihinden önce Devlet tahvil faiz geliri (Döviz cinsinden)	40.000 TL
(X) A.Ş. hisse senedi kar payı (brüt)-tevkifatlı -Kar payının yarısı gelir vergisinden istisna olup, kalan yarısı 80.000 TL beyan edilecektir.	160.000 TL
Kıyı bankacılığından (off-shore bankacılık) elde edilen faiz geliri (tevkifatsız)	15.000 TL
Alacak faizi (tevkifatsız)	1.000 TL
Beyan edilecek menkul sermaye iradı	*229.780 TL*
Tevkifatlı işyeri kira geliri (Brüt)	20.000 TL
Mesken kira geliri	15.000 TL
Beyan edilecek gayrimenkul sermaye iradı	*35.000 TL*
Beyan edilecek toplam gelir tutarı	*399.780 TL*

-Ödevli, yurtdışından elde ettiği tevkifatsız ücret geliri olan 15.000 TL ile tevkifata tabi olan 1. işveren hariç diğer işverenden elde ettiği 40.000 TL'lik ücret toplamı, 2013 yılı için beyan sınırı olan 26.000 TL'yi aştığından, ücret gelirlerinin tamamı olan 135.000 TL'yi beyan edecektir.

-Mevduat faizi geliri, repo geliri, Özel Finans Kurumundan elde edilen kar payı ve 1.1.2006 tarihinden sonra ihraç edilen Hazine bonosu faiz geliri toplamı olan 285.000 TL, GVK'nın geçici 67. maddesine göre tevkifata tabi olduğundan beyan edilmeyecektir.

-01.01.2006 tarihinden önce ihraç edilmiş olan Devlet tahvilinden brüt 200.000 TL tutarında faiz geliri elde etmiştir. Elde edilen Devlet tahvili faiz gelirine indirim oranı uygulandıktan sonra kalan tutar [200.000 TL–(200.000 TLX%53,11)]=93.780 TL olup, bu tutar beyan sınırı olan 26.000 TL'yi aştığından beyan edilecektir.

-40.000 TL Devlet tahvili faiz geliri döviz cinsinden olduğundan indirim oranı uygulanmayacak olup, toplamı 26.000 TL olan beyan sınırını aştığı için tamamı beyan edilecektir.

-Ödevli, tam mükellef bir kurumdan brüt 160.000 TL tutarında kar payı elde etmiştir. Elde edilen kar payı kurum bünyesinde 2013 yılında %15 nispetinde vergi kesintisine tabi tutulmuş olup, bu tutar 24.000 TL'dir. Kar payının yarısı gelir vergisinden istisna olup, kalan yarısı 80.000 TL'dir. Bu tutar beyan sınırı olan 26.000 TL'yi aştığı için beyan edilecektir. Kurum bünyesinde yapılmış olan vergi kesintisinin tamamı hesaplanan vergiden mahsup edilecektir.

-GVK'nın 86/1-d maddesine göre tevkifat ve istisna uygulamasına tabi olmayan menkul sermaye iratları olan 1.000 TL alacak faizi ve 15.000 TL kıyı bankacılığından (off-shore) elde edilen faiz geliri toplamı olan 16.000 TL, 2013 yılı için beyanname verme sınırı olan 1.390 TL'yi aşması nedeniyle tamamı beyan edilecektir.

-Mesken kira geliri tutarı olan 15.000 TL, 3.200 TL'lik istisna tutarını aştığından beyan edilecektir. Tevkifata tabi tutulmuş işyeri kira geliri olan 20.000 TL ise, mesken kira geliri, ücret ve diğer menkul sermaye iradı gelirleriyle birlikte toplandığında beyan sınırı olan 26.000 TL'yi aştığından beyannameye dahil edilecektir. Ödevli GVK'nın 21. maddesi gereğince, beyanı gerekip gerekmediğine bakılmaksızın ayrı ayrı veya birlikte elde edilen ücret, menkul ve gayrimenkul sermaye iradı ile diğer kazanç ve iratlarının gayri safi tutarları toplamı vergi tarifesinin 3. diliminde ücret gelirleri için 2013 yılı için belirlenen 94.000 TL'yi aştığından mesken istisnasından yararlanamaz.

Buna göre, 2013 yılında elde edilen ücret, menkul ve gayrimenkul sermaye iratlarının yıllık beyannamede toplanması sonucunda beyan edilecek gelir tutarı (135.000+229.780+35.000=) 399.780 TL olmaktadır. Beyannamede hesaplanan gelir vergisinden, beyannameye dahil edilen gelir unsurlarından yıl içinde yapılan tevkifatların mahsup edilmesi gerekmektedir. Ayrıca, GVK'nın 89. maddesinde yer alan indirimlerin olması halinde beyannameden indirim konusu yapılacaktır.

6. Yıllık Beyannameden Yapılacak İndirimler

Yıllık beyanname ile beyan edilecek yedi gelir unsurunun toplamından indirim konusu yapılacak hususlar GVK'nın 89. maddesinde ve kendi özel kanunlarında belirtilmiştir. Gelir vergisi matrahının tespitinde beyannamede bildirilecek gelirlerden aşağıda belirtilen indirimlerin yapılabilmesi için beyana tabi bir gelirin bulunması ve yapılacak indirimlerin ilgili mevzuatta belirtilen şartları taşıması gerekmektedir. Aşağıda konumuz olan ücret, menkul ve gayrimenkul sermaye iratlarına ilişkin yıllık beyannamede indirim konusu yapılabilecek hususlar yer almaktadır.

1. Hayat ve şahıs sigorta primleri: Yıllık beyannamede indirilecek şahıs/hayat sigorta primleri; mükellefin şahsına, eşine ve küçük çocuklarına ait birikim priminin alındığı hayat sigortalarına ödenen primlerin %50'si ile ölüm, kaza, hastalık, sağlık, sakatlık, analık, doğum ve tahsil gibi şahıs sigorta primlerinin %100'ünden oluşmaktadır. İndirim konusu yapılacak primlerin toplamı, beyan edilen gelirin %15'ini ve yıllık olarak asgari ücretin yıllık brüt tutarını aşamayacaktır.

2. Eğitim ve sağlık harcamaları: Beyan edilen gelirin %10'unu aşmaması, Türkiye'de yapılması ve gelir veya kurumlar vergisi mükellefiyeti bulunan gerçek veya tüzel kişilerden alınacak belgelerle tevsik edilmesi şartıyla, mükellefin kendisi, eşi ve küçük çocuklarına ilişkin olarak yapılan eğitim ve sağlık harcamaları. "Küçük çocuk" tabiri, mükellefle birlikte oturan veya mükellef tarafından bakılan (nafaka verilenler, evlat edinilenler ile ana veya babasını kaybetmiş torunlardan mükellefle birlikte oturanlar dâhil) 18 yaşını veya tahsilde olup 25 yaşını doldurmamış çocukları ifade etmektedir.

3. Bağış ve yardımlar:

-Tamamı indirim konusu yapılan bağış ve yardımlar (Örneğin, fakirlere yardım amacıyla gıda bankacılığı faaliyetinde bulunan dernek ve vakıflara Maliye Bakanlığınca belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde bağışlanan gıda, temizlik, giyecek ve yakacak maddelerinin maliyet bedelinin tamamı.)

-Belli sınırlar dahilinde indirilecek bağış ve yardımlar (Örneğin, genel ve özel bütçeli kamu idareleri, il özel idareleri, belediyeler, köyler ile kamu yararına çalışan dernekler ve Bakanlar Kurulunca vergi muafiyeti tanınan vakıflara yıllık toplamı beyan edilecek gelirin % 5'ini (kalkınmada öncelikli yöreler için % 10'unu) aşmamak üzere, makbuz karşılığında yapılan bağış ve yardımlar.)

-Doğal afetler ile ilgili ayni ve nakdi bağışlar, (Bakanlar kurulunca yardım kararı alınan doğal afetler dolayısıyla Başbakanlık aracılığıyla makbuz mukabili yapılan ayni veya nakdi bağışların tamamı.)

-İktisadi işletmeleri hariç, Türkiye Kızılay Derneğine ve Türkiye Yeşilay Cemiyetine makbuz karşılığı yapılan nakdi bağış ve yardımların tamamı.

-Diğer kanunlara göre tamamı indirilecek bağış ve yardımlar. (Örneğin, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanununa, Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumunun Kuruluşu Hakkındaki Kanuna, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanununa, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Kanununa, Türk Silahlı Kuvvetleri Güçlendirme Vakfı Kanununa göre yapılan bağış ve yardımlar gibi.).

Bağış ve yardımın nakden yapılmaması halinde, bağışlanan veya yardımın konusunu teşkil eden mal veya hakkın varsa mukayyet değeri, yoksa Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre Takdir Komisyonunca tespit edilecek değeri esas alınır.

4. Sponsorluk harcamaları: 3289 sayılı Kanun ile 3813 sayılı Kanun kapsamında yapılan sponsorluk harcamalarının amatör spor dalları için %100'ü, profesyonel spor dalları için %50'si.

5. Engellilik İndirimi: Ücretliler için GVK'nın 31. maddesinde yer alan aylık engellilik indirimi tutarlarına göre hesaplanan yıllık indirim. Bu indirimden bakmakla yükümlü olduğu özürlü kişi bulunan hizmet erbabı da yararlanır.

8. Bireysel Katılım Yatırımcısı İndirimi (GVK'nın geçici 82. maddeye göre yapılacak indirim),

9. Eskişehir 2013 Türk Dünyası Kültür Başkenti Hakkında Kanuna göre kurulan Ajans ile EXPO 2016 Antalya Ajansına yapılan her türlü nakdi ve ayni bağış ve yardımlar ile sponsorluk harcamaları.

Örnek 25: 2013 Yılında ücret, kira ve menkul sermaye iradı için yıllık beyanname veren ödevlinin beyan edilen gelir tutarı 80.000 TL'dir. Ödevli, küçük çocukları için aylık 500 TL şahıs sigorta primi ödemiştir. Ödevli, küçük çocuğunun eğitimi için özel bir okula 20.000 TL, eşi için özel bir hastaneye ise 5.000 TL ödemiş ve bunların faturasını almıştır. Ayrıca, Bakanlar Kurulunca vergi muafiyeti tanınan bir vakfa 7.000

TL, Kızılay'a 3.000 TL makbuz karşılığında bağış yapmıştır. GVK'nın 89. maddesine göre beyan edilen gelir tutarından indirim konusu yapılacak tutarların tespiti şöyle olacaktır.

Beyan edilen ücret, menkul/gayrimenkul sermaye iradı	*80.000 TL*
Beyannamedeki kar toplamı (mahsup edilecek indirimler ve Geçmiş yıl zararları toplamından önceki tutar)	80.000 TL
Şahıs sigorta prim ödemesi (500X12=)	6.000 TL
2013 yılı asgari ücretin yıllık brüt tutarı (yıllık üst limit)	12.000,6 TL
Beyan edilen gelirin %15'i (80.000X%15=)	12.000 TL
İndirim konusu yapılacak şahıs sigorta prim tutarı	*6.000 TL*
Yapılan eğitim ve sağlık harcaması toplamı (20.000+5.000=)	25.000 TL
İndirim konusu yapılacak eğitim ve sağlık harcaması tutarı (80.000X%10=)	*8.000 TL*
BKK göre vergi muafiyeti tanınan bir vakfa yapılan bağış tutarı	7.000 TL
Vakıf için indirim konusu yapılacak bağış tutarı (80.000X%5=)	4.000 TL
Türkiye Kızılay Derneğine yapılan bağış tutarı (tamamı indirilir)	3.000 TL
İndirim konusu yapılacak toplam bağış ve yardım tutarı (4.000+3.000=)	*7.000 TL*
İndirimler toplamı (6.000+8.000+7.000=)	21.000 TL
Vergiye Tabi Gelir (80.000-21.000=)	*59.000 TL*

-Ödevli tarafından şahıs sigorta şirketine ödenen yıllık 6.000 TL'lik prim tutarı, beyan edilen gelirin %15'i olan 12.000 TL'yi aşmadığından tamamı indirim konusu yapılacaktır. Ayrıca, şahıs sigorta prim tutarları 2013 yılında asgari ücretin yıllık brüt tutarı olan 12.000,6 TL'yi de aşmamaktadır.

-Beyan edilen gelirden indirilecek eğitim ve sağlık harcaması tutarı beyan edilen gelirin %10'unu aşamayacağından, 25.000 TL eğitim ve sağlık harcamasının sadece (80.000X%10=) 8.000 TL'si yıllık beyannameden indirilebilecektir.

-Bakanlar Kurulunca vergi muafiyeti tanınan bir vakfa yapılan 7.000 TL'lik bağışın ancak beyan edilen gelirin %5'i olan (8.000X%5=) 4.000 TL'si indirilebilecektir. Ancak, Kızılay'a yapılan toplam 3.000 TL tutarındaki makbuz karşılığı yapılan bağışın tamamı indirim konusu yapılabilecektir.

-Yıllık beyannamede beyan edilecek gelir tutarından toplamda (6.000+8.000+7.000=) 21.000 TL indirim konusu yapılacak ve vergiye tabi gelir (80.000-21.000=) 59.000 TL olacaktır.

7. Gelir Vergisi Beyannamesinin Verilmesi ve Verginin Ödenmesi

2013 Yılında elde edilen yedi gelir unsurundan elde edilen gelir 2014 yılında Mart ayının 1. gününden 25. günü akşamına kadar Gelir Vergisi Beyannamesi ile beyan edilecektir. Kira gelir elde edenler, beyannamelerini Gelir İdaresi tarafından önceden hazırlanan ve internet ortamında mükelleflerin onayına sunulan Önceden Hazırlanmış Kira Beyanname Sistemini kullanarak da verebilirler. Bu sisteme İnternet

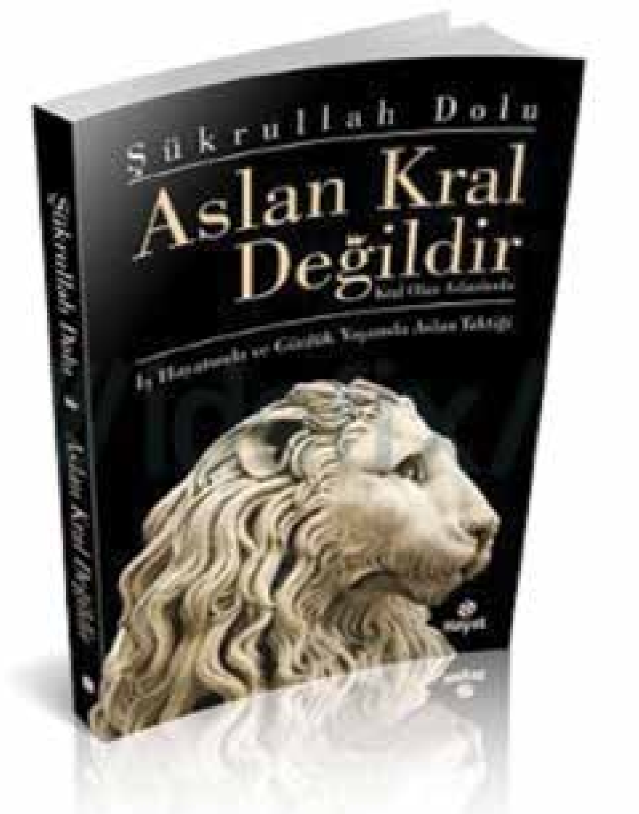

Vergi Dairesi şifresi kullanılarak, (Şifre yoksa, herhangi bir vergi dairesine kimlikle başvurularak ücretsiz olarak alınabilir.) veya kişiye özel hazırlanmış güvenlik soruları cevaplanarak giriş yapılabilmektedir. Beyanname üzerinden hesaplanan gelir vergisi, Mart ve Temmuz aylarında olmak üzere 2 eşit taksitte ödenecektir. Elde edilen gelir unsurlarının yıllık beyanname ile beyan edilmesi halinde, aşağıdaki vergi tarifesi uygulanacaktır. Burada bir hususu belirtmekte fayda vardır, o da vergi tarifesinin 3. diliminde ücret gelirleri ile diğer gelir unsurlarının vergilendirilmesi farklılık göstermektedir. Gelir unsurları için beyanname veren bir mükellefin aynı anda ücret gelirinin de olması ve beyannamedeki toplam gelirin 60.000 TL'yi aşması durumunda 75 No.lu Gelir Vergisi Sirkülerinde yapılan açıklamalara göre gelir vergisinin hesaplanması gerekmektedir.

10.700 TL'ye kadar	% 15
26.000 TL'nin 10.700 TL'si için 1.605 TL, fazlası	% 20
60.000 TL'nin 26.000 TL'si için 4.665 TL (ücret gelirlerinde 94.000 TL'nin 26.000 TL'si için 4.665 TL), fazlası	% 27
60.000 TL'den fazlasının 60.000 TL'si için 13.845 TL (ücret gelirlerinde 94.000 TL'den fazlasının 94.000 TL'si için 23.025 TL), fazlası	% 35
oranında vergilendirilir.	

Ücret, menkul ve gayrimenkul sermaye iratları ile diğer gelir unsurlarına ilişkin Gelir İdaresi Başkanlığının internet sayfasında (www.gib.gov.tr/form ve yayınlar) yer alan beyanname düzenleme rehberlerinden ayrıntılı bilgi edinilmesi mümkün bulunmaktadır. Öte yandan, dar mükellef gerçek kişiler ticari kazançları ve gerçek usulde tespit edilen zirai kazançları ile tevkif yoluyla vergilendirilmemiş menkul ve gayrimenkul sermaye iratları ile serbest meslek kazançları için yıllık beyanname vermek zorundadır. Ancak, dar mükellefler tamamı Türkiye'de tevkif suretiyle vergilendirilmiş olan ücret, serbest meslek kazançları, menkul ve gayrimenkul sermaye iratları ile diğer kazanç ve iratlar için yıllık beyanname vermezler ve diğer gelirleri için beyanname vermeleri halinde de bu gelirlerini beyannameye dahil etmezler.

Şükrullah Dolu

Afrika'da Aslan Taktiği Üzerine Bir Çalışma

Neden aslan?

Aslında aslan benim için bir araç, amaç değil...

Aslan konusunu neden gündem yaptığımı anlatmak için eğitimimi ve yaptığım işi kısaca hatırlatmakta fayda görüyorum: Yaklaşık 15 yıl ekonomi gazeteciliği yaptım. 1997'de KOBİ Sayfası Editörlüğü ile başlayan ve İnsan Kıymetleri Editörlüğü ile devam eden fiili gazetecilik serüvenim boyunca sayısını bilemediğim kadar kurumsal ve bireysel başarı hikayesini konu alan röportaj gerçekleştirdim. Bütün bu süre zarfında her gazeteci gibi cevap aradığım temel soru şuydu: **Neyi nasıl yaptınız da başardınız?** Yurtiçinde ve yurtdışında aldığımız cevaplarla gazete sayfaları, dergiler hazırladım, kitaplar da yazdım. Türk Modeli EGS ve Başarı Güçbirliğinde isimli çalışmalarımda görülebileceği ortaklık kültürüne odaklandım. Çünkü Türkiye'de hem girişimciler arasında hem da aile üyeleri arasında ortaklık kültürü geliştirilemiyor, işletilemiyordu. Ortaklıklar olmadan, güçleri birleştirmeden de küresel devlerle rekabet şansı mümkün olmuyor. Kendimce buna çıkış yolu ararken, 2000'li yıllarda aslanlar dikkatimi çekmeye başladı. Coğrafya eğitimi almış olmamın da etkisiyle olsa gerek tabiattaki rekabet, dolayısıyla sahanın kralı aslan iyice ilgi alanıma girdi. Çünkü aslan en büyük ve en güçlü değildi. Peki nasıl oluyordu da kral tahtına oturuyordu? İşte bu çalışmanın başlangıçtaki kritik sorusu buydu.

Nasıl oluyor?

Vahşi Afrika'da 500 canlı türü yaşar. Bunların yarısı ot yer, kalan yarısı da ot yiyenleri yer… Her et yiyenin av menüsü kendi çapına-ölçeğine göredir. Fakat aslan, en fazla 300 kg'lık bir ağırlığına rağmen 11 tonluk en büyük kara memelisi fili, 4 metre yüksekliğe

ulaşan ve "Afrika'nın gezici gözlemevi" olarak tanımlanan zürafa ile silahlı avcıların bile aslandan daha çok korktuğu Afrika mandasını da avlıyordu. Bunun sırrını sadece keskin diş, sivri pençe ve güçlü kas olarak açıklamak mümkün değildi. Çünkü hemen hemen aynı donanıma sahip kaplan, birebirde aslana göre daha güçlü ve çevik bir kedi. Fakat kral kaplan değildi.

Peki aslan kral mı?

Bana göre aslan da kral değil: Kral olan aslanlardır... Çünkü aslan, tek başına olduğu zaman sadece bir kedidir. Birlikte olduğu zaman ise biraz önce sıraladığım gibi en büyüğü, en yükseği ve en çılgını da avlar. Yalnızsa onların yanından da geçemez. Dolayısıyla buradaki asıl sır sayılardadır. Kitaplar ve filmlerle çocuklarımıza 'Aslan Kral' ve 'Kral Aslan' algısı yerleştirmeyi de kasıtlı buluyorum. Çünkü meşhur Lions Klübü var... Lions, İngilizce bir kelime ve aslanlar demek. Yani Aslan Klübü değil de Aslanlar Klübü olmaları dikkat edeğer...

Evlat katili bir kral ama!...

Evet öyle... Ancak bunun da sebepleri ve alınacak ibretler var. Aslında bu çalışmanın bir amacı da bu... Yoksa aslanı kutsamak falan değil: Hayvanlar alemi besin zincirinin tepesinde olan aslanlar hayatından insana, topluma ve iş hayatına bakabilmek. Çünkü kutsal kitabımızda da "Bakanlar için ibretler vardır" buyurul muyor mu?

Peki aslanı evlat katili yapan faktörler nedir? Aslanın kendi yavrusunu öldürmesi nadirdir, yavruları öldürenler genellikle göçebe hayatı yaşayan yabancı erkeklerdir. O bölgedeki dişileri sütten kesmek ve kendi nesillerini yetiştirmek için işe yavruları öldürmekle başlarlar. Böylelikle o sürüye daha güçlü gen nakli yapılmış olur.

Aslında bir vahşet olarak görülen bu mücadele aslan neslinin sağlıklı sürmesi için gerekli bir zorunluluk olarak kabul ediliyor. Çünkü bir ailede şayet bir hastalık varsa bu nesiller boyu sürüyor ve bir noktada o ailenin tamamen yok olmasına neden oluyor. Oysa bölge dışından gelen genç ve güçlü aslanlar, sürüye taze kan takviyesi yapıyorlar. Nitekim aslan bölgelerinin yerleşim alanlarıyla kesilmesi ve yukarıda sözünü ettiğim göçebe erkek aslanların diğer bölgelere geçememesi yüzünden bazı bölgelerde aslan neslinin tükenme riskiyle karşı karşıya kaldığı kaydediliyor. Sürekli akraba evliliği ile hastalıkların aile içinde kalması ve derinleşmesi gibi bir durum bu. Nitekim Tanzanya'daki Ngorongoro Koruma Parkı'ndaki aslanlar da böyle bir tehlike geçirdi. 1960'larda baş gösteren at sineği hastalığı yüzünden bölgedeki aslan sayısının 10'a kadar indiği belirtiliyor. Dolayısıyla farklı bölgelerden farklı

genetik kodların gelmesi aslanların bağışıklık sistemlerinin güçlenmesini ve dayanıklı hale gelmesini sağladığı için aslan bölgeleri arasında geçişleri kısıtlayan yerleşimler kaldırılmış.

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) Başkanı Rifat Hisarcıklıoğlu'nun övgüyle bahsettiği durumumuzun altında da belki bizim bu genetik kod zenginliğimiz yatıyordur. Sibirya'daki -40 dereceden Afrika çöllerindeki +45 dereceye kadar dünyanın her tarafında Türklerin kolaylıkla çalışabildiğini sürekli dile getiren Rifat Hisarcıklıoğlu, dünyanın en büyük uluslararası müteahhitleri listesinde Türkiye'den 31 firmanın yer almasının temelinde de bu esnek çalışabilirliğin yattığını vurguluyor. Çünkü bir imparatorluk bakiyesi olan Türkiye, kuzey-güney ve doğu-batı hattında tüm genetik kodların kesişme noktasında bulunuyor. Yaklaşık bin yıldır da bu gen alışverişi sürüyor.

Ailede iş bölümü nasıl? Erkekler sadece yiyici mi?

En büyük sosyal kedi' olarak tanımlanan aslanların sosyal gruplarına, diğer bir ifadeyle aile modellerine genel olarak 'Pride' adı veriliyor. Bir Pride'da bulunan erkek ve dişi sayıları ise farklı farklı olabiliyor. Bu açıdan aslanlarda sayısal açıdan farklı örgütlenmeler görülüyor. Birincisinde 5 veya 6 dişi ile 1 erkekten oluşan ve 'Çekirdek aile' olarak tanımlanabilecek bir yapı var. İkincisinde ise en fazla 30 dişiden ve 1 ya da 2 erkekten olaşan 'Geniş aile' modeli...

Ailedeki iş bölümünü genel anlamda avlanmak ve güvenlik diye ikiye ayırabiliriz. Dişiler özellikle avlanmada, erkekler ise güvenlikte ön plana çıkıyor. Fakat bu ayrım, dişilerin güvenlik sağlayamadıkları veya erkeklerin avlanamadıkları anlamına gelmiyor. Her aslan hem avlanır hem de güvenliğini sağlar. Dişi ve erkeklerdeki bu rol dağılımının temelinde ise her bir cinsiyetin sahip olduğu fiziksel özellikler yatıyor.

Erkekler avlanabilme kapasitesine sahip olsalar da bu konuda dişiler kadar iyi değiller. Erkeklere göre yüzde 50'ye varan oranda daha düşük kilolu olan dişiler, zebra, impala ve gnu gibi hızlı koşan hayvanları yakalamada tartışmasız bir üstünlüğe sahipler.

Hücuma geçtiğinde erkeğe göre daha hafif olduğu için kısa mesafede saatte 60 km/s hızla çita ve leopara yakın bir hızla avı yakalayabiliyor. Avı yakalamalarında ona fark edilmeden 20 metreye kadar yaklaşabilmeleri de önemli bir etken oluyor. Bunu da erkeğin aksine yelesiz olmaları sayesinde başarıyorlar. Kısacası fiziksel özellikler dişilere avlanmada erkelere göre mukayeseli üstünlük sağlıyor, onlar da bunu etkili bir biçimde kullanıyorlar.

Fakat ister büyük olsun isterse küçük her türlü avın bir davetsiz misafiri vardır: Sırtlanlar...

Dişilerin çoğunlukta olduğu aileye en büyük tehdit de sürü halinde yaşayan sırtlanlardan geliyor. Koşarak nadiren avlanabilen sırtlarlar, genellikle aslan, leopar ve çita gibi hızlı avcıların avlarını çalarak veya onlardan kalanları toplayarak besleniyorlar. Hasta ve yaralı hayvanlar da onlar için kolay hedef oluyor. Özellikle Afrika'da yaşayan benekli sırtlanların çene kuvvetini anlatmak için "Taştan bile kan çıkarır" tabiri kullanılıyor.

Davetsiz ve arsız tarzlarından dolayı sırtlanları 'Tam bir mobbing uzmanı' diye tanımlayabiliriz. İşte bu noktada devreye erkek aslanlar giriyor.

Erkek aslanı dişilerden ayıran en büyük farkı yeleleridir. Yetişkin erkek aslanın yelesi, onu sadece dişi aslanlarda değil, diğer bütün büyük kediler arasında benzersiz bir konuma taşıyor.

Onun için "Tam bir sırtlan katili" tabiri de kullanılıyor. Zaman zaman sürüden birini yakalayarak öldüren aslan, bu tavrıyla aynı zamanda diğerlerine de bir gözdağı vermiş oluyor. Hakikaten hiçbir zaman bir dişinin veya dişilerin sırtlan öldürdüğünü görmedim, ancak tek başına bir erkek aslanın sırtlan sürüsüne dalıp hem de reislerini öldürdüğünü gözlemledim. Dolayısıyla erkek aslan, dişilerin avlayıp koruyamadığı avı güvene alan

güçtür. Eğer o olmazsa dişiler avlanır, fakat yiyemeden sırtlanlara kaptırırlar. Buradaki önemli konu, şirketlerdeki gibi doğru yerde doğru elamanın çalışması gibidir.

Her aslan aynı şeyi yapabilir mi?

Hayır... Aslanlarda da tecrübe öğrenilebilir bir süreç ve önemli... Ot yiyenler doğduktan 5 dakika sonra ayağa kalkar, 15-20 dakika sonra da yürümeye-koşmaya başlar. Aslanların ise doğdukları zaman gözleri kapalıdır ve birkaç hafta böyle gider. 1-1,5 yaşına kadar da annesine, ailesine muhtaçtır. Bu süreç onun için tecrübesizlik dönemidir. Gördüğü, hareket eden her şeyi av sanır ve peşinden gider. Yediği çifte ve aldığı boynuz darbelerinden sonra hala yaşıyorsa tecrübe kazanır ve ondan sonra mukayeseli üstünlüğüne göre hareket edip av olacakların peşine düşer. Tecrübeli aslan file de saldırır, ancak gerekli şartlar oluşmuşsa, yani ailesiyle birlikteyse... Tecrübeli avcılarla büyüyen gençler, zamanla avlanmayı öğrenir. Bir genç erkek eğer bu süre zarfında avlanmayı öğrenemeden aileden uzaklaştırıldıysa tek başına bir şey yapamayacağı için açlıktan ölebilir. İş hayatı için de böyle değil mi? Babası-büyüğü önündeyken şirket yönetimini-idaresini öğrenemeyen yeni nesiller, tek başına kaldıkların kuruluşu iflasa götürmeleri de böyle bir şey...

Krallık bir saltanat mı?

Erkek aslan kendi çekirdek ailesinin kralı... Fakat bu krallık insanlar dünyasındaki gibi ömür boyu sürmüyor, hanedanlık gibi nesillerce devam etmiyor. Taht, kasları daha güçlü, dişleri daha keskin ve pençeleri daha sivri olan erkekler arasında sürekli sahip değiştiriyor. Bu da bize aslanlar dünyasındaki rejimin 'Profesyonel krallık' olduğunu gösteriyor.

Krallığın hakimi erkekler olsa da, kalıcı olan daimi üyelik dişilere ait... Erkekler krallık sınırlarına girerken de, çıkarken de savaşmak durumunda kalıyor. Her zaman en iyi başa geçiyor, kaybeden alanı terk ediyor. Sistem

Erkek aslan kendi çekirdek ailesinin kralı... Fakat bu krallık insanlar dünyasındaki gibi ömür boyu sürmüyor, hanedanlık gibi nesillerce devam etmiyor. Taht, kasları daha güçlü, dişleri daha keskin ve pençeleri daha sivri olan erkekler arasında sürekli sahip değiştiriyor. Bu da bize aslanlar dünyasındaki rejimin 'Profesyonel krallık' olduğunu gösteriyor.

birilerine göre değil de genel olarak aile için işliyor. Böylelikle ailenin devamlılığı sağlanıyor.

Erkek aslanlardaki 'Profesyonel krallık' modelinin ehlileştirilmiş versiyonu, özellikle aile şirketleri için faydalı bir yapı sağlayabilir. Şimdi de insanlar dünyasından bir pencere açalım: Dişini tırnağına takarak çalışan baba, Türkiye sınırlarını aşan bir ekonomik imparatorluk kurmuş. Fakat ilerleyen yaşından dolayı artık düzenli olarak şirkete gelemiyor, icrayı yönetemiyor. İyi eğitim almış ve bunu yıllardır babalarının yanındaki çalışmayla zenginleştirmiş iki oğluna ve bir kızına rağmen işleri onlara da devretmiyor. Bu yüzden şirket gerçek performansını sergileyemiyor, rakipleri karşında küme düşmeyle karşı karşıya bulunuyor. Derken hak vaki oluyor ve baba bu sefer mecburen işleri bırakıyor. Defin ve cenaze işlerinden sonra hayata kalınan yerden devam etmek gerekiyor. Şirketin başına bir lider lazım. Aslında kişisel yetkinlik ve eğitim bakımından en uygunu küçük erkek kardeş, ama büyük erkek, yaşından dolayı yönetim kurulu başkanlığının kendi hakkı olduğunu iddia ediyor. Tartışmanın içinden çıkılamadığı için şirket parçalanmak durumunda kalıyor, yazık oluyor. Aslanlardaki gibi yaşa ve başa göre değil de yetkinliğe göre yapılanma, toplamda ailenin menfaatine…

Aslanlar için miskin miskin yatıyor yakıştırması da yapılıyor...

Doğrudar, hiçbir Afrika hayvanı, aslanlar kadar 'Uyku modu'na geçmiyor. Günün büyük bölümünü, özellikle de gündüzleri uyuyarak geçiriyorlar. Bu süre ise günde yaklaşık 16 saati buluyor. Peki bu onların sanıldığı gibi tembel olduğunun bir göstergesi mi? Elbette hayır... Çünkü Afrika'daki hiçbir yırtıcı da onun gibi büyük av yakalayamıyor. Yani aslan süreç değil, sonuç odaklı. Çok çalım yapıp gol atamamaktansa, az ama etkili yöntemlerle büyük sonuçlara ulaşmak temel karakteristiği. Bu yüzden "Yatan aslandan gezen tilki iyidir" sözünü tekrar bir gözden geçirmek gerekiyor. Aslan yatıyor, ama zamanı gelince en büyüğünü avlıyor. Tilki geziyor, fakat aslandan kalan artıklarla besleniyor. Dolayısıyla çalışmak önemli, sonuç çıkarmak daha da önemli. İşyerlerinde de çok çalışıyormuş çalımı yapan, ama sonuç çıkaramayanlara bu gözle bakılabilir. Ancak hemen sonuç baskısı da yapmamak lazım. Sonuçların da zamanla çıktığını unutmamak ve acele etmemek gerekiyor.

Büyük sonuçlara ulaşmak da enerji toplamayı, yani dinlenmeyi gerektiriyor. İşte aslanlar da uzun süreler yatarak bunu yapıyorlar. Bunun da yapısından kaynaklanan biyolojik temelleri bulunuyor. Onların gece ve gündüz arasındaki davranışları tamamen farklı bir karakter olarak izlenebiliyor.

Diğer etoburlara göre daha ağır bir gövdeye sahip oldukları için Afrika sıcağında koşmak, rakiple mücadele etmek vücut ısılarını olağanüstü artırabiliyor. Bu nedenle gündüz enerji toplamak ve gece serinliğinde avlanmak onların biyolojik yapısına daha uygun.

Öte yandan aslanlar doğal gece görüşüyle donatılmış durumda.

Geceleri avlanacak hayvanlar tünerken, aslanlar serinliğin ve daha iyi görmenin verdiği avantajla hücuma geçiyorlar. Çünkü aslanlar, insandan en az 5 kat daha iyi olan gece görüşleri sayesinde gece boyu aktifler ve av peşindeler. Gece görüşlü kameralarla bu sahnelerin birçok kaydı çekilmiş durumda.

Aslanın gece aktivitelerini izleyenler, "Mükemmel bir SWOT analizi yapmış gibiler" demekten kendini alamıyorlar.

Sahip oldukları gece görme avantajını, hedefteki hayvanların dezavantajlı olduğu periyotta kullanarak avlanmadaki başarı oranını arttırıyorlar. Bütün bunlara rağmen gündüz hiç avlanmadıklarını da söyleyemeyiz. Onlarca gündüz avlanma sahneleri var, hem de zürafa ve Afrika mandası gibi listenin en büyüklerinden... Fakat biraz önce de belirtmeye çalıştığım gibi gündüz sıcaklığı gibi faktörler onları hayli zorluyor.

Bu durum hepsi için geçerli mi?

Aslan araştırmacıları, aslan avlanmasında başarı oranını yüzde 30-35 olarak veriyorlar. Yani 100 defa hücum ediyorlar, ancak bunun 30-35'i başarılı oluyor. Ben bu ortalamayı genç ve deneyimsiz aslanların düşürdüğünü düşünüyorum.

Avlanmada da zamanlama çok önemli, tıpkı futboldaki gibi... Kalecinin gelen topa saniyelerle geç tepki vermesi veya kornerden gelen topa futbolcunun saniyelerle geç kafa atması gibi sonucu zamanlama belirler. Acemi futbolcunun gereksiz yere kendini yormasına benzer durumu aslanlar dünyasında da gözlemliyoruz Gözün alabildiğine düzlük olan sahada sürekli bir koşturmaca yaşanıyor. Koşturmacının biri bitiyor, bir diğeri başlıyor. Özellikle genç ve deneyimsiz aslanlar, savanada hareket eden her şeyin peşine koşuyorlar. Yetişkin ve tecrübeli aslan ise, neye, ne zaman ve nasıl hücum edeceğini biliyor.